
Scande
Pest
Oorlogh
Koude
Armoede
Bankeroet
Processen
INRI
Het
inde
door
Pater Der Soc
ietatis Iesu.
T'ANTWERPEN

HET DUYFKEN IN DE STEEN-ROTSE

DAT IS, EENE

MEDE-LYDENDE ZIELE

OP DE BITTERE PASSIE
JESU CHRISTI
MEDITERENDE.

Adrianus Poirters, S.J.

Gemaekt door eenen Priester der Societeyt Jesu.

DEN VIII. DRUCK.

Rycker van Stoffe, van Beelden, en van Poësie.

T'ANTWERPEN,
By ALEXANDER EVERAERTS, op de Minderbroeders ruye in Sinte Ignatius.

Met Approbatie, ende Permissie der Oversten.

AEN DE EDELE MEVROUWE
ADRIANA VAN YPELAER
HUYS-VROUWE VAN DEN EDELEN HEER
JOANNES VAN GILSE
HEERE VAN VILLERS, LENS à CROIX &c.

MEVROUWE

ICk bidde U Edelheyt in den eersten opslagh van dit Boexken geen misnoegen te willen aennemen, of mynen jonstigen aerbeyt te verstooten, siende in de Titel-plaete eenen regen (zegen behoorden ick te seggen) van soo veele en menigvuldige Cruycen let aerdiger, oft waerdiger en kost ick U Edelheydt niet op draegen, want

Het Cruysken geeft,, Dat luyster heeft.

Siet eens de Cruys-Heeren van de Duytsche Orden, oft die een Croisade van S. Jago voeren, wat al moedt, en glori sy op hunne Cruycen draegen. Doch wat is het wonder? silver en gout, en gesteente moeten in weerdigheydt daer voor strycken. En daerom bevalt my boven maten een denckweerdige schenkagie van den vermaerden Heer *Antonius de VVerp*, oudt, en ervaren Colonel onder sijne Keyserlijke hoogheyt *Albertus* voor Ostende, en naderhandt Gouverneur van Maestricht: want vereerende aen sijne Gemalinne *Charlotte de Zoete*

een diamanten Cruys, hadt daer dit sinryck geschrift op doen malieren:
EenZOET Cruysken en is niet te verWERPen
Treffelijck voorwaer ghesproken, ende scherpsinnig gevonden. Jae ick geloove dat *Charlotte* haer liet voorstaen dat sy nimmermeer naer den eysch ten vollen gepalleert en was, of dit Cruys moest op haer herte zyn gehangen, dat meer is onder soo Edele, als Doorluchtighe Huysen van dit, en de naebuerige Landen, vinde icker meer als sestigh die een Cruys in hunnen schildt voeren als een gewis, en weirdigh teecken van hun Edel Bloet en ouden Adel, onder de welcke als ick U. Edelheyt stelle, dan en geef ick U geen ander plaetse als die Uwe Deughden, Wapenen, en Bloet zijn vereyschende. Want ick sien tot uwent staen het Cruys op Hermyne, en de Heerlijckheyt van Lens à Croix onder uwe Lof titels. Edoch om dat aen Uwe Edelheyt bekent is dat de glorie van de Dochters des Koninckx is van binnen, soo voert gy het H. Cruys meer in uw hert, en in uwen wil, als in uw waepenen, en in uwen schilt, volgende hier in de voet-stappen van den H. ELZEARIUS Graeve, die met PAULUS roemde: *Nos autem gloriari oportet in Cruce Domini nostri JESU Christi, in quo est salus, vita & re-*

surrectio nostra. Maer wy moeten glorieren, en ons verheffen op het Cruys van onsen Heere IESUS Christus in het welck is onse saligheydt, leven en verrysenisse. En dese uwe liefde tot het Cruys van den ghekruysten JESUS maecken my goede conditie, en gebieden my te hopen dat Uwe Edelheydt dese mijne kleyne gifte met een vriendelycke oogen sal bejegenen.

Hier sal Uwe Edelheyt beneffens Myn Heer vinden het voedtsel van uwe devotie, de rust uwer herten, den troost van uwe ziel, den voorsmaeck des Hemels, de verdiensten van het dierbaer Bloet Christi JESU. Den H. GREGORIUS MAGNUS vereerden eens aen *Ricaredus* Coninck van Hispagnien dry giftjens. Een kleyn loxken haeyr van *S. Ian Bptist* Een stuckxken van *S. Peeters* Keten: Een goude Cruysken daer een stuckxken van het H. Cruys in was besloten: de gifte wiert met een goetjonstigh hert overgesonden, en met een beleefde handt ontfangen, de welcke ick my van uwe Edelheyt oock derve beloven, om dat ick uwe Edelheyt hier kome op offeren de banden en ketenen van de H. Passie, dat Goddelijk haeyr ten deel uytgetrocken, ten deel gebacken in fluymen, en bloet, het Cruys Christi met sijne onweerdeerlycke verdiensten. Met uwen

goeden oorlof dan Mevrouw laet ik myn DUYFKEN tot u vliegen, op dat het Uwe Edelheyt magh dieren gelijck den Prins der Poëten verçiert dat den Troiaenschen Vorst *Æneas* door het voor uyt-vliegen van de Duyve in een dicht Bosch opgespeurt heeft den boom daer hy den gouden tak door last en bevel van Sibille af moest plucken: dit DUYFKEN seg' ick, sal uwe Edelheyt geleyden tot den boom van 't H. Cruys om dagelijcks eenen gouden tack van de Goddelijcke liefde in uwe meditatie daer af te plucken, daer toe dient het, daer toe komt het gevlogen. Ick wensche en bidde den goeden Godt dat hy Uwe Edelheydt in dese H. Oeffeninge langen tijdt laete leven, om ryck van deughden en van verdiensten (want het lijden Christi in een hemels indien) te sterven. En dit is mijnen ootmoedigen wensch, in welcken wensch besloten is de edelste en verhevenste oeffeninge die de aerde kan bereycken, die den hemel kan beloonen, die Uwe Edelheyt kan beherten. Dit soo wesende, ende soo wenschende sal ick my teeckenen

Lib. 6. Æneid.

MEVROUWE

U Edelheyts.

Ootmoedigen Dienaer in Christo
A. P. *Priester der Societeyt JESU.*

Den 6. Junii 1657.

TOT DEN LESER.

SIet goet-jonſtigen Leſer hoe ſeer dat ick my op uwe beleeftheyt betrouwe, als ick dit geringh Boecxken ſoo geruſt tot u derve ſtieren ſchoon het naer de konſte van ſchryven in het minſte niet en is gepollyſtert. Ick en ſtelle my niet onder het getal van die verheven dichters, en rym-ſchryvers die hunne Boecken met veelderhande aerdigheden weten te door honigen, en te overſuyckeren, om het gemoedt vanden Leſer met alle die ſoetigheden aen te locken, en te aeſen. Ick hebbe alleen getracht met een effen taele, ſonder opgeſochte, ſonder geſtoffeerde woorden het bitter Lyden Jeſu Chriſti voor oogen te ſtellen, als weſende den eenighen patroon daer wy naer moeten wercken, mengelende hier, en daer, als het te paſſe komt, eenige geſonde ende profytelycke bemerckingen, om daer mede onſe traegheydt ende onverduldigheyt eenen ſpoor ſlagh te geven, ten eynde wy onſe kruyskens, beneffens het voor-beelt van onſen Salighmaecker, met alle verduldigheydt ontfangen; ende met alle vlytigheyt verdraegen.

Waert by aldien dat wenſchen hier hadt connen gelden, ick hadt een penne verſocht waer uyt niet als ſoete, ende aendringende redenen, niet als rooſen gevloeyt en ſouden hebben, maer nu by gebreck van dien moet uwe goet-jonſtigheyt my te gemoet komen, om alles datter aen bondigheyt en çieraet ontbreckt, te verſchoonen. Al hoe wel het Cruycifix eene materie is die geene geleerde Schryvers en vereyſcht, maer alleen aendachtige Leſers.

En verwacht hier oock niet dat ick u het *Gedeurigh Cruys* Jesu Christi te lesen sal geven: ick en gaen soo diep niet, andere hebben door dat grondeloos Meir met volle zeylen geluckelyck gevaeren, ick neme mynen streeck dicht by de wal, en lanckx den oever, ende verhandel alleen datter van het Avontmael tot syne Begravenisse is voorgevallen. *Het Geduerigh Cruys* (gelyck den naem selfs getuyght) sterckt verder, ende vervat alle den tydt van den eersten oogenblick van sijne Heylige Ontfanckenisse. Och hoe soet speelt daer op dese naervolgende penne!

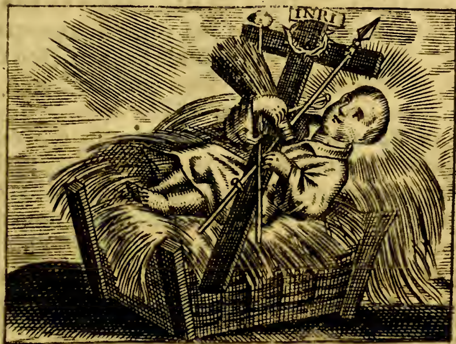
Ick sal, ick wil, ick moeter u ô Leser eenen reghel acht oft thien van schencken soo sin-ryck gemaeckt in onsen yseren tydt, al oftse in de gulde Eeuwe waeren geschreven. Ick bidt en neemt het my ten qualyckten niet af, soo ick door het oversetten den luyster van mynen weerdigen meesters penne kome te be-aessemen:

Sidr. de Hossche Eleg. 2. de Pass.

Christi quid ætatem, mensesque, annosque morantes,
Quid quereris lentè currere Solis equos?
Et, quasi nunc iras, quibus in te saviet olim
Crudelis Solime, non paterere, gemis?
Parce queri, quidquid vitæ tibi fluxit ab illo,
Quo cœpit primum tempore, pœna fuit.
Expletur sitis ista tibi, quâ fervidus ardes,
Plena quid in mediis flumina quæris aquis?
Si, nisi morte tamen, non pones mortis amorem,
Utilior votis, est mora longa tuis,
Hæc tibi supplicium est, hæc mortes mortibus addit:
Hæc quidquid faciat barbara turba, facit.
Cur igitur tibi creduntur mala tanta ferenti,
Tempora suppliciis lenta venire tuis?
Quod petit hoc tecum est, neque Crux fatalis amantem
Deserit, aut summum ceseret ante diem.

TOT DEN LESER.

Hoe bleeck licht het soetste kint?
Voorwaer een teecken dat het mint,
De asschen van syn droef gelaet
Die zyn van't vier dat binnen staet.

WAt klaegt gy ô teer kint dat maent, en jaer vertoeven
En wenst van nu af aen den vollen kelck te proeven?
Wat haeckt gy naer de pyn, naer't Cruys en naer u doot?
Wat op Calvaer sal zyn, dat licht op uwen schoot.
Gy hebt dat gy versoeckt, dus straft geen traege tyden,
Hy lydt die niet en lydt, wanneer hy vlamt te lyden:
Hy sterft lanck eer hy sterft, die naer syn doot verlangt
Soo wort u wieg het Cruys, daer hangt gy eer gy hangt
Gy voelt van nu den kus, de koorden, ketens, stocken,
U treft de ys're handt, 't hair wort u uyt-getrocken,
Sy slaen, sy kroonen u, gy drinckt al bitter gal,
Al is den tydt noch verr', de daedt die isser al.
Den boom groeyt noch misschien, die nagels zyn te smeden
Nochtans is uwe Ziel gekruyst voor uwe leden:
Wat staet hy uyt die vreest! doch boven vrees, en smert
Soo pynight u wel meest t' ondanckbaer Joden hert.
Wel aen dan myne Ziel om dese klip te myden,
Ah! dat hy altydt lee snydt dat eens in 't gemoet,
Al valt de doodt hem suer, sy wort hier door versoet.

Siet hoe overvloedig by hem is geweest onse verlossinge van den oogenblick synder ontfanckenisse, van de ure synder geboôrte heeft hy inwendigh geleden, dat hy dry-en-dertigh jaer daer naer binnen, en

buyten Jerusalem heeft geleden. Och wat wilt ons dat kribbeken al seggen! hy lagh in 't Stalleken en hem doght dat hy badt in het Hofken; het stroey daer hy op ruste, vertoonden hem het spottigh riet; in syne luyerkens voorsagh hy de koorden en ketenen; syn houte Kribbeken was een verbeeldinge van het pynlyck Cruys daer hy aen soude hangen. Den Os en den Ezel beteeckende de twee moordenaeren daer hy tusschen soude sterven; Als hy hoorde singen: *Gloria in Excelcis:* dan klonck hem in syn ooren: *Blasphemavit Reus est mortis Crucifigatur.* Het sog dat hy trock uyt den maegdelyken boesem van syne gebenedyde Moeder, stelden hem levendig voor oogen den beker met gal, en de sponcie vol edik. Syn kinderlyk geschrey was het bedietsel van die krachtige, en erbermelyke stem' daer hy sijnen geest mede soude geven!

Och hoe begeerigh was hy van dien tyt af om te lyden! hoe verlanghden hy naer het Cruys! hoe vlamden hy naer syne Passie! hoe wenschte hy te sien die ure die hem den dry urigen doodt strydt soude voorts-brengen daerom sey hy altydt

O Quam grata mihi venies, asperrima quamvis,
Quæ vitæ venies hora suprema meæ!
Sic licet immitis, pariturаque mille dolores,
Te tamen hanc ipsam, quâ loquor esse velim.
Ah! propria & tecum nullas non advehe pœnas:
Sola mihi pœnæ pœna levamen erit.
Ut propres, & te curras velociùs ipsâ
Advenies votis serior hora meis.

O Lanck-verwachte ur' wanneer wanneer sal 't wesen
Wanneer sult gy myn pynen myn pyn gaen genesen?
Loopt, spoet, en vliegt, en schiet gelyck den blixem slaat
Hoe dat gy snelt of niet, noch komt gy my te laet.
Och dat gy tot my quaemt vol druck, vol smert, vol lyden,
En dat die vreede Doodt stont veirdigh om te stryden:
Ah honck ick al a n't Cruys als eenen moordenaer!
Het sterven viel my licht, en 't leven valt my swaer!
Gelyck een dorstigh hert spoet tot de waeter-vlieten,
Soo haeck ick ur' voor ur' den bloet doop te genieten:
Hoe dorst ick dat in myden dorst eens wiert geblust,
Dat moet de sponsi doen, en eer en is geen rust.

AEN HET DUYFKEN IN DE STEEN-ROTSE DAT IS DE MEDELYDENDE ZIELE

O EDELE CREATURE.

Sullen wy dan altydt blyven sitten in de leege scholen, en dagelyckx een lesse gaen haelen by de kleene schepselen? om van hun te leeren hier den aerbeyt by het Mierken, daer de voorsightigheyt by het Serpent, ginder de opklimminge des geest by den Leeuwerck, op een ander de eenvoudigheydt vande Duyve, elders Godts lof van het Nachtegaeltien? Jae elcken voet-stap die wy buytens huys stellen sal die ons altydt brengen, en als metter handt leyden, oock tot onredelycke, en spraeckeloose creatueren om ons eygen selven leer-jongeren van hun te maecken? want wie isser die de gulde Sonne kan aenschouwen sonder Godts glorie daer af te leeren? Wie sal de peirlen vanden silveren douw sien liggen op die morgen blaederen, die niet en sal roepen: Och hoe soet moet dien Godt zyn die oock over de kruyden waeckt, en sulcke hemelsche traenen in eenen stillen nacht laet afrysen? hoe weynigh dat jemandts verstandt ghepolystert is. Nochtans siende de grondeloose zee sal hy dadelyck niet bekennen dat soo overvloedigh zyn Godts bermhertigheden? Alle de bloemen met haer hooge en aenghenaeme coleuren verkondighen ons syne schoonheyt, de goude mynen syne ryckdommen, het vier syne liefde, en de muscadel gedooken, en

schuy-

schuylende achter haer groene blaederkens, verbeeldt ons wat smaeck en troost dat het is Godt in eenigheyt te dienen.

Dit zyn ô Ziel goede Meesters, ende leeringe, maer ten zyn altemael noch al maer onderwysingen vande leege scholen, dat is van de creaturen. Wanneer ô Ziel, wanneer sullen wy eens opklimmen op den Bergh van Calvarien om in den Boeck des Levens die van buyten en van binnen gedruckt is, onderwesen te worden, op dat wy met Paulus eens meesterlyck mogen roemen: *Non judicavi me scire*
1. Cor. *aliquid inter vos, nisi JESUM Christum & hunc cruci-*
2. 2. *fixum.* Och dat den gekruysten JESUS waer onsen Boeck, en onse Lesse!

Ick weet alle steden zyn vol van Bibliotheken, alle Bibliotheken vol boecken, alle boecken voldestige, ende geleerde stofferinge, besonderlyck desen boeck van de H. Schriftuere die soo overvloedigh in leeringen is, als hy is menigvuldigh in woorden, jae elck bladt staet gelaeden met een werck vande groot-daedige handt van Godt almachtigh. Want daer vinde ick, op dat ick andere voorby gaen, de zee van twee kanten staen als twee gemetste mueren om doorganck, en vrydom aen Moyses, en aen het Volck te geven. Edoch die droogh-voets door het Meir gongen, hebben op 't vast landt door af-goderye hunne schip-braeck gevonden. Daer hoor ick dry Jongelingen in eenen gloeyenden oven Godts Lof singen, al offer dry konstige Musicanten in een glorietteken van groenen laurier waeren gheseten. Daer sien ick den vluchtigen Jonas over boort geset in eenen walvisch als in een rosbaer door de zee gedraegen, en midden in de doodt sonder eenigh peryckel laveren. Daer sit Daniël onder de verhongerde, ende briesschende leeuwen, gelyck een gerust Herderken onder syne sachtmoedige lammeren, daer regent het Manna in de woestyne, en op die Steenrotse, jae valt op de koppen van die ondanckbaere Israëlieten die onghevoelycker waeren als de steenrotsen selver.

Welcke

Welcke ghefchiedeniffen uyt de H. Schriftuere getrocken, zyn wondere, en noyt gehoorde wercken. Evenwel den Boeck des levens daer ick af fpreke behelft faecken al edelder in ftof, al verhevender in uytwerckinge, jae den inhoudt is foodanigh dat hem de Seraphinen felfs niet ten vollen en begrypen, d'Engelen lefen hem met verbaeftheyt, de hemelen befien hem met verwonderinge, de aerde geeft haer verftandt gevangen, de creatueren ftaender in verflaeghen, de devote Zielen wordender door onderwefen en bewogen.

Laet al vry wyt-beroemt zyn den meift hoop van Job waer op fyne verduldigheyt foeter als alle mufcus, en civet heeft geroken, als oock het kaecks-been van Samfon, dat ick ftelle boven alle de victorieufe fabels; beneffens de glaefen fleffchen van Gedeon die meerder breffchen maeckten als dobbele kartouwen; laet den flingher van David vermaert zyn die met eenen flag den Reus Goliath, dien thoren van vleefch, dat is den hooghmoedt der Philiftinen, de vreefe van Saül, den fchimp van David, den fchrick van de Ifraëliten heeft te neder gedreven.

Laet over al, en op alle kanten den boeck vande H. Schriftuere ryckelyck befaeyt zyn met wonderlycke gefchiedeniffen, met Heylige leeringen, met goddelycke onderwyfingen: des niet tegenftaende foo is den gekruyften Jesus eenen Boeck die alle boecken overtreft, en een kort begryp van al de Weth, en van allen de Propheten. Jae foo veel als de fchaduwen moeten wycken aen de lichamen, foo veel, of meer moeten alle andere boecken aen defen Boeck toegeven.

Zyt ghy met my niet van het felfste gevoelen Tertulianus? als gy feght:

Omnia de Christo, per Christum cuncta loquuntur.

DAT

DAT IS.

HEt Cruys daer Christus bloedigh hanght
Is eenen Boeck die 't al bevanght:
Wat Moyses schreef, wat David songh,
Of Salomons sin-rycke tongh
Wat oyt Propheet sagh voor de daet,
Wat in't gandtsch Evangelie staet,
En wat Godts Woordt in sigh besluyt,
Dat wyst meest al op Christus uyt,
Hy is't begryp, het slot, en al,
Leest dan die u best leeren sal.

En desen Boeck is dienstigh voor alle de werelt. *Den ongeleerden*, seght Laurentius Justinianus, *sal hem lesen van buyten, den geleerden, en den volmaeckten sal hem doorgronden van binnen.* Van buyten sal hy verstercken, van binnen sal hy verlichten. Maer ô H. Bernarde, die ick altydt sien sitten en omhelsen de instrumenten van de Passie, wilt ons deelachtigh maecken van u gevoelen van desen Boeck, ende van syne onderwysinghe. *Ick stel* seght hy, *in het Mediteren van den gekruysten JESUS alle myne wetenschap, ick stel daer in de volmaecktheydt van myne rechtveerdigheydt, de overvloedigheydt van myne wysheydt, de ryckdommen van myne saligheydt, de menighvuldigheydt van myne verdiensten. Dit is mijne verhevenste Philosophie*, dat ick den gekruysten JESUS magh van buyten lesen, van binnen leeren. Dat is van buyten en van binnen beminnen, van buyten en van binnen naervolgen.

Dese laeste woorden ô Ziel ontdecken aen u het doel-wit dat ick hier voor heb, en waer in wy onse pylen moeten dryven, dat is (om met weynige woorden veel sints te geven) wy moeten uyt desen Boeck van den gekruysten JESUS eene lesse van danckbaerheydt, en van verduldigheyt haelen. Danckbaerheydt voor syn lyden, verduldigheydt in ons stryden; danckbaer bloet, verduldigheydt in ons eygen gemoedt. 'T is seker dat onse eeuwe vry al wat veel verbastaert is door het versuymen

van

van dese twee deughden, men moet hedensdaeghs maer weynigh volck soecken om veel ondanckbaere, ende onverduldige menschen te ontmoeten, die de goetheydt van den Salighmaecker niet alleen met eene danckbaere herkentenisse niet en gedencken, maer die in tegendeel hem met volle monden, en venynige tongen schenden en lasteren als sy het minsten Cruys moeten verdraegen. Och dat sy eens kenden dien goeden Vader! sy souden hun wachten van langer soo quaede kinderen te blyven; edog by gebreck van kennisse isser gebreck van affectie.

Maer gy ô Ziel die hier komt sitten onder de lommeringe van den genen daer gy naer gehaeckt hebt, dat is, onder den gekruysten Jesus, ghy, segh ick, sult al saliger vruchten van desen boom lesen. Gy sult hier met eene gronthertige danckbaerheydt syne weldaeden; met eene diepe ootmoedigheydt syne liefde; met eene groote verduldigheydt syn bitter lyden gaen overpeysen, en naervolgen. Jae waer by myn wenschen, en verkrygen het selfste, soo soude een devoot Crucifix u selden uyt de oogen, ende nimmermeer gaen uyt uwe gepeysen, dat *Bondelken van Myrrhe* soudt gy altydt op uwen boesem draegen, om u daer door te verstercken en te verkloecken, wel wetende dat die bittere Passie onses Heere Jesu Christi is het eenigh rechtsnoer dat wy in onse swaerigheden naer hebben te wercken, gelyck wy sien dat alle die vrome Dienaeren, en Dienaressen Jesu Christi in hun lyden, en Martelien het Cruys onses Salighmaeckers sich hebben voor oogen geplant, om hier door hunne swackheyt te gemoet te komen, en tegen alle tormenten te waepenen,

Cant. 2. 6.

Wie sal my geven ô Ziel dat wy eens lesen den Boeck van het Crucifix met de oogen van de H. Veronica van Binasco; die alsdan nimmermeer droogh en waeren, jae wiens traenen in de locht bleven hangen tegen over, denck ick, de drepelen Bloedts die den gekruysten Jesus was stortende. Ende gy ô Magdalena die in de spelonckе van Mar-

Bollandus 13. Januar.

Marselien saet gelyck een DUYFKEN IN DE STEEN ROTSE, altydt hadt gy desen Boeck voor u liggen, uwe oogen speelden op het Crucifix, u gedachten op syne Wonden, u droefheydt op syne pynen, u wenschen op syne naervolginghe. Wie isser die niet en heeft gehoort hoe de Lyduina van Schiedam door het lesen van desen Boeck is gekomen tot de grootste volmaecktheydt, ende hooghste verduldigheydt? haer lichaem was een gast-huys van sieckten, en smerten, en haere ziele was een oxael van Lof-sangen, en danckseggingen.

Leest ô Ziel dickwils desen Boeck, ende ghy sult met meerdere reden gebruycken de woorden die Lucius Seneca heeft gesproken naer dat hy den boeck van sekeren Sextius hadde gelesen: *In quacumque positione mentis sum, cum lego Sextium, libet omnes casus provocare, libet exclamare, quid cessas fortuna! congredere. Hoe dat ick ben gestelt in myn gemoedt of niet, als ick maer alleen den boeck van Sextius en lese, dan sou ick allen tegenspoet derven uyt-eyschen, dan sou ick de fortune derven beroepen, en segghen, waerom en valt ghy my niet aen, hebt gy het hert, komt tegen my stryden.*

Sprack soo een Heydens mensch van eenen Heydenschen Boeck, soo magh ontwyfelyck een Christelyck ghemoedt sich al anders roemen, en segghen: Als ick lese, ende Meditere op den Boeck van den ghekruysten JESUS, dan trots ick hemel, en aerde, dan en acht ick niet te swaer, niet te hert, niet te heet, niet te kout, niet te fel, niet te scherp. Dan duncken my de kasseysteenen te zyn diamanten; de ysere boeyen braseletten, ende peerle-snoeren, de diepe kerckers groene prielen; de lange sieckten ghenuchelycke schouw-spelen; de lasteringen een soet musieck de cruycen een vermaeck; de doodt een vriendinne.

Soo worden de Zielen versterckt door het mediteren van den gekruysten JESUS. Het zyn alsdan kloeckmoedighe planten van laurieren die van geenen blixem geslagen, noch verbrant en worden, het

het zyn arens die sich draegen, en klimmen boven de tempeesten, het zyn leeuwen die beenderen hebben van vier, boomen die mergh hebben van yser, menschen die een hert hebben van stael, Zielen die een gemoedt hebben van diamanten. Siet onder de Belyders den H. Antonius dien vroomen, en Christelycken Hercules, die soo veel monsters, en duyvels verwonnen heeft, is die niet door de kracht vanden gekruysten JESUS triumpherende over de helle selver? Siet onder de Maeghden de Seraphinse Theresia die gy het meestendeel voor een Crucifix sult vinden branden van liefde, dese middelen in haere verstervingen, en lyf-castydingen, tusschen die felle disciplinen, en scherpe haycre kleederen, gelijck een dystelvincxken in eenen doornen bosch, en doet anders niet als blymoedigh singen: *Misericordias Domini in æternum cantabo.* En triumpheert alsoo over de werelt, ydelheyt, sachte kleederen; over de pracht; ende verganckelycke genuchten. Siet onder de Martelaeren den H. Jonas; men hadde hem by dage het geheel lichaem met roeden, en crouwelen open gehaelt, ende men liet hem soo doorwont naeckt staen een heelen nacht onder een blauwen en kouwen hemel, smorgens ondervraeght zynde hoe hem die nacht ruste bekomen was, gaf voor antwoort: noyt en hadt ick soeter, noyt aengenaemer: *Consolatio enim mihi presto fuit e sancto illo ligno cui affixus fuit Dominus meus JESUS Christus. Want het heyligh houdt des Cruys daer mynen Heere JESUS Christus aen heeft gehangen, quam dateck my vertroosten, en versterckẹn.* Soo dat hy oock getriumpheert heeft over de beulen, en Tyrannen: over de doodt ende tormenten. *Surius.*

O Ziel *In hoc signo vinces.* Door het teecken van den gekruysten JESUS sult ghy alles verwinnen; tegenspoedt met den H. Job, verlies van man, en kinderen met de H. Melania, valsche beschuldinge met de H. Susanna, sieckten met de H. Ludewyna; vervolginge met de H. Elisabeth, ballinckschap met den H. Athanasius; kercker met den H. Ignatius;

ſerpenten met de H. Tecla, blindtheyt met de H. Lucia, ſchip-braeck met den H. Xaverius, leeuwen met den H. Adrianus, yſere krauwels met den H. Blaſius, pynbanck met den H. Neſtor, het radt met de H. Catharina, het ſweirt met de H. Barbara, het Cruys met den Heere JESUS.

Och dat my diergelycke gratie in myn lyden oock mocht verſtercken! dus kome ick tot u ô bedroefde Moeder Godts Maria met de woorden van uwen dienaer Lansbergius, en ick ſegge: *O alderſachtmoedighſte Duyve, ô Alderbedruckſte Mevrouwe, ick bidt u door de bitterheydt van uw alderſoetſte hert datter voortaen niet en zy dat my kan vermaecken, niet dat my kan aenlocken, niet dat my kan vernoegen als alleen uwen Soon, jae uwen gekruyſten Soon, op dat ick in een waerachtige devotie, in een grondelooſe danckbaerheydt myns gemoedts, in een bitter leedtweſen, in een gronthertigh medelyden aendachtigh overlegghe de pynen van mynen Heer, en mynen Godt, en dat ick my altydt wel levendigh magh indrucken dien pynelycken dagh, op den welcken hem den yver van onſe ſaligheyt heeft gevangen genomen, en voor ons die bittere doodt heeft doen ſterven; Och dat ick oock alſoo door ſyne liefde, door eene geduerige verſtervinge deſen mynen ouden, ende bedorven menſch met alle ſyne ſnoode begeerlyckheden, en boosheydt koſt gaen cruycen! Hier om wil ick dagelycks vlytigh ter ſcholen gaen op den bergh van Calvarien, om daer een leſſe te haelen van het Cruys voor alle myne cruycen die my in myn leven ſullen konnen cruycen.*

Ick ſal hier de Poëſie een weynigh laeten ſpelen, om door deſe mengelinge den joedtjonſtigen Leſer wat te verluſten, ten minſten om wat te verlichten.

Slei die door 't landt van lyden gaet
Daer 't over al vol Cruycen ſtaet,
En die woont in een traenen-dal
Daer Cruycen waſſchen over al,
En peyſt niet dat oyt uwen t' huys
Sal weſen ſonder eenigh Cruys.

Al waert ghy edel, ryck en schoon,
En droeght op 't hooft een goude croon,
En quaemt van Koninckl yck gheslacht,
Jae hadt Europa in u macht,
Nochtans en hiel dees heerschappy,
U oyt van uwe cruycen vry.
Want Godt heeft dese salige weth
Voor alle menschen vast ghesét,
Dat wie in dese wereldt leeft,
Dat die oock 's wereldts cruycen heeft;
En datter niemandt als door pyn,
En door het cruys kan saugh zyn:
"Het lyden wordt alleen geloont,
"Het stryden wordt alleen gekroont.
Op dat ick u dan stercken magh
Schenck ick dit Boeckxken aen den dagh,
Op dat ghy Christi pyn en smert
Wat leght op u kleynmoedigh hert,
Dat is ghy moedt gewapent zyn
Met Christi lyden, doodt en pyn.
Dies wat ghy doet, oft niet en doet,
Het steunsel van u swack gemoet
Is 't voorbeeldt des gekruysten Heer,
Maer niet en vroomt het hert soo seer
Valt u dan strydt en lyden aen,
Soo wilt in syn vyf wonden gaen.
Het Duyfken swack van beck, en poot
Weet synen toevlucht in den noot
Als het sich in de rotse draeght
Wanneer den sperwer op haer jaeght;
Het seylt daer in met eenen snip,
Want uyt de klip waer't in de klip;
Het ruymt het velt eer dat het nypt,
Eer hy haer in syn klauwen grypt,
En als 't dees gaeten winnen magh,
Is 't uyt gevaer en buyten slagh,
Een les ô ziel voor u, en my
Op dat in Christi open Sy,
Op dat wy in syn wonden gaen
Als ons wordt strydt oft leet gedaen.

Syn Cruys dan is een Arsenael
Waer uyt dat ick de waepens hael
Om u en my voor allen tydt
Wel toe te rusten tot den strydt,
Op dat wy komen als 't Godt stelt
Met scheut vry harnas in het velt,
Ten eynde dat voor u en my
Eens onsen krygh ter eeren zy.
Dat menigh vromen martelaer
In pyn geen pyn en wirdt gewaer,
Dat menigh swack, en teere Maeght
Den lauwer-krans op 't hoofde draeght,
Dat heeft het Cruys aen hun gedaen,
Het Cruys trock hun de wapens aen.
Siet hoe dat Bartholomeus staet,
En maeckt van 't bloedt syn root scharlaet:
Siet hoe dat Laurens de Beulen hist
Als 't lichaem op den rooster kist:
Siet Stephanus van aensicht klaer
Of elcken steen een roose waer:
Jae Catharina siet haer rat
Of sy op een karosse sat:
Schoon Agatha de nyp tangh siet
Nochtans sy en verslaet haer niet,
En als sy wordt haer borsten quyt
Is 't een Maninn' in haeren stryt.
O wat een voor-beeldt niet en doet?
Hoe 't een teer hert vroomt in 't gemoet?
Vivago. *En aenlockt tot stantvastigheydt*
Met die schoon kroon van saligheydt!
O kroon met peerlen over-saeyt!
O kroon uyt lauter gout gedraeyt!
O kroon van diamanten ryck!
O kroon die noyt hadt uws gelyck!
O kroon die soo van glory schynt
Dat oock de Son voor u verdwynt
Maer Ziel als ghy hun kroonen siet
En vliegen dan u wenschen niet?
En voelde dan noch geenen brandt
Door desen wegh naer 't Vaderlandt?

O datter eens een soete vlam
Wat diep in uwen boesem quam!
Ghy wierdt al kloecker van gemoet,
En waeghde licht een handt vol bloedt,
Ghy maeckten u gelooft my,
Haest vande valsche wereldt vry.
Als ghy dan hunnen strydt besiet
Vraeght vry: en waerom dese niet
Van vleesch, en beenen als wy zyn?
Of deed' het vier doen minder pyn?
Of waeren Beulen doen niet vreet?
Of was het solfer doen niet heet?
Of waeren steenen doen niet hert?
Of was het sieden minder smert?
Of waeren Maeghden doen niet teer?
Of deed' het sterven doen niet seer.
Och jaet, soo 't nu is was het doen,
Maer hun gemoedt was vroom en koen,
't Is wonder hoe een ziel verkloeckt
Die Godt, en synen Hemel soeckt,
En heeft aen Christo eedt gedaen
Van met het cruys hem naer te gaen,
Doch soo ghy vreest soo herden stoot
En schroomt voor een soo vreede doodt,
En soudt gaen vluchten uyt den brandt,
Wordt Martelaers van langer handt
Sterft heden wat in spys en dranck
Sterft morgen wat in uwen sanck
Sterft over morgen in 't gesicht,
Dan in kleedt vry wat te licht,
En somtydts wat in uwe spraeck,
En somtydts wat in u vermaeck,
En hier wat in u begeirlyckheyt,
En daer wat in u sinnelyckheyt,
„Die dickwils sterft een kleyne doodt,
„Die maeckt syn doodt in 't laeste groot.
En weet dat soo verstorven maeght,
Godt als een Martelaer behaeght,
Een Martelersse sonder bloet,
Maer Martelersse in 't gemoet

Soo wort voor veel kl yn stervens loon
Gewonnen niet een kleyne Kroon.
En dit ô Ziel dit is het goet.
Waer voor dat ghy hier stryden moet;
Kloeck aen dan, en versterft u hier,
Wint oock een tazken van Laurier.
Wint in dit droevigh traenen-dal
Een kroon die eeuwigh blincken sal.
Dies zyt ghy Christi dinaeres,
Soo leert aendachtigh dese les,
En vanden vroeghen morghen stont
(Die ons maeckt heyligh, ryck ghesont)
Soo zyt gewapent tot den tant
Eer u het leyden overmant.
Daer vallen Cruycen dagh voor dagh,
By wyl soo dicht als hagel slagh,
Job. 1. *Maer soo ghy wel de Cruycen vat*
Gy vindt daer in den ryckften schat.
Voert dan lanckmoedigh uwen schilt
Ist dat gy JESUM volghen wilt,
Die ons aen 't Cruys gheeft hert, en moet
Met syn exempel, en syn Bloet;
Het een tot onse salighеyt,
En t'ander tot verduldigheyt.

HOe weynigh dat het is ô Ziel t'ghene ghy tot hier toe hebt gelesen, soo kant evenwel ghenoechsaem u wys maecken den sin, en het bediedsel van onse titel plaete, waer in anders niet verbeeldt en wort als dat een *Medeleydende Ziele*, ghelyck als gy zyt, met het Duyfken in de gaeten van de steen-rotse, ende met Magdalena in de Wonden Christi gaet woonen, waer door sy aenghewackert, ende verkloeckt worden, soo om den gekruysten JESUS haeren Verlosser, ende Salighmaecker daeghelyckx op het vierighste te bedancken, als oock om hem gelyckvormich te wesen in het lyden, (want een kindt heeft den aert, en treck op het wesen van synen Vader,) soo dat sy vrywilligh omhelst alleen de Cruycen, ende swaerigheden

heden die haer van Godts handt worden aengeboden, wel wetende dat het gene dat Cruycen zyn op de aerde, dat kroonen sullen zyn in den hemel. Welcken prys, ende weirdigheydt zy van het lyden Christi hebben ontfanghen. Want ghelyck de waeteren eenen naer smaeck vatten van de mineraelen daerse door schieten, en datse zyn yserachtigh naer het yser, solferachtigh naer het solfer, alsoo oock de smerten, pynen, ende Cruycen naer datse gheloopen zyn door het gebenedydt lichaem van onsen Salighmaecker, soo hebben sy eenen Goddelycken smaeck behouden, ende hunnen prys is soo hoogh opghesteken, dat hy alleen met eeuwighe goederen kan vergolden worden.

Ist dan wonder dat Paulus die in den derden hemel geweest is, Franciscus die het musieck der Engelen gehoort heeft, dat sy roepen: *Verre zy van ons dat wy ergens anders als in het Cruys souden glorieren.* In het Cruys is de gesontheyt, in het Cruys is den ryckdom, in het Cruys is de standvastigheyt, in het Cruys is de gerustigheyt, in het Cruys is de blyschap, in het Cruys is de saligheyt, in het Cruys is de verheffinge, in het Cruys is de kroon van glorie.

Hebt gy noyt ô Ziel oogh-merck genomen op de wapens van Keysen, en van Koningen: boven het wapen van den dobbelen Arent staet een Keyserlycke kroon, boven Castilien, en boven de dry Lelien van Vranckryck staen Conincklycke kroonen, maer boven het wapen van het ryck van Jerusalem (het welck een Cruys is met Cruyskens) daer en placht men geen kroon op te stellen, want Cruycen, en Cruyskens zyn selver kroonen, en staen boven de Conincklycke kroonen, ende veranderen in den Hemel altemael in kroonen; en daerom heeft den Heere JESUS selver moeten lyden om door het lyden de kroon van glorie te winnen.

De gulde woorden die den H. Augustinus hier over laet vloeyen zyn weirdigh om hier aengeteekent

kent te worden. *Ut enim resurgeres mortuus es, ut ascenderes resurrexisti: ut sederes ad dexteram Patris ascendisti. Ergo ut ad dexteram Patris sederes, mortuus es: de morte enim resurrectio, de resurrectione ascensio, de ascessione ad dexteram sessio. Hoc totum ergo cœpit à morte, excellentia claritatis principium habet humilitatis.* Het welck in onse taele ten naesten by dit is te seggen: *Op dat gy soudt verrysen soo gy zyt gestorven, op dat gy ten hemel soudt klimmen zyt gy verresen; op dat gy aen de rechterhandt uws Vaders soudt sitten zyt gy opgeklommen ten hemel. Ergo op dat ghy aen uws Vaders rechterhandt soudt sitten, zyt ghy gestorven: want van de doodt komt de verreyssenisse, van de verreyssenisse de hemel-vaert, van de hemelvaert de sittinghe aen de rechterhandt uws Vaders.* Daer gy ontfonckt de kroon van glorie.

Neemt dese woorden ô Ziel noch een weynigh op: *Excellentia claritatis principium habet humilitatis. De ootmoedigheydt is den oorspronck van uytnemende doorluchtigheydt.* De ootmoedigheyt tot de doodt, jae tot de doodt des Cruys is de loop-baen tot de eeuwige glorie, het lyden tot het verblyden, smerten, en pyn baeren schyn, en blinckende kroonen. Een kloeck, en soet verstandt van onse eeuwe, en van onse Societeyt schilderden voor een Sinnenbeldt een silvere lampe, ghelyck men gewoon is in de kercken tot Godts-dienst op te hangen, ende spelende op het blecken Cruysken dat met den korck op de olie is vlottende, door wiens middelpunt de brandende lemmer is loopende, die van het selfste Cruysken wort opgehouden, en die by foute van dien sou andersints in de olie sincken, en verdrincken: spelende, segh ick, op de nootsaeckelyckheyt van dit Cruysken schreef hy daer onder dese leer-rycke divise:

Si tollis Crucem,
Tollis lucem.

Ick en kan de aerdigheyt, en de edelheyt van dese sin-rycke woorden in ons nederduyts niet achterhaelen, den sin is: *Die 't Cruysken nam, die nam de*

de vlam. Ick ſal 't dan op de naervolghende maniere ſtellen.

Het Cruysken gheeft
Dat luyſter heeft.

Noyt naeghel ô Ziel en is oyt ſoo recht op ſyn hooft geſlaegen, als hier in dit Sinne-beelt de waerheyt wordt getroffen; want alleen den luyſter, ſchyn, doorluchtigheyt, blinckende kroonen der eeuwigher glorie moeten door de Cruycen ghewonnen worden, en ſonder de Cruycen en zyn ſy niet te winnen. *Si tollis crucem, tollis lucem.*

Als u Godt dan ſtelt in occaſie, en gelegentheyt om te lyden, en kreunt noch en preutelt niet tegen ſijne voorſichtigheyt, alles wort geſchickt tot u welvaeren, tot meerdere verdienſten, tot grooter glorie. En ſeght niet: t'is nu jaer en dagh dat ick gaen ſleypen met een ſieckte, waer ick geſont ick mochte wat goets doen, ick wilden dat ick dit Cruysken quyt waer. Ey neen? *Si tollis Crucem, tollis lucem.* Seght niet waerom moeſt ick ſoo vroegh weduwe zyn? ſoo haeſt myne ouders verlieſen? nu ſal ick met tydelyck, en het aerts ſoo veel te doen hebben; dat ick weynigh op den hemel ſal konnen peyſen, gonck het naer mynen wenſch ick ſou dat Cruys al lanck deur geſonden hebben, Ey neen! *Si tollis crucem, tollis lucem.* En ſeght niet: ick ſteeck ten ooren toe in een verwert proces dat my onrechtveerdigh wort op den hals ghedrongen, ick quelder my in, ick laeter myn ſlaepen om, ô Heer wanneer ſult gy my van dat Cruys verloſſen? Ey neen *Si tollis crucem, tollis lucem.* En ſeght niet: ick heb ſoo onbeleefde vrienden, ſoo ongemanierde huysgenoten en van ſoo vremde humeuren die het altyt te kort oft te lanck is, koſt ick van dat Cruysken eens verloſt zyn my dunckt ick ſou in den hemel weſen! Ey neen, want *Si tollis Crucem, tollis lucem.* Seght niet: ick word' over al voor t' hooft geſtooten, in teghendeel wort een ander gheacht, die treckt men aen, die wort gheavanceert, en vervoordert, my laetmen loopen voor die ick ben, vallen

ter iet open dat is voor een ander, ick vische gedue-righ achter het net, och waer ick diergelycke quel-linghen quyt my dunckt ick sou een ander mensch zyn. Neen : *Si tollis Crucem, tollis lucem.* En seght niet ick word gelastert met een vilanie rughspraeck weghens mynen eet, en myn eer, men wyst my schier naer met vingeren achter straeten, sommige schouwen myn geselschap, waer die swerte wolck eens over, kost myn onnoselheyt eens door breken, dan sou ick gerust konnen leven, neen, neen! *Si tollis Crucem, tollis lucem. Het Cruysken gheeft, dat luyster heeft.*

Weet ghy niet dat alle dese dinghen ghehan-gen hebben in de balance van Godts voorsichtig-heyt, en al dat u overkomt, dat is ghewoghen oock tot het minste sierken, en dies volghens soo is u (soo ghy't waerneemt) saeligh die sieckte, u dien weeuwelycken staet, u het afsterven van uwe ouders, u het proces, u die noortse en spy-tighe vrienden, u dat ghy een verstootelinck zyt, u dat ghy op een iders tonghe loopt. Jae en u, en my, en ons altemael ist saeligh dat wy beneffens den gekruysten JESUS wat mogen lyden, met hope van ons eens te verblyden. Siet Abel ingespannen met synen afgunstigen Broeder Cain; Moyses met dien hertneckigen Pharo; David met synen nydi-gen Schoon-vader; Susanna in perycke van eer, en van leven, Daniel onder hovelinghen vreeder als leeuwen; de gebenedyde Moeder Godts Maria met dat sweert van droefheyt in haer hert; den eenigen Sone Godts, dat is de onnoofelheyt, en heylig-heyt self aen dat schandigh, en pynlyck Cruys. Roe-pen sy om verlost te zyn? Gheensints; *want Si tollis Crucem, tollis lucem.* Waer is u verduldigheyt dan ô Ziel! waer is u geloof! peyst gy niet dat de kroon van glorie alleen gemaeckt wort in de smisse van teghenspoedt, in het vier van liefde, op het aen-beeldt van patientie? En wat een overvloedigheyt van werck datter uyt dese smisse komt (hier beneden tot onse verduldigheyt, en daer boven tot onse saligheyt) daer gaen ick u nu breeder uyt leveren. I. CA-

I. CAPITTEL.

Behelsende de menighvuldigheydt der Cruycen die aen alle menschen van de voorsightigheydt Godts daeghelyckx toeghesonden worden.

LAet ons ô Ziel dit Capittel ontginnen van het spreeck-woordt dat op alle menschen die geboren zyn, en gheboren sullen worden, onfaelbaer is passende. Het luyt in deser voegen: *Die een Cruys wilt ontloopen, die salder twee ontmoeten.* Voorwaer een kort wort, maer dat ons lanck werck sal gheven. Want hier en vallen geen sey straetjens om dese Cruycen met een behendigheyt, en ghestoler-wys te ontvluchten. Neen voorwaer, Godt heeft ons altemael op den Cruys weggestelt, en oft ons lief, oft leet is den Cruys wegh sullen wy bewandelen.

Gy hebt wel ghesien ô Ziel dat de werelt geschildert wort met een Cruysken, ick gheloof datse daer door willen bedieden dat de werelt, dat is het menschelyck gheslacht door de verdiensten van het Cruys Christi verlost is: maer soo my geoorloft dit is op eenen anderen sin te trecken, soo segh ick dat hier door ons ghewaerschouwt wort datter in de werelt niet soo seer en is uyt-stekende als de Cruycen, en aengesien wy daer binnen onse wooninge, hebben, wat ist wonder dan dat Cruycen onse naeste ghebueren zyn, jae onse eygen huys-genoten.

Hoort hier op eens Philosopheren den Keyser Antonius: *Aengesien*, seght hy, *dat een ygelyck een deeltjen van de werelt is, soo moet hy voor syn paert te vreden zyn met het gene de werelt in't gemeen, en hem ten deelen sal over komen.* Die door doorne busschen gaet, die moet sich de steken gedulden. Ten kan niet anders zyn, en 't is een vast besluyt: in de werelt ergo onder, en midden tusschen de Cruycen. Noch en wilt u niet inbeelden al offer sommighe dese doorens konden myden, en die door hunnen hooghen staet soo gheluckigh zyn al oft de fortune alleen hunne weghen overstrooyt hadde met

roose-

roose-blaederen, ey neen want dat en is tot den dagh van heden noch aen ymant ghejònt, noch en sal aen ymant van onse naekomelinghen ghebeuren, selver niet aen de ghene die de Conincklycke Croonen op het hooft draegen, en die meenen datse het radt vande fortuyne als sy op hun lacht, en met naghels konnen vast maecken, en spyckeren. Ick kan door eenen aerdighen vont, ende eenen verstandigen greep hier van een bevestinge geven, en dat uyt een ryck-leeringhe geschiedenisse, die ick wensche dat en u, en al de ghene die op diergelycke steen-rotse hun schip gestooten hebben, voor een spongie mochte dienen om uwe, en hunne traenen af te vaeghen, en op te drooghen.

Cansin. 14. *trac.* 6. §. 3. Den machtighen Coninck Darius had in syn Palleys geproeft de waerheyt van dat men seght: *De doodt en spaert kleyn, noch groot.* Hem was afghestorven de Coninginne syne huys-vrouwe, waer door Darius sulcken diepe wonde van droefheyt in syn gemoet ontfonck, dat hy van de melanckolie ende swaermoedigheydt geheel was overwonnen. De Staeten van het landt stelden aen alderhande slach van tydt verdryf om hem dees bleyne van het hert te lesen. Jae hebben daer over beschreven alle de wyse van Griecklant om te sien offer geen bequaeme plaester tot dese wonde en sou konnen gevonden worden. Maer de wyse gonghen soo wys deur als sy gekomen waeren, en niemant van die en wist syn snaeren soo soet te raecken, dat hy daer door aen den droeven Coninck eenighe bleymoedigheyt in het herte koste verwecken. Eenen van hun, en wel den scherp-sinnighsten van altemael, peysden dat den tydt die alles kan versetten, of ten minsten veel versachten, een weynighsken moest aengesien worden, om dan op een bequaeme gelegentheyt synen slach waer te nemen, soo gepeyst, soo gedaen: naer het verloop dan van eenige weken, soo het klaeghen van Darius wat begonst te minderen, ende syne traenen wat te dunnen, soo is desen Philosooph Democritus genoemt gegaen

tot den Coninck, om hem in syne overighe droefheyt te vertroosten.

Ende op dat dit beter soude gelucken soo belooft hy aen syn Majesteyt, en maeckt sich sterck dat hy de Coninginne van de doodt sal verwecken, met dit bespreeck nochtans, dat den Coninck aen hem sal doen geven al dat hy nootsaeckelyck sal oordeelen om de ghewenschte saeck te werck, en ten eynde te brenghen. Darius dese onverwachte belofte hoorende scheen als uyt eenen diepen slaep te ontwaecken, ende sey aen Democritus toe alle de ryckdommen, ende schatten daer hy over had te gebieden, mits hy sich trouwelyck van syn belofte quam te quyten. Den Philosooph sey hier op: Heer Coninck het goudt, ende silver en kan my in myn voornemen geensints behulpsaem wesen, maer een andere saecke is my ten hoogsten noodigh, te weten dese: eer ick de afgestorvene Coninginne het leven, ende aen u de Coninginne kan weder gheven, soo moet syn Majesteyt my overleveren dry naemen van dry persoonen binnen u Ryck die noyt geen tegenspoet en hebben geleden: want dese dry naemen sal ick op den serck-steen van haer graf gaen schryven, en dat gedaen wesende, soo ben ick wel versekert dat noch syn Majesteyt in myn beloften, noch ick in myn voornemen en sal bedrogen blyven.

Den Coninck doet dese pry persoonen opsoecken, men loopt het heel Ryck van Persien af, men taelt over al, en ten langhen lesten wort den Coninck aen-gedient datter diergelycke geen dry, geen twee, jae niet eenen alleen en was te vinden. Want wie sy versproken hadden oft niet, die getuygden altemael veel tegenspoets, veel droefheyt, veel swaerigheden in dit leven uyt-ghestaen te hebben. Dit soo ghebootschapt zynde aen den Coninck, soo is Democritus hem met soete reden aen gevallen, en heeft de saecke soo verre gebrocht dat Darius, hoorende de katyvigheyt van s' menschen leven, (waer in niemant verschoont

en

en wordt) de droefheyt over het af-sterven van syne Koninginne teenemael heeft beginnen te matigen, en met ervarentheyt bevonden dat de hoofden oock daer Croonen op staen, niet en zyn versekert teghen de slaeghen.

Siet ghy wel ô Ziel dat al die in de wereldt zyn hunne cruyskens hebben om te draegen, noch en schiet my hier niet voor t'gene gy in het leven van den H. Ambrosius hebt gelesen van dien rycken, ende werm gesetenen Pachter, die by desen H. Doctoor sich roemde van altydt voorspoet, in kinderen, in gesontheyt, in ryckdommen, in vee, in landeryen, in boomgewas genoten te hebben. Want wat was het eynde van dien weldighen Boer? is het gants huys niet in ghestort, en met man, en vrouw, en kinders, en beesten, en gelt, en goet, en middelen, en altemael versoncken? sommige worden in't midden ghetreft, sommighe in't beginsel, men vinter die op't lest, en in haeven tempeest, jae schip-braecke hebben geleden. De Goden, seght eenen ouden Schryver, *hebben looye voeten, maer ysere handen*, het zyn traeghe, maer harde slaeghen. Ten is Persien dan niet alleen, maer allen de Rycken van Europa, Asia, Africa en America en souden ons geen dry naemen van dry altyt geluckige konnen uyt leveren.

Hier op sloeghe oock het antwoordt van den Godt Jupiter aen de in-woonders van het Ryck van Creta waer van desen Jupiter was geboortig; want soo sy op sekeren tyt vriendelyck van hem versochten om van hunne Cruycen ontslaegen te worden, voorwendende dat de gene die Lantslieden waeren, wel wat voordeel buyten d'andere mochten genieten. Jupiter gaf hun eenen *nihil* op't *request*, seggende dat het onmoghelyck was sterffelyck mensch te zyn en in dese wereldt, en daer in van alle Cruycen ontslaeghen te worden. Voorders dat hy geerne in consideratie en bedenckinghe woude nemen dat sy landts-lieden met malkanderen waeren, en uyt gevolgh van dien soo

stont

ſtont hy hun toe, en jonde aen een jegelyck om met ſyn Cruycen te merckt te komen, en een jeders Cruys daer te onderſoecken, ende ſoo ſy daer anderlie Cruyskens vonden die minder waeren als de hunne dieſe mede ghebrocht hadden, dat het hun vry ſtont met die te mangelen, om alſoo hunne ſwaerigheydt wat te verlichten. Die van Cretadan zyn gaen reyſen met ſacken vol Cruycen, en alle merckten, ende ſacken afgeſpiet hebbende, zyn ſy noch met hun eyghen Cruycen weder-gekeert mits ſy die van d'ander menſchen noch al veel ſwaerder bevonden.

Gy vat wel ô Ziel ten eerſten op ſien dat dit een verſieringhe is, evenwel blyckt hier uyt dat de Heydenen ſelfs van dit gevoelen zyn geweeſt datter niemandt en is of hy en is op d'een ſchouder al met eenen heelen ſack van Cruycen belaeden; waer toe hy op de andere ſchouder oock moet leggen een grooten ſack van verduldigheyt en van patientie.

Hoe wel is binnen Milaenen eens bevallen het Sermoon van P. Emmanuël Sa vande Societeyt JESU? ick ſal u dit ter goeder trouwen, (want het dient op't gene wy hier voor de handt hebben) verhaelen, ick treck de geſchiedeniſſe uyt P. Bernardinus Roſignolius dieſe beſchryft met deſe woorden. P. Emmanuël Sa een man ſeer lof-weirdigh ſoo om ſyn deught, als geleertheyt; die in de principaelſte ſteden van Italien groote vruchten gedaen heeft met ſyn ſermoonen, welck treffelyck ampt hy bedient heeft den tydt van volle veertigh jaeren. Ick was tot Millaenen als wanneer hy den vaſten ſoude aenvangen op de Hiſtorie van Job te predicken, en dit was in het jaer ons Heeren 1578. Tot het eerſte Sermoon dan dat hy dede, en dat hy als eenen gront-ſteen voor de naekomende wou leggen, nam hy de woorden van den Apoſtel: *Patientia vobis neceſſaria eſt. De verduldigheyt is u nootſaeckelyck.* Hier op hoorden ick hem diſcoureren niet ſoo ſeer doen ter tydt naer de konſt ende reghels van de wel-

De actib. Virtut. l. 2. c. 12.

Heb. 10.

wel sprekentheyt, als wel naer den tydt, en gelegentheyt synder eeuwe. Het Sermoon duerde een heel ure, en hy en dede anders niet als alderhande soorten van Cruycen verhaelen, achter elck van die dit woordeken by voegende: *Patientia.* ick salder u hier eenighe by geschrift stellen, om daer naer vande andere te oordeelen:

Hebt gy een reyse te waeter gedaen, sey hy, die misluckt is? *Patientia.* Hebt gy in tempeest u goet over boort moeten smyten? *Patientia.* Is u koopmanschap te landen vruchteloos geweest? *Patientia.* Syt gy t'huys keerende in sieckten gevallen? *Patientia.* En hebt gy doen geen baet gevonden in de medecynen? *Patientia.* Hebt gy lanck met sieckte t'huys gaen sleypen? *Patientia.* Kont gy noyt wel op een goede ploey geraecken, noch tot uwe voorige volkomen gesontheyt? *Patientia.* Moet gy in een rechtveirdige oorsaecke teghen jemandt procederen? *Patientia.* Valt het u swaer dat gy soo dickwils uytgestelt wordt; en van den Procureur tot den Advocaet, en van den Advocaet tot den Rapporteur moet looopen? *Patientia.* Zyt gy ten achteren gegaen door verlies, banckeroeten, quaede neeringe? *Patientia.* Moet gy heel armelyck huyshouden? *Patientia.* Wort u ongelyck aengedaen? *Patientia.* Siet gy veel swaerigheden, en ellende op u aenkomen? *Patientia.* Spant Hemel, en aerde te saemen tegen uwen voorspoet ende welvaeren? *Patientia.* Moet gy sommige menschen, om dat gyse van doen hebt, tegen heugh en meugh in-cruypen? *Patientia.* Moet gy u kinders meer toe laeten (sonder nochtans dat gy Godt daer door vergramt) als wel en hunnen, en uwen staet betaemt? *Patientia.* Wort gy meer geschat als u dunckt dat recht, en reden vereyscht? *Patientia.* Valt u jemant hert, t'zy meester, t'zy vrouw, t'zy jemant anders? *Patientia* Vindt gy by u Broeders, en bloet verwanten weynigh vrientschap? *Patientia.* Wort gy uyt u eygen huys gestelt? *Patientia.* Wort gy berooft van u erfdeel; verbietmen u de stadt, en het vaderlant? *Patientia.*

tientia. Zyt gy van geesten, en spoockerey gequelt? *Patientia.* Oeffent u Godt met scrupulen, en benauwtheyt der conscientie? *Patientia.* Ontstelt gy u of de saecke van de landen niet wel af en liepen? *Patientia.* Smert u een vreese dat den Vyant alles sal verwoesten? *Patientia.* Zyt gy overvallen met weemoedigheyt? *Patientia.* Heeft u jemant een kladde in uwen naem gegeven? *Patientia.* Vint gy u bedrogen door de gene daer ghy op betrouwden, ende daer gy een kerck meenden op te bouwen, *Patientia.* Belet u jemant dat gy niet kont voortgeraecken? *Patientia.* Doet gy geenen voortganck in de deugden (wel verstaende dat gy uwe saligheyt niet moetwillig veronachtsaemt?) *Patientia.* Bemint gy Godt niet soo 't betaemt, en syn Goddelycke Majesteyt verdient, *Patientia.* Al-hoe-wel het beter waer dat gy dese twee leste op het volmaeckste bejeverde. Dese, ende diergelycken meer stelden, en hoopten hy op malkanderen den tydt van een geslagen ure, terwyl hem de heele vergaderinghe aenhoorden met een groote stilte, en aendachtigheyt, ende hy verweckte in hun lieder gemoederen een Christelycke verduldigheyt, ende een overgevinge des wils om de cruycen die hun Godt toeschickte, op te nemen, ende lanckmoedelyck te verdragen, gelyck hy naderhandt betoonen sou hoe dien verduldigen vrient Godts den H. Job syn swaere cruycen, en verlies van alles hadde opgenomen.

En dit verhael ô Ziel en begrypt maer alleen het beginsel van de cruycen die hy het eerste quartiers het volck van Milaenen heeft voorgehouden, sou hy de rest van den tydt wel in dese naervolgende, oft diergelycke besteedt hebben. Hebt gy vroegh uwe ouders, Vader en Moeder verloren, *Patientia.* Als gy weese, of weduwe waert heeftmen u over al voor 't hooft gestooten, *Patientia.* Hebben uwe mombaers onachtsaem gheweest in uwe naer-gelaeten goederen te beherten, *Patientia.* Hebt gy door blinde liefde, en het aenstoken van andere een ongeluckigh houwelyck aengegaen, *Patientia.*

Verleent u Godt geen kinderen in den houwelycken ſtaet, *Patientia.* Verleent hyer, maer roept hyſe uyt de wereldt, *Patientia.* Laet hyſe in dit leven, maer vallen ſy u weder-ſpannigh, *Patientia.* Kont gy niet geraecken aen den intereſt van uwe verloopene Renten, *Patientia.* Wort u goedt buyten bedorven *Patientia.* Moet gy meer ſchattinge van u landen geven als gy daer ſomtyts af zyt treckende, *Patientia.* Zyt gy ſnachts in u eygen huys beſtolen, *Patientia.* Zyt gy onderwegen af-geſet van de ſtruyckroovers, *Patientia.* Hebt gy veel ruſie, en hooft-ſweir met u gebueren, *Patientia.* Is't tot uwent een geduerigh gaſthuys! treedt ghy van den eenen rouw in den anderen, *Patientia.* Zyt gy, of uwe kinderen gedefigureert en miſmaeckt door de poxkens, *Patientia.* Zyt gy aen u eygen ſelven moeyelyck, *Patientia.* Hebt gy noch treck tot het gebedt, noch ſmaeck in uwe devotie, *Patientia.* Wordt gy in uwe geeſtelycke oeffeningen weynigh trooſt gewaer, *Patientia.* Wordt gy in u godtvruchtig leven, en maniere van doen geproeft van die gy tot leydts-mannen hebt verkoſen, *Patientia.*

Siet eens ô Ziel wat dien Eerw. Pater al voor Patentie-punčten, en cruyskens voor-hiel, wel verſekert zynde datter ſommige daer van veel, een jegelyck al eenige af had te verdraegen, ende op dat ſy hun tot ziele ſaligheyt ſouden dienen, ſoo dede hy geduerigh anders niet als hun in te ſtampen dien: *Patientia, Patientia, Patientia.* Tot zielen ſaligheyt ſegh ick, want aengeſien dat wy door het landt van lyden moeten reyſen, is het niet wyſelyck, en voorſightigh gedaen onſe cruyſen met goedtwilligheyt op te nemen, en den Heere JESUS, die met het ſyn voorgaet, te volgen, gelyck ick in 't naervolgende Capittel breeder ſal verhandelen, op dat wy hier door de kroone van glorie die hy ſyn naervolgers heeft toegeſeyt, mogen winnen.

Daer was eertydts ô Ziel een Cabretien (ick gebruyck ſomwylen geerne een leer-rycke fabel, om dat den H. Gregorius Nazianzenus daer af ſegt;

Com-

Compositum ad utilitatem, delectationemvè, mendacium; De verçieringen zyn tot profyt, en vermaeck gevonden) daer was eertydts segh ick een Cabretien in den schaep-stal, ende siende datse daer dagelyckx quamen met die langhe messen, en keelde geduerigh nu lammeren, nu schaepen tot offeranden, soo docht hem geraetsaemer het ruym velt, en den hey-kant te kiesen: maer daer komende sagh hy 't over al vol doodts-beenderen liggen, hoorende de wolven vreesselyck huylen, en sagh rondtsom het sandt gedruckt vol van wolve-klauwen. Hier door veranderden het Cabretien wederom van sin; en keerende naer den schaep-stal seyde het tegen sy selven: *Moet ick'er even wel ergens aen, en kan ick 't noch hier, noch ginder ontloopen, soo is 't noch eerlycker in een Sacrificie aen de Goden op-geoffert, als wel verscheurt te worden van de bloet-dorstige wolven.*

P. Nierenb. Het verschil l.3.c.9.

Heeft sich David met de selfste gepeysen niet gewaepent als hem Saül synen geslagen vyandt soo vervolghde! Hy hadt al dickwils het haese-vel aengetrocken, en sich in dichte bosschagien, in diepe klippen, en speloncken versteken, ten lesten maeckt hy een opset van ten vlacke velt te komen, en sooder van Saül jet te lyden quam hy woudt ter eeren Godts gaen lyden, seggende: *Si Dominus incitat te adversum me, odoretur Sacrificium. Is 't dat den Heere u verweckt tegen my, dat hem gelieve dit van my voor een offerhande aen te nemen.* O wat een saligh woordt is dat voor alle lydende Zielen! want als die den last van haere cruycen gevoelen, en midden in vervolginge, in sieckten, in tegenspoet, in verlies van vrienden, en van goedeten, midden in het lyden, stieren sy het hert, en haer gebedt tot den Heere, en seggen: *Odoretur sacrificium.* Moet ick lyden, ergo ter eeren Godts geleden, moet ick sieck zyn, ergo ter eeren Godts sieck zyn, moet ick ongelyck lyden, ergo ter eeren Godts geleden, moet ick myn cruysken draghen, ergo ter eeren Godts gedragen. *Odoretur sacrificium.*

1. Reg. 26.

Maer weet gy wel ô Ziel dat gy van over lanck

al op-geschreven zyt onder het getal van den gene die cruycen moeten draegen? kom ick sal het u klaerblyckelyck voor oogen stellen.

Alle Catholycken die tot hunne jaeren gekomen zyn, worden gemeenlyck drymael gesalft met het H. Sacraments des Olysels, eens in hunne uytersten en dat op de vyf Sinnen, ten eynde dat den siecken door de bermhertigheydt Godts, en door dit H. Sacrament gesuyvert mochte worden van alle de sonden die hy met syne uytwendige sinnen soude begaen hebben. Andermael worden wy gesalft in het H. Sacrament des Vormsels, oft Vroom-sels, en dat op het voor-hooft, op dat wy ons niet en souden schaemen een Christen leven te leyden, maer in tegendeel de leeringe Christi, en syn H. Evangelie voor te staen, gelyck wy hebben van den Edelen Paulus Koska Broeder van den saligen Stanislaus Koska van de Societeyt JESU, die naer een

P. Cressol. Antil. ootmoedigh leven, ende Christelycke doodt op synen serck heeft doen snyden dese woorden: *Non erubesco Evangelium.* Ten derden soo worden wy gesalft in den H. Doop, en dat op de schouderen, op dat wy ons van jonckx af-gereet souden maecken om daer op veel cruycen te ontfangen, en die verduldelyck te verdragen. Soo dan van dat gy in de werelt quaemt, soo quaemt gy in de cruycen, en in het lyden, ende zyt ende blyft onder het getal van de *Strydende Kercke*, om lanckx dien weg tot de Verblydende te geraecken.

Luc. 14. Aen u dan, en aen my, en aen allegader worden de woorden van den Salighmaecker toe ghepast. *Die syn Cruys niet op en neemt, en volght my naer, die en kan mynen Discipel niet wesen.* Op welcke

Hom. 47. de diverf. woorden den H. Augustinus dit treffelyck gevoelen heeft achtergelaeten: *'t Sy dat gy zyt een mans-persoon, 't zy een vrouw-persoon, 't zy dat gy Heer zyt, of dat gy knecht zyt, die syn saligheyt soeckt te bekomen die moet den Cruys-wegh bewandelen. En peyst niet dat dese vermaening alleen is voor de Maeghden, ende niet voor de getrouwde: voor de Weduwen, en niet voor die in't*

bouwelyck noch saemen leven ; voor de geestelycke , ende niet voor de wereltsche ; voor de Religieuse , en niet voor de Leecken, neen : maer 't is gesproken tot de heele Kercke, dat is tot de gantsche vergaederinge, tot het geheel lichaem tot alle de lidtmaeten , tot een jegelyck in 't besonder, Godt geve , wat officie , staet , oft ampt hy is bedienende.

Niemant ô Ziel en wort hier verschoont , jae selver niet de gekroonde hoofden , wat magh het doch bedieden dat de bloemen van de kroon Imperiael van binnen hangen vol traenen , is het eene waerschouwinge , peys ick , dat die princelycke salletten , en die Conincklycke palleysen oock al met droeve traenen besprocyt worden , en datter noyt soo lyf-garden , of Hellebardiers aen de poorten wacht en houden , of de droefheydt en cruycen konnen daer noch wel binnen gheraecken. Eene geschiedenisse hier van ô Ziel om dit myn gevoelen daer mede te bekrachtigen.

Een groote Personagie , en die de dry Lelien in haeren schilt voert , sal my hier toe stof geven. 't Is la Reyne Mere Maria de Medicis Huysvrouwe van den Coninck Henricus den IV. Moeder van eenen Coninck , en van twee Coningen , Grootmoeder van Coninghen. Wasser iemandt in de wereldt die sich van het geluck , en volkomentheyt synder wenschen kost roemen , dat was sy. Maer alle dese wereldtsche saecken zyn ons uyt-gebeeldt in 't schip van Ezechiël waer aen in toe-rustinge , en kostelyckheydt niet en ontbrack als alleen den ancker die alles hadt moeten verseKeren. Cap. 27.

Dese Coninginne hadde een wel-bekende Vrindinne met naeme Pasithæa Crogi een Florentinse Maeght , niet alleen goet , maer heyligh van leven, waerom datse dese oock uyt Italien naer Parys heeft ontboden. Als dese dochter nu voor d'eerste reyse de Coninginne quam begroeten , ende van verscheyde saecken ondervraeght wierdt, onder andere ofte sy uyt Italien gheen juweelen , en gesteente en hadde mede gebrocht van d'een of d'andere vrienden. Soo heeft dese Crogi vlytelyck daer op geantwoort

P. Lyræus Triseg l. 3. scol. 3.

antwoort datſe een preſent hadde waer door haere Majeſteyt boven alle perſoonen in Europa ſoude uytſchynen, deſe antwoorde verweckte in de Coninginne een groote nieuws-gierigheyt om 't puyck juweel te mogen hebben. Doen is Paſithæa Crogi met een lanck houten cruys verſchenen ende heeft het ſelfſte de Coninginne aengeboden, de welcke ſoo ſy weygerigh viel, overmits het een plomp-ſtuck was, ſoo heeft Crogi het ſelfſte haer met eenen wonderlycken jever opgedrongen, daer by voegende dat ſy dat in danck ſoude believen te ontfangen, want datter noch al andere en grootere haere Majeſteyt boven het hooft hongen, 't is van Paſithæa ſoo voorſeyt, en van de Coninginne ſoo bevonden; want weynige dagen naer haeren meeſten triumph wiert Henricus den Coninck haeren man deirlyck vermoordt, naderhandt heeft men haer eygen perſoon gaen mis-trouwen, men heeft haer ontbloot van haere lyf-guarde, hier op is gevolght de vluchte, daer naer den kercker van Compeigné waer uyt met een behendigheyt gebroken zynde is ſy in Brabant gekomen daer naer in Hollant, en Engelant gaen dolen, ten leſten een Moeder van dry Coninckrycken is als een ballingh tot Ceulen ſonder eenen voet aerde geſtorven. Edoch ſy ſoo veel te rycker van gemoet als ſy armer was van goet, heeft aen alle gekroonde Hoofden voet-ſtappen achter-gelaeten om met de ſelfſte ſtantvaſtigheyt in voorſpoet den ſchepter, en in tegenſpoet het cruys te draegen.

Maer zyn dat geen cruycen ô Ziel, ſoo en weet ick niet wat dat Cruycen zyn, en daer de Coningen, en Coninginnen ſoo aenloopen, en dat die met cruycen als beregent worden, wat meent gy dan dat het tot uwent niet en ſou behooren te druppelen, over al is't vol cruycen, en niemant en is ſonder cruycen: de Pauſen hebben cruycen, de Cardinaelen hebben cruycen, de Biſſchoppen hebben cruycen, de Keyſers hebben cruycen, de Coningen hebben cruycen, de Hertoghen hebben cruycen, Graven hebben cruycen, den Edelman heeft cruycen, den Coopman

heeft

heeft cruycen, den Ambachtsman heeft cruycen, den Landtsman heeft cruycen. Jonck ende oudt hebben cruycen, geestelyck ende weerlyck hebben cruycen. Wy worden geboôren in cruycen, wy leven in cruycen, wy sterven in cruycen. Jae op onse doodt-kisten staen cruycen, en by onse graven worden noch geplant cruycen, en ons wordt noch een cruys van aerde op de kiste voor het leste toegeworpen.

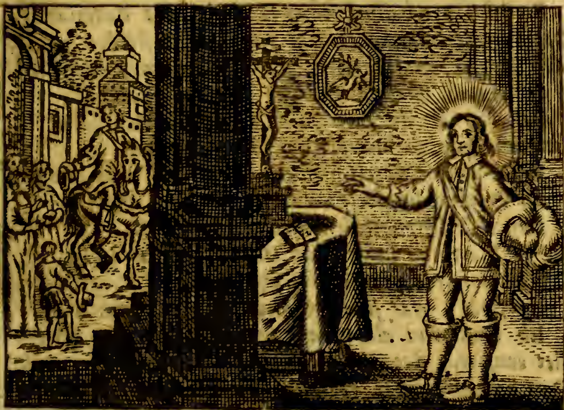
Die sonder cruycen wilt zyn die moet syn wooninge, en syn kasteel buyten de werelt gaen timmeren, daer hem geen cruycen en volgen; edoch die syn eygen selve mede draeght, die vergeselschappen cruycen met hoopen. Een plaetsken nochtans isser ô Ziel daer wy allen onse cruycen, en swaerigheden of konnen versetten, of wel konnen versoeten; en dat syn gebenedyde Wonden van den gekruysten JESUS. Hoe vol en staen de boecken niet van de gene die dit tot hunnen grooten troost soo hebben bevonden? den H. Graef Elzearius die syn deel in het lyden oock gehadt heeft, kan ons getuygen. Dan syn verduldigheyt overwies noch al syn swarigheyt, besonderlyck van dien tyt af dat hy, als het Duyfken, syn schuyl-plaetse in de gaeten van de steen-rotse, dat is, in de Wonden van den gecruysten JESUS hadde verkosen. Ick verhael dit daerom te liever om dat desen Doorluchtighsten Graef eenen uytmuntenden lief-hebber van den gecruysten JESUS geweest is, soo in syn leven als in syn sterven. Dit lest betuygt syn antwoorde weynig voor syn doodt, want soo synen Biecht-vader onder andere gebeden van de H. Kercke sey: *Per sanctam crucem, & Passionem tuam, libera eum Domine. Door u H. Cruys, en uwe Passie wilt hem Heere verlossen*, antwoorde hy: *Hæc est spes mea, & in hac volo mori. Dat is myne hope, en daer in wil ick sterven.* Soo sprack hy oock als de spraeck hem begonst te begeven, soo sprack hy als hem de doodt sat op de lippen. Dan laet ons eens voorstellen hoedaenigh dat hy was ten tyde van syn leven.

Hy was nu eenen ruymen tydt buyten het Vaderlant geweeſt, waer over ſyne Huysvrouwe Delphina ten hooghſten beſorght, ende bedroeft was, vreeſende altydt dat hem eenigh ongeluck mocht overkomen, ſy heeft dan de pen in de handt, en de klachten in de pen genomen, ende vriendelyck verſocht dat hem gelieven ſoude alle gelegentheyt aen haer, en de plaetſe van ſyne wooninge over te brieven. Waer op hy haer gedient heeft met een ſeer Chriſtelyke antwoorde, ick ſal u hier ô Ziel een ſtuk van ſynen brief voor ooghen ſtellen; hy ſpreckt dan.

Delphina zyt geruſt, en wilt u vreeſe laeten,
Want als't al is gevreeſt, is't vreeſen ſonder baeten;
Maer een getrouw gebedt als ghy dat ſtorten wilt,
Dat dient my over al voor hernas, en voor ſchilt.
Hoe wilt (Godt hebbe lof) van dat ick van u ſcheyden,
Als ghy my tot myn peirdt wee-moedigh quaemt geleyden,
Van dien dagh, en ur' ben ick ſoo wel te pas
Als ick, ſoo veel my heught, oyt in myn leven was.
Vraeght ghy waer dat ick woon, en waer ick ben te vinden,
Ick woon daer ick u wenſch, ô myne wel-beminde
Myn woonplaets is een rots waer in ghy t'allen tyt
Oock midden in tempeeſt in geen tempeeſt en zyt.
Ick woon in Chriſti Sy, in ſyne dierbaer Wonden,
Wat trooſt en heb ick niet, wat blyſchap hier gevonden!
Dit is een cabinet dis is een Koninckx ſael,
Dit is myn ſchoon palleys, hier vind' ick 't altemael,
In deſe open Sy vind' ick al ſchoonder hoven
Als die Alcynoë, of Tempe placht te loven,
Hier binnen groeyt de roos van liefde incarnaet,
Die met haer vlammigh bladt het al te boven gaet.
In deſe open Sy zyn alle ſoetigheden,
Hier wordt candii geſtroeyt op alle bitterheden;
Wat naedeel dat gy lydt, wat ſpyt u jemant doet,
Dat ſmilt in deſe wond', dat ſmaeckt als ſuycker ſoet.
Hoe licht en wort hier niet dat ſwaer ſcheen om te dragen,
Men lydt hier met vermaeck, ſoo verr' is't hier van klagen,
Het hert dat als een Duyf tot deſe Wonden ſnelt,
En weet van geen gequel, oock als het wort gequelt.

Gelyck

Gelyck het Duyfken dan syn rotse gaet genieten,
Wanneer den straffen valck komt op haer neder schieten
Soo heb ick myn vertreck, als ick vervolgin' ly,
En schuyl gerustelyck in JESU Christi Sy.
Ick stel een Crucifix gestadigh voor myn oogen,
En soo ick 't maer en sie soo gaen myn traenen droogen
Die Sy, die open Sy hoe vol is die van rust!
Vol blyschap, en vol vreught, vol hemels soeten lust!

Ick vind' in dese Sy de alderkloeckste Wynen,
Ick vind' in dese Sy de alderryckste mynen,
Ick vind' in dese Sy de waepens om te slaen,
Ick vind' in dese Sy de Borght van Sion staen
Hier binnen quam de Duyf, den Bode van genaden
Die in den water vloet het taxken had gelaeden;
Hier is de Gulde Eeuw, hier woont Gerustigheyt;
Die haeren milden schoot vol vruchten open spreyt.
O dat de werelt eens met allen haer dienaeren
Oock maer voor korten tyt in dese Wonden waeren
Sy lieten d'ydelheyt, en keerden nimmer weer,
De werelt nu soo vals, en bleef geen werelt meer.
Sy hongen Jesum aen, en lieten d'aertsche saecken,
En stemden altemael: laet ons hier tenten maecken,
Hier

Hier in een vaste vreught, de rest is roock en wint;
En hy is sinne-loos die dese noch bemint.
Och Jae de wereldt sou haer blinde soetigheden,
Soo sy hier binnen quam, haest met de voeten treden,
Want eene druppel soets, die in dees Wonde sproeyt,
Gaet boven een revier die in de werelt vloeyt.
Soo soet is't leven hier, maer soeter noch het sterven;
Wat segen kryght een Ziel als sy dees plaets kan erven
Want midden in den strydt behoud sy d'overhandt,
En hôpt uyt ballinckschap te gaen in 't Vaderlandt.
Doch eermen dat besiet wat valter al te stryden,
Met Satan, en syn Heyr, die ons de kroon benyden?
Sy zyn vol haet en nydt, sy zyn vol biter gal,
Besonder als de Ziel nu van hier scheyden sal.
Siet een Hilarion met bleecke vrees bevangen
Waer aen de werelt niet een stofken en hadt hangen,
En evenwel hy beeft, en vreest in syne doodt,
Den alderlesten is den aldermeesten stoot.
En gy Martinne saeght den Duyvel voor u oogen,
Die als tot syne proy' quam sigh aen 't bedd' vertoogen.
Gy seydt: wat staet gy hier, gy vreeselycke beest?
Ick vind' van allen kant onschuldigh mynen geest.
Siet eens wat dat den mensch in 't eynde kan ervaeren!
Dan komen sy voor goet den oorlogh ons verklaeren;
En hoe het verder gaet, hoe onsen tydt meer kort,
Hoe oock hun raserny al fel, en felder wort,
Geluckigh is de Ziel die dan in JESUS Wonden,
Die dan in sulck kasteel, en sterckte wort gevonden.
Al quam de heele Hel, en leverden haer slagh,
Sy weet dat niemant haer daer binnen deiren magh.
Want soo den boosen geest aen 't Cruys siet Jesum hangen
Soo wort hy heel bestaen, met vrees, en schrick bevangen;
Hy weet dat door het Cruys syn macht is heel getemt
En dat hy dieper nu in peck, en solfer swemt.
Hem heught niet als te wel den schroom van syn gesellen
Als JESUS naer syn doodt is neer-gedaelt ter hellen,
Doen vreesden s'altemael dat daer nieuw vier, en vlam
En datter voor de hel een nieuwe helle quam.
Van doen af is het Cruys, en saemen Christi Wonden,
Den toe-vlucht van de geen die syn beswaert met sonden,
Van

Van dien tyt sien sy den troost in druck, en noot,
Maer dan wel aldermeest wanneer ons naeckt de doot.
Dit is myn oeffeningh, hier leef ick om te leven,
Op dat ick syne Sy een blyde ziel mach geven,
Delphina hier woon ick, komt oock in dese Wondt.
De plaetse wordt aen u beneffens my gejont.
Want in de laeste ur' wat sal het ons al baeten
Dat wy nu Graeven zyn, en hebben hooge staeten?
Eylaes! ten gelter niet; maer JESUS dierbaer bloet,
Dat is het geen dat ons alsdan vertroosten moet.
Wel aen laet van nu af dees Wonden gaen verkiesen,
Wie in dees Wonden sterft en kan geen ziel verliesen,
Nu isser tyt en stondt, laet ons die nemen waer,
Want hier aen hange't al, men sterft maer eens voorwaer
Dies op dat wy in't eynd' geoeffent zyn t't stryden,
Soo laet ons desen strydt nu leeren in het lyden,
Siet JESUM aen het Cruys voor standaert op-gerecht
Die moet ons geven kracht in't midd.n van't gevecht.

WAt dunckt u ô Ziel van den inhout van desen brief? soo schreef, soo sprack jae soo dede (want syne woorden waeren wercken) soo dede, segh ick, eenen Edelman, eenen Graef, een peirle van Vranckryck, hoe los hanght hedendaeghs het rappier aen menigh Edelmans syde! hoe dickwils vervolgen wy ten vier, en vlammen, 't gene wy veel saliger souwen hangen aen de voeten van den gecruysten JESUS? Desen doorluchtigen Grave wist, jae sagh dagelyckx genoegh, hoe sommige van syn huysgenoten, en van syn eygen dienaers hunne schuldige plicht, en eerbiedinge overtredende hem weynigh gehoorsaemde, veel met hem spottende, den vinger, en de tonge hem achter rugge uytstaecken, en daer een ander uyt gramschap de handen aen eenen stock soude geslagen hebben, daer sloegh dit edel hert syn ooghen op het hout des cruyce, wel wetende het groot verschil datter is tusschen jet rechtveirdelyck te castyden, en tusschen dat verduldelyck te verdraegen.

Maer niet en isser ô doorluchtighsten Prins soo uytmuntende als uwe groote sachtsinnigheyt doen gy naer het overleyden van uwen Heer Vader in syn cantoir onder de papieren ontdeckt hebt verscheyde brieven van afgunstige Edel-lieden die door boos ingeven , ende valsche lasteringhen sochten tusschen hem, en u roock te maken. Edoch ghy hebt alle dese smaedelycke schriften met sulcke goede oogen gesien, al of het brieven van recommandatien geweest hadden, niet tegenstaende u Mevrouwe de Gravinne raeden ende styfden dat gy aen die valschaers behoorden te toonen hoe seer gy u hier door gequetst vondt, daer by voegende datse geene genaede, veel minder jonste, of liefde verdiende de gene die de liefde tusschen Vader, en Soon sochten uyt-te-blusschen : edoch eenen blick uwer oogen geslagen op een Crucifix, dat voor u stondt, dede meerder kracht op u gemoet om hun dit te vergeven, als wel het ongelyck aen uwe doorluchtige persoon gedaen, en het ophitsen om dat te vreken ; wel wetende dat u dese cruyskens van Godts voorsichtigheydt toe-gestiert wierden, op dat uwe lanckmoedigheyt, ende verduldigheydt daer door geoeffent souden worden. Soo wist gy die rouwe onbeleeftheden, en vyantschappen te polysteren, en daer blinckende diamanten voor uwe kroon uyt te gaen snyden.

Kosw. in vita.

Dit is ô Ziel een stuck ter eeren, het welck gelyck in Vranckryck gebeurt is, soo wensch ick dat het buyten Vranckryck mach zyn naervolgers hebben. En sult gy ô Ziel oock een van dese wesen? sult gy die persoonen die gy weet dat u by andere vermaeckt hebben, die tot naerdeel van u eer hebben ghesproken, die u achter rugge gelastert hebben, sult gy 't die oock vergeven? sult gy voor hun welvaeren bidden? sult gy die met een vriendelycke ooge bejegenen? met een vriendelycke aenspraecke begroeten? sult ghy, segh ick, dit cruysken (want gy moet het u oock al hebben) gewilligh aenveerden? soo gy dat doet, soo sult

gy

gy effen de voet-ftappen van den H. Grave Elzearius naer-volgen. Doch zyn de voncken, dat is de exempelen der Heyligen foo krachtigh, hoe en moet ons dan niet het groot vier van liefde dat is den gekruyften JESUS tot het lyden ontfteken? En hier toe wordt gy ô Ziel in 't midden van uwe cruycen foo vriendelyck genoot met defe woorden: *Staet op myne vrindinne, myne fchoone, en komt: Myne Duyve in de gaeten der fteen-rotfe*: Daer fult gy u befchermen van buyten, daer fult gy u verftercken van binnen, daer fal myn lyden verfachten u lyden, en foo uwen geeftelycken fmaeck goet is, gy fult proeven dat de galle van myn Cruys, fuycker fal ftroeyen over uwe cruycen. *Cant.*

II. CAPITTEL.

In de Cruycen die de voorfichtigheyt Godts ons toe-feyndt, moeten wy ons verkloecken door het exempel Chrifti, die fyn fwaer Cruys voor ons heeft gedraegen.

HOort gy niet ô Ziele, hoort gy niet die ftercke trompet flaegen. *Chriftus heeft voor ons geleden u lieden laetende een exempel en voor-beelt op dat gy fyne voet-ftappen fout naervolgen.* Met welcke woorden fy ons uyt den flaep van ondanckbaerheydt, ende traegheyt komen ontwecken, op dat wy de Cruys-baen van lyden achtervolgens den gekruyften JESUS fouwen wandelen, wel wetende dat wy door Chrifti bloedighe voetftappen al anders ontfteken fullen worden als dien half-bevrofen Edelman die by nachten door den fneeuw met den *H. Wencefłaus* de kercken gonck befoecken. *1.Pet.2.* *In vita.*

En peyft niet ô Ziel dat gy u ten vollen hebt gequeten als gy alleen (gelyck fommige volcken van Afien deden, die de voetftappen van Alexander den Grooten eerden, de weclke hy in't fandt op den oever vande zee gedruckt hadde) als gy alleen, fegh ick, het bitter lyden Chrifti handeloos met een bloote ceremonie, by maniere van fpreken, zyt overdenckende, ende eerende, neen feker, dat en is niet genoegh; gy moet hem al naerder komen,

 daer

daer wordt van u wat meer vereyſcht, gy behoort hem te volgen niet ſoo ſeer met de voeten, als wel met u wercken, en manieren, ende hier in beſtaet de naervolginge Chriſti. En ongetwyfelt verſtonden dit alſoo die Godtvruchtige Moeders daer ons Victor Uticenſis af ſchryft: In de Wandaliſche vervolginge ſeght hy, *ſach men een ongeloovelycke, ende ontelbaere menighte der geloovigen die de bergen af quamen; en die door de valleyen gongen met brandende keirſen volgende de gene die voor de belydeniſſe des Chriſten geloofs tot de Martelie geleyt wierden, de welcke oock hunne kleyne kinderkens mede naemen, de ſelve geduerigh op-heffende, ende in de voet-ſtappen der voorgaende Marteläeren neder-ſtellende*, op datſe in jaeren, en kloeckmoedigheyt ſouwen op waſſen, om in diergelycke belydeniſſe des Geloofs diergelycke ſtandtvaſtigheyt oock te bethoonen. Op ſulcken maniere is't ô Ziel dat gy de voet-ſtappen Chriſti moet naervolgen, dat is te ſeggen om noch klaerder te ſpreken, gy moet treden ſoo hy getreden heeft; lyden ſoo hy geleden heeft; droefheyt des herten voele, gelyck hy gevoelt heeft; van u eygen vrienden verlaeten worden, gelyck hy verlaeten is; valſche beſchuldinge hooren, gelyck hy gehoort heeft; begeckt, beſchimpt, beſpot worden, gelyck hy begeckt, beſchimt en beſpot is, hert-pyn en hooft ſweir te verdraegen, gelyck hy ſyn doorne croon verdraegen heeft; u leven in tegen-ſpraeck; ſwarigheden, en cruyskens over-brengen, gelyck hy't aen dien ſchandigen, en pynelycken boom des Cruys ge-eyndight heeft. Wie Chriſtum ſoo volght die mach met recht een Chriſten menſch genoemt, en geroemt worden.

Doch om aen dit myn ſeggen wat meer lichts te geven, ſoo moet gy Ziel eens open-ſlaen den boeck van den *wegh des levens* door den Eerw. P. Sucqueet van de Societeyt JESU beſchreven, en daer een oogh-merck nemen op het beeldt van ſyn 21. Meditatie, 't welck deſe naervolginge is vervattende. Voorwaer deſen Godtvruchtigen Schryver en koſt

geenen aerdigeren vont bedencken om 't echtigh wesen, en de eygen natuer van naervolgen ons in te scherpen als door de gelyckenisse van de schilderkonste. Want gy siet daer in dat aengewesen beeldt hoe dien schilder besigh is met den Cruys-dragende Christum naer het leven af-te-maelen, hy speelt geduerigh met de oogen op het voorbeelt, en met de handen, en pinceel op synen doeck om de gelyckformigheydt tusschen d'een en d'ander te vinden, treckende Christum naer Christum; Cruys naer Cruys; doorne croon naer doorne croon, druppelen sweets, en druppelen bloets, naer syn druppelen sweets, en druppelen bloets, ende dat met over-een-kominge van verwen, met de selfste verdiepinghe, ende verhooginghe van coleuren. Doet nu alsoo ô Ziel in u gelyck desen schilder het doet op synen doeck, ende de naervolginge Christi is gevonden.

Hoe veel en zynder niet ô Ziel die jaer, en dagh gemediteert hebben, en naer veel gevoordert te hebben in tyt, hebben weynigh gevoordert in deughden. Sy zyn en blyven even sinnelyck in hun gepeysen, even spyt-woordigh in het saemen-spreken, even flauw in geestelycke Oeffeningen, even ongesnoert van sinnen, even uytgestort in manieren, even onverduldigh in lyden, om dat sy niet schilderwys en wercken, en niet besorght en zyn de copye naer het principael, dat is, haer wercken naer Christi wercken, haer verstervinge naer syn verstervinge te schicken. Gy moet u in uwe meditatie voor Christum stellen gelyck den H. Franciscus voor den gekruysten Seraphin is knielende, als hy wort begenadight met die lickteekens van de H. Wonden, dat is, gy moet u passen op Christus, u handen op syn handen, u voeten op syn voeten, u zyde op syn zyde, u hert op syn hert, u ziel, op syn ziel, ende overdenckende, en doorgrondende soo syn uytwendige pynen, als syn inwendige smerten sult gy in u gebedt een kloeck en sterck opset maecken om dien dagh in u uyt te beelden dat gy door

uwe

uwe Meditatie in Christo aenschouwt hebt. Dat is gy sult sien, en naervolgen syn wercken. Gy sult sien de aendachtigheyt des gebedts in het hofken, en die naervolgen in uwe geestelycke Oeffeningen; gy sult sien die volle overgevinge syns wils stellen die in de believe syns Vaders, en die naervolgen in uwe geestelycke Oversten te gehoorsamen, gy sult sien die sachtmoedige groetenisse die hy tot Judas heeft gesproken, ende die naervolgen in een vriendelycke antwoort, en beleeftheyt van woorden, gy sult sien syn groote verduldigheyt als hy nu is geknevelt, gesleurt en gestooten, en sult u beste doen om die naer te volgen in 't gene u dien dagh sal overkomen, werckende geduerigh naer het aendachtigh voor-beeldt van JESU Christus om soo syn wercken in uwe wercken naer het leven uyt te drucken.

Hier en magh ick myne penne niet voorder laten loopen sonder uwen lof ô H. Elisabeth daer mede aen te raecken. Ick en sal u niet prysen om dat de Coningen van Hongaryen zyn geweest uwe ouders, noch om dat gy geboren zynde in een goude wiege, als een alderweerdighste vrucht des houwelyckx hebt gelegen, veel min om uwe schoonheyt, ende gratien, ofte oock om dat gy Landt gravinne van Thuringen zyt geworden, maer ick sal u prysen om dat gy u weerdig gemaeckt hebt te zyn een dochter van den Coninck der Coningen, dat gy Christum gevolght zyt, dat gy als een waerachtigh kint naer hem geaert hebt in bidden, vasten, lyden, versmaedtheyt, ende naecktheyt. Seght my eens ô alderdoorluchtighste Princesse, wat hooghteyt dat het was, want het kan u gedencken, doen gy soo ryckelyck en ydelyck gepalleert als een Goddinne naer de kercke quaemt getreden, doch dese kostelycke mode is u haest afgewaeyt soo ras gy het voor-beeldt van Christus in 't gesicht hebt gekregen: want van binnen met een goddelyke straele geraeckt, kreeght gy terstont de suchten in 't hert, de traenen in d'oogen, en dese klachten op uwe tonge.

Iasti Mariani.

Hanght

Hanght gy hier mynen Godt doorhackelt en doorsneden?
Vol doorens in u hooft, vol wonden in u leden?
En ick gaen styf van gout, vol peirlen, vol van pracht
Hoe verre zyn van een u Wonden en myn dracht?
Sa als een Christen Mensch laet volgen Christi paeden,
Adieu gout, peirl', gesteent, hier wil ick my ontlaeden,
O Ziel t'geen datse sey dat heeftse strax volbrocht,
Och had het Crucifix in u soo eens gevrocht!

Voorwaer een treffelycke uytwerkinge, en veranderinge in sulck een edele Princesse, de welcke naederhandt haer leven overgebrocht heeft in veel vervolgingen, in wercken van bermhertigheyt onder de siecken, in de ootmoedighste diensten by de gene die met sweiren, of zeer, of melaetsheyt waeren overgoten, die wiesch sy, die cuysten sy, die reynigde sy, die diende sy, die trooste sy in een slecht stil kleedt, soo datse mochte gebruycken de woorden van de Ziele in de Lof-sangen, *Nolite me considerare.* En wilt u niet verwonderen dat ick'er soo bruyn, en onbehangen uyt sie, want de Son, dat is de liefde van mynen gekruysten Saligmaecker die heeft my mynen glans verduystert, die heeft Elisabeth aen Elisabeth ontnomen.

Doch onder veel andere die ons voor eenen spiegel souwen konnen dienen, of die ons als leydtsmannen tot het naervolgen Christi souden konnen brengen dunckt my den H. Stephanus Abt wel eenen van de bequaemste te wesen: want desen altydt syn oogen, en syn gedachten op het Crucifix had geslagen. Op sekeren tyt wiert hy versocht van dry Geestelycke mannen de welcke met hem van hemelsche saecken sprekende, ende merckende dat hy teenemael als spraeckeloos bleef sitten, hebben sy hem geseyt: wel eerweerdighe Vader, t' schynt dat onse redenen u of niet weynig en bevallen, het zyn nochtans Godtvruchtige saecken daer wy af spreken. Waer op den H. Abt antwoorde: *Ick bid u verschoont myn lang stil swygen, ick en heb van u lieden seggen, niet een woordt verstaen*

Stepha. in Prato Spirituali.

ſtaen, want dagh en nacht en bekommer ick my nerghens mede als op den gekruyſten JESUS te peyſen.

Och hoe gelyck-vormigh moeſt deſe Ziele weſen aen haeren Salighmaecker: gelyck het oock met der daet heeft gebleken. Want ſoo op ſekeren tyt ſynen Broeder was gekomen om hem te beſoecken, heeft hem eenen Engel veropenbaert en geſeyt wilt gy uwen Broeder, ſien, en hoe dat ſyne Ziele gheſtelt is. Siet daer, ſey den Enghel, daer is hy, en terſtont verſcheen daer een groot Cruys aen welckens eene zyde honck Chriſtus, en aen d'ander honck den H. Stephanus. Waer op ick noch vorder ſegghe:

Waer ick ſoo Stephane als gy in u gedachten,
Soo waer ick aen het Cruys gehecht met alle krachten
Om daer met mynen Godt te ſmaecken ſuer op ſuer
Waer by die bitter gal noch ſoet was op die uer.
O Cruys ô laſteringh, ô koude duyſterheden!
O Doodt, ô Moeders hert waer door hy heeft geleden!
Ach Ziel volgt deſen naer, ſiet dit inwendigh aen,
Daer is noch plaets voor u om aen het Cruys te ſlaen:

Maer hoort eens ô Ziel een loffelycke gewoonte, die ons van de alder-doorluchtighſte Infante Eliſabetha eertyts onſe genaedige Hertoginne van Brabandt is achter gelaeten. Sy dede den leſten nacht van't jaer voor haer ledikant een Crucifix (daer ſy van haeren Heer Vader Philippus den II. mede ver-eert was) ſtellen met een brandende lampe, op dat ſy in den vroegen morgen den eerſten dagh van't jaer uyt haeren ſlaep ontwaeckende, haer eerſte oogen, gedachten, en hert ſou ſlaen op den gekruyſten JESUS, hem biddende datſe den ſelven den heelen loop van't jaer wel mochte naervolgen, en in haere wercken uytdrucken. Och deden wy alle daghen, 't gene ſy deë den eerſten dagh van alle jaeren! en dat wy een Crucifix voor oogen ſtellende daegelyckx in onſe Cruycen naer dien Patroon waeren werckende! dies ſegh ick voorder!

P.D'outreman. fol. 820.

O Edelste Princes gaet ghy u jaer beginnen
Met JESUM aen het Cruys te sien, en te beminnen
Geluckig ist gesicht dat ghy op JESUS slaet
Als op den eersten dagh u oogh eerst open gaet,
Dees u Godtvruchtigheyt die moet voorwaer ontwecken
Ons oogen, en ons hert, en die tot JESUM trecken,
Volgt Ziel dit Coninckx bloet, volgt dees gewoonte naer
Geeft JESUS aen het Cruys u hert voor een nieuw jaer.
Maer geeft hem sulck een hert dat dorstigh is naer 't lyden
Gelyck gy JESUM siet met iever voor u stryden:
Want die op JESUM siet, en daer niet naer en doet;
Die houdt Godt en met recht, als plichtigh van syn Bloet.

Vervoegt u dan ô Ziel met dese alder-doorluchtigste Princesse beneffens soo veel treffelycke Zielen die haer aengewackert hebben door het lyden Christi het welcke haer diende voor eenen spoor-slagh om door het overdencken synder pynen van gelycken te volherden. En dese hebben sich door dit voorbeeldt geerne gedult in te verdraeghen alderande soorten van cruycen, als zyn het cruys van armoede, het cruys van sieckte, het cruys van quaeden tyt, het cruys van verlies van vrienden, het cruys van bankeroeten, het cruys van eenen quaden dienst, het cruys van gemelycke gebueren, het cruys van processen, het cruys van jaloesie, het cruys van lasteringe, het cruys van vervolginge. Jae veel het cruys van tormenten, en de doodt selver. O dat is naer de schilder-kunst stuck naer stuck, en cruys naer cruys uyt-trecken.

Ende al waeren dese cruycen tegen de sinnelyckheydt, en tegen de gemackelycke natuere, nochtans zyn sy daer mede deur gegaen sonder te klagen; wetende dat als den onnoosel en Heere voor aen treedt, dat dan den plichtigen knecht niet en mach achterwaerts dysen; of wel hy sou met reden mogen verwachten de antwoordt die Joannes Baptista Faventinus van Christus aen het Cruys heeft ontfangen, *Flores Seraphi,* Desen hadt de werelt verlaeten, en sich in de Orden van den H. Franciscus by de PP. Capucinen begeven. Hier hadtmen hem op sekeren tyt een vinnigh en

groen capittel gegeven soo tot oeffeninge van de deught, als tot beproevingen van den Persoon, ende mits hy in de werelt al wat rouw geleeft hadde, soo was hem saligh wat hert geschaeft te worden. Hy hoorende datmen van hem grouw, en blauw sey, heeft dit voor een onverdouwelyck verwyt opgenomen, en soo ter herten getrocken, dat hem een ader van spyt is geborsten, soo dat hy daer van een becken vol bloet heeft gespogen, ende nemende daer van een handt vol gronnen bloet is teenemael kleyn moedigh daer mede gegaen naer de Kercke voor het Crucifix, ende dat aen-sprekende sey hy: *Siet eens Heere JESU, hoe sy, daer myne onnooselheyt u bekent is, nochtans met my leven.* Op welcke woorden Christus syn rechterhandt ontdaen heeft, ende met die syn dierbaer Bloet gehaelt uyt syne gebenedyde syde, ende geseyt: *Siet eens Joannes, en wat hadt ick gedaen, als sy my soo deirlyck getracteert hebben.* Of hy wilde seggen: Joannes en weet gy niet dat alle de menschen, en besonder de onnooselste hun cruys moeten draegen, Joannes siet oft sy my verschoont hebben, Joannes in u cruys keert u tot myn cruys, en door de grootheyt van myn cruys toont verduldigheyt in u cruys. Weet gy niet Joannes dat den Sone Godts heeft moeten lyden om in syne glorie te geraecken? Den wegh die derwaerts leydt en is niet bestroeyt met lieffelycke roosen, maer van beyde kanten wel dicht beplant, met cruycen. Hier lanckx ben ick voorgegaen, hier lanckx volgen myne dienaren, hier lanckx moeten sy komen, die de croon hopen te verkrygen. Dese woorden ley Joannes aen syn hert, en heefter niet alleen dit, maer alle toekomende cruycen in verduldigheyt mede ontfangen.

De bittere wateren ô Ziel van uwen tegenspoet moet gy gelyck Moyses genesen, en versoeten met het hout van het H. Cruys Christi.

SYt ghy dan Ziel aen 't lyden vast:
Heeft Godt u met een Crnys belast,
Sa spoedigh op den bergh Calvaer,
En brenght u kinder cruysken daer,

Jae kinder cruysken, en niet meer,
By het swaer Cruys van uwen Heer:
Siet hoe Godts Soon daer hanght benouwt
Gespyckert aen dat schandigh hout,
Doen hy op 't laest den cruys kelck dronck
Die hoort toe vol den Vader schonck.
Met ons misdaet, en Adams val,
Veel bitterder als bitter gal.
Als ghy dan zyt in uwen strydt,
Peyst Ziel wat JESUS voor u lydt.
En naer dat ghy hem voor siet gaen
Volght achter met u cruysken aen.

Ende met dese, en diergelycke redenen hebben sich alle kloecke Zielen gewapent. Nochtans om dat dese altemael overtreft worden van de bedruckte Moeder Godts Maria, soo gaen ick de selfste als eenen spiegel van lyden, en medelyden ophangen. Het welck ick dies te liever doen, om dat ick by de H. Brigitta vinde dese haere klachten: *Ick hadde myne oogen altydt vol traenen als ick overpeysde de gaten der nagelen in de leden van mynen gebenedyden Soon, en als my syne toekomende Passie voor oogen speelden. Ick sie dickwils uyt den Hemel naer de aerde, ende naer de gene die medelyden met my hebben, ende voorwaer diergelycke zynder seer luttel te vinden. Oversulckx ghy myne Dochter wilt getrouwe zyn, ende overleght dickwilt myne droefheyt, ende groote pynen, volghtse nae, en laet myne traenen hangen voor uwe oogen.* L. 2. rev. cap. 24.

De vermaeninghe aen een Brigitta is de waerschouwinge aen alle Zielen om van haere droefheyt droefheyt te leeren, en om op haere droefheydt met droefheydt te peysen. Ende voorwaer *Quis est homo qui non fleret? &c.*

Wie van ons en sou niet klaegen
Soo wy Christi Moeder saegen
In tormenten over groot?
Wie souw sonder druck en rouwen
Dese Moeder doch aenschouwen
Om haer kindt in desen noot?

De on-uytſprekelycke droefheydt van MARIA in het overdencken van haers Soons lyden.

F. 278.

Het ſweirt van droefheyt ſal door-ſnyden uwe ziele *Luc.* 2.

SIN EN BEDIETSEL

Van het Beeldt.

KOmt Ziel en siet eens dese Maeght
Die pyn op pyn in 't herte draeght,
En die meer lydt in haer gemoedt,
Als een die stort ziel, en bloedt,
Siet eens hoe dat sy is beswaert
Die door een zee van traenen vaert;
En waers haer oogen henen slaet,
Sy vindt dat daer de droefheyt staet.
De Son van haeren schyn berooft,
En silver Maen hier door verdooft,
Die beelden uyt den grooten rouw
Van dese alderdroefste Vrouw:
Syn pynen zyn haer pynen groot,
Syn sterven dat is haere doodt,
En al wat hem wordt aengedaen
Dat voelt sy haer om 't herte slaen.
Maer ghy ô Engel die dit siet
En sluyt ghy uwen boeck noch niet?
Ghy toont tot haerder pyn voorwaer,
Het een blat voor en d'ander naer:
Ah peyst dat sy beswycken sal
Door 't lesen van dit droef getal;
De minste cyfer diese siet
Veroorsaeckt haer het meest verdriet.
Maer als sy duysende siet staen,
Dan moet haer ziel van druck vergaen:
Alleen dit blaeyken, dit alleen
Die scheuren 't hert al waer 't van steen.
Neemt Engel dan den boeck van haer,
Dees rekeningh die valt te swaer
Doch schoon ghy hem ter syden doet,
't Staet al gedruckt in haer gemoet:
't Staet in haer hert geheel en klaer,
Al oft daer in geschreven waer.
Siet op 't geveste van het swe:rt
Daer siet ghy wat des Moeder deirt,

Daer siet ghy den gekruysten Heer,
En die wondt haer, en doet haer seer.
Ah sweirt wie heeft u soo gemaeckt!
Ah sweirt hoe diep is dat ghy raeckt?
My dunckt dat ghy haer Ziel doorwondt
Tot op het laeste van den grondt
O Hert, ô droef, ô Moeders hert!
O Hert altydt vol bitter smert!
O Hert waer in gesneden is
Wat van haer kindt geleden is!
O Hert vol myrrhe, en vol gal!
O Hert dat altijt suchten sal!
O Hert seght my waer dat ghy zijt?
Of zijt ghy Hert u herte quyt,
Och jae, ick hou dat voor gewis
Haer Hert in haer Soons Herte is;
Dat 't is in al wat dat hy lee,
En dat het voelt nu seven wee.
O Ziel dat ghy u soo verloort!
Als ghy de Meditatie hoort!
Dat dan u hert eens uyt u gonck,
Dat dan u hert eens buyten spronck,
En kost in Christi Wonden gaen,
En met hem in syn pynen staen,
Ten minsten Ziel dat alle dagh
Een blaeyken u voor d'oogen lagh,
En cijferden sijn groote pijn,
Daer d'oorsaeck van u sonden zijn,
Dus stelt eens diep in u gemoet
Sijn Cruys, sijn doodt, sijn dierbaer Bloet,
En 't sweirt dat hier Maria daeght,
En lijdt, maer lijdt, en niet en klaeght,
En draeght voor JESUS, hy is weirt,
Draeght in u hert een Passie sweirt.
Het minste puntje dat u wondt!
Is eenen steeck die maeckt gesondt.
Och dat ick sulcke wonden droegh!
Soo dickwils ick mijn oogen sloegh,
En JESUS pynen over ley
Met suchten en met droef geschrey

't Sy

't Sy dat hy in't Hofken knielt,
Of met de roeden wordt vernielt,
Of siet met doorens heel verscheurt,
Of met het Cruys wordt wegh gesleurt,
Of heeft de gal in synen mondt,
Of met de naegels wordt gewondt,
Of sterft voor ons de bitter doodt,
Dat elck op my een vlamme schoot,
En lee gelyck Maria doet
En storten traenen root als bloet,
En had, als sy gemediteert,
My dunckt dan waer ick eerst geleert.
Dan waer gedruckt in myn gemoet
Het nutste dat men weten moet.

III. CAPITTEL.

Van de droefheydt, en medelyden van de H. Maghet Maria.

HEbt gy ô Ziel wel, en aendachtig bemerckt in het voorgaende printje die bleecke Lelie onder de doorens? dat is, die suyvere Maeghet rondsom in pynen, die bedruckte Moeder van alle kanten vol smerten? weet dat de maete van Liefde is de maete van droefheyt, waer uyt dat lichtelyck is af te meten hoe dat het herte van de allerbedruckste Maeget van pynen, en medelyden moet overvloeyt hebben; en daerom spreckt haer boock aen den H. Bonaventura: *O aldersoetste herte van liefde, hoe zyt gy verandert in een herte van droefheyt? in het welcke niet en wort gevonden als galle, azyn, myrrhe, en alsem: want al levende stierft gy, en al stervende leefde gy.*

Maer hoe wel passen op haer de woorden van Jeremias in syne Beklaeginge? *Al weenende*, seyt hy *heeft Sy geweent in den nacht, ende haere wangen zyn licht met haere traenen behangen; niet eenen en isser van alle haere vrienden, en bekenden die haer met eenigh woordt sou vertroosten.* Als de traenen die wy storten van eenen vrient door een troostelyck woort af-

afgedrooght worden, ô dat is een merckelycke versoetinge van de pynen! welck geluck eylaes de bedruckte Maeget niet en heeft mogen gebeuren! neen voorwaer! maer sy is door haere troosteloose droefheyt, als door een besloten vier af-geteirt, noch en heeft in haere pynen oyt jet genoten dat kost dienen tot verlochtinge, ofte verminderinge van haere pynen, gelyck wy lesen dat aen andere bedruckte Zielen door vriendelycke woorden, of met medelydende wercken de traenen zyn opgedroogt gewoorden.

In vita.

Doen Clotildis Suster van Clotarius Koninck van Vranckryck van haeren man Almericus Coninck van de Vise-Gothen qualyck getracteert wierde, soo heeft sy in eenen brief aen haeren Broeder overgesonden eenen neus-doeck vol traenen, en vol bloedt, den welcken krachtiger als den wel-sprekentsten Legaet, of Gesandt heeft den Coninck verweckt tot vraeck van Almericus, tot troost van Clotildis, en naer dat hy verslaeghen was heeft hy syne Suster in Vranckryck, en in een blyder leven gheroepen. Dese vont troost in haer droefheyt en traenen; maer Maria: *Non est qui consoletur eam*, eylaes hoe diep moet haer het sweirt van Simeon het hert doorgraven!

Ortelius de Leodio.

Daer is een Landt in Europa dat sich roemt van te hebben broot beter als broot, vier heeter als vier, en yser herter als yser: maer als ick overlegge het herte van de alderbedruckste Maeghet Maria dan vind' ick een vier heeter als alle vieren van liefde, ende een sweirt herter en scherper als alle de sweirden van die oyt in dese werelt droefheyt hebben verdraegen. Maria heeft boven alle menschen vriendelyck bemindt, en diensvolgens boven alle menschen bitterlyck geleden.

En de wonde die dit sweirt maeckte in het hert van de bedruckte Moeder en was niet alleen pynlyck om de diepte, maer oock om de lenghde dat is de lanckduerigheyt van de smerte. Dry uren heeft sy met haer oogen gestaen onder het Cruys, maer met haer gedachten heeft sy daer gestaen seven

ven-en-vyftigh jaeren, dat 20819. dagen, dat is, 499662. uren. Jae den H. Bernardinus Senensis segt, *dat de H. Maget in de eerste ure van haere ontfanckenisse met Christus gekruyst is, want doen wesende in 't gebruyck van haer vol verstant heeft sy haer opgeoffert tot de doodt, ende Martelie.* Siet van doen af aen is sy met het sweirt van droefheyt doorsteken; met wie sal ick haer dan vergelycken, of door wie ten naesten by haers gelyck sal ickse konnen gaen verbeelden.

Wel 't is waer datter geen bedruckte Moeders en ontbreken Sara weenden over haeren beminden Isaac. Agar over haeren lieven Ismaël. Anna over haeren soet-aerdigen Tobias. Een Moeders hert en kan niet liegen, en Moeders oogen en konnen niet veynsen. Edoch dese traenen zyn ten lesten eens af-gevaeght, die swerte wolcken van droefheydt zyn ten lesten eens over-getrocken, een soet-stralende licht van blyschap, van vertrooftinge heeftse alle dry ten lesten beschenen: maer voor Maria soo de daegen groeyen, groeyen de pynen, en smerten, altyt ryst voor haer de Maen soo bleeck, noyt Son en gaeter op die sy niet en siet trecken het water van haere bittere traenen.

Om dese haere droefheyt noch wat te verhoogen soo sal ick hier by-voegen de schaduwe van een andere bedruckte vrouwe, te weten de Weduwe Noëmi, de welcke als sy naer het af-sterven van haere twee Soonen weder-keerende tot Bethleem haer Vaderlant, ende soo onder de Landts-lieden haere wederkomste nu ruchtbaer wierde, soo datse begosten tegen malkanderen te seggen: *Siet dese* *Ruth.*
die is Noemi die schoone Vrouwe die eertyts van *1. 6.*
hier is vertrocken, waer op sy met weemoedigheyt antwoorden: *en wilt my niet Noemi heeten, dat is te seggen schoone, maer noemt my Mara, dat is te seggen bitter, want den Almogenden heeft my met bitterheydt vervult.* Soo onderricht sy haere borgerye in de maniere van haer te begroeten. En hoe sal ick u dan ô aldersuyverste Maeght, ô alderbedruckste Moeder,

Moeder, ô meer als een dry voudige Noemi hoe sal ick u noemen. Och gy versoeckt oock datmen u niet en sal heeten Noemi, dat is schoone, maer Mara, dat is bitter, om dat u den Heere met bitterheyt heeft vervult; gy en wilt niet toestaen datmen u sal verkondigen vol van gratien, vol van deugden, vol van den H. Geest, dat gy de Maen hebt onder uwe voeten, dat de Sonne is uwen mantel, dat de twaelf sterren een croon boven u hooft zyn vlechtende; dat gy hebt den jever der Apostelen sonder vreese, de geleertheyt der Doctoren sonder eynde: de stantvastigheyt der Martelaeren sonder strydt; de onnooselheyt der Kinderen sonder simpelheyt; de vruchtbaerheyt des Moeders sonder verlies van suyverheyt. Dese uwe gratien, en lof rycke gaeven overtuygen u dat gy die schoone Noemi moet genoemt worden, even wel gy begeert datmen u sal heeten Mara, dat is, bedroefde. En al is't saecke dat u soo treffelycke Laurieren, ende doorluchtighe Palmen boven het hooft hangen, soo sluyt gy aen dese uwe oogen, en laet u gesicht spelen op het dor riet, en op die vreede doorens, ende en doet niet als suchten en weenen.

Inder waerheyt gy zyt de bedroefde, want *uwe droefheyt is gelyck een zee.* Uwe droeve bitterheyt, ende uwe bittere droefheyt is soo breet als de zeee, soo diep als de zee, soo brack als een zee. Sommige willen seggen al offer onder op den grondt van de zee soete waeteren souwen zyn te vinden, maer in uwe overvloedige droefheydt ô Maria en wort niet een druppel soetigheyt of troost gevonden.

Voorwaer als ick met myn gedachten gaen reysen *au Louvre* te Parys, en dat ick kome in het verdronckert cabinet van La Reyne, en dat ick daer op het swert fluweel sien hanghen de gebrokene lancie daer Koninck Henricus den II. haeren man in het tournoy-spel mede gesteken, ende gedoot is, waer onder ick vinde dry dese woorden *Hinc illæ lacrymæ*, dat is *Hier van komen dese traenen.* Als ick dan daegelyckx dese Coninginne weemoedigh, en be-

bedruckt daer voor sien staen met den neus-doeck in de handt, met de suchten in den boesem, met de klachten in den mondt, met de traenen in de oogen lesende, en herlesende dese woorden: *Hinc illæ lacrymæ* dat is. *Strada Dec. I.*

Eylaes! door dese steken,
Is't dat myn oogen leken!

Als ick haer daer soo sien staen, dan segh ick: dit aenschouwen is voor dese Coninckłycke Weduwe voorwaer wel bitter dit besien ellendigh, dit herpeysen boven maeten droevigh; even wel en is dese lancie qualyck noch een schaduwe van het sweirt van de seven Wee, en alle haere droefheyt maer een sandeken van den bergh van Calvarien, maer een druppeltjen by den heelen Oceaen van haere traenen.

Gedooght ô alderbedruckste Maget dat ick van desen uwen ongrondeerlycken rouw een gelyckenisse magh opsoecken. In die treffelycke haeve van Galicien de Corunna genoemt was eertydts opgericht eenen verheven toren, ende in een van de alderhooghste caemers die naer de zee sagen, was gestelt eenen spiegel groot boven maten, waer in verbeelt wierdt al watter in de zee geschieden, daer in saghmen de baeren op en neer gaen, daer sagmen de schepen vaeren, daer saghmen de stormen oprysen, tot schrick van ervaren zee mannen, daer saghmen de vloten vechten daer saghmen de schipbraecken, en ellenden in de tempeesten. O Maria uwe ziel is den spiegel van de geheele zee van de Passie Christi, en in u hert wordt vertoont alle zyn bitter lyden, hoe wel seyde uwen dienaer den H. Drogo: *Vulnera Christi morientis, vulnera Matris erant dolentis. Alle de Wonden die Christus droegh in zyn lichaem die gevoelde, en droegh de Moeder in haere ziele.* Soo dan al wat hy lee in het hofken, al wat hy verdroegh in het huys van Cayphas, al wat hem overquam in het paleys van Herodes, al wat hy onderstondt in het Hof van Pilatus, jae dien heelen bergh van Calvarien, en al dat bloedigh tem-

tempeeſt dat ſpeelt, dat verbeeldt in den Moederlycken ſpiegel van u gedachten. Soo dat uwe ziel is een bitter zee van droefheden geworden, dies volgens en ſal ick u niet noemen Noemi; dat is ſchoone, maer ick ſal u noemen Mara, dat is bitter, ick ſal u noemen *Regina Martyrum* dat is *Koninginne der Martelaeren*, ja Coninginne om dat gy verre boven de andere ſpant de Kroon in het lyden.

Die het meeſte lydt die verdraeght de edelſte martelie. Die verbrant wordt in het vier lydt meer als die verdrinckt in het water, die gevilt wordt verdraeght meer als die verſmacht wordt tuſſchen twee bedden. Die geraeybraeckt wordt lydt meer als die het hooft met het ſweirdt wordt afgeſlagen. 't Is waer al de vrome Martelaeren hebben groote pynen geleden, de ſteenen van Stephanus drongen hert aen, den rooſter van Laurentius was doorgeloeyent, de olye van Joannes was fel ſiedende, de leeuwen van Ignatius waeren vreet, de elſens van Quintinus waeren ſcherp; het waeren altemael grouwelycke, ende gevoegelycke Inſtrumenten, maer het inſtrument van de Martelie van Maria is het pynelyckſte boven d'andere. Want dat inſtrument is haeren alderliefſten Soon Chriſtus JESUS in ſyne Paſſie. Dat hy lee in ſyn lichaem, dat leet gy in uwe ziel. O Coninginne der Marteleeren; ſoo veel duyſent ſlaegen in ſyn Lichaem, ſoo veel duyſent in uwe Ziel! ſyn doorne croon ſtack hem in het hooft, maer u in het hert, de geeſſelinge verdroeght gy ſoo in u gemoedt als hy in ſyn leden, ô waerachtige Noemi, ô waerachtigen ſpiegel, ô waerachtige Coninginne van droefheyt, en van lyden!

Waer zyt gy nu ô lieven Engel Gabriël, waer blyft nu u blyde boodtſchap die gy met ſoo veel ſchoone beloften waert verbloemende.

Seght my ô Engel ſoet,, Waer is den weeſt gegroet,
Die ghy tot Nazareth, Haer gaeſt in't cabinet,
Was ſy vol gratii gelyck ghy ſeyd',
Was noyt ſoo Vrouw gebenedydt,, Daer ſy dees droefheyt lydt

O

) Ziel al hadden wy het loot van eenen schipper
net duysent vaedemen coorden, noyt en souwen
vy den grondt diepen van dat droevigh hert van
Maria, noyt en souwen wy achterhaelen de over-
vloedigheyt van haere pynen, noyt konnen weten
le bitterheydt van haere gedachten. In de Lof-
sanghen van Salomon staet dese passagie. *Ego dilecto
meo &c. Ick aen mynen beminden, en tot my is syne
mkeeringe.* Daer was eenen die liet maecken eenen
sandt-looper waer in stonden twee glaesen daer
elck de form, en gedaente van een hert af hadde.
) aerdighen vondt! dese twee hertekens liepen
geduerigh d'een d'ander in malkander; niet een
sandeken en wasser in het bovenste of het regende
n het onderste. In der waerheyt sulcken over-een-
kominge wasser tusschen het hert van den lydenden
Soon Jesus, ende de medelydende Moeder Maria,
soo dat sy geduerigh loopende en overloopende
n haer meditatie alle syne pynen tot den minsten
druppel bloedts, en sweets heeft ontfanghen.
O waerachtige Coninginne der Martelaeren, wiens
oogen-blicken vloeghen geduerighe traenen, wiens
aessem voerden ontelbaere suchten: wiens aenge-
sicht was een af beeldinghe van de alderbitterste
smerten; wiens hert eenen sandt-looper van tor-
menten is.

Laet ons dit noch wat in dicht verbreyden het
welck om beter te verstaen, soo sal u gelieven u
in-te-beelden een schilderye daer de H. Maget sit
doorwondt met seven sweerden, aen wie seven
Enghelen op seven schilden de Seven Wee-en
verthoonen. O Ziel laet dit oock voor u zyn een
dagelycksche oeffeninge, leert van Maria lyden,
leert met Maria medelyden; gy siet haer droevigh
sweirt wel met uwe oogen, och oft dat gy dat oock
eens gevoelden in u hert, dan soude het uwe,
gelyck het haer, doen op-bortelen fonteyne van
traenen, ende uyt u droef ghesicht soude eenen
geduerigen regen sluysen. Dan laet ons de schilde-
rye van haere Seven Wee-en ten toogh stellen.

Al-

Al weenende heeft sy geweent in den nacht, ende haere traenen hangen noch op haere wangen.
Thr. 1.

AL dat ghy d'Engels siet voor haer, en ons vertooger
Wilt dat tot in den gront met hert, en ziel beoogen
En leght haer traenen dan wat diep in u verstant
Op dat eens vruchtbaer sy u hert dat dorre landt.
Siet haer eens stuck voor stuck wee-moedigh over peysei
En hoe sy haere ziel laet door die droefheyt reysen:
O mensch, ô die dit leest, leest met aendachtigheyt!
Bidt dat u elcken wee een strael op 't herte spreyt.

EERSTE WEE

Van de H. Maget, ende Moeder Godts MARIA, als sy het Kindt JESUS op-offerden.

MARIA sien ick dan u seven sweerden wonden,
Een jeder om het meest u Moeders hert doorgronden
Waer is nu Simeons gedreyghde Prophecie,
Om dat ick hier voor een wel seven sweerden sie!
Doen gy op Godts Autaer gonckt tortel duyven leggen,
Doen sey ick: ô dees gift; dees gift heeft wat te seggen!
Hier sal 't op suchten gaen, en 't was u eerste smert,
Y! maeckt my oock daer van deelachtigh in myn hert.

TWEEDE WEE

Van de H. Maget, ende Moeder Godts MARIA, als sy by nachten moest vluchten naer Ægypten.

MARIA droeve Maeght wat sien ick u al lyden,
Als ghy by nachten moet naer 't lant Egypten ryden
U Speelden in den sin Herodes bloedigh hat,
Hoe naer eylaes, hoe naer was JESUS oock gevat!
De boomen daer gy quaemt saeght ghy de tacken neygen,
Maer wist dat eenen boom hem oock het Cruys kost dreygen.
Soo bleeft ghy al in vrees', ick bidt u door dees pyn
Wilt my in ballinschap ô Moeder troostigh zyn.

DER-

DERDE WEE

Van de H. Maget ende Moeder Godts MARIA, als sy 't kint JESUS gonck soecken in den Tempel.

MARIA droeve Maeght hoe treurigh u gepeysen;
Als ghy verloort u Kindt den eersten dag in 't reyse!
Ghy gonckt Jerusalem met Joseph op en neer,
U oogen sochten hem, maer uwe liefde meer:
Ghy waert gelyck de Maen verduystert wat was 't wonder?
Het licht van uwe Ziel u schoone Son was onder.
O maeckt dat u genaey ons Sondaers vinden kan!
Want die sy vonden heeft bleef noyt verloren Man.

VIERDE WEE

Van de H. Maget ende Moeder Godts MARIA; als sy haeren Soon met het Cruys sagh gelaeden.

MARIA droeve Maeght hoe wiert u Ziel verslagen?
Wanneer gy saegt u kint den balck des cruyce dragen
Hoe was hy doen gestelt als Soon geen Soon geleeck?
Als ghy hem saeght vol bloets, en als ghy wiert soo bleeck
Het cruys viel hem wel swaer, maer swaerder' werels sonden
Waer onder noch de mijn de swaerste zijn gevonden:
Y! Maeckt dat in mijn hert syn droevig beelt mag gaen,
Het welck Veronica in haeren doeck sagh staen.

VYFDE WEE

Van de H. Maget ende Moeder Godts MARIA, als sy haeren Soon aen 't Cruys sagh hangen.

MARIA droeve Maeght waer is u hert gebleven
Als gy stont onder 't Cruys daer hy aenhong verheven
Te sien een eenigh Soon in sulck een schand', en pyn,
Hoe kan een Moeders hert daer tegenwoordigh zyn!
Hy sey: Vrouw siet u Kint, *en wilt u droefheyt spaeren,*
Doen wierdt ghy Coninginn' van al de Martelaeren;
Dat was, dat was den steeck veel felder als de doodt,
Ick bid' u door dees smert staet my oock by in noot.

SESDE WEE

Van de H. Maget ende Moeder Godts MARIA, als het doodt Lichaem op haeren schoot was rustende.

MARIA droeve Maeght, de droefste van de Vrouwen
Als ghy op uwen schoot syn Lichaem gonckt aenschouwen.
En liet een weenend' oogh lanckx al syn leden gaen,
Die niet een plaets en vont, of sagh daer wonden staen
Doen heeft de bitterheyt u Ziel geheel door-beeten,
Ghy voelden dat men u doen mochte Noemi heeten,
Ick bid' u jont my oock u Moederlycken schoot,
Als hangen sal de schael van 't leven, of de doot.

SEVENSTE WEE

Van de H. Maget ende Moeder Godts MARIA, als sy sagh dat haeren Soon wierdt begraven.

MARIA droeve Maeght de rots die voeldent klagen
Als u gesalfden Soon wiert naer het graf gedragen,
Adieu myn liefste Kindt, adieu nu scheyden wy,
Y! maeckt weer haest het hert van uwe Moeder bly
Soo spraeckt ghy voor het graf, en bleeft al bitter weenen;
En uwe traenen vloet die rolden lanckx de steenen:
Ick bid' door die gekruyst, en nu begraeven is,
Werft my ten jonckxsten dagh een schoon verryssenis!

HISTORIE.

DEn loop van ons leven ô Ziel is een zee-vaert vol peryckelen, en schip-braecken, somwylen buyen, somwylen vinnige stormen, nimmermeer gesette calmte. Och hoe geluckigh zynse die de haeve van hunne saligheyt al beseylt hebben! op dat ons sulck eenen voorspoet mach gebeuren soo sal ons dienstigh wesen die waerachtighe Noordtsterre, dat is, de H. Maget Maria altyt te beoogen, op de welcke wy vry wat meer mogen betrouwen als

ls die Cæsar, en syn fortuyn was voerende. En ier in is ons voorgeseylt, en heeft ons exempel egeven den Heer van Liladam Fransman, den velcken soo hy met syn gantsche Vlote door een nstuymigh tempeest was aengegrepen, en dat de eele Armade ten hooghsten was beschadight, die eylen gescheurt, de masten gekapt, de cabels ge-roken, wederkeerende naer Vranckryck voerden y maer een vlagge waer op geschildert stont de edruckte Moeder Godts Maria met dese divise an hem gestelt in het Latyn, maer van my al-us verduytst. *Engel-graeve tom. 2.*

Afflictas spes unica rebus.

Dat is:

Ons toe vlucht in gevaer,
In druck hop' uytverkoren,
Als alle menschen hulp,
En Anckers zyn verloren.

Wie isser ô Ziel die het altyt soo recht kan stieren, oo voorsichtelyck weet te myden dat hy syn ootjen niet al somtydts en voelt stooten op de ancken; hoe dickwils hebben wy in dese werelt een nat zeyl, en natte oogen: daer rysen alle daegh eryckelen en swaerigheden genoegh om 't vendel van de bedruckte Moeder over ons hooft te doen waeyen, tot haer tot haer is't dat wy onsen toe-vlucht moeten nemen om door haeren bystandt, ende voorspraecke eens in't Vaderlant te anckeren.

Twee saecken dan moeten wy ons beloven van le H. Maghet in ons lyden, te weten voorspraeck en exempel: voorspraeck om ons lyden te ver-idden, exempel om (soo ons Godt daer in blyft effenen) met kloecken moet alle swaerigheden en cruycen gelyck als sy te omhelsen. Nicostratus tondt op sekeren tydt voor een schilderye, en ter ooghde daer lanck op: Een van syn vrienden vraegden hem wat daer soo veel te sien was, waer op hy dit voor antwoort gaf: *Hoc non diceres si meos oculos haberes*, dat is te seggen: *Hadt ghy myn oogen, ghy en soudt sulckx niet vraegen.*

Och oft wy hadden oogen des lichaems gelyck Maria hadde, oogen des verstandts gelyck als de Moeder gebruyckte! want alsdan knielende voor een Passie-beeldt, of een Crucifix wat en souwen wy daer niet in bemercken, wat niet beklaegen, wat niet beweenen, wat niet in ons eygen selven berispen. Mediteren soo op eenen bloedigen JESUS, 't zy aen de colomne, 't zy aen de zyde van Pilatus, 't zy aen den galgen-boom des Cruys, ten sou niet anders konnen geschieden (principalyck als wy van den anderen kant onse sinnelyckheden, eer-suchtjens en eygen gemack daer tegen souden op-wegen) ten sou niet anders segh ick konnen ge-schieden, ofte een schaemroot sou ons over de wangen loopen. Laet ons dan altydt in het over-dencken van het bitter lyden Christi dit aendach-tigh, en krachtigh gesicht open doen, gelyck dese bedruckte Moeder gedaen heeft, ende de lauwe traenen sullen haest uyt onse oogen, en de vierige begeerten sullen strakx uyt onse herten ontspringen.

Nu komen wy ô Ziel tot de instellinge van het H. Sacrament des Autaers, hier moeten wy ô Ziel haelen het broeyken in wiens krachten wy als eenen anderen Elias den bergh van Calvarien, en van lyden moeten beklimmen.

Hierom spreeckt Christus by synen dienaer Augustinus: *Ick ben een spys van de vroomen, nut my, en ghy en sult my niet veranderen in u, maer ghy sult verandert worden in my.* Den Hoof-meester was verwondert dat van pap en moes te eten de aen-sichten van Daniël, ende syne medegesellen soo schoon, en soo klaer wierden; maer ô Ziel meer is 't te verwonderen dat wy naer soo veel Commu-nien, en hemelsche spysen noch soo aerts, leelyck, en krachteloos blyven in ons gemoet, en in ons herte.

Zyt indachtigh ô Ziel dat dit genoemt wort het Broodt der Engelen, want sy wenschen menschen te zyn om dat Broodt te genieten. En daerom magh ick wel singen met een diepe ootmoedig-heyt, en met een groote danckbaerheydt.

Siet

Siet wat dat voor den mensch
Godts Liefde niet en doet,
Het Broodt verkeert in Vleesch,
Den wyn verkeert in Bloedt!

Wie sal my geven ô Ziel een stemme die mach
lincken gelyck den donder, ende woorden die
chieten als eenen blixem! om aen alle volcken te
erkondigen de wonderlycke genaede die Godt
n dit H. Sacrament gedaen heeft aen syne Kercke. *Marc.*
umite, seght hy, *Hoc est corpus meum. Neemt, dit* 14. *cap.*
s myn lichaem. O goddelycke miltheyt! O gron-
eloose bermhertigheyt! O noyt gehoorde goet-
eyt! Den doorluchtighen Franciscus de Sales
eyligen Bisschop van dat boos Geneve, studerende
n syn jonge jaeren binnen Padua in de Rechten,
n geloovende dat syne doodt naer by was, om
en felle cortse die hem gebrocht hadde tot syn
yttersten; vreesende dat hem in dit leven geenen
yt gejont en soude worden om jet goets aen te
angen, soo heeft hy ten minsten naer syn doodt
en sijnen even naesten voordeeligh, en profytigh
villen wesen; ende heeft tot dien eynde door
estament syn lichaem gemaeckt aen de Anatomisten,
ofte Ontlitters van de selfste Academie. Zyt hier
over gebenedydt ô Heere JESU in alle eeuwen,
door wiens gratie desen uwen dienaer tot soo
onverwachte goetheydt, en miltheyt is gekomen.
Maer hoe veel en zyt gy niet beter als dien, hoe
eel niet wel-dadiger als Franciscus? die voor ons
u Heyligh Lichaem eerst lydelyck aen vry wat
elder handen als van Anatomisten hebt over-ge-
evert, ende nu noch onleydelyck aen ons in het
H. Sacrament des Autaers hebt geschoncken.

De instellinge van 't H. Sacrament des Autaers.

Myn vleesch is waerachtelyck spyse, en myn bloet is waerachtelyck dranck. *Joan.* 6.

SIN EN BEDIEDTSEL

Van het Beeldt.

AL is het saecken ô Ziel dat gy u hier voor een Duyfken uyt-geeft, jae voor een Tortel-Duyfken; en dat gy dies volgens niet en behoorden te doen als te suchten, te kermen, en te klagen: evenwel om dat ick hier de duystere wolcken van het lyden Christi door de instellinge van dit H. Sacrament een weynigh sien scheyden, en dat een bly licht, en een goddelycke gaeve op ons komt neder-daelen; soo waer mynen wensch dat gy u citerken stelden op silvere snaeren, en dat gy met een nachtegaels stemmeken op een van de beste airen wilde spelen dese woorden van den lieven Discipel: *Beati qui ad cœnam nuptiarum Agni vocati sunt. Saligh zyn sy die tot het avontmael van de bruyloft van 't Lam zyn geroepen.* Saligh zyn sy naer ziel, en naer lichaem, saligh in hun verstandt, saligh in hunnen wille, saligh om hun geloof, saligh om hunne liefde. *Apoc. 19. cap.*

En Saligh zyt gy ô Ziel die oock een zyt van de genoode, saligh, jae duysentmael saligh. Wel aen dan schiet uyt die vuyl schoenen met Moyses, verçiert u met Ester eer gy komt by uwen Assuerus, treckt aen het bruyloft-kleedt eer gy hier komt sitten, gaet eerst by die Cherubinen om van hun de kennisse Godts te leenen; by de Seraphinen om vlammen van liefde, by de Patriarchen om geloof, by de Propheten om hope, by de Apostelen om kloeckmoedigheyt, by de Martelaeren om standtvastigheyt, by de Belyders om heyligheyt, by de Maeghden om suyverheyt, by de Onnooselc kleyne Kinderkens om hunne groote kroonen, ende met alle dese kostelyckheyt verçiert zynde sult gy aen dit hemels banquet mogen sitten met dese waerschouwinge nochtans.

Komt die den Autaer wilt naecken
Sonder sien, reuck, voelen smaecken,
Doch en zyt hier geensints doof,
En gaet vast op het geloof.

O Ziel en verwondert u niet als ghy siet dat Christus niet alleen van de alder-ootmoedighste Moeder ende Maget Maria is geboren, maer dat hy den heelen loop van dertigh jaeren altydt getracht heeft naer de ootmoedighste oeffeningen. Hy moest geboren zyn, een stalleken was hem goet genoegh; hy moest rusten, en met een cribbeken vol hoey, en stroey kost hy sich lyden; hy moest gedeckt worden, met arme doeckxkens was hy te vreden; hy moest medegesellen hebben, hy en kiest maer alleen slechte ✝Visschers, hy moest syn heerlycke inkomste doen binnen Jerusalem, en hy vernoeght sich met op eene ezelinne te ryden. Maer om syn
Marc. 14. leste Avontmael te houden; daer toe moet hy hebben *Cænaculum grande stratum*. Een schoon salet bereyt op het kostelyckste behangen en verçiert op het ryckste. Wyckt hy nu dan van syne voorige ootmoedigheydt? neen; maer hy gheeft nu eens naer den eysch plaetse aen syne weerdigheyt: in dit salet moest het H. Sacrament des Autaers ingestelt worden, waer voor niet te kostelyck, niet te treffelyck, noch te heerlyck, noch in Hemel, noch op der aerden, noch by de menschen, noch onder de Seraphinen en kost gevonden worden.

De Catholycken Coninghen van Spagnien hebben het eerste gout, dat uyt Indien overgevoert is, aen den dienst van dit H. Sacrament toegeheylight, en waer hunne macht soo groot als hunnen iever, wy souden nu hebben kercken gebouwt van louter peirlen, ende ghedeckt met helle Diamanten. *Quantum potest tantum aude.* Dan laet ons een weynigh volghens den soeten vondt van het voor gesteldt beeldt tot lof van deses Autaers geheymenisse spreken.

Myn

✝ moet ... hier beteeken heellenmudige

MYn Ziel die is belust een nieuw danck-lied te singen
Op't wonderlyckste stuck van al de wonder dingen
Ah! dat ick niet en heb een Seraphinsche tongh!
De soetste die daer oyt van Christi liefde songh.
Heyligh Sacrament, ô spys van 't eeuwigh leven!
Waerachtigh Vleesch en Bloet, in 't Avontmael gegeven,
O dierbaer Offerhand' eerst bloedigh op Calvaer,
Maer nu tot 's werelts troost onbloedigh op 't Autaer!
O! Manna met u komt den Hemel saemen daelen,
Op dat nieuw Israël hier sou syn voedsel haelen,
Hadt Moyses immermeer 't geluck van sulck een broot
Dat vol van saligheydt ons regent in den schoot?
Hier is dat JESUS schuylt gelyck hy eertyts dede
Doen hy als pellegrim naer Emaus quam getreden,
Als ick op 't Autaer sien de Remonstrantie staen,
Dan segh ick: 't is 't kasteel daer hy is in gegaen.
Hy die lagh op het stroey in die kouw noortsche vlaegen
Hy die aen't schandigh Cruys met naegels is geslaegen
Hy die in't Hemelryck sit aen syns Vaders handt,
Die is waerachtigh hier in dese Offerhandt.
'k En moet met Thomas niet syn Wonden sien, of raecken
Om soo myn swack geloof daer mede vast te maecken:
Myn steunsel is Godts Woordt, daer op berustet al,
Niet wat myn oogen sien, of tonge smaecken sal.
Dies moet eer ons 't Geloof komt aen dees tafel leyden,
't Gevoelen, Reuck, 't Gesicht, en Smaeck wat van ons scheyden,
Dees sinnen zyn te grof, en te seer verdooft,
Alleen dient hier 't Gehoor dat in Godts woort gelooft.
Siet het Gesicht eens staen met schemerende oogen,
Den Smaeck blyft in de terw', en muscadel bedrogen,
't Gevoelen ryckt syn handt maer tast al veel te kort.
Den Reuck die siet hier oock dat hy vertwyffelt wort.
't Gehoor bekent alleen met hert, en oogh verheven,
Dat onder wyn en broot, wort vleesch en bloet gegeven,
Dat onder die Gedaent' waerachtigh rust het Lam
Dat al des werelts schult, en sonden op hem nam.
O Goddelyck Banquet waer aen te mogen dienen
Waer d' aldermeeste eer oock voor de Seraphinen!
Nu vliegen sy rondsom, en met een heyligen nyt
Misgunnen sy ô mensch dat ghy genoodight zyt.

Jae gy, want wie zyt ghy? een schepsel vol misdaeden
En hy Godts Soon, en Godt met gratie overlaeden,
Wiens Majesteyt dat maekt selfs oock syn Engels schouw
Den Hemel is niet weirdt dat hy hem draegen sauw
En die, die komt tot u met duysent rycke gaeven,
Die komt met Vleesch, en Bloet u spysen, ende laeven
En daelt met uwe Ziel met wat hy heyligh heeft,
Soo dat hy nu in u, niet ghy in u en leeft,
Siet hoe de Majesteyt haer komt by u verliesen,
Als sy gaet uwe Ziel dat kleyn vuyl huysken kiesen?
En uwe arremoed' begiftight met haer goet,
Voorwaer het is te veel dat Godt de menschen doet.
Alwaer de aerd' van gout, de zee van edel Wynen,
De bosschen van Kaneel, de bergen van robynen,
Noch waer de Werelt dan met soo veel prachtigh goet
Niet weirdigh dat hy daer sou stellen eenen voet.
De Cherubinen selfs die gaen hun vleugels recken,
En door een heylige vrees hun aensicht daer me decken,
Soo groot is desen Godt, soo hoogh sijn Majesteyt?
En ghy die hem ontfanckt hoe sleght zijt ghy bereyt?
Als Petrus sagh den boot met visschen overlaeden,
Soo viel hy hem te voet, en badt sijn lijfs genaeden,
En sey met eenen sucht: O Heer scheyd doch van my
Want ghy een sondigh mensch hebt hier aen uwe sey.
Siet tot Capharnaum den Capiteyn eens schroomen
Als JESUS *sey dat hy wouw t' sijnen huyse komen*
Soo dat hy heel verbaest met all' eerbiedingh sprack,
'k En ben niet weerdigh Heer dat gy komt in mijn dack.
Sy woegen hunnen Niet *met sijn oneyndigheden;*
En saegen hoe sijn schael, hoe diep zy gonck beneden,
Godt stellen by den mensch, 't verschil dat is te wijt,
O Ziel daer gaet veel toe eer ghy hem weerdigh zijt!
Al kost u Salomon den Tempel overlaeten
Verçiert met Ceder-hout, bedeckt met goude plaeten,
Dat rijck, dat edel stuck soo konstigh over al
Waer voor syn Majesteyt noch eenen vuylen stal.
O Godt wat is den mensch, wat kan u daer behaegen,
Dat ghy u hert op hem, een ooge hebt geslaegen?
Hier is u louter jonst, het is u hemels vier
Dat is u rust plaets kiest by een soo snoodigh dier.

Wel

Wel aen dan Christen mensch wilt soo u Ziel bereyden,
Dat als hy by u komt geen oorsaeck vindt van scheyden,
Geniet u groot geluck, gebruyckt dit saligh lodt,
Wie hadt voor sijnen gast, voor spys oyt sijnen Godt!
Wie is als onsen Heer, meught ghy met David singen
Die in het hooghste woont daer d' Engels hem omringen
En kent sich niet te goet syn oogen neer te slaen,
Op ons die wormen zijn, en naer de wormen gaen,
Hy neemt ons uyt het stof niet weirdigh om te tellen,
En gaet, hoe slecht wy zijn, ons by syn Princen stellen,
Jae hy genaedight ons al verr' al verr' voor haer,
Al of den Hemel hier, en daer de aerde waer.
O Ziel kost ghy nu eens geheel in traenen vloeyen,
Om u onweirdigh hert in deughden te doen groeyen!
Och dat verduldigheyt, en vrede in u stont,
Dat hy daer suyverheyt, en liefde binnen vont!
Men acht hier sey, noch gout, noch oock de fijnste kanten,
Noch peirlen om den hals, noch 't hooft vol diamanten,
Hier dient een suyver hert, hier gelt een reyn gemoet
Toont vry van buyten rijck, maer zijt van binnen goet.
Al draeght ghy sacht fluweel, en edele satynen,
En die men kraecken hoort, veel hoofsche armosijnen,
Noch is hier 't schoonste stof dat ghy u acht voor stof
Och jae, d'ootmoedigheyt haelt hier den meesten lof.
Eer gy dan den Autaer, en dit banquet komt naecken.
Soo proeft *u selven eerst om u bequaem te maecken,*
En bidt dat Godt u schenckt sijn gratie het çieraet,
Om dat ghy met het kleedt des Bruylofs sitten gaet.
Och dat ghy waert soo schoon gelijck der sonne straelen,
Gelijck het Firmament de flickerende saelen,
Kost gy maer wat wensch ick! zyn als Godts eygen throon
Want hy die in u rust dat is Godts eygen Soon,
Ten minsten mijne Ziel hadt gy die speceryen
Die Magdalena droegh, en Judas gonck benyen,
Hadt gy het droef gemoedt oock van den Publicaen
Die niet een oogh alleen dierf naer den Hemel slaen.
Komt Engels my tot hulp, komt met u negen Chooren,
Laet hier u soete stem, en blyde snaeren hooren,
En belght u niet mijn hert soo vuyl als eenen stal,
't Musieck is voor den Heer die by my rusten sal.

III. CAPITTEL.

Instellinge van het H. Sacrament des Autaers.

O Ziel! al waer de aerde bestroeyt met lieffelycke bloemen, en met kostelycke tapyten, noch en waer sy niet weirdt te dragen jemandt die godtvruchtelyck gecommuniceert heeft. Den ryckſten diamant die in de threſooren van de H. Kercke gevonden wordt, is het H. Sacrament des Autaers, dat is de Arcke daer Noë in is ſittende, dat is de wolcke daer Godts throon in is ſtaende, dat is het wiegsken daer Moyſes in is vlottende, dat is't *Sancta Sanctorum* daer Godts Majeſteyt in is ſchuylende.

Ick vinde geraetſaem ô Ziel dit noch wat breeder te ontvouwen, en te openen; 't ſal dienſtigh weſen om voetſel aen uwe devotie te gheven. Als den dagh gekomen was op den welcken men 't Paeſchlam eet; ſoo wilden onſen Heere JESUS deſe ceremonie van de Wet volbrengen, ende maecken van de ſchaduwen, en figuren een eynde; ende wouw als een waerachtig Lam geoffert zyn. Soo dan opſtaende van het Avont-mael, heeft hy ſich gegort met een kleet, ende genomen hebbende een becken met water, heeft ſich geworpen, ô diepe ootmoedigheydt! voor ſyn Diſcipelen, ende met die handen daer hy Hemel, ende aerde mede geſchapen hadde, heeft hy beginnen te waſſchen de voeten van ſoo ſlechte menſchen. Het welck gedaen zynde ſoo ſtelden hy in het Alderheylighſte, ende wonderlyckſte Sacrament des Autaers, ſchietende hier in uyt ſtraelen, en vlammen van eene onuytſprekelycke liefde. Want aengeſien onſen Heere de Kercke ſyne bruyt ſoo vierighlyck, en grondt-hertigh beminde, datter geen geſchapen tongen en is dieſe kan verklaeren, jae geen verſtant datſe kan achterhaelen; zynde op het punt om die te verlaeten, dede de ſelfſte liefde hem eenen middel vinden, om, uyt dit leven ſcheydende, met haer te blyven, tot ons geſelſchap, tot onſen trooſt, tot ons voetſel, ende geeſtelyk leven, en tot een eeuwige gedenckeniſſe van dat hy voor ons hadde gedaen, en geleden.

O wat een treffelycke jonste, en genaede is hier door aen ons bewesen? alleen de Sacrificien van de oude Weth en konnen dese weerdigheyt niet bereycken. Waerachtigh neen: Den Wyseman seght: *Beter is een droogh brockxken met blyschap, als een heel huys vol van offeranden met kyvagien*, 't is alsoo. Prov. 17. Beter is het H. Sacrament des Autaers, ende het Lichaem Christi onder de gedaente van een stuckxken broots, als den Tempel van Salomon vol van brullende beesten van slagh-offeranden.

Wilt dan ô Ziel dickwils seggen: *O quam suavis est Domine spiritus tuus! O Heere hoe soet is uwen Geest! want gy, om te betoonen de liefde die gy draeght tot uwe kinderen, hebt hun voorsien met het alderliefselyckste broodt uyt den Hemel gekomen, het welck de hongerige vervult met goederen, en de walgende rycken laet ydel.* O ongemeten Goetheyt! ô onwaerdeerlycke liefde! ô noyt gehoorde goedertierentheyt, ende miltheyt! daer den gever is de gifte, daer den Priester is de offerhande, daer de slaeve ontfanght synen Heere! daer den mensch eet het Broodt der Engelen! O goddelycke jonste hier wordt het verstandt verlicht, hier wordt de memorie ververscht, hier wort den wille verlieft, hier wordt de devotie vermeerdert, hier wordt de fonteyne van traenen geopent, hier slapen onse passien, hier ontwaken onse goede begeerten, hier spannen de zeylen van de hemelsche inspraecken, hier is den ancker van allen ons betrouwen. O Ziel overweeght eens dese liefde met de welcke JESUS Christus eenigen Sone Godts, ende Godt u komt besoecken.

Ick wilde wel ô Ziel dat gy dit naervolgende in uwe gedachten gonckt drucken, en de liefde Christi tot uwaerts dagelyckx daer uyt kost bevroeyen. Daer is een edel Princesse, van Godt begaeft met schoonheydt ende alderhande gratien, ende dese om datse wel bewaert sou wesen, soo is sy gesloten in eenen stercken thoren. Een Coninckx Soon wasser dapper op verlieft, maer overmits de stercke van de wacht, en van den thoren soo

La nouza bom. en wasser geenen middel om haere aenspraeck, en tegenwoordigheyt te genieten. Wat doet hy? hy bemerckt datter eenen pagie tweemael daeghs by komt om haer van spys, en dranck te besorgen, hy weet dese pagie soo te bekouten, en te vleyen dat hy hem syne livrye leent, ende onder dese gedaente geraeckt hy ongemerckt by de Edel Princesse. Gy weet wel ô Ziel waer dat ick henen wil: Dese Princesse is onse Ziel, Christus die haer lieft, en haere schoonheyt kent, sag dat het broodt tweemael daegh genut wiert, oversulckx heeft hy desen pagie dat is het terwen broodt, syn livrye alleen afgeleent, sich selven daer onder gekleet en in dese gedaente komt hy onse Ziel besoecken.

Als gy hem dan siet staen in de remonstrantie als gy hem nu zyt ontfangende, verweckt dan u geloof en seght met Thomas: *Dominus meus, & Deus meus! Mynen Heer en mynen Godt*, seght: ick geloof dat dit het lichaem is dat Maria ghebaert heeft, het lichaem dat Simeon besneden heeft, het lichaem dat de dry Koningen aenbeden hebben, het lichaem dat de Joden ghegeesselt hebben, het lichaem dat Pilatus ghekruyst heeft, het lichaem van den Sone Godts die ons verlost heeft.

O goeden Godt! ick en ben niet weerdigh dat gy komt tot my gy Godt tot eene Sondaeresse? hoe sal ick u derven nutten met myne lippen? hoe sal ick u derven nemen op myn tonge? hoe sal ick u derven laeten daelen in myn hert? Gy soo grooten Koninck komt tot my die ben een wormken der aerde? gy de Majesteyt der hemelen tot my een verworpsel aller creaturen! gy de suyverheyt der Enghelen, ick eenen sack van vuyligheden! gy de fonteyne van alle gratien, ick eenen poel van miserien! gy doet open u oogen om my te sien, u ooren om my te verhooren, uwen gebenedyden mondt om my te leeren, gy seyndt u Enghelen, die my bewaeren, uwe Doctoren die my leeren, uwe gratien die my verwecken, gy geeft my u Vleesch, en Bloet om my te spysen

tot

ot het eeuwigh leven, daerom sal ick u altydt lo-
en, daerom wil ick met danckbaerheyt singen.

O Goddelyck, ô Hemels Broodt
Daer al de saligen naer wenschen,
Noyt Engel was op u genoodt,
Maer zijt alleen spys voor de menschen.
Al viel het Manna t'elcken dagh
Noch moesten onse Vaders sterven,
Maer die u hier eens nutten mach
Die sal het eeuwigh leven erven.
Wie t'bruylost kleedt hier niet en draegt,
Maer valt in Coninckx straffe handen,
Die wort de bruylost uytgejaeght,
In druck en knersselingh' der tanden.
Nu staen ick met den Publicaen,
Nu val ick neer met Magdalene,
O bloedigh voeder Pellicaen
Wilt dese gunst my meer verleene.

HISTORIE.

O Ziel ick moet bekennen dat ick een beson-
der behaeghen scheppe uyt het seggen van
ie gast-dienstige Sunamitin. Sprekende tegen hae- 4. Reg.
en man van den Propheet Elisæus: *Ick bemercke*, 4.
eyde sy, *dat dien man Godt die dickwils t' onsent over-*
omt, heyligh is, laet ons voor hem een kaemer bereyt
naecken, en tot syn gerief daer in stellen een bedde-
en een taefel, eenen stoel, en eenen kandelaer, op dat
ls hy komen sal hy ons altydt mach blyven. O Godt-
ruchtighe Zielen dat, dat is de taele van de ge-
ne die Christum dickwils ontfangen, sy worden
gewaer, en gevoelen in syn by wesen, en tegen-
woordigheyt sulck een soete beroeringe in't ghe-
moet, sulck een ruste in het hert, sulck eenen
maeck in de gepeysen? De silvere traentjens die
ollen al soetjens lanckx haer wangen eer sy't sel-
ver weten, nu staen sy in het vier van de Godde-
ycke Liefde, nu veranderen sy in asschen van hae-
en *Niet*, en verachtinge, nu zyn sy root van een
offelycke schaemte, nu bleeck van een heylighe
vreese, nu opgetrocken door een soete ontgeestin-
ge,

ge, nu verfoncken tot het middel punt van d'ae de door een grondeloofe verootmoedinge. O w een vreught! wat een jonfte? wat een befoecking wat een bancquet! fy zyn in eenen hemel buyte den hemel; fy proeven een faligheyt buyten de f ligheyt; en daer fy noch cruypen onder de me fchen, ghenieten fy een meerder gheluck als d vliegende Enghelen.

Ift dan wonder ô Ziel dat fy verlangen, en vlam men foo dickwils als het ge-oorloft is defen Go delycken Gaft te ontfangen, en te bewaeren? E nen heelen leger geftelt in flach oorden fey de H Threfia, jae den hemel uyt-berftende in vier, e vlam, in blixem, en donder, in ftormen, en tem peeften en fou my niet beletten te kercken te gae op dagen van de H. Communie. En hoe foet e was alfdan uwe Godtvruchtigheydt niet ô door luchtighfte Margareta van Lorainen? altydt hadt g in die rycke uren eenige verheven gepeyfen, n overleggende fyne foetigheyt, dan fyne miltheyt dan fyne Goddelycke volmaecktheden, en een va die gepeyfen was genoech om u hert vleughele te geven om Hemelwaert op te doen vliegen. Ey

I. Bari. laes! fey fy eens op fekeren tydt, in de geheel werelt en iffer niet dat ons teenemael is gegeven de aerde is gedeelt in Keyferrycken, Coninckryc ken, Hertogh dommen, Graef-fchappen &c. nie mant en befit die alleen, het faveur, en de jonft der Coningen is oock afgefpleten in veele tacken den eenen befit een officie, den anderen een gouvernement, den eenen kryght ryckdommen, den anderen de eere, niemant en hevet al. Maer JESUS is in het H. Sacrament al anders met ons levende, hy geeft fy felven aen een jegelyck gants, en geheel fonder eenige verkortinge, en dat voor alle tyden. In dit H. Sacrament opent de Liefde Godts de fluyfen van fyn ongrondeerlycke fchatten, ende ftort op een jeders hert een diluvium, en een heel zee van gratien! en fal imandt dan ophouden van Godts ongemeten bermhertigheyt te loven, daer

hy

ly niet op en houdt van ons soo mildelyck te be-
iftigen? O Ziel dat hy u eens sey 't gene naer de
Communie de H. Mechtildis van hem hoorden:
Tu in me & ego in te, in æternum non derelinquam te. Idem.
Dat is:
Ick in u en gy in my.
Nimmermeer en scheyden wy.
Onthoudt dit ô Ziel soo dickwils als gy door
enige kercke passeert en dat het den tyt toe laet,
gaet dien milden, en grooten Godt eens begroe-
en, Maer voor al zyt indacgtigh besonder in het
utten van het H. Sacrament, sijne bitter doodt, en
yden: ende dat gy uyt dit Goddelyck bancket
roomigheyt moet haelen om te stryden.
Waer op den H. Gregorius van Tours bemerckt
at men eertyts in de plaetse van een Remonstrantie
ebruyckten een silvere thorentjen daer de H. Hos- *P.*
e in bewaert wierde. Het was te seggen, dat het *Causin.*
Lichaem Christi onse Ziel als eenen thoren kan ver- *tom. 4.*
tercken en onwinbaer maecken, om met kloeck-
moedigheyt allen het lyden te sien onder d'oogen.
ae den H. Lucius weygerden den stryt der Martelie *In vita.*
en te gaen, voor, en al eer hy soude met het Lic-
haem Christi gewapent wesen. Hy sat doen in den
kercker, en soo daer eenen Autaer gebrack om daer
Misse op te lesen, is den H. Lucius plat ter aerden
aen liggen, en heeft op syn borst het H. Sacrificie
er Misse laeten volbrengen. Ick laet u vonnissen
met wat kloeckmoedigheyt hy begaeft is geworden
ie de borst voor eenen Autaer, ende het hert voor
en Remonstrantie hadde.
Hoe wel bevalt my hier den soeten vondt van
die spits verstandige Egyptinaren die ons soo veel
treffelycke waerheden, onder de schorse van ver-
ieringe hebben aengewesen, en achterghelaeten.
Sy schilderden eenen Jonghelinck die sich tot de
uste wilde begeven. Desen hiel in syn een handt
Papaver, dat is slaep-kruyt, ofte heul-saet, ende in
' ander handt eenen tros druyven, en terwe aeren;
willende daer mede seggen dat dese om aen hem

de ruste te veroorsaecken dienstigh waeren. O aer
digen vondt, ô sinrycke verbeeldinge de welck
ick aen de Egyptenaeren met hunnen goeden oo
lof sal ontleenen, om elders met meerder verhe
ventheyt te gebruycken, want ick wil dese schil
derye op-hangen in onse Kercken neffens den Au
taer van het H. Sacrament, en daer (om reden di
bondigh zyn) onder schryven: *In pace in idipsum dormiam, & requiescam.* Om dat het Vleesch, en
Bloedt JESU Christi (die genut worden onde
de ghedaenten van wyn, en terwen-broodt) on
dienstigh en noodigh zyn om soetjens in den Hee
te ontslaepen, tot de eeuwige ruste der Saligher
te komen.

Dit is het daegelyckx Broodt ô Ziel daer gy al
tydt om moet bidden, altydt om moet wenschen,
altydt moet verlangen en seggen:

Wie sal my geven grooten Godt
Dit saeligh, en dit hemels lodt!
Dat eer myn Ziel van hier verscheyt,
Naer d' onbekende eeuwigheydt,
En eer my haelt die bleecke doodt,
Dat ick door dit Godt saeligh Broodt,
Door desen Wijn ontslaepen mach,
Tot ick ontwaeck ten jonckften dagh;
Waneeer door u trompet geschal
Weer alle Vleesch verrysen sal.
Y jont my dan naer dese rust,
De rust die eeuwigh duert vol lust!

En dit Goddelyck Mysterie heeft den Salighmaec-
ker JESUS inghestelt eer hy sich tot het Hofken
heeft begeven: wy sullen hem daer volgen om te
sien wat hem daer sal overkomen. Doch sal noch
eerst de principaelste hooft-stucken synder passie
in dicht voor oogen stellen.

O! Ziel dat gy met die gepeysen waert geverst,
en als doordroncken gelyck het root scarlaet,
dat eerder sal scheuren, en slyten als syn coleur
schieten: soo behoorde gy ô Ziel liever te ster-
ven als de ghedachten van de bloedighe Passie
JESU Christi te vergeten. Den

en Heere JESUS is voor ons gehoorsaem geworden tot de doodt, jae tot de doodt des Cruyce.

O JESU, ô Sone Godts Mensch voor den mensch geboren
En sonder wie den mensch was eeuwelijck verloren;
Gy laet de Enghels daer, en biedt aen ons de handt,
Ons wormkens van de aerd', en stof des helschen brandt
Ge hebt van jonckx af aen u Cruys en doodt verdraegen,
Want u het Cruys, en doodt altijdt voor d'oogen laegen:
O Borge wat doet ghy! u liefde is te groot;
Die plichtigh is gaet los, d'Onnoosl'en sterft de doodt.

Den Heere Jesus wordt van den Verrader Judas verkocht voor dertigh penningen en gelevert.

O JESU, ô Sone Godts waer sullen wy vergelden
Die dertigh penningen die ick aen Judas telden?
Als hy aen 't Geestelyck Hof u trouloos heeft verkocht,
En met lanternen noch by nachten op gesocht.
Waer dit maer Judas werck! maer neen! men sieter loopen
Die geven noch gelt toe om JESUM te verkoopen,
O Ziel werdeert hem wel! wie gelt voor Godt verkiest
Weet dat die saemen, gelt, en saemen Godt verliest.

Den Heere JESUS aenveirt voor ons den bitteren Kelck van syne Heylige Passie.

O JESU, ô Sone Godts hoe suer is u bekomen
Dat Eva van den Boom den appel heeft genomen
Hoe swaer valt u den beet, wat Kelck kryght ghy daer veur,
Met wat een bitt'ren dronck spoelt ghy ons booshedt deur?
Doet Ziel voor u misdaet, kont ghy geen bloedt vergieten,
Doet uyt een droeve oogh nu lauwe traenen schieten!
Als sonden zyn gedaen, en dan is 't niet al gedaen!
Gy moeter, 't is gestelt, of hier, of eeuwigh aen.

Den Heere JESUS staet als een sachtmoedigh Lam als hem dien vreeselycken kinne-back slagh wordt gegeven.

O JESU, ô Sone Godts wat pyn hebt ghy verdragen
Als die ys're handt soo grousaem heeft geslagen!
Doen was het meer als tydt dat uwen blixem viel
Die strackx verbranden sou den Schelm met lyf en ziel
Maer neen, ghy vol gedult spraeckt hem met soete reden,
Al liep u aensicht op, al liep het bloedt beneden,
Wie JESUS dienaer is, al lydt hy een affrondt,
Hy draeght (hoort spytigh mensch) noch suycker in de mondt.

Den Heere JESUS berispt met syn gesicht Petrum over syne Dry-dobbele verloocheninge.

O JESU, ô Sone Godts segt eens hoe moest 't u deiren
Als Petrus u met eet tot drymael af gonck sweiren
Ghy saeght hem met een oogh, een vaderlycke oogh
Waer door sijn oogen noyt daer naer en waeren droogh
Wanneer sult ghy ô Ziel u oock in traenen baeyen?
Hoort ghy den Haen noch niet van u conscientie kraeyen?
Daer schuylt wat in u hert waerom dan noch verbeyt
Die Petrum volght in 't quaet, volght Petrum als hy schreyt.

Den Heere JESUS wordt grouwelyck gegeesselt om met syn Bloedt te voldoen voor onse sonden.

O JESU, ô Sone Godts als ghy stont naeckt gebonden
Kreegh doen u lichaem teer niet wel vyf duysent Wonden?
Eylaes gy wiert verscheurt door menigh fellen slagh?
Soo dat men van d'een Wond' door d'ander Wonde sagh
Doen peysden gy op ons, en onse fielijckheden
En schonckt u dierbaer Bloedt voor onse snoode leden
Ondanckbaer zyt gy mensch soo gy noch immermeer
Met sonden wonden maeckt, en geesselt uwen Heer.

Den

Den Heere JESUS draeghende ſyn Cruys ontmoet onderwegen ſyn alderbedruckſte Moeder MARIA.

*O JESU, ô Sone Godts u Aenſicht kan't ons klaegen
Hoe gy waert af-geſlaeſt als gy u Cruys moeſt draegen?
Doch 't ſwaerſte onderweegh, en 't droeſſte in het gaen
Was dat u Moeder u, en dat ghy haer ſaeght aen.
Komt hier gy die noch weent om't ſterven van u vrinden,
Waer vontmer oyt noch twee die ſoo als dees beminden
En 't ſcheyden niet te min dat hielen ſy voor goet;
Adieu dan, als't Godt ſchickt, adieu aen vlees en bloet.*

Den Heere JESUS wordt tot verloſſinge des werelts aen den booom des Cruyce gehangen.

*O JESU, ô Sone Godts wat haemers, nagels, tangen
Sien ick hun uyt de mand', en uyt de korven langen?
De leer en 't ſchandigh Cruys daer gy op wort gereckt.
Soo datmen lit voor lit uyt ſyn gevrichten treckt.
Hier gonckt ghy voor ons al u bange Ziele geven,
Doch uwe liefde blyſt al eyndighden u leven:
O Heer! min ick u niet voor ſulck een Doodt, en pyn,
Soo ſal ick herder ſteen als al de ſteenen zijn.*

Laet ons nu eens in het Hofken gaen ſien *het Lam dat van 't beginſel des werelts is gedoot geweeſt,* Apoc. 5. hy is vermoort in Abel; hy is opgeoffert in Iſaac; hy is vervolght in Jacob, hy is verkocht in Joſeph, hy is in Iſaias doorſaeght; hy is in Stephanus geſteenight; in Bartholomeus gevilt; in Laurentius gebraeden &c. ende nu gaet hy in ſyn eygen perſoon lyden al dat de vreetheyt kan verpeyſen, al dat eenen ellendigen menſch kan verdraegen. Komt hier ô delicate Ziel.

Siet wat Godts Soon al voor u doet,
Siet hoet hy water sweet en Bloedt.
Siet hoe het pack van u mijsdaet
Syn lichaem plat ter aerden slaet!
Hoe swaer moet dan u sonde zyn
Waer voor Godt lijdt soo swaere pyn.

P. D' oultreman. Daer is eenen geweest ô Ziel die droomden da hy vonck de *Kreupele Vreese* in een groen kasteeltjen en 's anderen daeghs jaegende heeft hy in ee groen doornen hage gevangen eenen haes die d twee eerste loopers waeren gebroken. Soo het my geoorloft is hemelsche, ende Goddelycke saecken door iets slechts ✕ en geringe aen-te-wysen, soo wil ick hier dese geschiedenisse in voegen, edoch met bewysinge van iet dat op een ander manier is uytgevallen; ô Ziel den Heere JESUS is gegaen in het groen kasteeltjen van Gethsemani, ende is aldaer niet alleen met eenen bloedigen sweet, maer oock met een doodelycke vreese geweest over goten, en dies niet tegenstaende sult gy sien met wat eèn wackerheyt en kloeckmoedigheydt, goedertierentheyt hy te gemoet gaet de gene die met stocken, rapieren, maer meest met haet, ende ny gewapent, komen om hem te vangen.

Spoet dan ô Ziele spoet, en wilt den Heere JESUS vergeselschappen naer de Beke die begroent wort van de ceder-boomen; naer het Hofken van Gethsemani, daer den tweeden Adam in 't sweet syns aensichts onse saligheyt gaet wercken. Siet het kleyn hoopken van syn elf Discipelen die sich by hunnen Meester vervoegen. Hoe vol van achterdencken, jae hoe vol van vreese komen sy daer aengetreden? den nacht, de duysternissen, de eenigheyt, den haet der verbitterde Joden doen hun het hert ontsincken; den schrick verbeelt over al soldaten, en gewapende vyanden, sy sien meer als sy sien, en sullen haest betoonen dat sy zyn broodt-vrienden, en geen noodt-vrienden.

Den

✕ iets heel gewoon

Den Heere JESUS aenveert den bitteren Kelck in het Hofken

Myn Ziele is bedroeft tot de doodt toe. *Matth.* 26.

SIN EN BEDIETSEL
Van het Beeldt.

Soo ick wel in den Maen schyn sie
Dat is den Hof Gethsemanie:
Maer Ziel wat droefheyt vind ick hier!
Is dit den lust-hof van plaisier?
Daer jeudigh hout, daer sappigh kruyt;
Daer menigh soete Lente spuyt,
Daer op u lacht het boom gewas,
Het rypsten dat oyt ymandt las.
Daer roosen, en den eglentier,
Daer roosen-maryn wast, en Laurier,
Daer de Citroenen staen geplant,
Daer de Granaet bloem staet en brant.
My dunckt veel eer dat hier ontrent
Is de spelonck van 't hels serpent.
Vol van vergief, vol van regael,
En volder noch van logen-tael.
Och jae, ick sien dat daer al hanght,
En met bedrogh den appel langht.
O Eva, Eva zijt doch wijs!
Gewis het kost u 't Paradys,
Daer toe noch onse saligheyt,
Soo breet wordt dit fenyn gespreyt!
Weet dat ghy, soo ghy u vergeet,
Voor u, en ons de doodt in eet.
Eylaes den Appel is geplućkt!
De tanden zyn daer in gedruckt!
En geeft het stuck aen haeren Man,
Die eet daer even gulsigh van;
Waer door, en sy, en heel 't geslacht;
Is van 't geluck in druck gebracht;
En van het leven in een doodt,
Die strack voor ons den Hemel sloot,
En die gonck stoken voor ons al
Een hel die eeuwigh branden sal.
Maer ghy ô JESU Mensch- en Godt.
Hebt d' overtreders van 't Gebodt

Door loutere bermhertigheyt
Herstelt in hunne saligheyt,
Dies komt ghy in den Hof gegaen
Voor dat was in den Hof misdaen.
Maer wat een pers lijdt u gemoet
Dat ghy soo waeter sweet en Bloet!
Den druck die u te neder velt,
Is eenen druck van swaer gewelt.
Is't om den Kelck die voor u staet
Vervult eylaes met mijn misdaet?
Och dat ick noyt geboren waer!
Soo viel het sterven u niet swaer.
Maer JESU, JESU 't is my leet
Dat ghy om my dit bloedigh sweet,
Dat ghy om my soo schud, en beeft,
Dat u het leven schier begeeft,
Y drinckt eerst af dees bitterheydt!
En levert my de soetigheyt
En soo ick noch wat bidden mach,
Laet storten desen regen slach
Op mijn vervuylt, en sondigh hert,
Op dat het eens gesuyvert wert,
Den minsten druppel die het vat
Van sweet, of Bloedt, ô dierbaer nat!
Soo weet ick dat van stonden aen
Sal groender als dit Hofken staen.
O! Ziel die als den vygh boom zijt,
Heel dor en half vermaledijdt,
Bidt JESUM dat hy u besproeyt,
Op dat ghy heel in deughden groeyt,
Op dat ghy door geen straffe handt
Gekapt wordt tot den helschen brandt.
Ah! Ziel verhoedt soo droevigh quaet
Terwyl u voordeel voor u staet:
Brenght hier u hert op staenden voet
En wasschet af in sweet en Bloet,
Hier is blanquet, hier is roset,
Hier maeckt men herten schoon en net.
Gy weet wat in het u noch schuylt,
En wat het heden noch vervuylt,

En watter in een hoeckxken leyt,
Dat noyt is in de biecht geseyt,
Oft is't geseyt, 'tis soo gedaen,
Dat 't maer ten halven is verstaen;
En dat is duyvels snooy bedroch,
En dit bedrogh dat smert u noch;
Want dickwils midden in den lust
Voelt ghy u ruste sonder rust;
Als ghy den dooren niet en weirt,
Is 't wonder dat van binnen sweirt;
Wel aen dan eens met kloecken moet
Al soudt u kosten sweet en Bloet,
Maeckt dat u hert gesuyvert wort
Als JESUS desen regen stort
Peyst dickwils op dit saligh woort,
En segget oock aen d' ander voort:

Geen Heer, geen eer, geen Excellenci
Gaeter voor een goede Conscienci.

IV. CAPITTEL.

Christus in het Hofken.

SYt gy niet belust ô Ziel om met Christus een gesonde locht in het Hofken te raepen, hy gater naer toe met syne dry lieve Discipelen. Jerusalem was een Coninckly cke stadt, sou dit wel eenen Speel-hof geweest zyn daer Christus sich naer soo veel aerbeyts wat gonck vermaecken? schynt jae, en dat hy daerom syne dry beminde Apostelen mede brenght die hy oock op Thabor syne glorie vertoont hadde, dies te meer dat hy van de Bruyt een treffelycke Dame daer toe genoodight wort. *Veniat dilectus meus in hortum.*

Maer laet ons eens weten watter af is; O Edele Princesse: O beminde Bruyt, wat sal hy daer al vinden? sal daer wesen musieck, sal daer zyn een luyt, sullen daer slaen de nachtegaelen, sullen daer de schoone pauwen wandelen, liggen daer de koele vyvers, springen daer levende fonteynen, pluckt-men daer lieffelycke vruchten, staen daer in orden

le Laurieren gemengelt met granaeten, citroenen-boomen, liggen daer beddekens van witte lelien, van gevlamde tulpanten, ſtaen daer hagen van wel-rieckende rooſen? Eylaes! Ziel deſe aenghenaeme recreatien zyn hier verre te ſoecken, ſoo lieffelyc-ke blommen en groeyen hier niet, wat hier te vinden is, wat vruchten hier te plucken zyn, hoe vriendelyck hy hier ontmoet, hoe hertelyck hy hier verwillekomt ſal worden, gaet ſich van nu openbaeren.

Hy ſegt ſoo hy daer in komt, teghen zyn dry lieve Apoſtelen. *Sedite hic donec vadam & orem Sit, en vertoeft hier tot dat ick gaen bidden*, min, of meer gelyck eenen Vader die in het veldt gaet ſpitten, en ſpaeyen met zyn kleyn kinderkens, en doet die onder een boomken ſitten, en ſpelen, terwyl dat hy beſich is in't ſweet ſyns aenſichts met de ſwaer aerde te breken: ſoo laet den Salighmaecker oock zyn lieve Diſcipelen ruſten, terwyl hy den hof van Gethſemani gaet brouwen. Edoch wat koſt hem dit al arbeyts ſweets, en bloedts, en droefheydt! die hy onderſtaet ſonder eenige verſchooninge. Jae aen den Heere en mach dat geluck in dit hofken niet gebeuren, dat men aen zyne dienaers niet en heeft geweygert.

Want ten tyden van den algemeynen water-vloet, als alle Coninçklycke palleyſen, en ſpeel-hoven van plaiſantie onder het waeter ſtonden, ſoo en quammer, ſeggen de Rabinen niet eenen druppel in het paradys, en dat ter opſicht, en om het reſpect van den Patriarch Enoch die doen in het Paradys was verkeerende. Eylaes! ten gaet ſoo niet in het Hofken van Gethſemani, maer een heel tempeeſt van droefheyt comter inghebroken, ſoo dat hy ſeght: *Intraverunt aquæ uſquæ ad animam meam. De wacteren zyn tot binnen myne ziele ingedrongen.* O met wat een hooghe baeren van benouwtheyt gaen ſy dat Goddelyck hert overſtolpen; wat een grondeloose droefheyt moet het zyn die hy voelt, en noemt een droefheyt totter doodt te weſen?

O

O beklaeghelycken hof ! O blommen van dystelen! O boomen van doorens ! O vruchten van serpenten.

Den wyt-beroemden Justus Lipsius schreef op den inganck van sijnen hof: *Iocari licet, Narrare licet, Rogare licet, sed nihil hic serium, Gratiarum hic locus est.* Dat is te seggen: *Men mag hier jocken, men mag hier vertellen, men mach hier vragen, maer niet gewichtighs : want hier is het vertreck der Gratien.*

Soo schreef hy op synen Hof, maer op den Hof van Gethsemani sal ick stellen: *Tristare licet pavere licet, Tædere licet, Totum hic serium, Gratiarum enim locus est.* Dat is te seggen : *Men mach hier droef zyn, men mach hier suchten en beven, men mach hier waeter en bloet sweeten, 't moet hier al voor goet gaen, want het is hier de plaetse van gratie, en genaede,* en soo geschiedent hier oock : want isser oyt een droef gelaet te sien geweest op de werelt dat niet alleen steenige herten, maer oock den hemel selver sou bewegen, dat is de deirlycke gestelteniſſe van onsen Salighmaecker, nu knielt hy, nu valt hy ter aerden, nu slaet hy uyt syne ermen, nu vringht hy syne handen, nu weent hy, nu sucht hy, nu siet hy op syne Apostelen, nu naer synen Vader, nu naer den hemel, nu naer de aerde. Hy seght met woorden, en getuygt het met bloet te sweeten : *Tristis est anima mea usque ad mortem. Myne Ziele is bedroeft totter doodt toe.* Godt is droef, ick en verstaet niet, het strydt tegen syne natuere ; den Salighmaecker des wereldts is droef, ick en verstaet niet, het strydt tegen syne liefde, hy placht daerom te verlangen. Den Borge van het menschelyck geslacht is droef, ick en verstaet niet, het strydt tegen den iever die hy hadde om syn Bloedt te pande te stellen. Och ! hoe droef is hy, en hoe bedruckt ! sonder dat hem iemandt oock van syne liefste Discipelen, met een enckel woordt komt troosten, of verkloecken.

Waer zyt gy nu ô Petre met uwen kloeckmoedighen : *In mortem ire*? waer blyft uwen bystandt, troost,

ooſt, en getrouwigheyt tot uwen Heere? is het
ı tydt van ſlaepen; kont gy ſluymeren in ſulcken
ormen, en tempeeſten? ſiet gy niet hoe deir-
ck het ſchipken van de menſchelyckheydt Chri-
i met baeren van droefheydt wort overvallen,
n dreyght te gaen te gronde? Nu is het tyt van
enen ancker van vriendtſchap uyt te werpen. O
aeperachtigen Apoſtel! ſiet eens uyt u vervaeckte
ogen, en vergelyckt eens deſe valleye van Geth-
ımani met den bergh van Thabor. Stelt hem eens
oo hy doen was, by dat hy nu is, ſiet eens de
angigheydt van ſyne Ziele, ſiet de ontſtelteniſſe
yns aenſichts, ſiet de benauwtheyt ſyns gemoets,
et het verdriet ſyns herte, ſiet het beven van alle
yne leden, ſiet het gewicht van onſe ſonden dat
em het ſweet, en Bloet is uyt perſende. Siet in
eſen benouden ſtaet ſyne ſorghvuldigheyt tot u,
yn gehoorſaemheyt tot den Vader, ſyn miſtroo-
ligheyt tot zyn eygen ſelven. Maer ô Heere Jesu,
vat wil het bedieden dat gy als Opperſten Prieſter
ıen uwen Hemelſchen Vader tot de ſaligheyt des
werelts altydt zyt opdraegende een offerande van
water, en Bloedt? wordt gy beſneden, gy offert
raenen, en Bloet? wordt uwe gebenedyde. Zyde
net de vreede lancie geopent, gy offert waeter,
en Bloet: wordt u den bitteren Kelck in het Hof-
ken toe-geſonden, gy offert ſweet, en Bloet. O
Ziel! den Salighmaecker draeght op een dobbel
offrand op dat hy in u ten minſten ſoude verwec-
ken een enckel offerande van het waeter van uwe
droeve traenen, die gy ſoo ſelden aen Godt komt
ſchencken. Maer welck magh doch weſen den waer-
achtigen oorſpronck van ſyne droefheyt, jae droef-
heyt totter doodt daer hy mede is bevanghen.

O Ziele, Chriſtus en is niet droef om dat hy peyſt
dat ſoo goeden Meeſter heeft ſoo onghetrouwe
Diſcipelen, dat hy ſoo weerdigh voor ſoo ſlech-
ten prys is verkocht gheworden; dat hy ſoo teer
van Lichaem ſoo ongenaedelyck ſal gegeeſſelt wor-
den: maer hy is droef dat hy ſoo dierbaeren Bloet,
ſoo

× zoo kleinen prys

ſoo overvloedelyck ſal vergieten, en datter ſoo weynigh profyts af ſal komen; hy is droef om dat hy ſiet dat hy ſoo droef is om eens anders ſonden, en dat wy ſoo weynig droef zyn om onſe eygen ſonden.

O Heere JESU gy hebt groote reden van droefheyt en overſulckx *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Ick ſal voor u gaen overleggen in bitterheyt mynder ziele alle de gepaſſeerde Jaeren.* Och had ick oock een droefheyt totter doodt, want myn miſdaet is grooter tot de doodt, by ſoute van dien ſoo voegh ick myne droefheyt by die van David die verhoort is, by Magdalena die geſuyvert is, by den Publicaen die gerechtveerdight is, by den Verloren Soon die in genaede ontfangen is, op dat ick alſoo deelachtigh magh worden dan van u bitter lyden, en daer af mach plucken de vruchten hier in gratie, en daer boven in glorie.

Laet ons hier ô Ziel eens de Poëſie op het aenveerden van den Kelck met een droeve ſnaer hooren ſpelen.

MAch ick ô droeven Godt! mach ick u wel eens vraegen
Hoe is u bleeck gelaet en aenſicht ſoo verſlaegen!
Gy ſiet bedruckt, benouwt, met vrees en anxſt beſwaert
Niet al of gy Godts Soon, maer eenen ſondaer waert
Gy knielt, gy ſmeeckt, gy ſucht, gy beeſt van enckel ſchroomen.
Ick ſien het bloedig ſweet langckx uwe leden ſtroomen,
Ick ſien u bange Ziel, ick ſien u hert in noodt
De droefheyt die u perſt, is droefheyt totter doodt.
Seght my ô JESU ſoet waer toe dit bitter ſtryden?
Is dit rechtveerdigheyt te lyden voor het lyden?
Te hangen aen een Cruys eer gy gehangen wort?
En dat gy dierbaer Bloet lanck voor de wonden ſtort
O Engel! ô gy komt ter goeder ur' verſcheynen,
Op dat gy onſen Godt verſterckt in deſe pynen;
Geeſt aen een treurigh hert geeſt eenen blyden dronck,
Den Kelck des ſaligheyts die hem den Vader ſchonck,

Ick

ICk neem ô mensch in danck dat gy my troost gaet jonnen
Terwyl de droefheyt heeft myn Ziel gans overwonnen
En is 't dat u gesicht blyft staen op mijne pijn,
Soo weet ick dat u hert sal haest by d'oogen zijn.
…et desen bitt'ren Kelck waer in dat wort gevonden
…et sweirt van Godes toren, en het fenyn der Jonden;
O Kelck! gy sluyt in u een zee van pynen groot,
Waer van den lesten teugh den teugh is van de doodt.
…h! Ziel wat kost gy my wat moet ick om u lyden,
…er ick u door mijn doot kan van u doodt bevryden!
'k Heb dry en dertigh jaer in aerbeyt overbrocht,
Is dit verloren Schaep ô Ziel niet dier gesocht?
…u komt den Engel noch dit Cruys aen my verkonden
…itCruys swaer van gewigt,maer swaerder noch van sonden
'k Ombels het schandigh hout met eenen blyden moet,
Hoe wel het sien alleen my kosten sweet en Bloet.
… Cruys vol menigh Cruys! Ick sien my in U vangen,
…k sien daer Cayphas bloedt dorstigh staen verlangen,
Ick sien, al sien ick 't niet, soldaeten om my staen,
Die in mijn lichaem teer vyf duysent wonden slaen.
… drucken soo my dunckt, mijn hooft vol scherpe dooren
…ie my ô bitter smert! de herssens gants door-booren.
Ick slyp dat lastigh Cruys van nu af lanckx de straet,
Wat doot lijt 's menschen ziel als hy ter doot plaets gaet
…oort op Calvari-Bergh die swaere haemer-slaegen
…ie my door hand' en voet die plompe nagels jaegen;
Daer hangh ick soo my dunckt voor u al in doots-noot
Gelijck u sonden zijn, soo zijn de pijnen groot.
…aet nu ondanckbaer Ziel, geniet noch u genuchten,
…erwijl ick swem in't Bloet, en sterf van treurigh suchten
Gaet neemt vry u vermaeck daer soete roosen staen,
Terwyl soo sal ick voor gekroont met doorens gaen!
…rinckt vry den koelen wyn uyt gemaeljeerde vaeten,
…m soo vöor mynen dorst een spongie gal te laeten;
En gaet in sey, en gout, vol peirlen aen het lijf,
Terwijl mijn Lichaem is rontsom van wonden stijf,
…y, en u sonden zijn 't waer om die wort geleden,
…y kapten my dit Cruys, gy gonckt dees nagels smeden,
De roeyen, en de kroon die zijn van u geplukt,
Gy hebt die Lancie my diep in de Zy gedruckt.

En kont ghy dit ô Ziel aendachtigh overdencken,
En sonder eenen sucht, of traen daer voor te schencke[n]
Slaet op u sondigh hert, laet sluysen u gemoet,
Geeft traenen, traenen Ziel als ick u geef mijn Bloe[t]
O Godt ô goeden Godt! ghy meught met reden klagen
Hoe kont gy noch in my soo lanck mijn boosheyt dragen
Waer uwe gramschap groot, gelijck mijn sonden zij[n]
Ick waer nu lanck verdoemt, en lee die helsche pijn
Maer ick hop', noch op u, en u bermhertigheden,
Maer ick hop' op die gy stort, Bloedt sweetige gebeden
Ick hop' op uwen Kelck ô droeven Benjamin,
Wat steeckt daer gal voor u en honingh voor ons in
Want ghy laet 's Vaders wil op uwen wil geschieden
Al wou hy Cruys op Cruys, en doodt op doodt gebieden
O Goddelijcke jonst; ô vlam, ô vier, ô brant!
Den Heer stelt voor den knecht sijn goet en Bloet te pan[d]
Druckt dan ô Ziel in u dit droef en bloedigh wesen,
En wilt daer u misdaet, en sijne liefde lesen?
En soeckt eens in u hert, mischien schuylt daer noch ie[t]
Dat JESUS oorsaeck is van droefheyt, en verdriet.
En seght: ô JESU soet vergeeft my mijne sonden!
Want ick, ick heb de schult van uwe dierbaer Wonden
Maer liever als ick u noch meer vergrammen sal
Soo wensch ick om de doodt. O Godt daer hebjet al.

HISTORIE.

NAer dat het Hofken van Gethsemani met het dierbaer Bloedt, en sweet Christi JESU besproeyt is, soo zyn daer naerderhandt-meniger-ley bloemdeughden, en welrieckende kruyden gewassen, die ten allen tyden van syne dienaers ende dienaressen zyn gelesen, ick en twyffel niet ô Ziel of gy gaet daer somtyts oock al een tuyltjen haelen: want daer wordt ghevonden de witte Lelie der Maeghden, de welcke sy in haeren schilt voeren: hier plucken de weduwen het nederigh, ende ootmoedigh violetjen, volgende dese blomme naer in een stil kleedt haeren staet betamende. Hier vinden de getrouwde de roose van een Christelycke liefde

iefde de welcke gevlochten wesende met verscheyle soet-aesemende cruyskens van verduldigheydt, anckmoedigheydt, standtvastigheydt, onghetwyfelt eenen aenghenaemen geur van hun gaen verbreyden.

Maer weet gy wel ô Ziel op dat beddeken dat gy van daegh moet gaen plucken? is het perxken daer de overgevinge en resignatie van synen eygen wil soo jeudigh is bloeyende, 't is dien: *Fiat voluntas tua.* Die ick wenschte dat gy wel vast op uwen boesem, jae op u hert waert spetende. Och hoe gerust en trooftigh sou u leven wesen want ghy dit van daegh wel wist uyt te wercken! Om klaer te spreken ick sal hier voorhouden wat een ander gedaen heeft, om u, wat gy doen moet, te betoonen.

P. Joannes Hieronimus Religieus van de Societeyt, een Spaenjaert van natie; eenen man uytmuntende in deughden, en welsprekentheyt: van wiens treffelycke Sermoonen Coninck Philippus den II. dat is Philippus den Wysen, sich dickwils verwonderden. Desen hadt voor een loffelycke gewoonte aengenomen van aen Godt allen avonden eenige uren tydts toe-te schicken, ende die in een vierig Gebet over te brengen, in't welck hy dickwils de twee liefden, dat is, de twee willen strydigh tegen een dede komen, te weten de goddelycke, ende de eygen liefde, sich voor oogen stellende al het quaet waer van de eygen liefde, ende sinnelycken wil eenen af-keer hebben; d'een voor en d'ander naer wel overwegende, vraeghden dan van syn eygen selven. *Wel Joannes dat u Godt aensprack om met hem oock wat uyt synen Kelck te drincken, sout gy bereet zyn dat te doen? Sout gy het aenveerden! ende seggen: Fiat voluntas tua.* In deser voegen sich ingebeeldt hebbende, honger, dorst, kercker, sieckte, schande, jae selver oock de doodt, soose hem van Godt toegesonden wierden om te onderstaen, sey hy op alles: *Fiat voluntas tua.* Betrouwende door Godts gratie dit altemael te konnen verdragen. Dese ver-

ſtervingen balancerende ſoo is hem deſe ſwaer
ſaecke ingevallen. Maer Joannes? dat gy nu ge
roepen wiert van de Inquiſitie, en datmen u voor
hiel (onnooſel nochtans zynde) eenige van uw
bewyſen die naer ketterye riecken; ſout gy die
kelck omhelſen by aldien Godt u dien quam t
ſchencken. Hier in gevoelende ſyne kleynhertig
heyt, riep: *Non fiat voluntas tua, non fiat. Nee
Heer, dit niet Heer.* Doch wederom bemerckend
dat een oprechte liefde Chriſti behoorden ſtercke
te weſen, en vroômer in het lyden, ſoo verdob
belde hy ſyn Meditatie, ende den brant van binne
wiert ſoo groot, datter een vlamme, en een ſtem
me is opgevlogen ſeggende: *Etiam hic fiat volunta
tua fiat. Jae Heer, oock dit ô Heer.* En ſoo heeft d
liefde Godts, over ſynen eygen wil, en liefde vic
torieus gebleven, ſchoon, en kloecke woôrde
voorwaer, maer noch ſchoonder, en kloecke
wercken ſulde ſien volgen.

Deſe woorden en hadt hy ſoo haeſt niet uyt
geſproken, of den Portier die riep hem om aen
de poorte te komen, alwaer hy eenen Huſſier von
die hem van wegen de H. Inquiſitie een verbod
quam brengen van voortaen niet meer op den
preeckſtoel te klimmen; voor, en al eer hy ſich
verdedight ſou hebben over ſeker ketters bewy
dat hy 't volck op den ſtoel voorgehouden hadde
Naer deſen donder, ſoo ſloegh hem van den
anderen kant eenen blixem van Roomen; want hy
wierdt beticht dat hy met eene verſmaetheydt van
den Apoſtolycken Stoel hadt gheſproken; ende
eenighe lichtveerdighe, hooveerdighe, en ſchan-
daleuſe redenen voordts-ghebrocht, en dat hy
overſulckx in perſoon te Roomen in't recht wiert
geroepen.

Wat dunckt u ô Ziel! was dit niet wel eenen
bitteren kelck voor eenen onnooſelen? doch laet
ons ſien hoe hem de ſaeck ſal uytvallen, miſchien
ſullen wy het ſuyker van trooſt op den gront vin-
den. Hy treckt naer Roomen, en beweyſt klaer-
ſchey-

:heynelyck dat hy in geen van de twee beſchul-
inghe in het minſte niet plichtigh en was. Soo
at Godt dit tot geen ander eynde en had toe-
elaeten, dan om dat tuſſchen deſe twee donc-
ere wolcken het licht van zyn onnooſelheyt hel-
er ſou afſteken, en dat zyn liefde tot Godt, ge-
yck het vier in de ſmiſſe door het beſproeyen van
et water, in hitte ſou toe-nemen. En de ſaeck
s oock alſoo afgeloopen: want van de Inquiſitie
nnooſel verklaert zynde, is veel liever geweeſt als
an te voren; ende van den Paus, ende de Car-
inaelen even ghewenſcht vonnis ontfangen heb-
ende is daer-en-boven noch vereert met den ti-
el van Pauſſelycken Predicant, ende ſoo vol God-
lelycken trooſt als menſchelycke eere wederghe-
eert naer Spagnien. O wat een treffelycke kloeck-
noedigheydt! wat een voorſichtighe ſchickinghe
Godts die alles dat ſoo hert viel, ſoo ſoet tot
en gewenſcht eynde weet uyt te voeren!
Waerom en ſal ick dan met uwen Coninckly-
ken Propheet niet roepen: *Calix tuus inebrians quam
præclarus eſt? Uwen dronken-maeckenden Kelck hoe
weerdig is hy, en hoe treffelyck!* Triſmegiſtus verçiert
dat Jupiter eenen Enghel af-veirdight met eenen
elck vol hemelſchen dranck daer hy alle Zielen,
ie geſchapen worden, uyt laet drincken, ende naer
datſe weynig, of veel daer uyt nutten, datſe naer
dvenant vreeſachtig, kleyn-moedig, of wel vroom,
terck, vol edel bloet, en kloecken moet worden
evonden. O Heere *JESU!* wat eenen hertelycken
teugh hebben gedaen allen uwe vroome Martelaers,
en Martelareſſen, allen uwe dienaeren, en dienae-
reſſen? die den Cruys-kelck ontfangen, die gee-
nen alſem-wyn van bitterheyt en doet ſuer ſien,
maer met een blymoedigheyt haeren wil in Godts
wil in-lyven, ende weten dat dien *Fiat voluntas
tua*, een handt ſchrift is, en een obligatie van de
hemelſche Glorie.

Siet eens ô Ziel dat is mediteren op het hof-
ken, en den bitteren Kelck Chriſti. Dat is ſeggen,

en doen: *Fiat voluntas tua.* O gy kleyn-moedige en gy kleyn-hertige als gy zyt, hoe sout gy eene vollen kelck aenveirden, aengesien ick u voor ee-nen druppel sien schroomen, een oneffen woort e een kleyne beuseleryе, en berispinge, een gering misachtinge, doet u of pratten, of preutelen, e murmureren. O! gy zyt oock al een van dat volckx-ken daer Thomas à Kempis af spreeckt: *Veel vo-gen JESUS tot het breken des broodts, maer weynig tot het drincken des Kelckx.* Nu couragie dan, maeck van daegh in u gebedt, gelyck desen vroomen Pate dede, een opset van dat N. en dat N. ter eeren Godt te lyden. Doet gelyck als desen die met groote le-teren dede schryven, en stellen terwyl dat hy siec was, aen 't voeten eynde van zyn bedde: *Fiat vo-luntas tua.* En als hy met steeckten wiert overvaller of bittere drancken moest nemen, of snachts sla-peloos telden al de klockxkens, dan sagh hy, e peysde hy altyt op desen: *Fiat voluntas tua* ende da met een volle overgevinge zyns wils ontfangend dit kelckxken van bitterheden, en lyden. O Zie dat dien *Fiat voluntas tua* stont in onse winckel alsser slechte neeringe is, stont in het salet alsser ie-mant van de vrienden doodt is, stont op onse pacht-hoven als den ooghst misluckt is, stont op u her alst ergens in gequelt is. Seght dan *Fiat, Fiat, Fia voluntas tua.*

O wat een Christelycke wôorden zynder ooc uyt de heydensche penne van Epictetus niet kome vloeyen? *Ick hebt,* seght hy, *dit vast voor my gen-men, ende mynen wil gevoeght naer dien Goddelycken Wilt Godt dat ick kortse hebbe, ick wilt oock; dat ic iet aenvange, ick wilt oock; dat ick leyde, ick wilt oock dat ick iet verkreyge, ick wilt oock; wilt Godt dat ic tot mynen wensch niet en geraecke, ick en wilt ooc niet; wilt hy dat ick sterve, soo wil ick sterven.*

Kloeck aen dan ô Ziel, kloeck aen, en vat oocl eens den Kelck van tegenspoet, van lyden, en va stryden; wort eens een Amazonne in den geestelyc-ken oorlogh. Siet gy niet hoe die braeve soldaeter

me

t hunnen Coninck sich werpen daer het heetste
om het spits af-te-byten? 't is hun al even-eens
sy hun sweet, of hun bloet af-vaegen: sy wen-
en om eenen ghequetsten erm in den rooden
yer te hangen, om een oogh van swert satyn te
egen, om op een houte been te gaen, wel we-
de dat elcken voetstap die sy drucken, is een
weder-leggelycke getuygenisse van hunne vroô-
daden, soo veel vermag het exempel van zy-
Coninck by alle edele herten: waer op slaen
woorden van den H. Augustinus: *Te vergeefs*
ick eenen Christenen, soo ick Christum niet en volge.
orwaer met groote reden ô H. Doctoôr! wat
wy met de woôrden voeren, dat moeten wy
de wercken bekleeden; onsen naem en ons
n en mogen malkanderen niet beliegen.
aet ons nu komen tot de gevangenisse Christi;
soo rouw te werck gegaen is dat sy met het
velen het vel van Christi ermen gestroopt heb-
en dat hy bloeyde uyt beyde syne handen.

Ghevangenisse Christi.

De Dienaers der Joden hebben JESUM gevangen en gebonden.
Joan. 18.

SIN EN BEDIEDTSEL
Van het Beeldt.

DOet wat ghy wilt, als d'eygen baet
Vermenghelt wordt met boosen haet,
Al waer het noch soo goeden vrint,
De gelt sucht heeft hem haest verblint.
Een weynigh gout, een kleyn profyt
Maeckt u en vrient, en vrientschap quyt,
Ghy hebt ô Judas desen aert
Om een stuck gelts genoegh verklaert,
Om dertigh Sikels, en niet meer
Verkocht ghy uwen Godt, en Heer,
Vervloeckte koop, vervloeckt gemoet
Dat veylen gonck 't onnoosel Bloet!
Ick sien hem daer geknevelt gaen,
En d' een hem stooten d'ander slaen?
En 't is den fraeysten van het rot,
Die JESUM doet den meesten spot.
Maer blinden Judas als ghy zyt
Die morgen gelt en Godt zijt quyt;
Schoon JESUS soo wort wegh geruckt,
Den aenslagh vrient die is misluckt;
Al heeft hy koorden om het lyf,
Al gaet hy van de ketens stijf,
Hy gaet, en is gevangen Man
Van een maer die hem vangen kan;
De liefde die heeft hem verrast,
En die alleen hout JESUM vast:
En sonder die en bonden hem
Geen koorden van Jerusalem:
Noch al de kaebels van het landt,
De liefde maeckt alleen den bandt.
Maer soeten JESUS trouwen vrient,
Waer heb ick sondaer dat verdient,
Dat ghy om my hier lanckx de straet
Soo schandelijck gebonden gaet!
Ach 't is te veel! deédt ghy my recht
Ick waer geboeyt, ick boosen knecht;

Want ick heb tegen u gestaen,
En g'hebt my niet als goet gedaen
Waer ghy 't niet die my eermael schiept,
En uyt den Niet *tot* Wesen *riept?*
En my een ziel, en reden gaeft?
Jae met u Bloet noch hebt gelaeft!
En in myn plaets nu gaet ter doodt?
O Heer u banden zijn te groot.
Met elcken voetstap die ick stel
Moest ick versincken in de hel.
Maer dit vergeefde my noch al,
Op hop' dat ick u volgen sal.
En sou ick u om al dit goet
Niet schencken Ziel, en hert, en bloedt?
Och mocht ick hebben eenen bant
Gemaeckt van fijnen diamant!
Ick maeckten my aen u soo vast,
Gelyck dat aen een ander wast.
Ach waerom heb ick immermeer
Van u gevlucht ô soeten Heer!
Want sonder u is 't goet geen goet,
En soet is sonder u geen soet.
O Ziel die in't beraeden zijt,
En staet als midden in den stryt,
Hier lockt u aen de Ydelheyt,
Daer wenckt u de Godtvruchtigheyt.
Het Vleesch, de werelt, en haer goet
Die willen stricken u gemoet,
En daer biedt u aen desen kant
De Liefde haeren soeten bant,
Soo wort ghy hier en daer gesleurt,
Soo wort u hert in twee gescheurt.
Waer toe soo lanck in dit verschil!
Stapt aen met eenen kloecken wil.
Ach werpt u uyt dees slaverny,
En Maeckt dat JESUS meester zy!
En als hy u gewonnen heeft.
Maeckt dat ghy dan oock vierigh leeft,
Jae soo, dat ghy op korten tijt:
U self niet meer gelijck en zijt:

En ſiet niet dickwils in de kas
Hoe dat u kleet en mode was:
En ſpeent u oock wat meer voortaen:
Van 't lanck voor uwen ſpiegel ſtaen. Pſ. 44.
Dees Koninckx dochter meeſt çieraet
Daer ſy 't al mę te boven gaet,
En is van gout, noch van geſteent,
Noch eenigh ryck juweel ontleent,
't Is al inwendigh wat, ſy draeght,
Het blinckt van binnen dat behaeght,
Peyſt hoe ghy JESUM met de deught
Op't aldermeeſt believen meught,
En hoemen van een reyn gemoet
De beſte offerande doet,
Daerom zijt vlytigh naer de Kerck,
Bemindt de eenſaemheyt, en 't werck
Weirt verr' van u ſwaer-moedigheyt,
En dient den Heer in vrolyckheyt,
En ſchouwt voor al gelyck de doot
Melanckolie ſoo ſwaer als loot,
Melanckolie die ſwerte beeſt,
Het graf van eenen ſnellen geeſt.
Ghy ſiet daer buyten in 't verſchiet
Den ſchipper trecken doet gy niet?
Hy douwdent eer met ſynen boom,
Maer mits hy vondt te harden ſtroom,
Soo ſprönck hy uyt, en nam een touw,
Op dat het beter ſchieten ſouw;
Hy treckt, en reckt ſijn leden uyt,
Om op te haelen deſe ſchuyt.
Eylaes 't is tegen ſtroom, en windt!
Soo dat hy ſich verlegen vindt,
En ſynen cargo *is ſoo ſwaer*
Of die van meulen ſteenen waer,
Daer gaet hy halſen heel den tyt,
Met groote pyn, en kleyn profijt.
Maer ſoo hy in een jachtjen voer
En daer geruſt ſat aen het roer,
En hadt een koeltjen, en het ty,
Hy zeyldent altemael voor by.

Leert

Leert Ziel uyt dees gelijckenis
Hoe 't met den geest gelegen is,
En dat die heeft den besten spoet
Die Godt dient met een bly gemoet
Een bly gemoet dat seylter deur;
En dat en haepert nergens veur,
En als die baen is af geleyt
Wint hy die haef van saligheyt.
Neemt Ziel oock dese streke waer
Soo raeckt ghy op het eynde daer.
O Godt verhoort nu mijnen wensch!
Ick ben een ongestadigh mensch,
En wanckelbaerigh in het goet,
Daerom soo val ick u te voet.
Maeckt my aen u met koorden vast,
Eer my de sonde weer verrast,
Eer dat ick in bekoringh' slae,
En Machteloos te gronde gae;
Ick bidt u reyckt my uwe handt,
En hout my op het vaste landt,
En hout my in u slaverny,
Want dan wordt ick eerst los, en vry.

V. CAPITTEL.

Christus wort in het Hofken van de soldaeten gevangen, en wech gesleurt.

ICk geloof ô Ziel dat de volle Maen of teenemael is bleeck-verwigh gheworden, en verstorven, of wel dat sy haer silveren aensicht achter een bruyne wolcke heeft versteken, als sy gesien heeft dat den Heere JESUS, dat is de onnooselheyt, en sachtmoedigheyt selver, met soo vreede koorden, en ketenen soo schandelyck is geknevelt, en voorts getrocken. Als gy dit siet ô Ziel waerom en roept gy niet: *Philistyn super te Sampson, Philistyn super te Sampson*; eylaes de liefde van een Dalila, (die seyde gy) scheynt hem ontbloot te hebben van syne sterckte, en daerom komen hem de soldaten als raesende wolven ingeylogen.

Maer

Maer ô Ziel! wie ſach oyt eenen doorluchtigen Edelman door de dief-leyders ghetrocken achter ſtraeten? wat ſchande is dit voor eenen Prince van grooten huyſe? wat verſmaetheyt voor een onnoo-zel herte? Coninck Franciſcus naer den ongelucki-gen ſlach van Pavien, weygerden ſich van imandt als van Lanoy te laeten vangen, midden in de ſchan-de wilden hy noch ſchande verhoeden. En ghy ô Heere JESU wordt hier ghevanghen van het geboef-te, geſleurt van de dief-leyders, geſtooten, geſla-gen van het grauw, en van het gepuffel. O Godde-lycke Arcke hoe deirlyck, hoe ſchandelyck, hoe wreeſſelyck wordt gy van uwe vyanden mishandelt! hoortſe eens roepen, en tieren, ſietſe loopen met ſtocken, en fackels. O wat een verſchil iſſer tuſ-ſchen den palmen ſondagh, en tuſſchen den witten-donderdagh? tuſſchen dien inganck en deſen in-ganck in Jeruſalem? doen ſtroeyden ſy tacken on-der ſyne voeten, nu ſlaen ſy hem met kluppelen en met ſtocken; doen deden ſy hem op een Ezelinne ryden, nu ſleuren ſy hem lanckx de ſtraeten; doen ſongen ſy voor hem, en haelden hem in als eenen Coninck, nu ſchreeuwen ſy, en brengen hem ge-bonden als eenen miſdadighen ende eenen Prins van de Moordenaeren. Maer ſeght my eens ô ſaecht-moedigen JESU, waerom hebt gy deſe verſmaet-heyt willen onderſtaen, waerom deſe ſchande over u laten komen?

Het is ô Ziel om dat wy ſoo delicaet zyn in onſe eer, ſoo teer in onſen naem, ſoo gevoelyck in ons ongelyck en injurien. Daerom geeft hy ons dit ex-empel, op dat wy onſe pontilios met de voet tre-dende, ſyne voetſtappen door ſchande, verſmaet-heyt, achterklap, en rugſpraecken ſouwen kloeck-moedelyck naervolgen. Magdalena Angelica van de Predickeeringe Clooſter wiert, ick en weet niet waerom, van de dief-leyders gebonden gebrocht naer het palleys van den Aerts-biſſchop van Valen-cen, ende onder-wegen gaende overſtraeten wiert ſy beſchaemt, en root tot achter haer ooren, en *P. d'Oul-treman.*

ſey

sey tegen haer selven. Och wat sal het volck al peysen, en seggen dat ick een dief-egge ben, dat ick een tooveresse ben? &c. en komende aen de trappen om te gaen in het palleys soo verthoonden sich Christus aen haer de handen ghebonden, en een koorde om den hals seggende dese woorden: *Hoc modo ego raptatus sum per plateas Jerusalem ad edes Cayphæ.* Dat is te seggen. *Op dese maniere heeft men my oock schandelyck gesleypt lanckx de straeten van Jerusalem naer het huys van Cayphas.* Spiegelt u aen my ô Magdalena, en siet, en volght het gene dat ick heb gedaen.

O Ziel hoe verre zyt gy van dese verduldigheyt in uwe affronten? hoe en gevoeldyt niet als ghy gedaeght wordt voor den Majestraet, of andere Rechters? hoe en gevoelt gy 't niet als ghy Sondaegs geen schoon kleederen en hebt om te gaen naer de Kercken? hoe en gevoelt gy't niet als men u komt arresteren? hoe en gevoelt gy 't niet als gy met u ouders die arm zyn, met u vrienden die slecht zyn, moet gaen achter straeten? voorwaer ghy thoont dat gy noch verre zyt van Christum naer te volgen.

Maer en weet gy niet ô Ziel dat gelyck den Saligmaecker met *Versmaetheden sal versaet worden*, dat hy altyt van dit bancket, en van dese regalos zyn beste vrienden is mede-deelende? Margareta Marquise van Montserraet versocht van den Heere JESUS vierighlyck om in het getal zynder uytverkoren aen geschreven te worden, haer gebedt wiert verhoort, waer op den Heere JESUS sich aen haer veropenbaerde met dry schotelen, haer vermaenende datse een van dese dry moeste verkiesen op de eerste stondt geschreven: *Sieckte*, Op de tweede *vervolginge*. Op de derde: *Lasteringe* wat doet dit doorluchtig hert op dese aenbiedinge? zy vlamt naer alle dry of 't se gevult geweest hadden met marmeladen, ende met confituren. O delicate Ziel waer blyft gy; Als u Godt uyt dese dry schoteltiens niet meer en geeft als het punt van een mes soude bedecken, dan spouwt gy,

y, dan walght gy, dan en doet gy niet als kreunen n preutelen over de sieckte, over den laster over lyden.

O ! waer zyn die kloecke leeuwen, die van het ynste stael getempert noch al verder komen, en oepen met Paulus: *Quis nos seperabit: Wie sal ons beyden, en af-sonderen van de liefde Christi? souw at wel konnen doen de tribulatie, of de benouwtheyt? f den honger? of de naecktheyt? of het peryckel of e vervolginghe? of het sweirt? Maer ick ben verseert dat noch de doodt, noch het leven, noch de Enelen, noch de Prinsdommen en sullen ons konnen scheyen van de Liefde Godts welcke is in* JESU *Christo onn Heere.* Ad Rom. 8.

O Ziel dat zyn gewapende woorden maer wanneer ult gy eens een van die syn; wanneer sult gy eens over evende in de handen van Christus gelyck een wynaert is in de believe van die hem moeten houwen. Siet in uwen eyghen hof groeyt niet alleen de druyf voor uwen mont, maer de lesse voor u hert, gy moet gebonden zyn, sou daer iet in u dat monden sal, gevonden zyn. Laet u van de liefde binden met duysent bandekens, laet haer snoeyen, laet haer vlechten, en leyden, opwaert dat om leegh is, nederwaerts dat om hoogh is; en als gy siet dat u afgesnoeyde rancken beginnen te traenen, troost dan met de soete muscadellen van Goddelycken troost die gy daer af sult lesen.

En hier op beruste de sterckte der Martelaren, ende Martelaressen die midden in de tormenten soo vast aen Christo bleven verbonden, datse liever ziele van lichaem, als liefde van liefde sagen scheyden. Uyt dese fonteyne vloeyde de stantvastigheyt der Maeghden die meer getrocken wierden door de banden Christi, als door de peirle-snoeren, en goude ketenen van de werelt. Waer van ick hier een bedenckinge op het papier gaen stellen, ende een bewysinge doen in de H. Rosalia, de welcke als ick noeme, soo noem ick het edelste Bloet van Sicilien, een Patronerse teghen de pest

snoeien+ +snoeien

pest, eenen Spiegel! voor de Jonckheyt, een L
lie onder de doorens, een Rachel van schoonhey
een Abigail van beleêftheyt, eene Judith van kloec
moedigheyt.

WEl aen mijn droeve luyt, die met bedruckte sang
Wee moedigh hebt geklaeght hoe dat sy Jesu
vanghen;
Speelt liever hoe de geen die hier gebonden staet,
En die gevangen is, een ander vangen gaet,
Wilt ons met nieuwen sanck, met blijder snaer belusten
Speêlt ons de bloem, den roem van die Palermse custen
Speêlt hoe de liefde daer in't Hof des Konincks qua
En midden uyt het Hof het puyck der Maegden nam

O! Schoon Rosalia uyt s' Koninckx bloet gesproten
Waer in Godt heêft een Ziel veêl edelder besloten
Weet dat gy d'aerde seer, den Hemel meer behaegt;
Mits dat dit Koninkx hooft geen Koninkx kroon en draeg
In't groenste van u jeught gaet gy met d'Engels reysen;
En kiest een rouwe klip voor't Hof en voor palleysen,
En boven de spelonck schryft gy in harde steen:
Dat gy een Dienaeres van Christus zijt alleen.

En

n dat gy noch om gout, noch eersucht, noch om staeten,
och om t'heel Roomsche Ryck en sout deês kluyse laten;
Soo sterck bleeft gy gehecht aen JESU *t'alle stont*
Die u in dit vertreck door zyne liefde sont.
Vat rouwen Echo sal u deught aen my verhaelen?
oe dickwils hy daer sagh den buyten nacht in straelen,
Hoe dickwils dat de rots van disciplinen klonck,
Hoe dickwils dagh en nacht, u hert uyt 't herte gonck?
Vat isser niet al troost in eenigheyt te vinden
Vanneer een suyver Ziel vast is aen den beminden!
Sy maeckt dat haer spelonck een kleynen hemel wort;
Soo is sy heel met troost, en soetheyt overstort.
eght my ô Engelen die uyt des hemels zaelen
Iet bloemen zijt tot haer, met roosen komen daelen.
Al was 't dat ieder een van u de fraeyste las
En docht u niet dat sy de schoonste Rosa was?
Vat wonder dan ô Maeght dat gy uyt Christi handen
ijn Lichaem hebt genut dat uwe Ziel dé branden?
Dat vier ontstack u vier, en trock u Ziel om hoogh,
Soo dat sy menighmael met vleugels opwaers vloogh.
y stierden tot Godts throon u minnelijcke klachten,
n dat het was u doodt soo langh u doodt te wachten.
En dat gy niet soo seer naer roosen hadt gehaeckt,
Als wel by hem te zijn die selfs de roosen maeckt,
J suchten zijn verhoort, waer op is afgekomen,
Iaria die met haer twee Princen heeft genomen,
Waer van den eenen 't sweirt, en d'ander sleutels droeg
En JESUS op den schoot die u soo soet beloegh:
n boven desen lach heeft hy aen u gegeven
en kroon van Roosen hier, daer van fijn gout gedreven,
En 't was, dunckt my, tot u stilswijgende geseyt:
U jonst die is voor my, myn Rijck voor u bereyt.
Iier op begaeft gy u een weynigh om te rusten
Iet d'oogen vol van vaeck, maer met een hert vol lusten;
O wonderlijcken slaep wie sagh oyt uws gelijck?
Want als sy wacker wiert vont s'haer in s'Hemels rijck
Iaer Ziel die gonck om hoogh maer 't lichaem is gesoncken
Iaer graf wiert eenen steen in't midden der spelonckem,
Die dat vyf hondert Jaer in sich begraven heudt,
Soo langh schuylt in deês Myn dat edel liefde goudt:

Waer

Waer toe noch meer verbeyt? ontwaeckt ô Stadt Palerm
Als gy u borgery soo suchten hoort en kermen
Siet hoe sy altemael als bleecke dooden gaen,
Hoort eens hoe menigh lat sy voor hun deuren slaen.
Verbiedt het vlammigh sweert dat op u is getogen;
Siet hoe de pest tot u in't doodts hooft komt gevlogen
En hoe s'op eenen dagh wel hondert vijftigh slaet,
Soo datter over al het gras wast op de straet.
Ontgraeft het lichaem dan, en gaet dees Maget eere
Sy kan en sal de Pest gestadigh van u keeren.
Jae daer en is voor u noch troost, noch Medecijn
Of wel Rosalia moet uwen toevlucht zijn.
O wonderlijcke jonst! ô Goddelycke gaeven!
Haer graf dat open gaet dat sluyt der borgers graven;
Men draeght met grooter eer haer lichaem door de st
En 't sedert dien tyt en heeft noyt Pest gevat.
Ontsteckt Palermen dan, ontsteckt u vreughde vieren,
En wilt de blijde stadt met loof, en bloemen cieren,
Roept met trompetten slag Suyt, Oost, en Noort, en We
Hoe dat Rosalia u heeft verlost van Pest.
Wy hebbent al gehoort in onse Neder-landen,
Waer u Gebeent ô Maeght, waer die ryck gave pande
Antwerpen oock besit, en saemen met den schadt
Besit sy vaste hop' van bystandt aen de stadt,
Siet de Sodaliteyt, siet daer u beelt verheven;
Siet daer u beste blom van Jonghmans ingeschreven,
Siet hoe hun miltheyt u daer stelt in wit albast,
En hoe van dagh tot dagh de liefde tot u wast.
T! komt met danckbaerheyt soo goede diensten loonen
En wilt dees edel Stadt by Godt van Pest verschoonen,
Niet om dat sy is rijck, of sterck, of trots gebouwt,
Maer om dat sy Godtsdienst soo seer in weerden hou
Dat meer is, wilt dees jonst met noch een jonst verheffen,
En weirt van ons een Pest die ons kan selder treffen,
De sonde wiens fenijn is booser als fenijn,
Wilt oock voor dese plaegh' een Patronersse zijn;
Wanneer een swerte Pest doet ziel, en lichaem scheyden
Men gaet stracx voor het vlees een duyster graf bereyden;
De Pest neemt goet, en bloet, maer meer neemt dese quael
Een ziel die Godt verliest, verliest het altemael.

Vel aen Rosalia ! ô noyt genoegh gepresen !
Vilt ons voor dese twee een voorspraeckersse wesen.
En dan sult ghy ô Maeght, soo ghy dees jonste doet,
Die staet op den Autaer, oock staen in ons gemoet.
ae dan blijft onsen dienst soo vast aen u verbonden
elijck gy bleeft getrouw de Liefde die u wonden,
De liefde die u trock met haeren soeten bant,
Waer by noch yser halt, noch stael noch diamant.
Liefde wilt ons oock met uwe pylen schieten!
p dat wy uwen bandt, en uwen brandt genieten:
Op dat wy t'allen tijt stantvastigh mogen staen,
Wanneer wy tegen 't Vleesch, oft werelt moeten slaen.

HISTORIE.

O Ziel wat en soude ick hier niet konnen by voegen tot lof van dese H. Rosalia ? tot eer van e kloecke Maeghden ? tot glorie van de stantvasge Martelaressen ? die door de liefde Godts geocken het gout, daer de Coningen hunne crooen van maecken, met de voeten hebben getreden ie haere groene laurieren met haer purperen bloet esproeyt hebben ; die met het gesmolten loot beoten bly-geestigh stonden of men haer met blancetsel had bestreken, die aen het vier, daerse wieren ingeworpen, haere lampen hebben ontsteken, m den Bruydegom te gaen ontmoeten, die een even vol stantvastigheyt, een doodt vol doorluchgheydt hebben bekomen. De brockelingen van de eenrotse van Rosalia over-treffen de saphiren, en obynen ; Apolonia maeckten een yvoire tombe in haere tanden ; Dorothea besproeyde de haere iet versche roosen zelver oock in den winter, ulalia nam de fackels daerse mede gebrandt wiere, en wist daer een *Capelle ardente* af op te richen : het lichaem van de H. Eulalia wierde bedeckt iet den sneeuw die versch uyt den hemel daer op iam gevallen, die beschaemt was dat hy iet op e aerde vondt (te weten den Maeghdom, ende uyverheyt) door wiens wittigheyt, en blinckenen glans hy wiert verwonnen. Siet soo ver-eert odt die kloecke herten die hem trou-vast met stae-

le banden aenhangen. Maer waer blyft gy ô half be
vrosen ; half verwilderde, half verwerelde Ziele
hoe lanck sult gy swemmen tusschen twee waeteren
te vergeefs wilt gy samen met d'een ooge de aerde
ende met de ander den hemel aenschouwen, vluch
eens uyt het ghetal der gener die de werelt noch
teenemael af en gaen, noch teenemael aen en han
gen; en die hun hert deelen, ende het een stuc
aen de deught, het ander aen de ydelheyt laet, e
worden van Godt, en van den duyvel als eene
kraeckelinck getrocken, om te sien wie het grootst
deel sal behouden, en dickwils sien wy de ydelhey
met het meeste stuck van 't hert gaen streycken.

O Ziel die de werelt, en haere ydelheydt nie
naer den uytwendigen scheyn en het opper-vlies
maer naer de inwendighe valsheyt oordeelen di
sien terstondt haer bedrogh, ende mercken dats
haer bitter worm-cruyt maer van buyten alleen e
wêet te suyckeren, ende haere bittere pillekens van
alloes soo wat te vergulden ; en dese keeren de
rugh aen haere bedriegelycke beloften, en laeten
haer trecken, jae vliegen van selfs tusschen de soe
te ermen van Christus JESUS om hem te dienen
en in der eeuwigheyt aen te hangen gelyck ick hie
vooren in die doorluchtige Rosalia, ende meer an-
dere hebbe aen-gewesen. En midts gy diergelycke
noch eens geerne sout kennen, soo gaen ick'er u
Vint. een voor oogen stellen.

Bell. Aen Sigismundus Coninck van Lotheryck was te
c. 1. p. 5. ooren gekomen datter in Duytslant te vinden was
een seer uytgelesen, en schoone Maghet treffelyck
in maniere, edel van geslachte, en met alle gratien
overgoten. Den jongen Prins dit hoorende was van
sin de selfste tot zyne Huys-vrouwe, ende Conin-
ginne te nemen, mits haere ouders dat beliefden toe
te stemmen, al hoe wel aen de ghenegentheyt van
Vader, en Moeder niet veel en was te tweyfelen ;
aengesien door dit houwelyck hunnen naem, en stam
ten hooghsten sou opgesteken, en verheven wor-
den. De welcke van des Coninck begeerte verwit-
tight

...ht zynde, hebben 't voor een groote jonste ge...ht (ghelyck het in der waerheyt oock was) dat ...oor desen wegh haere dochter de kroon op het ...oft sou gestelt worden. Maer al de swarigheyt was ...'t toe-stemmen van de toekomende Bruyt, aenge...n sy van doen af al, jae lanck te vooren, aen Godt ...et belofte van eeuwige reynigheyt was verbonden. Middelertydt wordt het houwelyck door den ...oninck, ende de Ouders soo verre gedreven, en ...voordert, datter dagh, en ure bestemt wordt ...n te trouwen. In de Kercke geleyt wesende om ...t houwelyck te sluyten met den Coninck, soo ...vont sy haer in duysent benouwtheden. Goeden ...et was doen kostelycken raet voor des Maget. ...at doetse? Sy met eene vlytigheydt schiet naer ...en Autaer van Onse L. Vrouwe tot verwonderinge ...n den Coninck, en van al de Hovelingen. Ende ...er staende heeft sy met een eerbaere ootmoedig...eyt den Coninck aengesproken in deser voegen: *...k bidde uwe Majesteyt door dese woorden, en traenen ...at haere gelieve gedient te wesen dat ick, die de on...eerdighste ben daer u oogen op hebben konnen vallen, ...ier aen desen Autaer mach leven, en sterven. Ick weet ...iet dat al-te-wel dat het minste deel van uwe jonste ...rre gaet boven myne verdiensten, en datter geen hooger ...eluck, noch meerderen zegen imandt op het hooft kan ...elen, als het gene dat my heden door uwe genaede ...ort aengeboden, maer alsoo ick voor desen my selven ...en Godt almachtigh door belofte van eeuwige reynigheyt ...eb opgedraegen soo bidt ick uwe Majesteydt vriendelyck ...an heden my in dit Conincklyck houwelyk te verschoonen.* Soo sprack dese Maget, haer laetende voorstaen dat haer hooft meerder çieraet soude behouden van het groen kransken van maeghde-palm: als van een goude Conincklycke kroon ingeleet met diamanten, en robynen.

Den Coninck siende dit sterck, en heyligh opset, nam (ghelyck het hem, oock betaemelyck was) een besonder vermaeck, jae begoste het selve hoogelyck te preysen, haer bevelende datter niemant

en fou wefen dier haer in het minfte haeyrken fo
de krencken, jae hy offerden fy felven op o
voortaen befchermer, en voorvechter van haer
fuyverheyt te wefen, die fy boven den ftaet de
Coningen foo feer tot fyne groote verwondering
was beminnende. Ende om te thoonen dat h
metter herte meenden, 't gene hy fprack met d
tonge, foo dede hy terftont een koftelyck banque
oprechten, ende geboôdt dat men de Bruyt Chrifi
aen fou doen de Coninckljycke bruylôft kleedere
die haer te voôren toe gefchickt waeren, met all
de andere baggen, juweelen, ende peirle fnoeren
en dat men haer de goude kroone op het hoo
foude ftellen, op dat fy aldus den opperften Bruy
degom Chriftus, die fy voor hun geftelt hadde
eerlyker fou toe-geweyt worden. Want, feyd
den Coninck, ten waer niet betamelyck dat ee
Maget met mindere groot daedigheyt den alde
hooghften Coninck fouw toe-ge-eygent worden
als daer ickfe myn eygen felven mede wou to
voegen. O treffelyk gevoelen voor eenen Coninck
ô wonderlycke ftantvaftigheydt voor een Maget
doch wat is het oock al wonder dat den Coninc
foo veel werckx maeckte van haere fuyverheydt
en van haer ftantvaftigh voornemen? aengefien ee
lelie des velts foo fchoon is dat Salomon felfs me
alle zyne glorie niet en kan by haer, noch e
magh vergeleken worden.

Dit gefchieden haer in haer leven, maer nae
haere doodt verdiende fy (gelyck aen een ande
Maget in Italien geftelt is) een ftatuë van fuyvere
albaft, want die is wit, fuyver en vaft, welck
eygendommen, den maeghdom niet vremt e
zyn, op het pedeftael was gehouden het fuyve
gedierte van Armenien met fynen:

Malo mori, quàm fœderi.

Dat is te fegghen:

Wanneer ick wort gepraemt om een van twee te kiefen
Veel liever leven dan als nettigheyt verliefen
En foo is oock een Maeght geftelt in haer gemoet,
Die voor haer reynigheyt fou waegen goet, en bloe

Siet soo vast zyn, en blyven in de soete bandekens daer Godt de Zielen mede tot hem komt treckken. Als gy ô Ziel dese stantvastigheyt hoort en gevoelt gy dan noch niet u flauw hert, en u koel gemoedt ontvoncken? roept gy dan niet somtydts met een vierige begeerte. *O Heere treckt my achter, wy sullen loopen in den reuck van uwe salven.* Den soeten JESUS die hier soo vreedelyck gesleurt wort, heeft er tot hem soo veel, met soo minnelycke banden getrocken. Hy trock door den reuck synder wysheyt, en achter hem liepen die afgesonden Phariseên klaer uyt getuyghende *Noyt en heeft eenen mensch soo gesproken.* Hy trock, en achter hem liep Nicodemus die in den duysteren nacht wist synen Soon te vinden, Hy trock Magdalena die met overmoedige traenen af-wiesch syne voeten, en haere sonden. Hy trock David die met de snaeren van syn herpe voeghde de suchten van syn herte. Hy trock Paulus die siende blindt wiert, op dat met hem den Heydendom van blint siende soude worden. Hy trok alle die kloecke Zielen, ende syne Liefde vervulde de gevangenisse met Martelaeren, de wildernissen met Eremyten, de Cloosters met Religieusen, de werelt met Heyligen den Hemel met Aerts-Engelen.

O Ziel wanneer sult gy u van dese Goddelyke liefde eens laeten trecken uyt de spinnewebben van uwe ydelheden? O dat u eens dit geluck, en desen zegen van boven quam bedouwen! dat ghy met David mocht singen: *Diripuisti Domine vincula mea?*

Heer ick doen u offeranden
Die gebroken hebt de banden,
En al wat myn traege Ziel
Van u liefde weder-hiel.

Jae gy sout dan al haest leeren de taele van den H. Augustinus, en met hem seggen: ô Heere hoe soet is het alle de ydele soetigheden te derven! wat een vermaeck van al dat valsch vermaeck gespeent te worden! ô wat eenen troost nergens troost, wat een soete liefde nergens liefde als by u te soecken.

Dan het is tydt dat wy ons naer het salet van Cayphas begeven.

JESUS wordt gebrocht voor Caypha[s] ende van den ſelfſten ondervraegt.

De Princen der Prieſteren ſochten valſche getuygeniſſe tegen JESUM om hem te doen ſterven. *Matth.* 26.

SIN EN BEDIETSEL

Van het Beeldt.

WEl Cayphas jalours Prelaet
Kent gy den Man die voor u ſtaet?
Hebt gy ſyn leeringh noyt gehoort?
Wat yver-ſucht is die u ſtoort!
Soo gy maer onpartydigh vraeght,
Alleen het weſen dat hy draeght,
Gy bouwt daer op een vaſt beſluyt
Want ſijn onnooſelheyt ſchynt uyt.
Maer neen u hert te ſeer beroert,
En van den haet heel wegh gevoert,
En al u vragen die gy doet,
Verraden u, en u gemoet.
Van al dat gy hem legt te laſt,
En gaet niet een beſchuldingh' vaſt,
Wat ſoeckt gy op het leven dan
Daer niemant iet beriſpen kan?
Soeckt boosheyt in de heyligheyt,
Soeckt in de Son oock duyſterheyt.
En al rammoert den heelen ſael,
Al ſcheurt g'u kleeders duyſent mael.
Al ſchiet gy op in vier en vlam,
Hy is, en blyft 't onnooſel Lam.
O wat een vreught is in 't gemoet
Dat niet en heeft gedaen als goet!
Het is terwyl 't beſchuldight wort,
Een rots met baeren overſtort,
Die van de baeren niet en voelt
Als dat ſy ſchoonder wort geſpoelt.
Maer Ziel die voor den Rechter ſtaet,
't Schynt dat met u al anders gaet,
My dunckt gy zijt geheel benouwt
Terwyl men uwen boeck ontvout,
Terwijl men u ſoo klaer als licht
Van menigh ſouten al bericht.
Maer kint hoe hebt gy 't ſoo gemaeckt?
Hoe zijt gy in den Boeck geraeckt!

En soo ick u eens seggen derf,
Daer staet al veel op uwen kerf,
Eylaes wie heeft u soo verleyt!
Of speelt gy met u saligheyt?
Gy zijt, ten is geen kinden spel,
Met d'eenen voet al in de hel
Maer seght my eens wat leest gy al?
Ick hop' 't is geenen swaeren val;
Dat deirden my van uwen kant,
Ah Ziel vlucht spoedigh uyt den brandt!
Maer 't is misschien u ydelheyt,
En dat gy geerne zyt gevleyt,
En dat gy altijdt achter straet
Gelijck een Pauwken proncken gaet;
Nochtans soo valt my in den sin,
Gy siet daer noch wat anders in.
Misschien is in u koffer iet
Het welck gy hier geschreven siet,
Dat gy daer in besloten houdt,
En vry wat nutter branden soudt.
Of zijn 't gepeysen die daer staen?
Die noyt in bicht zyn uyt gedaen.
En die gy altijt biechten soudt?
En nochtans al bewimpelt houdt?
Hoe dat het gaet, of niet en gaet,
't Is niet veel goets al watter staet.
En oft gy veynst door uwen schyn
Een deugdelijck juweel te zijn,
Godts oogh die siet het altemael,
Oock dat in eenen donck'ren sael,
Oft buyten in het veldt geschiedt,
Daerom ô Ziel bedrieght u niet,
En als ons die bestraelen sal
Dan komt te bert een ieders val.
Siet eens daer buyten op het landt,
Siet eens daer dien frisschen Quant,
Het schijnt dat hy sich selfs behaeght,
Om mooye dingen die hy draeght,
Hy heeft die mode aen het lijf,
En gaet van persementen stijf:

Maer wort den Joncker eens bestraelt,
Siet wat een schaduw' dat hy maelt,
Sy is soo schroomelijck by naer,
Al oft van eenen duyvel waer.
Wat baetet dat men by den mensch
Heêft naem, en faem naer synen wensch
Dit vonnis dat en gelter niet,
Als Godt den boeck beschreven siet:
Met veynsen wort hier niet gedaen,
Ten sy wy op 't schoon blaeyken staen.
Die groote Son met haeren schyn,
Thoont wie dat wy van achter zijn.
Leert dit ô Ziel noch desen dagh,
En leêst soo dat men lesen magh,
En voor een ieder staen ten toôn,
En wint hier rust, en daer de kroon.

VI. CAPITTEL.

Christus JESUS wordt beschuldight voor Cayphas.

WAer blyft gy ô schoone, ô edele, ô Goddelycke Maget der rechtveerdigheyt? gy die de oogen verbonden draeght om vrient noch vyant; gunst noch afgunst te kennen: gy die voert het sweirt in d'eene: en de schaele in dander handt, ende en laet by u niet anders als de waerheydt overwegen, en al is u het gesicht vermomt, soo hebt gy 't gehoor van beyde uwe ooren soo veel te scherper, van beyde uwe ooren segh' ick want gy weet wel dat tusschen twee strydende partyen te oordeelen, is oordeelen, en daerom zyt ghy weirdt om bemindt te worden.

Doch al is't saecken dat gy soo lief-getal zyt, en aengenaem, nochtans soosie ick u heden uyt het hof van Cayphas gebannen. Al waer dat gy van daegh u sit-plaetse had mogen bekleeden, soo wel het ongelyck van de valsche beschuldingen, als de onnoofelheyt van JESUS sou voor de gantsche werelt gebleken hebben: doch dit is door Godts schickinghe u geweygert op dat door dit Mono-

Monopolium Christus die onnoosel was, plichtigh; en wy die plichtig waeren, onnoosel souden worden. Den Salighmaecker dan is voor den geestelycken Raet gevoordert, en ter reden gestelt. Cayphas ondervraeght hem wegens syne leeringe, en synder Discipelen, waer op den Heere JESUS heuselyck geantwoôrdt heêft, sonder dat hy iemandt mis-sey in het minste, even-wel eenen rampsaligen soldaet, (die sommige meenen dat den ondanckbaerigen Malchus was) heeft hem met synen yseren handtschoen eenen grouwelycken slagh in syn gebenedydt aensicht gegeven. Gewis waer sulcke forme van vierschaer is dat men den gedaeghden met lasteringh, ende met slagen magh overvallen als het aen bondige redenen, en wettelycke getuygenisse, komt te ontbreken, daer moet nootsakelyck d'onnooselheydt verdruckt worden. Maer ô eer-loosen schelm, ô brandt-stock van de helle, ô duyvelschen dienaer, ô soldaet der duysternissen, ô voedtsel van d' eeuwige vlammen, hoe derst gy dat soet aensicht soo ongenadelyck onteeren? daer de Joden quamen geloopen om te sien, en te aenschouwen als sy bedroeft waeren, om alsoo hunne swaermoedigheydt te versetten. Seght my eens ô Ziel daer sulcke goddeloose getuygenissen, ende kinne-backslagen tegen de onnooselheyt geoôrlost zyn, zyn dat Parlamenten, en pleyt-hoven, ofte wel zyn dat spelooncke van moordenaeren?

Voorders besworen zynde of hy Christus was, seyde: *Ick bent. Ende naderhandt sult gy den Sone des menschen sien komen in de wolcken Amodo videbitis.* Of hy wilde seggen: ick word' nu bespot, en beschimt, *Amodo videbitis*, daer naer sult gy my sien in glorie. Ick staen hier als eenen misdaedighen. *Amodo*, daer naer sal ick sitten als Rechter in de wolcken. *Amodo hier naermaels, hier naermaels.*

O Ziel dien *Amodo* is altydt geweest den schilt der Heyligen, en godtvruchtige persoonen, daerse veel swaerigheden, ende versmaetheden mede verset hebben. *Amodo, hier naermaels.* Jae die kloecke

Moeder

Moeder van die seven Machabëen als sy haeren alderjonckxsten Soon de couragie, en het hert wou in't lyf spreken, soo seyde sy, ô Soon u Broeders zyn gevilt, gekapt, gekerft, gebraden, daer is het vier, het sweirt, de gloeyende nyptangen, den beul, den Tyran; maer ick bid u en siet daer niet op, maer slaet u oogen ten hemel, daer sult gy naer een korte doodt eeuwigh leven, couragie, want naer weynigh voet-stappen over de doorens sult gy treden in die lust-hoven daer de roosen nimmermeer en versleusen. Oversulckx *Peto nate cœlum aspicias*, daer sult gy u geluck, en saligheyt vinden *Amodo*, *Amodo*, *Daer naer*, *Daer naer*.

O Ziel laet dit, en diergelyck wat diep in u hert sincken. Peyst, ende seght: al ben ick nu erm, al wordt ick versmaet, al moet ick een dienstbode zyn, en by de goe-lie mynen kost gaen winnen, het sal hier naermaels eens in een ander orden gestelt worden. Gods vrienden selver hebben het soo bevonden, en moeten uyt-staen. En daerom seyde wel Tertulianus: *Vicibus disposita res est. Alles heeft zyn beurte.* Ten zyn niet alleen de wielen van de karosse van den Coninck Sesostres die het onderste boven komen; alle verootmoedingen, alle verachtingen, alle verstervinghen sullen eens van beneden oprysen tot verdruckinge van hunne weder-partye. Joannes in den kercker, Herodes op den troon, *Amodo videbitis*, daer naer sal de kans keeren, Alexis onder den trap, de vrienden in de karosse *Amodo*, daer naer salter anders geschickte worden. Den Rycken Vreck met den koelen wyn in volle banquetten, Lazarus, aen den dorpel hongerigh, en vol sweiren. *Amodo*, daer naer sal hy in den schoot van Abraham rusten.

En daerom heeft onsen Salighmaecker die moeyelycke acht Saligheden met den toekomenden loon gaen vergelden. Saligh zyn de arme van geesten, *Amodo* Want het ryck der hemelen hun sal toebehooren. Saligh zyn sy die vervolginge lyden *Amodo* want de kroon van glorie sullen sy erven;

Saligh

Saligh zyn sy oock die Godt dienen, die verdul-
digh zyn, die hunne vyanden vergeven. Saligh
zyn sy die ootmoedigh zyn, in een stil kleet gaen
Amodo, de hemelsche vreught sullen sy genieten.
Dese toekomende vergeldinge troosten: en ver-
sterckten dien ootmoedigen, en neerstigen Hove-
nier Gervasius Capucin die in het heetste van de
Son stondt, en spittende, en delfde in een rouw
kleet, en besproeyde de bedden, en de kruyden
met het sweet dat hem ten aensicht was afloopende.
Maer naer syne doodt wat gebeurter? *Amodo videbitis.*
Hy wordt gesien ten hemel gaen met een gebor-
duerde kappe, en met een goude spaede. Eenen
triumph voorwaer die ick stelle boven dien van
Cæsar, of van Pompeus Magnus. Hy zaeyde in
synen hof het zaet van moes-kruyt, en hy won
aertsche vruchten; hy zaeyden het zaet van ver-
ootmoedinge, en verstervinge, en siet daer zyn
opgegroeyt niet alleen croonen Imperiaelen, maer
croonen van de eeuwige glorie. *Amodo.* Dit soo
wesende ô Ziel soo wilden ick wel dat de lesse
van den loon of straffe die volgen sullen, u wel
ingescherpt waere, peyst dickwils op de schildery,
of bediedenisse van de Eeuwigheyt, dat is op een
serpent gevlochten tot eenen rinck daer kruys-wys
over malkanderen deur-steken het sweirt, en den
olyf-tack. Dat is, byt al dickwils in het stertjen
van u leven, overdenckt hoe het eyndeken zyn
sal, en offer verdiensten, of misdiensten in sullen
steken, dat is, of u dien *Amodo* met den olyf-tack
sal kroonen, of met het sweirt sal straffen.

Dien jonckxten dagh dan ô Ziel als den Sone
des menschen sal daelen door de wolcken, is wel
troostigh voor de rechtveerdige, maer gelyck ick
segge, het salder anders gaen met de gene welckers
boecken van Conscientie met groote schulden van
sonden beswaert sullen gevonden worden. Den
H. Hieronymus, die altydt de trompet des oordeels
in syn ooren hoorden klincken, leert dat in het
uytterste oordeel de blaederen van de boomen
sullen

sullen een bloedige vochtigheydt uytsweeten : ô Ziel ! hoe sal het dan gaen met de blaederen van den boeck van een quaede conscientie ! en hoe met de quaede conscientie selver ? om alle dese benouwtheyt, en schrick te verhoeden, soo worden wy dagelyckx hier over gewaerschout in den dienst der Overledenen door dien droeven : *Dies iræ dies illa.* Die ick in onse neder-duytsche taele soo naer geboetst hebbe :

Dagh van gramschap, dagh van rechten
Als het vier, soo David seyt,
Dees schoon werelt sal bevechten,
Tot dat sy in d' asschen leyt.
Wat al schrick, en bangigheden
Sal dan zyn in 't aerdtsche dal,
Als den Rechter naer beneden
Uyt de wolcken daelen sal!
d'Engels met trompetten slaegen
Suyt, en West, en Oost, en Noort
Sullen d'Overleden daegen,
Al de menschen moeten voort,
De Natuer, en Doodt te saemen
Sullen staen geheel verbaest
Siende rysen de lichaemen
Als men de trompetten blaest.
Dan sal blycken uyt de boecken,
Daer het al geschreven is,
Wat by nachten, wat in hoecken
Van den mensch bedreven is.
Als den Rechter dan doorstraelen
Herten, en de Nieren sal,
Dan sal hy te voorschyn haelen
Oock den heymelyckxsten val.
Wie sal ick eylaes ! dan vinden
Tot verdedingh van myn quaet,
Want ick sien dat oock Godts vrienden
Schrick, en vrees' om 't herte slaet.
Koninck der Almogentheden
Wyckt een weynigh van u recht,

O fonteyn van ſoetigheden!
Maeckt dan ſaligh uwen knecht.
Wilt ô JESU overpeyſen
(Op dat ick wat hopen magh)
Ick ben d'oorſaeck van u ryſen,
Y! verſchoont my deſen dagh.
Gy hebt dry en-dertigh jaeren
Het verloôren Schaep geſocht
Uwe doodt, en Cruys verklaeren
Dat ick dier ben ingekocht:
Rechter vol verdiende vraecken,
Die ten vierſchaer komen ſult;
Laet het ons hier effen maecken;
Eer gy rekent mijne ſchult
Siet, y ſiet eens op mijn wangen
(Want mijn plichtigh herte ſlaet)
Siet daer vrees, en ſchaemte hangen;
Y, vergeeft my mijn miſdaet!
Magdalena koſt verwerven
Door haer traenen u genaey,
Jae den Moordenaer op 't ſterven;
Noyt en is 't by u te ſpaey.
En al is 't dat mijn gebeden
Voor Godts throon onweerdigh zyn;
Hoort ſe met bermhertigheden,
En verloſt my van de pijn.
By u ſchaepen uytgeleſen
Stelt my aen u rechterhandt,
Als de Bocken ſtaen verweſen
Tot het vier, en helſchen brandt,
O bedruckten dagh van 't oordeel,
Voor de menſchen altemael?
Want de ſonden ſonder voordeel
Hanght gy in u ſtraffe ſchael.
Spaert dan JESU alle menſchen,
Brenght ſe liever in de ruſt,
In de vreughden die ſy wenſchen,
Daer in u is volle luſt.

HISTORIE.

HEt waer te wenſchen ô *Ziel* dat wy altemael ſoo ſuyver wiſten te hovenieren, datter niet ls bloemen van deughden in onſen hof en wierden evonden, maer 't is te vreeſen datter hier en daer al eel onkruyt, en een groote verwilderinge ſal on- erloopen. Wel is waer dat wy het voor d'oogen er menſchen wel ſullen konnen ſchoon maecken, naer wat raet voor d'oogen van Godt almachtigh, lie het altemael met een ſcherper gout-gewicht ſal verwegen, en 't gene dat de menſchen voor goet, n ganckbaer geoordeelt ſullen hebben, dat ſal hy ilioen verklaeren? wie en ſou niet gemeent heb- en dat het wel gedaen was dat Oza de Arcke des Teſtaments wilden onderſteunen met ſyn handen, ls ſy in peryckel was van te vallen! Den Heere ochtans heeft dat met een vremde doodt gekaſtyt, n als een miſdaet begaen by deſen Prieſter. En als David wilde tellen, en doen monſteren ſyn volck, n alle weirbaere mannen, wie en ſou dat ſtuck niet voor een voorſichtigheyt opgenomen hebben? Godt heefter boosheyt in gevonden, en dat geſtraft met eene furieuſe peſte. Siet hoe de oordeelen Godts verſchillen van de oordeelen der menſchen. Het welcke ghelyck in deſe twee gheſchiedeniſſe ooghſchynelyck is blyckende, ſoo is te vreeſen dat het in de onderſoeckinge van der menſchen conſcientie dapper plaets ſal grypen.

Hier van ô Ziel wil ick u een bewys doen uyt Dionyſius Carthuſianus, een geleert en heylig man van leven, wyt beroemt in de H. Kercke door ſyn vermaerde boecken. Het welck ick dies te liever doen, om dat ick de geſchiedeniſſe geleſen heb in de boecken met ſyn eygen handt beſchreven, die noch bewaert worden, en om dat ick de ſepulture geſien hebbe van den perſoon van den welcken ick dit naervolgende gaen beſchryven.

Ten tyden dat Dionyſius leefde ſoo waſſer een treffelyck, ende deughdelyck man genaemt Magiſter Joannes Lovanienſis; hy leefde in alle ſoberheyt, ſuyver-

suyverheyt, godtvruchtigheyt, rechtveerdighey
seer toegedaen het gemeene beste, oock tot nade
van syn eygen selven. Edoch alle dese goede co
ditien schenen een weynigh verdonckert te word
overmits hy veel, en verscheyde kerckelycke B
neficien was besittende, welcker inkomste noc
tans hy niet onnuttelyck en verquistende, ma
gebruyckte de selfste mildelyck in verscheyde hee
lycke wercken die hy oordeelden dat tot de ve
meerderinge van Godts glorie merckelyck souwe
strecken. En in deser voegen heeft hy binnen Rur
munt op syn eygen kosten doen stichten 't Clooste
van Canonincken Regulieren, ende dat beset m
eerlycke inkomste. Binnen Ceulen, en Devente
heeft hy van gelycken Collegien doen bouwe
door de Fratrenses tot groot gerief van de studente
Ende niet tegenstaende sulcke treffelyckheydt va
leven, ende oock uytnementheyt van aelmoessen
soo hevet noch al scherp gestaen dat hy het eeu
wigh vier is ontkomen. Altydt dat is seker dat h
naer syne doodt eenige jaeren onderstaen heeft i
het Vagevier groote tormenten.

P. Fisen.

Want als syn jaer getye gehouden wierde, (da
hy in de Kercke van d'Eerw. Paters Carthuysers to
Ruremunde beset hadde, daer hy licht begraven)
soo hebben sich droeve teeckenen veropenbaert.
Want op den dagh van syn eerste jaergetye als
den dienst nu soo verre door de Religieusen gebrocht was dat van hun gesongen wierdt den lofsanck van Zacharias: *Benedictus*; soo sagh den weerdigen Dionysius op syn graf een baer van vier, en van vlammen, maer die vol donckeren roock, en solferachtigen stanck waeren. Dionysius dit gesien hebbende is met een groote droefheyt bevangen geweest, en met groote vreese, niet wetende of dit geen teecken en waeren van syn eeuwige verdoemenisse, het welck hy daerom meer ter herten nam, om dat desen Magister Joannes in syn leven eenen Spiegel was geweest van deughden. Siet ô Ziel hoe de oordeelen Godts verschillen van de oordeelen der menschen!

Het jaer naeſt-volgende op den ſelven tydt in den ſelven dienſt heeft Dionyſius het ſelfſte weerom geſien, met dit verſchil nochtans dat de vlam ſoo ſtraf niet en ſcheên, en was veel klaerder als te vooren. Op het derde jaer-getye is Dionyſius op-getrocken in eene ontgeeſtinge, in de welcke geſien hebbende de verborgen oordeelen Godts; heeft aen de ſelfſte met alle vernederinge, ende ootmoedigheydt zyn verſtant onderworpen. Wat hem doen vertoont is geweeſt, en heeft hy, gelyck hy wys was, en voorſichtigh, noyt levende menſch te kennen gegeven. Alleen het gene hem docht oirbaerlyck te weſen tot verkoelinghe van deſe Ziele heeft hy op het ſpoedighſte beſorght; ende brieven geſchreven aen den genen die hy Executeur van ſyn teſtament geſtelt hadde, den ſelfſten ſcherpelyck vermaende om ſynen bekenden vrient met alle vlyt behulpſaem te weſen.

Is 't mogelyck ô Ziel dat ſulck eenen weerdigen man ſoo onverwachten ſchaduwen achter ſich heeft geworpen? Maer de Son, die Son van rechtveerdigheyt die gaet dieper met haere ſtraelen, als wel de menſchelycke oogen. Ick vrees dat het niet dan al te waer is 't gene den H. Gregorius ſeght: *Sæpe ſordet in diſtrictione Judicis quod fulget in æſtimatione operantis.* Ten is niet al gout van binnen datter blinckt van buyten. Dat deſen is ergens aen vaſt geweeſt, dat is ſeker, waer aen dat hy is vaſt geweeſt, dat is onſeker.

Onſe wercken ô Ziel die vergeſelſchappen ons tot in de andere werelt, ende ſoodanigh als de wercken zyn, ſoodaenigh ſal het vonnis weſen, wy brengen met ons, dat ſententie ſal ſtrycken over ons. Als in het jaer 1494. tot Vliſſinge afſtack op Spaenien Margareta de Bruyt van Joannes Prins van Caſtilien, ſoo iſſer een ſoo rouwen tempeeſt in zee opgeſtaen, dat de Matrooſen ſchip, en moet verloren gaeven: ſy nam terſtont haere koſtelycke juweelen, en geſteenten, en bindende de ſelve met gewaſt lynwaert om haere ermen, voeghden daer by deſe woorden.

In dit graf vochtigh, kout
Licht Margriet hoogh geboren;
Die in de zee getrouwt
Stierf een Maeght uytverkoren.

Haere hope was dat als men ergens op ſtrant hē doot lichaem ſoude vinden, datmen als doen uyt der rykdom der geſteenten ſouden konnen giſſen d'edelheyt van haere perſoone. O Ziel dat wy in de andei werelt quamen met d'handen vol koſtelycke werken, vol blinkende deugden!en dat wy daer door niet dan voordeel, en geen oordeel en hadden te verwachten.

En dit heeft alle ſorgvuldige menſchen met eene ſalige vreeſe bevangen, onder de welcke gy een van de principaelſte zyt geweeſt. O Alderheyligſten Vader Innocenti den III. Was dit de reden oock niet dat gy in u wapen voerden een ſcherpſtekende doorne kroon met u hert daer binnen geſtelt: tot bediedeniſſe dat u het overdencken alleen van die leſte ſtrenge, en ſcherpe rekeninge het hert vervulde van alle kanten met bangigheden. Gy wiſt niet dan al te wel datmen wel ſtaeten kan geven maer geen heyligheyt, en dat die het meeſte ontfangen heeft dat die de ſcherpſte rekeninge ook heeft te verwachten.

Nu hebben wy noch tyt van genaede, nu konnen wy onſen boeck, en onſe rekeningen noch effen ſtellen, nu konnen wy noch met eenen *Ego te abſolvo* een kruys door onſe ſchulden krygen ſoo wy met een grondthertigh leetweſen die beleyden, wee! die dit niet en doet! wee die dit verſuymt!

Wee die tyt heeft, en tijt verbeyt!
Den tijt komt dat gy tijt beſchreyt.

Hier achterhaelen wy ô Ziel ſoo my dunckt den bloothertigen Petrus die wederom ſou te gronde gegaen zyn, ten waer den bermhertigen JESUS hem hadde handt, oft om beter te ſeggen de oogen had gegeven. Hy volght ſynen Meeſter van achter en van verre, die nochtans te vooren ſich dapper over ſyne getrouwigheyt ende kloeckmoedigheydt geroemt hadde Een van die oude Princen der Medicynen, heeft geſeyt van de kinderkens: *Qui citò ſari incipiunt*

tardius

ardius progrediuntur. Kinderkens die vroegh zyn in 't preken, zyn in 't gaen soo veel te traeger. En het is n Petro metter daet soo bevonden.

O Ziel, Petrus is traegh geweest in het volgen, n spoedigh in het loochenen. Edoch die maer eens gesondight hadde, heeft geweent syn geheel leven; veel sondigen hun heel leven, ende en weten van niet eens te weenen. Petrus dede dan gelyck voor hem gedaen hadde den Coninck David *Unâ nocte peccavit, & totâ vitâ flevit.* Aengesien hy,

Die maer eens in sonden viel,
Noyt van weenen op en hiel.

Dese twee wisten niet dan al te wel wat kracht dat onse rouw-hertige traenen hebben, om sich met Godt wederom te versoenen; die selver tot de bekeerende sondaeren die troostighe woorden is sprekende: *Filii mei aperite mihi, Unam aperturam pœnitentiæ, sicut est foramen acus; & ego aperiam vobis aperturas misericordiæ per quas intrabunt quadrigæ, & currus.* O Ziel, en spreeckt my voortaen niet meer van uwe swaermoedigheydt, en van uwe vreese, ick en wilse geensins meer hooren, naer dat ick gehoort heb dese woorden: *O myne soonen, opent my maer alleen soo veel penitentie als is de ooge van een naelde, en ick sal u openingen doen van bermhertigheyt, soo wyt datter heel waegens en voeders door sullen passeren.* *P. Cressol Antil fol. 206.*

Soo weirdigh zyn dan daer boven de ongeveynsde traenen van hier beneden. Soo weirdigh segh ick; is't niet waer ô Magdalena, ô waerachtighe Penitentie-doen-sterresse? want uwe traenen heeft den Heere JESUS selver naderhant in eenen kelck verthoont gehadt, ende dat, gelyck hy sey: *Ut vidiant universi, & sciant quantum placet mibi contritio, & pœnitentiæ fletus, qui ad exemplum pœnitentiam tamdiu servavi lacrymas peccatricis flentis ad pedes meos.* *Heli nandus.*

O soete woorden! weirdig om gekocht te worden met allen het gout van de werelt, ende noyt genoegh betaelt oock met allen de herten van de menschen. Ick sou myn penne breeder laeten loopen, dan Petrus wacht ons.

De schandige loocheninge, ende de bitter traenen van Petrus.

Terstont heeft den haen gekraeyt, en buyten gegaen zynde, heeft bitterlyck geweent. *Matth.* 26.

SIN

SIN EN BEDIEDTSEL

Van het Beeldt.

WAt is eylaes ! wat is den mensch,
Oock als het gaet naer synen wensch !
't Is al maer hooy, en kaf, en riet
Dat gy den wint vervoeren siet.
Syn macht, sijn sterckte, sijnen roem
Begeven als een teere bloem,
Verslensen als een nietigh gras,
Dat eerst soo groen, en jeudigh was.
Moest gy ô Petre zyn die gaf
Aen ons daer een exempel af?
't Schijnt jae, want gy styf in de kaeck
Zijt als het nijpt slap in de saeck,
Wel hoe ! een Maerte van de poort
Kan u die lichten over boort?
Maeckt dan een vraegh het u soo heet
Dat gy sweert eenen valschen eet?
En loochent Godt met eenen vloeck?
Waerachtigh Petre gy zijt kloeck,
Wat wordt gy root, en bleeck, en geel,
Al oft gy 't mes hadt op de keel?
De vrees eylaes heeft hem vermant!
Daer leêt den grooten Reus in 't sant?
En die beriep de felle doodt,
Die stronckelt met den eersten stoot.
Terwyl soo siet hem JESUS aen,
En hoort het kraeyen van den haen,
En wordt indachtigh sijnen val,
Die hy soo lanck beschreyen sal.
Wat sou hy doen? hy gaet terstondt
Tot dat hy een spelonke vondt;
Daer sluyten d'oogen alle bey,
En swemmen in een droef geschrey:
Hy bidt, hy weent, hy kermt, hy sucht,
En voelt sijn hert vol ongenucht;
Die rots daer hy sit in en weent,
Al is die van natuer versteent,

Die voelt sijn droefheyt, en sijn boet,
En weder sucht gelijck hy doet,
Sijn traenen vallen wonder dicht,
Soo dat hy root is van gesicht.
In elcke wange licht een voôr,
Daer schiet hy twee fonteynen doôr.
Soo wort een woôrdt in 't kort geseyt,
In geenen tijt genoegh beschreyt.
Maer Ziel die soo den haen besiet,
Gy hoort hem kraeyen, doet gy niet?
Ah luystert wel naer sijnen sanck.
Hy dient tot rust u leven lanck.
Maer overmits hy u ontwaeckt,
Soo zijt gh'er weynigh door vermaeckt,
Gy houdt meer van den papegaey,
Die klapt dat gy zijt schoon, en fraey,
En dat u stem is wonder soet,
Dat u geslacht is edel bloet,
Dat u de Mode soo wel staet,
Dat gy verciert een heele straet,
En dat voor uwen glans en schyn
Den eersten prys behoort te zijn.
En diergelycke faetery
Doet swillen u van hooverdy.
Maer desen haen die boven staet
Die heeft een stem die anders gaet,
't Is u conscientie, soo gy 't vat,
Die kraeyt om water, en om nat,
Die kraeyt ô Ziel! al even seer
Om regen en om vochtigh weêr:
Om eens met eenen traenen vloet
Te suyveren u gansch gemoet.
Gelyck als Petrus heeft gedaen,
Want naer den val dient opgestaen.
Siet eens hoe dees fonteyne vloeyt;
En rondtsom haere straelen sproeyt,
Uyt elcken vinger die sy leeft,
Siet gy dat sy een aeder geeft,
Uyt elcke oogh, uyt elcke tuyt
Daer schiet sy al een beeckxken uyt.

O Ziel waert gy soo een Fonteyn!
En wiescht u sondigh hert eens reyn!
Ah wierdt die knaegingh' die gy voelt
Met desen stroom eens uyt gespoelt!
Ah wiert daer eens wel uytgevaeght
Dat u staegh aen het herte knaeght!
Soo lanck als gy dit niet en doet,
Draeght gy een hel in u gemoet:
Daer moet geweent zijn voor, of naer,
Daer moet gesucht zijn hier, of daer;
Maer nu is't beter eenen traen,
Als dan den heelen Oceaen.

Slaet eens een oogh op genen Man
Daer is wat dat u dienen kan,
Hy spreêckt de rots van buyten aen,
En hoort de rots van binnen slaen.
Siet hoe om sonden en genucht
Den mensch moet geven sucht, op sucht
Terwijl Godts gratie voor u staet,
Maeckt oock dat uwen Echo slaet,
Besorght dat ū'versteent gemoet
Al suchten van leetwesen doet,
Peccavi *is een medicyn*
Terwijl wy in dit leven zijn;
Daer naer en werckt'se anders niet
Als droefheyt, wanhoôp, en verdriet,
Dies is't voor u gesonden raet
In tijts te weenen over't quaet.

Ick weêt gy zijt soo wel geleert
Dat gy naer sonden u bekeert,
En dat gy u in traenen baeyt
Soo dickwils u conscientie kraeyt,
Ah doet alsoo geloovet my
Soo zijt gy nu, en eeuwigh bly!

VII. CAPITTEL.

De loochening van Petrus, en syne traenen.

ALs den Herder verslagen is dan is 't geen wonder dat den wolf geraeckt onder de schaepen. En als Christus nu was ghevanghen, doen is den

helschen wolf gevallen onder de Apostelen, en heeft Petrum soo aengegrepen dat hy de perycke van syn saligheydt heeft geloopen. Siet hoe die bloetdorstighe Beest eenen van de beste hamel komt vatten uyt de kudde Christi. Desen Discipel hebbende noch een lutsken meer couragie als de negen andere, siende synen Meester weghleyden naer syne vyanden, en Rechters; soo is hy in den donckeren nacht van achter aengevolght om te vernemen hoe de saecke van onsen salighmaecker sou afloopen, en doet soo veel dat hy in het hof van Cayphas geraeckt, en stont onder de soldaeten van de korte-gaerde. Hier heeft hem eene Maerte aengerant (een poortierster, den poortier van den hemel) hem willende overdringen dat hy eenen was van het geselschap Christi, jae overtuyghden hem daer van door syne moederlycke taele. Hier over begint onsen kloecken soldaet te veranderen van koleur, hy besterft in syn aensicht, en laet de wapenen schier uyt de handen vallen. Couragie Petre, couragie, men spreeckt u noch van geen vangen, of spannen, men dreyght u noch niet met de pyn-banck: men stelt u het rapier noch niet op de borst. Even wel Petrus loochent synen Meester schandelyck, en met eenen dry dobbelen Goddeloosen eet gaet hy sijnen Heer, ende Godt af-sweiren.

Christus die in de groote saele voor Cayphas stont, sloegh van verre een oogh op Petrus, en ter selver tyt kraeyde den haen, en Petrus indachtigh wordende synder sonden, is uytgegaen, en heeft bitterlyck beginnen te weenen, daer toe verkiesende een spelonck buyten de stadt om den vollen toom te geven aen syne traenen, en suchten. O ellendigen mensch als ick ben, sey hy, waerom ben ick oyt geboren! O ondanckbaer kindt! O afvallingen Discipel! O meyn-eedigen Apostel! O verraederlycken Vriendt! O valsche lippen! O vermaledyde tonge! O vervloeckte woorden! O helsche loocheninghe! O duyvelschen eet! dit

seggende,

ëggende, jae kermende trock hy open de twee uylen van syn oogen die desen nacht, en al syn :ven, besonderlijck als hy die haenen hoorde raeyen, sulcke overvloedigheyt van traenen gaven, atse door den geduerigen loop twee vooren geloeght hebben in syn wangen.

Siet ô Ziel hoe die kolomme van bronse gelyck en sprockigh riet is ghekrockt: Siet hoe dien ;rooten reuse, die kerckers, en doot uytgeheyscht ıadde, over een stroeyken is gestronckelt: Siet oe de vaste-steen rotse gelyck als sandt is af-gepoelt geworden. Voor waer aen Petrus is geschiet at men sommige stervende persoonen siet overomen, die op hun doot-bedde sulcken gewelt loen, dat de sterckste mannen hun qualyck konnen veder-houden, maer daer naer siet mense seffens nvallen, ende soo stil als eene uytgaende lampe 'erscheynen. Petrus hadde het in 't avondt-mael, n het Hofken met een groote kloeckmoedigheyt vel hoogh en vierigh op-genomen maer hier laet ıy 't soo veel te leelycker liggen. Edoch goeden Godt, ick Spiegel myn eygen selven in Petro, en lies-volgens beschuldigh ick my over myne ontantvastigheyt, broosheyt; ende boosheyt; hoe lickwils en heb ick niet in den bicht-stoel, oft ıoorende u H. Woordt; ofte in myn Meditatien een vast opset, en een sterck voornemen gemaeckt, om by maniere van spreken, door ysere deuren, en staelen mueren te breken, ende siet! als ter op ıen quam, bleef ick in een enckel spinne-webbe hangen; een kleyne bekoringe heeft my dickwils gelyck als Petrus te neder-gedreven. Eylaes, dat ick met Petrus gevallen ben, en is niet dan al te seker, dat ick met Petrus wel ben opgestaen, en is niet dan al te onseker; want hy hoorende den ıaen, die door syn kraeyen sloegh de *Reveille*, heeft bitterlyck syn sonden gaen beschreyen.

Soo dat den haen aen Petro gedient heeft gelyck eertydts de gansen aen die Romeynen: want soo de Françoisen binnen Roomen beleghcrden het

Capi-

Capitolium, ofte de Borght van de stadt, en soo sy die in eenen diepen nacht beklommen, terwyl dat alle de sentinellen met de gantsche besetting in slaep waeren gevallen, soo hebben eenige gansen die op het Capitolium waeren, begonnen te queken en als alarm te roepen, waer op de Romeynen ontwaeckende, hebben den vyandt met kloeck moedigheydt afgedreven. Soo is het gegaen met ons Capitolium van Roomen, dat is, met Petrus het hooft van de Roomsche Kercke. Den helschen vyandt hadt hem desen nacht beklommen, en schier verwonnen, maer door het kraeyen van den haen is hy verwinnaer van syn verwinnaers geworden. Want Petrus die ontwaeckte, Petrus sloegh alarm ende leetwesen hebbende van synen val begon te roepen: O lieven meester, ô soeten Heer, ô grooten Godt van den hemel (want mijnen Godt en derve ick u niet meer noemen) laet in den afgrondt van myn boosheydt daelen den afgrondt van uwe bermhertigheyt; en weêght myne goddeloosheyt niet op teghen uwe gramschap, maer gebruyckt voor teghen gewicht uwe genaede en goedertierentheyt: gebiedt, aen myne oogen datse worden, en blyven twee loopende fonteynen, slaet op de steen-rotse van dat meyn-eedigh herte datter de wateren van leetwesen uyt komen sluysen. O geluckige Ziele wiens sonden vergheven zyn! wiens boosheydt bedeckt is onder de vleughelen van uwe liefde.

Schept moedt Petre, schept moedt, dese uwe traenen zyn voor u een goet voor-boyken, en een geluck-saligh teecken. Als het fel kout is geweest, en dat, men qualyck derft synen neus op de straeten steken, ymant komt binnen, en die seght: het sal doeyen, daer is soet weêr in de locht. Maer waer aen siet gy dat? hy segt: ick sie dat de herde steenen beginnen uyt te slaen, en nat te worden, het weêr sal seéckerlyck veranderen. O! Petre gy waert dien herden steen, gelyck uwen naem dat mede brenght, maer gy begint uyt te slaen,

en

n nat te worden, en te weenen, en te schryen, ouragie het hert, en het weêr zyn alle beyde ver-ndert. Ick sal dan segghen:

Felices lacrymæ. Geluckige traenen, want sy zyn e roode zee daer Pharao en al de boosheyt wordt n verdroncken: geluckige traenen, want sy zyn elyck het water van het H. Doopsel daer alle onden in worden afgewasschen; geluckige traenen vant sy zyn als een krachtige looge om het hert an alle smerten, en vlecken te suyveren; geluckige raenen want sy zyn gelyck een sterck-water dat lle de misdaeden kan uytbyten.

Maer ô Heere Jesu om dat ick weêt dat de raenen van Petrus meer uyt uwe oogen komen, ls uyt de syn, want gy hem met uwe ooghen estraelden, soo bidt ick u *Respice in me*, *& mise-ere mei.* Siet my aen met die ooghen daer ghy Mattheum mede hebt besien, en ick sal afstandt loen van mynen woecker. Siet my aen met die oogen daer gy Magdalenam mede hebt besien, en ck sal myn ydelheyt laeten vaeren. Siet my aen net de oogen daer gy Zacheum mede hebt besien, n ick sal restitutie doen van onrechtveerdige goe-leren. Siet my aen met die oogen daer gy Petrum nede hebt besien, en ick sal myne sonden be-veenen, en myn leven beteren.

O Ziel wy hebben al dickwils de tonge van Petrus om onsen Heer te loochenen, hadden wy syn ooren om onsen haen te hooren, ende dan syne oogen om onse sonden te beweenen, gelyck die gehadt heêft den H. Jocobus Eremyt, die bynaer gevallen gelyck David in twee grove doodt-sonden, sich n een graf heeft begeven, om syn boosheyt met yn traenen uyt te wasschen. Hoort hem selver wee-moedigh spreken, siet hem overvloedigh weenen. Welcke wateren aen u ô Ziel niet en souden ont-breken, waert dat gy oock soo diep als hy, in uwe conscientie gonckt graeven: voorwaer soo ghy daelden tot den grondt van u hert gy sout daer ontdecken springende aderen van lauwe traenen. Dan hoort hem kermen:

Elaes! waerom ben ick oyt tot een mensch geboren
Veel beter noyt geweest dan zijn en gaen verloren
Ick vrees het eeuwigh vier 't is mijn verdiende boet
My dunckt ick draegh een hel van nu af in 't gemoet
Waer zijt gy blixems dan waer blijft gy donder-slagen
Gy hebt al lanck genoegh dees boose ziel verdraegen?
Scheurt aerde, scheurt eens op, en opent uwen schoot
Ick weet mijn vonnis wel al ben ick noch niet doot.
Doch soo gy niet en scheurt, en my komt neder smacken
Ick sal door mijn gewicht in eenen afgrondt sacken:
Daer is geen hooge rots, geen klip van groven steen
Of wel mijn groote sond' weeght swaerder noch alleen
En schoon ick hier noch bleef, en my kost weder houwen
'k En ben niet weerdigh meer den hemel aen te schouwen
'k En hebbet niet verdient dat ick mijn oogen slae,
Waer dat een ander mensch gaet bidden om genae.
O droef! ô bitter vreught! die my soet quam bekoren,
Den hemel ben ick quyt, en u heb ick verloren,
En voor een kleynen lust die samen komt, en scheyt,
Erf ick een groote pyn tot inder eeuwigheyt!
Maer 't meeste dat my spijt, en dat ick moet beklaegen;
Is dat ick wort gewont in 't eynde van mijn daegen,
Ick keerden alle reys verwinner uyt den stryt,
En heel het duyvels heyr weeck voor een Eermijt,
Ick hadt tot mijne rust een steen om op te slaepen,
In mijnen hongers noodt gonck ick wat kruyden raepen,
De geesfels die noch zyn door droncken van myn bloet.
Die konnen heden noch getuygen mijn gemoet.
Daer quam een sieltigh nat lanckx mijne wangen leken,
Ick stortten dagh, en nacht met heele traenen beken,
Een rouw scherphaeyren kleet droegh ick staeg over my.
En noch en was de borst voor desen pijl niet vry.
Wat baetet dat ick hadt verlaeten wulpse steden;
En dat ick eensaem hier quam in een bosch getreden;
Wat baet doch mijn vertreck soo verr' van alle gaer?
My volghden in een Vrouw de heele wereldt naer.
Ick wil van heden af soo verr' en diep gaen dwaelen,
Daer my noyt Sonne meer sal volgen met haer straelen.
En saen ick daer nog plaets, nog mensch, nog dier en ken
Het pijnt my dat ick hier noch by my selven ben.

Ach waer sal ick al gaen? hoe sal ick konnen schuylen?
Waer is soo diepen hol, soo grondeloose kuylen?
Blijft liever verr' van hier gy son, gy bleecke Maen,
Soo sal ick onbekent een beest met beesten gaen.
Wat segh ick onbekent? de tacken en de blaeden
Die sullen my by nacht, en over al verraeden;
Dit grof, en leelijck stuck dat ick hier heb volbracht
Dat schijnt als lichthout doet in't midden van den nacht
Daer is geen bergen aen voor een die leeft in sonden,
Waer dat hy steeckt oft niet, hy worter al gevonden,
Al loopt hy wat hy mach, den worm die 't herte knaegt
Die komt hem waer hy vlucht, te poste naer gejaeght.
Ick moet my selven dan, mijn boose ziel gaen laeten,
Want sonder dit en kan geen snelle vlucht my baeten.
't Is dan genoegh gejaeght, staet droeven sondaer staet
En daer gy zijt gewont, soeckt daer oock weder baet.
Hier by is een spelonck daer rusten dorre beenen,
Waer kan een doode beest als by de dooden weenen?
Gaet in dit duyster graf, stelt u beneffens haer,
En soeckt wel in de doodt gy vindt u leven daer.
Hy gaeter in met vrees, en sou schier haest beswyken,
Soo dunckt hem dat rondtsom de hoofden op hem kycken
En of het ydel been geen oogen meer en heeft,
Nochtans het hol gesicht maeckt dat syn herte beeft.
Hy siet daer over hoop de beenen van de lijcken
En onder een gemenght de armen, en de rijcken:
Hy siet daer menigh Heldt, en menigh Ridder aen,
En peyst: gelijck als dees soe moet het al vergaen.
Hy siet een heel geraemt met al sijn maeger beenen,
Oock tot het minste toe aen handen, en aen teenen,
Met ribben, en met heup, met dorre schenckels aen,
Hy siet daer op de muer dit graf-dicht onderstaen:

ICk was in mijnen tyt de schoonste van de steden,
Door mynen hellen glans, en wel-gemaeckte leden;
Ick hadt de soetste stem, ick droegh het fraeytste haeyr,
En myn sneeuw-wit coleur gonck boven allegaer.

Nu ben ick die gy ſiet, de ſchoonheyt is verſletē
Myn teer en jeughdigh vleeſch is van de wormē
geten,
Myn ſpraeck, en ſoete ſtem die naemen een
de vlucht,
En datter overblyft is ſchrick, en ongenucht.
Waer zyn ſy altemael die my ſoo vierigh minden
Niet een van allegaer is aen myn graf te vinden
Daer ſtaet een droeve baer, daer ſtaet een yde
bert,
Ah die uyt d'oogen is, is oock haeſt uyt het hert
Gy die noch hebt u jeught, wilt gy die eeuwi
houwen,
Gaet met een Koninckx ſoôn, met JESU Chriſt
trouwen,
Ghelooft een dooden mondt daer ſteêckt de
waerheyt in,
Daer iemandt lieſt het vleeſch daer is geen
vaſte min.

JAcobus leêſt het dicht, en gaet het over leggen;
En ſiet eens op een nieuw wat dat het al wil ſeggen;
Hem dunckt hy wort geraeckt het ſchynt op hem geſeyt
Soo dat hy droevigh ſucht, en bitter traenen ſchreyt.
Wel aen dan goeden Godt hier wil ick, ſeyt hy, blijven,
Tot dat mijn ſondigh vleeſch ſal tot een romp verſtijven,
Hier wil ick voort in druck mijn leden ſlijten af;
Die doodt is naer de Ziel betaemt een duyſter graf.
O koſt ick alle daegh' my in mijn traenen waſſchen,
Terwijl ick ligh geſtreckt op beenen en op aſſchen,
Voor een vervuijlde ziel en is geen beter loogh,
Als die een rouwigh hert perſt uyt een bitter oogh.
Een traentjen datter rolt lanckx mijne droeve kaecken,
Dat kan my weder wit, en weder ſuyver maecken.
O goedertieren Godt als gy ons droefheyt ſiet,
Dan weêght gy ons miſdaet, noch onſe gramſchap niet.
Soo kermt hy alle daegh, ſoo ſucht hy heele nachten,
Men hoort van buyten 't graf geduerigh droeve klachten
Hy heêſt ſoo lanck geweent, en langer weenen ſal
Siet wat een ſwaren druck komt van een lichten val.

HISTO-

HISTORIE.

OP dese maniere heeft Jacobus den haen van zyn conscientie hooren kraeyen: en de fonyn van zijn gesicht laeten springen. De traenen yn goet als zy op haeren tydt gestort worden, elyck de wyn druyf ryp zynde geperst aengenaem , maer verrot zynde walgelyck, en dient voor de erckens; soo gaet het met nat van onse oogen; den tyt van het leven, en van genaede zyn zy en wyn der Engelen, maer in de hel zyn zy den enſch der duyvelen. My dunckt dat gy verlangt at dat ick hier voor een geschiedenisse sal inhieten. Ick wensch datse u, en noch veel andere oor eenen spiegel waer opgehangen, den welcken erbeelden sal in onsen tyt een Magdalena vanden uden tyt; waer onder ick wensche dit geschrift et goude letteren: *Secutus es errantem; sequere enitentem.*

In dese onse tegenwoordige eeuwe woonden een eughdelyck man binnen Parys met naeme Moneur Bertaud Boeck-verkooper van neiringe. Desen iel veel aen met den seer Eerw. Carolus de Conren tweeden Generael van de PP. Oratoristen, en welcken desen Bertoud soo verre in de deugt ede voorderen; dat hy synen winckel toe-sloot, n begaf sich teenemael om voor Godt verlooren ielen te gaen soecken, Godt almachtigh had desen Coopman begaeft met een besondere gratie om cht-veerdige dochters wederom tot een eerbaer even te brengen. Welcke maniere van zielen te oecken vereyschten ontwyffelyk een sterk en vroom emoet gelyk 't syn was, en ten waer dat hem Godt esonderlyck tot sulcken sorgelycke aenslaghen adde verkosen, al de werelt sou met reden gecht, en gelastert hebben de middelen die hy ebruyckte tot sulck een eynde. Desen grooten ienaer Godts heeft veel jaeren lanck gedaen het ene den Eremyt Abraham eens dede om de saigheyt van syne nichte. Hy gonck in die oneerlyke huysen

huysen gelyck die Engels quamen binnen Sodom en in het midden van alle die sinnelycke vuyli heydt was hy gelyck de suyverste straelen van d Son, die op het slyck, en op den modder valle Hy geveynsde de gedaente van eenen sonda om de sonde in haeren eygen leger op te slaen om de sonden (gelyck den H. Paulus seght) do de sonde te vernielen; ende wesende een onnoos lam, trock aen het vel van eenen wolf, om waerachtige wolven te brengen tot de onnoose heyt ende reynigheyt der lammeren.

In de spelonckcken van die Harpynen loegh h dansten hy, banketteerden hy, maer al met een gemaeckten, en geveynsden appetyt, onder de welcke hy bedeckte een heylige seeghbaerheyt, e een volmaeckte abstinentie; en ten langen leste hebbende onder het vel van eenen bock van Esa langen tydt ontveynst gehadt den waerachtighe Jacob, nam hy synen slagh waer; en stelden d onsalige zielen de leelyckheyt haerder sonden voo oogen, en naer een gemaskerde blyschap storte hy waerachtige traenen. Hy ded' verdwynen d schaduwen van syn spelen; en dansen door eer klaerblinckentheyt van syne stercke vermaninge En het gebeurden dickwils; als hy sach dat syn woôrden niet krachts genoegh en hadden, da druckten hy haer in de leelyckheydt der sonde door het bloet van syn schouderen, die hy m disciplinen open haelden ende de haeyren-kleedere die hy droegh, ende ketenen; die ontbonden d banden des duyvels.

Hem was ter ooren gekomen dat seker Dochte kloeck van geest, en die langhen tydt seer god vruchtelyck geleêft hadde, oock in een quaet spoô en in een oneerlyckheydt was geslaegen, syne yver-sucht porden hem aen om dese vervloge duyv te gaen jaegen. Hy gonck al die ge-infecteêrd huysen uyt, en in, om desen siecken te vinden Ten langen lesten die gevonden hebbende, so gaet hy gebruycken alle middelen om haere grat
t

e winnen, hy maeckten haer wonder dingen wys
m haere fantasyen te verstellen, hy tracteerden haer,
y leydense wandelen, hy wist soo den beleefden
e maecken, dat hyse by naer ontfutselden allen
en tyt, en gelegentheyt om te sondigen. Onder-
ussichen was hy voor syn eygen selven ten hoogsten
op syn hoede, wel wetende dat hy gonck over
e doornen, en dat hy was midden in de stricken.
Maer om dieswil dat dese dochter haer soo verre
iet winnen door hope datse hem tot haer begeerte
oude krygen, soo en kost dese vrientschap tusschen
dese twee sonder oneerbaerheydt niet lanck meer
ueren, ten waer saecke geweest dat hem Godt
en onnoosel middel in-gegeven hadde, om dit
oordeken van kennisse noch langer te trecken.
Hy vindt goet om haer te spreken van een hou-
velyck en dat het wel sou konnen gebeuren dat
y haer sou trouwen. Hier op doet dese dochter
aer oogen open, ende gelyck sy verstandig was,
oordeelden sy terstont dat die manier van leven
profytelycker, geruster, ende saliger sou wesen,
ls wel die spelonckе der Moordenaeren. De on-
osten die hy om haeren t'wille dede, waren groot,
ch altyt inbeeldende dat hy dit verlooren schaep
metter tydt op den rechten wegh sou brenghen.
Hier door geschieden dat sy hem wat meer begost
e beminnen, en te believen. Hy, die noch noyt
geen bequaeme gelegentheyt gevonden en hadde,
an den regiſter van bekeeringe te trecken, en noch
iet en oordeelden dat sy de rypigheyt hadde om
le gratie Godts te ontfanghen, verdobbelt syne
dienſten, geeft haer de visite met alle beleeftheyt
die men kan bedencken. Ten lesten siende dat
den grondt van haer gemoet soo kout bleef om
et goet zaet van syn vermaeningen te ontfangen,
n vreesende of hem misschien desen wilden vogel
och mocht ontsnappen, begeeft sich tot het ge-
edt veel yveriger als hy oyt gedaen hadt van te
ooren versoeckende, en smeeckende van Godt
Almachtigh dat hem gelieven soude dese zyne

K gebe-

gebeden te begenadigen door syne gratie tot syn glorie met de bekeeringhe van dese sondaeresse tot welcken eynde hy beloften doet van groot lyf-kastydinghe, en penitentie, en siende dat d gemaeckte vrientschap anders niet en kost verse kert worden, soo geêft hy haer het jae-woort va haer te trouwen. Het welck gedaen zynde, so nam hy aen een meerdere vryigheyt om op haer maniere te letten; en sy wiert sorghvuldiger or niet te doen dat hem kost mishaegen; al hoe we hy haere kranckheyt tusschen bey noch achterhaelde dat hy evenwel voorsichtelyck wist niet te weten

Ondertusschen sy begint de voltreckinge van he houwelyck te praemen, dringende sterck aen o syne gegeven belofte, daer by voeghende datte geen ander plaester op haere wonde en kan geley worden. Inder voegen dat hy sich genootsaeck vont van dagh en ure tot de onder-trouw te raemen Wel is waer dat hy aerdige grepen wist te vinde om het futsel-boeckxken al te soecken, om so noch al tyt, en plaets te bereyden voor de grati Godts. Doch hoe hy syn uytvluchten wist te maken ofte niet, den bestemden dagh, en die ure zyn ver schenen. De welcke nu gekomen zynde, soo e heêft desen dienaer Godts, die altyt op den by standt Godts betrouwt hadde, noch moedt, noc hope verloren gegeven. Jae hy heêft van syne kant alle dingen bestelt watter tot dese vereening noodigh kost wesen, van haeren kant heêft hy alleên versocht, dat aengesien sy een saecke var groot gewicht gelyck het houwelyck is, gongen aen veerden datse onder hun beyden souden gaen naer de Kercke van onse Lieve Vrouwe, om soo door de voorspraecke van de Moeder Godts den zeghen van haeren Soon over haer te versoecken.

Soo geleyt, soo gedaen, knielende voor den Autaer van de H. Maghet soo stort hy een gebe in alle vierigheyt en hope, seggende: *O goeden Godt ghy weêt in wat engen wegh, en benouwtheydt ick my (die aen uwe Goddelycke Majesteyt belofte van*

eeu-

ruwighe reynigheydt gedaen hebbe) om dese ziele te winnen, heb gesteken, ick sien alleen mynen arbeydt vruchteloos geweest, soo dat ick op dit hert noch niet en hebbe gewonnen, maer soo het uwe Majesteyt belieft, gy kont in een oogenblick doen, dat ick in een vont hier niet en hebbe konnen te wege brengen.

Qualyck was dit gebedt gesproken, of sy begonst te smilten in traenen; en hy verschoot seer door haere droeve suchten. Siet Godt die Petro een ooge gaf, schiet haer in het hert een strael, waer door sy haer voôrgaende leven, ende leelyckheyt haerder sonden ontdeckende, begonst bitterlyck te weenen, hy sich omkeerende om uyt haer aensicht te sien watter was gaende, heêft sy gesproken met een bewegelycke stemme: *Ah myn Heer ick bidt u ontslaet my, ende en spreêckt my niet meer van te trouwen, maer soo ick by u noch eenige jonste hebbe, wilt my behulpsaem wesen om in een klooster te gaen, om daer myn leven te beteren. Och ick ellendige creatuere! Ah sondaresse! O goeden Godt hoe weirdigh zyt gy om bemint te worden, hoe blint ben ick geweest dat ick u niet bemint hebbe boven alle creaturen!*

Wie sal konnen seggen ô Ziel wat blyschap dit veroorsaeckte aen den sorghvuldigen, en yverigen Bertaud? den welcken haer geholpen heêft in het Clooster der Penitenten, alwaer sy alle haere jaeren overpeyst heêft in de bitterheyt haers gemoets, soo dat sy de rest van haer leven gehadt heêft als Petrus, twee oogen voorwaer gelyck als twee weenende fonteynen. En naer de menighvuldigheyt haerder sonden, is oock geweest de overvloedigheydt haerder leetwesen, en traenen wel wetende dat de blyde herten gehaelt moeten worden by de droeve oogen.

Ick weêt ô Ziel dat ick den onbeleêfderick sou maecken, soo ick u by dese voorgenoemde wilde vergelycken, ick weêt dat gy in u sulcke oorsaecke van traenen niet en zyt bevindende, evenwel soo heb ick een sterck achterdencken dat het graen van u deughden niet altemael sonder kaf van onvol-

maeecktheden en wordt gevonden, och hoe voo[r]sichtelyck sult gy dan doen, soo gy nu den ty[t] van u te suyveren waerneêmt, en alles met lee[t-]wesen soeckt te verschoonen. Maeckt dat me[n] van u mach seggen: *Vox turturis audita est in terr[a] nostra.* Dat is; *de droeve stemme, en het suchte[n] van de Tortel duyf is in ons landt*, dat is, in dit leven en in tyt van genaede *gehoort*. Och hoe wiert va[n] Christus gepresen dat arm Weduweken met haer twee meytjens die sy uyt een doeckxken nam o[m] in den tempel op-te-offeren, sy wierdt gheste[lt] boven de gene die de groote stucken geldts i[n] de offer-kist wierpen, en den Tempel deur dede klincken: en hoe seer neêmt gy ô Ziel dat ae[n] Godt sal behaegen als gy oft t'huys in u Exa[-]men of in de Kerck voôr de biechte, of nae de H. Communie een neusdoeckxken op-offe[rt] daer oock maer twee traentjens in zyn gevallen segt dan:

O goeden Godt die niet en wilt dat den sondae[r] gaet verloren, oock als hy sy selven moet willigh gae[n] verliesen, de menighvuldigheydt mynder sonden bekenn[e] ick u met myn tonge, ende versoeck de vergiffeniss[e] met myne oogen. O wie sal geven aen myn hooft twe[e] fonteynen van lauwe traenen! ende datter uyt myn oogen eenen heelen Occeaen van leetwesen komen sluysen O valsche genuchte! O bittere vreughden! O bedriegelyck[e] wellusten! O vergalde sonden! hoe kort is u geniet hoe lanck is u verdriet, soo dat ick met dien ongeluc[-]kigen Coninck wel mach klaegen: Eylaes om een gla[s] slecht water heb ick soo machtigen Coninckryc[k] verloren!

Nu waer noch voôr het lest dit ô Ziel myne[n] wensch, dat gy beneffens Petrus met den eerste[n] op-stont van uwen val, ende dat gy u leetwesen en traenen niet uyt en stelden tot het leste. E[n] seght niet als ick out, en kout ben dan sal ick myn rekeninge effen aen setten, dit uytstel ô Zie[l] heêfter met duysende bedrogen, die niet en koste[n] als sy wilden om dat sy niet en wilden als sy kosten

In

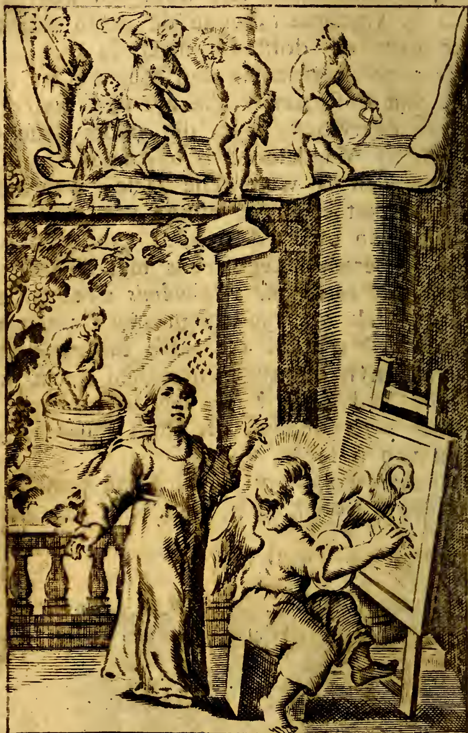
n tegendeel een vroege, ende eene tydt-baete, ekeninge die is by Godt ontfanckbaer, die vint ermhertigheyt, aen die wordt gejont de genade. Die van Afriken plachten te vergaderen den regen ie in den Mey quam gevallen, geloovende dat ese wateren eenen besonderen zegen van de Goen hadden ontfangen. 't Is waer een koel Meylaeghje is vruchtbaer, ende de dorre kruytjens aender naer en dorsten: maer de traenen die yt onse oogen regenen in den Mey dat is, in het roenste van onse jaeren, die zyn ryck van zegen, ie baeren overvloedigheyt, die gieten vruchten, elyck dit by Magdalena, is bevonden.

Waerom dan ô wereltsche Ziele, waerom en naeckt gy niet eens een eynde van uwe sinneyckheydt, van uwe ydelheydt, van uwe ongeoorlofde begeerten? seght eens met Augustinus: *Quare non hâc horâ finis turpitudinis meæ?* waerom en bekeere ick my van daegh niet? *waerom* en maeck ick *dese ure niet een eynde van myne vuyligheydt?* van myn onkuys aenraecken, van myne onkuysche gedachten? O Ziel of maeckt een eynde van uwe sonden, oft Godt sal een eynde maecken van u leven.

Hier achter volght nu de bloedige geeselinge, waer onder wy oock al hebben onse slagen.

Den President doet den Heere JESUS vreedelyck geesselen.

Pilatus heeft JESUM genomen, ende gegeesselt. *Joan.* 19. *c.*

SIN EN BEDIETSEL

Van het Beeldt.

Schoon ick al een fonteyne waer
En weenden droevigh 't heele jaer
Ten sou noch al maer water zyn,
En wat hadt dit by JESUS pijn?
Die hier soo vreet gegeesselt wert,
En 't Bloet soo overvloedigh stort.
Siet hoe sy slaen door vleesch, en vel
Met pesen en met spoorkens fel
O Moordenaers vreet van gemoet!
Soo dorstigh naer onnoosel bloet?
Ah merckt eens dat al wat gy staet
Tot op de bloote beenders gaet!
Het schynt gy smijt om prijs, en eer,
En 't Bloet dat regent even seer,
Hy Woordt met wonden overhoopt,
Soo dat d' een wond' in dander loopt.
O Ziel dat gy in desen stondt
Verandert heel in oogen vondt!
Of dat gy een ontgeestingh hadt,
En gronden kost dit bloedigh badt,
En wie, vóór wie en wat hy lijt,
En wie dit Bloet streckt tot profijt:
Gy wierdt soo bleeck van vreese groot
Als JESUS van sijn Bloet is root.
Aenmerckt dan Zielen den Pellicaen
Die gy op desen doeck siet staen,
Daer steeckt meer in als gy wel siet,
Soo gy 't een leersaem herte biet.
De Liefde neemt van haer panneel
Het fermillioen met haer pinceel,
En schildert desen vogel daer
Met veel dooy jonckxkens onder haer,
Die al te mael door het fenyn
Van het serpent gestorven zijn.
Maer wat natuer niet al vermach!
Hy pickt zyn borst door menigh slach,

Die van het bloet dan over-vloeyt
Dat hy op zijn dooy jonckxkens spreeyt:
Waer door hy aen een ider geêst
Dat hy weêr een nieuw leven leéft.
Terstont die jonckxkens al-te-mael
Op hun manier en in hun tael
Zijn danckbaer aen die liefde groot
Die hun verweckte van de doot.
Peyst Ziel dat gy tot desen tijt
Oock een van dese jonckxkens zijt
('t Fenijn dat van u sonden quam,
Dat was dat u het leven nam)
En dat om uwe saligheyt
Een badt soo dierbaer wordt bereyt.
Daerom ô Ziel door al dit bloet
Wort eens beroert in u gemoet.
En slaet een danckbaer hert om hoogh
Met lauwe traentjens in u oogh;
Jae smilt in traenen dagh voor dagh,
Soo dicht als eenen regen-slagh,
En seght eens met verwonderingh':
O Godt wat vreede geesselingh!
O Godt hoe staet gy hier doorwont!
Die onse wonden maeckt gesont;
O Godt met wat een swaere pijn
Moet gy hier overgoten zijn!
Gy swemt als in een roode zee,
O Godt deês pijn die doet my Wee!
Want elcken slagh die sy u slaen,
Dunckt my dat ick u heb gedaen,
Mijn onbeschaemtheyt was te groot,
Als ick gonck met den hals soo bloot,
Ick droegh een Uytgesneden kleet,
En dat ô JESU doet u leet!
Om mijne naecktheyt, jae voorwaer
Staet gy hier naeckt aen een pilaer;
En daer ick moest geslagen zijn,
Haelt gy op u mijn eygen pijn:
Jae overstort my met u Bloet,
O Pellicaen wat dat gy doet!

En schoon dat ick mijn boosheyt ken,
En eene Sondaresse ben,
Nochtans vergunt gy my ô Heer
Het leven van u gracy weêr,
Waer door ick hop' dat ick voortaen
Voorsichtigh sal, en zeêghbaer gaen.
O Ziel dees woôrden zijn wel goet
Maer 't werck noch beter als gy 't doet;
Dus acht niet licht soo lichten dracht,
Die u mis staet, en u geslacht;
En schouwt de naecktheyt als fenyn
Die JESUS oorsaeck is van pijn:
Want of gy daer geen ergh in hadt,
Een ander heêft daer vlam gevat.
Een ander licht daer op en loert,
En wordt met oogh, en hert vervoert,
En dat gy acht voor kinder spel
Dat is een dooy laegh van de hel.
Dan staet daer achter u noch iet,
Dat oock is dienstigh soo gy siet.
Den wijngaert man die staet, en druckt
Sijn druyven die wel zijn geluckt;
Hy vult sijn kuyp met muscadel
Heel dick van Wyn, heel dun van vel,
En perst daer uyt een sappigh nat,
En tont daer af een edel vat,
Dat aen den mensch doet sulcke deught,
Dat 't oock een droevigh hert verheught.
Den eygenaer die heêft de pijn,
Den vremdelinck die heêft den Wyn.
Deês pers beteeckent in het kort,
Hoe Godt voôr ons gegeesselt wort,
Hoe hy zijn dierbaer Bloet in druck
Schenckt aen den Sondaer tot geluck:
Soo wordt ô Ziel voor uwen mont
En Wyn en Medicyn gejont.
Y! neêmtse waer als 't u gebeurt,
Want JESUS wordt voôr u verscheurt
Jae wordt geperst, 'k en weet niet hoe,
Schier tot den lesten druppel toe;

O Ziel wat moeder heêft haer kindt,
Soo veêl, soo sterck, soo dier bemindt?
Wat Moeder gaffer oyt haer bloet,
Gelijck als JESUS ons hier doet?
O goeden Godt wilt doôr deês pyn
Wilt myne Ziel genaedigh zijn!

VIII. CAPITTEL.

De geesselinge Christi.

SAl dan den onnooselen nimmermeer rust hebben sal de boosheyt dan altyt de overhant behouden sal 't den haet altyt geoorloft wesen zyn hertneckigh en vreet voornemen uyt-te-wercken? Pilate gy en hadt u met het Presidentschap beter niet gemoeyt gehadt, als gy u niet sterck genoegh en kende om 't geschreeuw, en de dreygementen van partye uyt te-staen. Eenen vromen Rechter en mach niet gedoogen datmen de roede van justitie komt te kroôcken in zyne handen.

Wel is waer dat Pilatus sich van JESUS socht te ontslaen, en hadt hem tot dien eynde met die hem beschuldighen tot Herodem gesonden. Welcke verseyndinge de Joden, al vlamden sy naer zyn doodt goetwilligh hebben aengenomen, sich in-beêldende dat den genen die Joannem Baptistam om het seggen van een danseresse onthooft hadde, dat die hoorende hunne dappere ende overvloedige beschuldinge, Christum lichtelyck ter doodt sou veroordeelen. Edoch die en heêft tegen den Heere JESUS niet opgenomen.

Doen was het tyt ô Pilate dat gy uytgesien sout hebben, doen moest gy het wederkeerende gepuffel ingevaeren hebben: te meer om dat u bekent was dat alle hunne aenklagingen alleen op logentael, haet, ende nyt waeren berustende. Want niemant van alle de Scriben en kost hem overtuygen oock de minste Weth overtreden te hebben. Niet de Weth des verbonts van Moyses, want hy hadt sich laeten besnyden. Niet de Weth van Ceremonien,

want

want hy was opgeoffert in den Tempel. Niet de edelycke Weth, want hy was zyn ouders onderdanigh geweêst. Niet de Weth der natuere, want hy had de erme geholpen, en genesen. Niet de Keyserlycke Weth, want hy uytdruckelyck geseyt hadde dat men den Keyser den cyns penninck moest betaelen. Niet de Priesterlycke Wet, want de melaetse hadt hy tot hun gesonden. Ende niet tegenstaende hy eenen yverigen onderhouder was van alle Wetten, soo wort hy gevonnist als eenen muyt-maecker, en eerloosen schender van alle Wetten.

Leert hier ô Ziel lyden, maer leert oock als ghy onnoosel zyt met verduldigheydt lyden. En versterckt u door het exempel Christi als gy van den eenen hoeck in den anderen gekaetst wordt, en als gy van den Notaris tot den Procureur, en van den Procureur tot den Advocaet, en van den Advocaet tot den Rapporteur wort versonden.

Pilatus dan siende dat hy noch met soete woôrden, noch met beleêfde redenen iet won op het verbittert gemoet der Joden, soo heêft hy Christum gelevert in handen van een Compagnie soldaeten, die JESUM naeckt aen een Colomme hebben gebonden, ende gegeesselt. Welcke geesselinge ongenadigh in zyn werck gonck, soo om datse daer door de lichaemen soo openscheuren, en doorwonden, op datse naeckt aen 't Cruys hangende geen oorsaecke van onsuyverheyt aen ymandt en souden geven; als oock om dat Pilatus van sin was den gegeesselden Christus noch eens aen de Joden ten toon te stellen, om te sien of hy soo het versteent gemoet sou konnen breken.

Sy zyn dan Christo met beurten aen-gevallen, ende hem eerst met roeden, daer naer met scorpioenen, dan noch met ketenen het heel lichaem soo doôrwont, en open gehaelt dat de slaegen tot de beenderen toe gingen. Doen mocht ghy seggen ô JESU, het gene uwen verduldigen Propheêt op den mest hoop seyde: *Ick diertydts dien machtigen*

Man

Man ben seffens gemorseit, hy heeft my met wonden op wonden door-sneden, en hy is my als eenen reus aengevallen.

O Ziel dat gy hier wel kost doôrgronden de vreetheyt van den eenen kant, en de Majesteyt van den anderen; gy sout haest roepen met Jeremias: *Obstupescite cæli super hoc!* Cicero beschuldighden eertyts in den vollen Raet van Roomen de onmenschelycke vreetheyt van Verres om dat hy op de merckt van Messane hadde doen geesselen eenen Borger van Roomen die ten tyde van de geesselinge anders niet en riep als: *Civis Romanus sum, Civis Romanus sum*, sich inbeeldende dat alleen den naem van die edel stadt van Roomen hem voôr een gewisse *sauve-garde* soude gedient hebben. 't Is waer, ô soeten Jesu dat ghy onder dese uwe grondeloose tormenten stondt als een sachtmoedigh, en stil swygende lammeken; nochtans in dese uwe stil-swygentheydt hoe luyde en riepen niet uwe vriendelycke oogen! uwen soeten mont, u Engels wesen, u Maeghdelyck lichaem; uwe hemelsche sachtmoedigheyt, uwe goddelycke liefde? Jae alleen uwe Wonden waeren 't niet soo veel wel-sprekende monden? maer die versteende Joden, harder als de colomme daer gy aen stont gebonden, en hadden geene andere eynde van hunne vreetheyt, als hunne vermoeytheyt.

O Ziel isser noch een ginsterken liefde in u, hebt gy noch eenigh ghevoelen van medelyden, isser in u hert noch eenighe ontferminghe? soo maeckt u bereet om te suchten, om te kermen, om, soo het mogelyck is, bloedige traenen te storten. Wat staet ghy verbaest ô Ziele? wilt ghy misschien de slagen tellen? och dat is u onmogelyck, sy vallen te dick op malkanderen. *Van de planten synder voeten tot op het bovenste van syn hooft en isser niet een litmaet oft het heeft syne Wonden.* Och hoe wel mocht de Bruyt roepen: *mynen beminden is gelyck eenen druyven tros van Cyprus,* daer den rooden wyn in de persse van alle kant overvloede-

loedelyck komt uyt-geloopen. O saligh hert dat
iet desen wyn sal gelaeft worden! O saligh hert
at met desen douw sal vruchtbaer worden! O
aligh hert dat met dit bloet sal gerantsoeneert
vorden!

O Heere Jesu, sal ick seggen met uwen vierigen
ienaer Anselmus, *hoe veel saliger is de stemme van
dierbaer Bloet, als die van het bloet van Abel! het
welcke van de aerde vraeck riep tot in den hemel, want
et bloet van Abel is oorsaeck van de doodt van Caim,
n u dierbaer Bloet is oorsaeck van ons leven, syn bloet
vas vol beschuldinge, maer het u vol bescherminghe,
oor syn bloet wierdt hy gekasteyt, door u Bloet zyn
y eeuwigh bevreyt.*

Komt hier eens ô Heylige Enghelen, en wilt
le leere van Jacob eens stellen in het salet van
Pilatus; hier valt tegenwoôrdigh overvloedighe
naterie voor u lieden contemplatie, ende over-
veêght eens wie datter boven, en wie datter on-
der aen den voet van de leere sal wesen. Boven
klimmende sult gy sien Godts glorie ende saligheyt,
beneden daelende sult gy Godt sien water ende
Bloet sweeten; boven klimmende sult gy vinden
de Cherubinen, en Seraphinen liggen op hunne
aensichten uyt eerbiedinge, beneden daelende sult
gy sien Godts aensicht bespogen met stinckende
fluymen; boven klimmende sult gy hooren *Sanctus,
Sanctus, Sanctus*, beneden dalende sult gy hooren
Reus est mortis, Blasphemavit. Boven klimmende
sult gy Godt sien sitten in syne glorie, beneden
dalende sult gy hem vinden in syn Bloet swemmen.
Siet eens hoe die goddeloose dienaers dit heyligh
en dierbaer Bloet met de voeten treden! In de
Chronycken van de Kercke van Abassien wordt
verhaelt als dat den Tyran den H. Brunus de borst,
en de syden dede open steken dat het bloet van
den Martelaer blinckende als ginsteren in de locht
is blyven hangen, ende allenskens opwaerts naer
den hemel is geresen. Doch u dierbaer Bloet ô
Heere dat op de suyvere straelen van de Sonne
sou

ſou moeten ruſten ; dat de Seraphinen niet weir digh en zyn te ontfanghen, dat wordt hier ſoo overvloedelyck vergoten, en vertreden!

Maer ô Heere Jeſu, ô bloedigen Bruydegom, ô onnooſel Lam, ô goedertieren Vader, wie heeft u ſoo vreeſelyck geſlagen? wie heeft u dierbaer Bloet ſoo goddeloos vergoten? aen wie is't dat men dit ſal te laſte leggen? Ick ben indachtigh dat ſoo eenen Vader op ſyn bedt vermoort lagh; de ſuſpicie en het vermoeden van den doodt-ſlagh is gevallen op ſynen blinden Soôn, om dies-wil datter op den muer van het Vaders bedt af tot de kamer van den Soôn een ſtreêp van eene bloedige handt wierdt gevonden, die den Soone al taſtende daer op gedruckt hadde. O Heere JESU, O ſoeten Vader ick vrees, och jae ick vrees, dat ſoo den man moeſt getoont worden, dat die ſtrepe van u dierbaer Bloet op myn ſondigh hert ſou aenloopen. Maer ick bidt u door u dierbaer Bloet, wilt my genadigh weſen die vergoten hebt u dierbaer Bloet: op dat ick met uwe lieve en heylige Dienareſſe Agnes magh ſingen.

Uyt ſynen mont
Heb ick geſont
Melck, en honinck ontfangen,
En met ſyn Bloet
Heeft hy ſeer ſoet
Doen bloóſen beyde myne wangen.

Ten minſten ô Heer dat het hoogh coleur van u purperen Bloet eenen weêr-ſlagh van roode beſchaemtheyt doet komen op myne wangen, om voortaen beter de overvloedigheyt mynder boosheden met de grondeloosheydt uwer bermhertigheden tegen een te ſtellen. Gebiedt ô Heere aen myn oogen dat ſy bitterlyck hier over weenen, aen myn herte dat het hier over wee-moedigh ſuchte, aen mynen mont dat hy hier over droevigh kerme, aen myn verſtandt dat het hier over

ſigh

gh ten hooghsten verschricke, aen mynen wille
at hy hier door sigh geheel ontsteke, aen myn
emorie dat se u dierbaer lyden in der eeuwigheyt
et en vergete. Nu gaen ick uwe pynelycke
eesselinghe noch eens hervatten, en met eenen
roeven sanck, en weemoedige stemme verhalen:
aet den klanck daer van komen in myn ooren,
n de kracht daer van in myne wercken.

GY die al zijt versteent, als uyt een klip gesproten,
En die gaet met een hert van enckel stael gegoten,
Soo gy hier oogen hebt en menschelyck verstant,
U hert wert dwee als Was, als waer't een Diamant.
et de sachtmoedigheyt hier met de wreetheyt strijden,
iet de Onnooselheyt hier van de Boosheydt lyden,
Hoe hebben sy dit Lam van huys tot huys gesleurt,
Dat door bermhertigheyt, soo't schynt, nu wert verscheurt
y vallen eerst op hem met groene swacke roeyen
ot dat sy over al het lichaem door sien bloeyen;
Daer naer met senuwen soo snydt hy Wont op Wont,
En vaeren hem dan in met spoorkens tot den gront.
Joch hun en deirt niet eens de teerheyt van syn leden
Maer geven slagh op slagh gelyck die 't yser smeden,
En hy toont in syn pijn een vriendelyck gelaet
Aen het Geboefte selfs dat hem vol Wonden slaet.
ae wenscht (ô wat een vlam) naer soo veel duysentWonden
ijn Lichaem weer gesont om weer te zijn geschonden,
En dat dit is den Doop daer hy naer heest verlanght,
Waer van den uytstel hem heest dertigh jaer gepranght.
O Sondaer die dit siet, blijft gy dit staen begaepen?
Gaet eens van hem in u om vrucht daer uyt te raepen
Peyst dat soo menigh Wont als gy in hem siet staen,
Dat met soo menigh mont hy spreeckt u boosheyt aen.
En dat hy seyt: O mensch heb ick geen recht van klaegen?
Niet om dat ick om u soo grousaem word' geslagen.
Dees pijn en is geen pyn die my soo klagen doet,
Maer dat is voor my pijn dat gy veracht mijn Bloet.
'k En wil u steenigh hert met geen verwijt beswaeren
Ick sal 't oock in 't verhael van mijn weldaeden spaeren
Al wat gy hebt aen lyf, aen ziel aen gelt, aen landt,
Dat komt u altemael van dees gebonden Handt.

Maer

Maer dat ick voor u mensch, ick Godt ben mensch geboren
En u hier soecken kom' daer g' eeuwigh waert verloren
En dat ick noch voor u mijn eygen Bloet vergiet
Dat is de meeste smert, want gy en achtet niet.
Wat kost gy minder doen als dat gy my soudt geve
Voor 't Bloet dat ick u schenck een beternis van 't leven
Maer gy in tegendeel verwildert in het quaet,
Soo mijnen zegen wast, soo wast oock u misdaet.
Houdt op ondanckbaer mensch van u ontuchtigh leve
't Welck staet stuck voor stuck met plaets en ur' beschreve
O blintheyt dat gy soo naer duysterheden tracht!
Voor 't Goddelyck gesicht en isser geenen nacht.
Dies mocht ick over lanck met donder u verpletten;
Of u door 't blixems-vier in stof en polser setten,
Of wel een herte pest doen gloeyen in u bloet,
Voor dat gy hebt gedaen, en alle dagen doet.
Hoe menigh isser niet in 't eeuwigh vier gedreven
Die nessens u gestelt vry beter was van leven
Och saeght gy eens die plaets die u daer al verwacht
En dat gy daer sout zijn, is heden in mijn macht.
Maer neen, ick wil u noch oock met myn Bloet verschoone
Dies moet gy mijne jonst met u bekeeringh loonen,
En hier op staenden voet terwijl gy my besiet,
Sucht over u misdaet: en wacht oock langer niet.
En vlucht dat u voortaen tot sonden kan verwecken,
Soo sult gy mijn genaey, en vrientschap op u trecken
Soo sult gy weerdigh zyn dit Bloet, dit dierbaer Bloe
O mensch siet wat voor u Godts liefde niet en doet.

WAearchtigen goeden Godt ick ben beschaemt te vragen
Dat gy my sondigh mensch sout uwe jonste dragen,
Met den verloren Soon heb ick eylaes gedwaelt,
Maer gy ô goeden Godt hebt my in peys onthaelt.
Gy toont een Vaders hert aen my hoe wel onweerdigh
Gy wilt bermhertigh zyn daer gy moest zyn rechtveerdig
Ick danck u duysentmael dat gy my eerst versocht,
En met u heyligh Bloedt soo dier hebt ingekocht.
Och waer ick vast met u aen u kolomm' gebonden!
Soo mocht ick onbeweeght staen tegen alle sonden:
Want wie dat u verlaet, verlaet syn saligheyt,
En sal verlaeten syn die lange eeuwigheyt.

EN waer ô myne Ziel waer zyn u danckbaerheden
Voôr soo een grousaem pyn, voôr soo verscheurde leden
Ah Ziel! versteende Ziel ontwaeckt eens het is tyt,
En siet hoe JESUS hier in uwe plaetse lydt.
'n overweeght voortaen hoe swaer dat zyn de sonden
Vaer voor Godts eygen Soon ontfanght soo sware Wonden:
Leert oock hoe hoogh den prys van uwe Ziele staet,
Waer voor dat Christi Bloet hier in betaelingh' gaet.

't Is alsoo Ziel, den gewonden Salighmaecker ; den *valuatie boeck* waer uyt wy onse weirdig- ɩeyt, en prys moeten leeren.

HISTORIE.

HIer wenschten ick aen u ô Ziel de weenende oogen van Magdalena, het bedruckt aensicht an Joannes, ende het medelydende hert van Maria.) dat gy dit tegenwoôrdigh Myftere wel doôr- ;ronde! gy en sout niet vragen met Isaias: *Waerom ; u kleet root gelyck die de wyn-persse hebben getreden!* Aaer gy soudt vragen aen u hert waer door het ;ebeurt dat men dese afgryssselycke Geesselinge soo veynigh vindt in u ghedachten, en de vruchten laer van noch weyniger in u manieren. Het bloet an eenen bock breckt, en ontlaet de hertste liamanten, en het dierbaer, en krachtigh Bloedt an den Heere JESUS kan dit op u versteent gemoet allen sonder dat in het minste te beroeren, ick aet staen te briselen? die vreede slagen, die bloe- lige tormenten en vallen die noch niet deur tot n u ondanckbaer herte? Tot onse beschaemtheyt noet ick hier in voegen eene geschiedenisse ge- rocken uyt het leven van P. Ludovicus Granatensis en peerle van de Croon van den H. Dominicus. *P. Lyræus.* Twee Jonghmans waeren daer die het bloeysel an hunne eerste jaeren, dat in deught, en eer- aerheyt hadt moeten op-schieten, teenemael onder le voet hebben getreden, ende overmits de l..., n weldige dagen imandt als met der handt leyden ot ontucht, en vuyligheydt, besonderlyck de onckheyt, die d'oogen verbonden heeft, ende

 maer

naer gefonden, en profytelycken raedt weynig placht te luysteren, soo is't gebeurt dat dese twe teenemael van de rechte baen zyn af-gedoôlt, e sich dagelyckx schandelyck verliepen. Enfin h waeren gesellen die van grof meel waeren gebacke

'T gebeurden dat sy sekeren nacht bestemt hadde om naer een huys te gaen daer men het lichaer verkoopt aen den mensch, en de ziele aen de duyvel. Dit huys was soo gelegen dat sy neffens he Convent van de Predick-heeren moesten passeren soo sy in duysterheyt aenquaemen, wesende tege over de cellen die aen de straet stonden wierde sy gewaer slaghen en gerucht van eenen die sic dapper disciplineêrden: zy bleven staen, en luy steren naer het geluyt, ende gewelt der slagen, e midden in dien dobbelen nacht van duysterheyt en boosheydt; ryster een ginster in hun gemoedt overpeysen hunne rampsalige aenslaegen, maecke op staende voet een vast opset van het voôrge melde huys, en hunne gewoonte van sondighe in der eeuwigheyt te verlaeten.

Jae zy geven malkanderen de handt van 's an derendaeghs alle bey naer dien Pater te gaen taelen om aen syne voeten een rouw-hertige biechte va alle hunne sonden te spreken; en om in den per soon niet te missen, soo hebben sy een teecke op de venster gemaeckt, dat hun 's anderendaegh op den rechten wegh soude brengen. Sy hebbe hun woôrt gehouden, en zyn smorgens alle bey verschenen, ende door dit teecken aen het venste hebben sy van den poortier verstaen dat het wa geweest den Eerw. P. Ludovicus Granatensis; der welcken ontboden zynde, hebben sy hem hunne sonden, en alles bekent, hoe dat den nacht te voôren het grouwelyck disciplineren hun op het hert was geslagen, dat sy wilden penitentie gaen doen, ende niet alleen traenen, maer oock bloet gaen storten voor hunne sonden.

O Ziel wat krachten en behoort op ons gemoet dan niet te hebben de ongenadige geesselinghe die

e Christus JESUS voor ons uytgestaen heêft. Och aeren wy in onse meditatien met sulcke gevoelens, s de Heyligen, en Vrienden Godts plachten te esen, die wierden beweêght die smolten in traeen, die bestonden van verbaestheyt. Ende gy ô eirdige Anna de Jesu, getrouwe Mede gesellinne an de Seraphinsche Moeder Thresia gy kont hier an een getuygenisse geven. Seght my eens, hoe as u hert gestelt als gy in de vasten-avont-dagen n danse geleyt wierde? ende by geval u oogen p-sloeght, ende den gegeesselden, ende doorvonden Jesus voor u saeght staen, hoe diep sne in de ziel zyn vriendelyck verwyt, dat gy zyn nerten met uwe ydelheydt soo ongetrouwelyck vaert beloonende? is u gemoet daer door soo iet beroert geweest dat gy seyde: *Myne ziele is esmolten als my den beminden heêft gesproken!* Voorvaer jaet, want doen zyn u af-gedropen die perlen endanten, juweelen, en al wat d'ydelheyt u kostelyeks aen het lichaem hadde gehangen, en met lat dansen zyt gy de werelt ontsprongen, en de ydelheyt ontloopen, ende u begevende tot een geestelyck leven, hebt den gegeesselden Salighmaecker die gy eenen dagh hadt in uwe oogen, naerder handt alle dagen gehadt in uwe gepeysen.
Hadt ghy de oogen ô Ziel van dese Moeder Anna, ghy sout haest hebben de tonghe van den H. Bernardus, en roepen: *Hoe groot moeten zyn onse wonden, daer den Heere Jesus soo deirlyck om heêft moeten gewondt worden!* Siet eens hoe waerachtigh hier past de Maxime uyt den Rechte: *Non intelligitur nigrum nisi legatur rubrum.* (Sy verstaen het van 't capittel dat met swerte letteren, en den titel met roode letteren gedruckt is) Want de leelyckheyt, en boosheyt, de afgryſſelyckheyt onser sonden en konnen wy noyt beter achterhaelen, als overwegende dese vreeselycke geesselinge, overdenckende syne grouwelycke pynen, mediterende syne menighvuldige wonden, siende dat dierbaer Bloet soo overvloedelyck voor ons vergoten, dien

rooden titel is het kort begryp van 't swert capittel, en in syn wonden lesen wy onse wonden.

O wat eenen heyligen haet behoorden dit in ons tegen ons te verwecken? wat een salige gramschap behoorden dit dierbaer Bloet in ons gemoet te ontsteken? Is het niet somtyts gebeurt dat een Moeder te voorschyn brengende uyt haer koffe het bebloet hemde van haeren vermoorden Man dat sy door eene vertooninge alleen haere Sonen tot vraeck-sucht van het moordadigh stuck heeft aengedreven? Ah onardige kinderen als wy zyn wy die dit Goddelyck Bloet dagelyck hebben voor oogen en noyt eens voor goet en hebben in onse herten? Wanneer sullen wy dit H. Onnoosel Bloedt eens gaen vreken? ende de Moeder daer van, dat is, ons eygen selven, onse boosheyt onse hooverdye, onse sinnelycke lusten eens gaen vervolgen?

Maer ô alderbedruckste Maget, hoe is u droeve ziel met lyden overgoten? Wat smerten en gevoelt gy niet in dese ongenaedelycke geesselinge? is het daerom misschien dat den Beminden tot u seght: *Dabo tibi mustum malorum granatorum meorum.* Dat is: *Ick sal geven most van myn granaet appelen.* Den most en het bloet of bloedighe pynen van myne Martelaeren sal ick u laeten proeven, en ick sal u als een Martelersse in de ziel doen lyden, als gy myne straffe en ongrondeerlycke geesselinge sult overpeysen: ende gelyck myne Granaet appelen gelegen, en geleden hebben in de perse van hunne tormenten; soo sal u hert gedruckt, en geperst worden in myne Passie, die u rooder sal maecken van binnen, als sy geweest zyn van buyten.

O droeve Maget ick bidt met den H. Bonaventura. *Om uwe suchten, en traenen die overliepen als gy uwen gebenedyden Soon soo ongenaedelyck saegt geesselen, verwerft ons een grontbertige droefbeyt over onse sonden ende traenen van een saligh leetwesen; bidt voor ons op dat onse vyanden ons met geen slagen van bekoringe aen-en-vallen; maer dat wy liever ons*

eygen

;en selven beschuldigen, en met disciplinen van een rechte berouw kastyden.

Nu komen wy tot de alderpynelyckste ende erſmaedelyckste Crooninge des Heeren. Ah Ziel de wereldt pluckt over al bloemen, ſoo datter oôr den Heere JESUS niet anders over en ſchiet s doôrens.

Gelyck de verduldigheyt Christi, ſoo groeyt al eer en meer de vreetheyt der Joden. Eerst zyn r gekomen met klippels, en stocken; met fackels n flambeeuwen, met koorden, en met ketenen; aer naer met roeden, en ſchorpioenen, nu staen r gereet om met ſcherpe doôrens, en riet den eere JESUS pyn aen te doen, en ſchande, de naels, de ſpongie, de lancie, en het Cruys ſullen aeſt volgen. O wat den Heere Jeſus niet en veraeght om ons met ſynen Hemelſchen Vader te erſoenen? om onſen ſchult-boeck, of gelyck aulus ſeght, om ons handt-ſchrift uyt te vaegen. Iet was een groot-daedighe miltheydt van dien ntwerpſchen Coopman, die voôr Carolus den V. enstack een vier van kaneêl-pypen, en andere ostelycke ſpeceryen; en op dat de vlamme doorchtiger ſoude zyn, ende den reuck der ſpeceryen engenamer, ſoo heéft hy in dat vier een obligatie an veel duyſenden geworpen, en die aen Carolus V. eſchoncken. O myne Ziel! wat doet den gebeedyden Salighmaecker met het strooy van Bethleem? met die instrumenten van de Passie voorvaer ſyn goddelycke liefde maeckter een vier af, n verbrant daer in die ſwaere, ende van ons onetaelycke obligatie, en handt-ſchrift onſer ſonden, ie met allen het bloet der geſchapenen creatueren iet en koſten betaelt worden.

Wat danckbaerheyt meent gy ô Ziele dat hier oôr van u vereyſcht wort? neémt al de zandeens van de zee voor cyfer-letteren, en noch, och ſal het getal uwer verbinteniſſen niet ghevonden worden.

Den Heere JESUS wort van de Joden met doôrens gekroont.

Sy ſtellen hem op een kroon van doôrens gevlochten. *Marci*. 15.

SIN EN BEDIETSEL
Van het Beêldt.

HOovaerdigh Mensch die t' allen tydt,
Soo hoogh in uwe Wapens zijt,
En achter straet soo moedigh draeft,
Of gy waert met een Ryck begaeft,
En hebt het hooft vol roock en Windt,
Jae zijt van hoovaerdy verblint,
Siet eens ô trots ô hoofschen gast!
Of desen meet op JESUS past.
Weêt ghy niet dat wanneer het hooft
Van eer, en glori is berooft,
En is vol schande en vol pyn,
Dat soo de leden moeten zijn?
En dat den knecht de selfste baen,
Met synen Heer behoort te gaen?
Siet eens u voôr beêlt uwen Godt
Verscheurt, beschimt, gekroont, bespot.
O wat een kroon is daer gepluckt,
En met wat smert in 't hooft gedruckt!
Soo datse dat geheel doôrboort:
O vreetheyt nimmermeer gehoort!
Syn hooft soo teer, soo delicaet,
Dat rouw van felle doórens staet,
Jae dat een doórne haege schynt,
Peyst eens hoe dat, dat JESUM pijnt,
Daer sy noch op met stocken slaen,
En doen met slaegen dieper gaen.
O eer-sucht! ô hoovaerdigheyt!
Gy hebt deês Croon voôr hem bereyt
Deês doórens komen van u landt,
Daer ghy noch nieuwe struycken plant;
Om u pontilios, om u eer,
En vlecht al croonen voór den Heer.
Maer ghy ô Ziel zijt anders wijs,
Dies geef ick u den eersten prys,
Gy toont voôrwaer u groot gemoet
Die desen keus vrywilligh doet;

Want al hebt ghy daer noch soo schoon
Voór u die Keyserlijcke Croon,
Op wiens glans soo wort geloert,
En die soo menigh hert vervoert,
Gy niet te min wilt stuck noch heel.
Van die doórluchtigh puyck juweel,
En stoot daer toe noch met den voet
Dat moy, dat hoofts, dat poppe goet:
Dat pluymen en dat peerle snoer
Die vliegen lanckx den kamer vloer,
En daer is niet dat u behaeght,
Als dese Croon die doórens draeght,
Die ghy verkiest met rypen sin,
Daer schuylen wonder scheuten in,
Op dese doórens sal de roos,
De schoonste die ter Werelt bloos,
Ontluycken in een soete bloem
Vol geur, couleur, vol jeught, en roem.
En die doet u in zeeghbaerheyt,
En leven in ootmoedigheyt.
Die leert het spenen van syn eer,
En u versterven in u kleer,
d'Ydel Werelt af te gaen,
(Wie dit kan doen, 't is kloeck gedaen)
Dies weêt dat dese uwe deught
De glori wacht, en 's hemels vreught;
Dan sal de Croon van d'eeuwigheyt,
Vol diamanten ingeleyt,
Staen vleckeren u boven 't hooft
Dat ghy nu van çieraet berooft.
Hoe sot is sy die dit verliest,
En daer voór dorre blaeders kiest,
Of bloemen die wat open staen,
Die eenen mist doet onder-gaen.
En sulcke worden ons verbeelt
Doór al de Jeught die ginder speelt,
Die onder eenen bloemen-krans
Soo vrolyck singen aen den dans.
Hoe blindt eylaes hoe blint voorwaer,
Zyn Evas kinders allegaer!

Een

Een kroontjen dat soo haest verslenst
Wort van den meesten hoop gewenst,
Een bloemken dat een weynigh groeyt,
Een taxken dat een weynigh bloeyt,
Een lustjen dat een weynigh duert,
Een wintjen dat soo haest versuert,
Wat ydelheyt, wat moeyigheyt,
Wat lacchen dat met traenen scheyt.
O Jonckheyt die soo dertel leéft,
En Godt met een gepeys en geéft!
Maer singht en springht geheel het jaer
Al of 't hier uwen hemel waer,
U leven schiet soo vlytigh deur
En eêt u witte-broot al veur,
En siet ghy niet, dat d'ydelheyt,
U van d'oprechte blyschap leyt?
En dat men doór deês Werelts dans
Den Hemel misť de beste kans
Want niemant hadt ô Ziel voórwaer
En vreughden hier, en vreughden daer,
Wy leven naer de selfste wet
Die Godt heêft sijnen Soón geset.
Eerst hier de Croon van 't grofste houdt,
Daer naer de Croon van 't fynste goudt,
Want wie dat hier versmaetheyt zaeyt,
Weêt dat die boven glori maeyt:
Daerom met rypen sin verkiest,
Eer dat ghy Godt, en al verliest.
Dies bidt ick Heer u allen dagh,
Weirt verr' van my soo blinden slagh:
Op dat ick met voôrsichtigheyt
Kies dat my streckt tot saligheyt.

IX. CAPITTEL.

De Doôrne Croone wort den Heere JESUS op het Hooft gedruckt.

STort ghy ô Medelydende Ziel traenen in de Meditatie van de geesselinge? en wiltse niet al vergieten! want ick sien de Joden wederom besigh om met een ongehoorde vreetheyt op een nieuw den Heere JESUS te gaen tormenteren. Het was de gewoonte binnen het oudt Roomen en als het noch heydens was, dat sy sekeren dagh jaerlyckx vierden, als wanneer zy alle de fonteynen van de stadt met croonen van bloemen gongen verçieren welcken dagh sy noemden: *Fontanalia*. O Ziel dese vreede Joden hebben het gebenedyt lichaem Christi JESU met sporen, en schorpioenen soo open gehaelt, dat het rontsom staet vol wonden, dat is vol fonteynen van dierbaer Bloet vloeyende, siet wat sy nu gaen aen-vangen, dese, seggen sy, moeten wy oock naer den eysch gaen bekroonen? ô bloedighe *Fontanalia*! ô bedroefste feeste! ô schroomelycke krooninge!

De Soldaeten dan siende dat hun alle moetwilligheyt, en vreetheyt was toegelaten, hebben onder malkanderen geseyt: desen man heêft hem voôr koninck der Joden geroemt, en opgeworpen, laet ons hem dan oock als eenen Coninck naer verdiensten gaen hulden, ende sy hebben tot dien eynde gevlochten en kroon vol lange, en scherpe doôrens, ende die met stocken op, en in het gebenedyt Hooft van onsen Salighmaecker gedronghen. O! vreede beulen drucktse vry al diep in, want hy is eenen eeuwighen Coninck, wiens kroon nimmermeer geen eynde en sal hebben. Maer ô vreede Huldinghe! want aen de H. Agatha à S. Cruce is veropenbaert dat de pynen in dese krooninge soo groot waeren dat den Heere JESUS syn oogen toe-sloot, en dat hy als doen soo droevigh, en bitter suchtende, gelyck den

nensch doet als hem in syn uyterste het hert is brekende. Siet ô Ziele hoe dickwils is den Heere Jesus voor u gestorven, eer hy noch was gestorven. Siet syne weldaden, en zyt danckbaer voor sulcke groote genaede.

Ergo dan ô Ziel Christus is gekroont met eene kroon van doôrens. Nu siet ghy dat noch den vygen boom met alle syne soetigheyt, noch den wyngaert met alle syne druyven, noch den olyfboom met alle zyne vettigheyt Coninck is, maer dat Rhamnus, dat is, den doôren boom de Croon heéft ontfangen. O Ziel besiet uwen Coninck, en bemerckt eens wie daer op dien kouden steen, dat is, op zynen throon is geseten. Het is Messias die soo lanck beloôft is; het is den grooten Propheêt die soo langen tyt voôrseyt is ; het is den Salighmaecker die in Josue gesigureêrt is : het is den oppersten Priester wiens ampt inder eeuwigheyt sal dueren. Het is den waerachtigen Coninck van Israël die het Ryck sal wederom oprechten.

O! ghy dochters van Sion, gaet eens uyt, en besiet hoe sy uwen Coninck Salomon ghehult hebben. Syn croon is van doôrens, synen schepter is van riet, synen purperen mantel is rooder van bloet als van verwe, syn goude ketens syn koorden, en banden, syn diamanten syn wonden, syn hovelingen syn beulen, synen throon is eenen kouden steen. Och hoe wel roept gy hier H. Bernarde : *'t Is schande dat men een delicaet litmaet wilt zyn onder een hooft gekroont met doôrens ; en dat de leden sullen staen naer glorie, als hun opper-hooft met schimp, en versmaetheden wort overlaeden.* O Ziel of weirt van u desen spiegel, of weirt van u hooft het gene dat stryt tegen desen Spiegel : weêt dat die een litmaet Christi wilt wesen, dat die gelyckvormigh aen Christi lichaem moet wesen.

En gy ô ydele, ô hooveerdige Werelt! hoort gy niet somtyts den gekroonden Jesus tot u spreken, en seggen : O werelt waerom soeckt ghy over al soo uwe blyschap, siet gy niet hoe ick heir

hier vervult ſit met droefheyt? O werelt waerom ſoeckt gy over al uwe eer, daer gy my hier ſiet ſitten vol ſchande, ende verſmadinge? O werelt waerom ſoeckt gy over al ſoo uwen trooſt, daer gy my hier ſiet ſitten vol van verdriet? O werelt waerom ſoeckt gy over al ſoo uwe ſoetigheyt, daer gy my hier ſiet ſitten vol van bitterheden? O werelt waerom ſoeckt gy over al ſoo uwe glorie, ſtaet, en verheventheyt, daer gy my niet als een doôrne Croon en ſiet dragen?

Och dat de wereltſe menſchen eens een ſulcke oogen lieten vallen op den gekroonden Salighmaecker gelyck eertydts dede Philippa Dochter van den Hertogh van Loreynen. Want dit geſicht bemachtighden haer ghemoedt met ſulcke ſoete krachten, dat ſy uyt liefde tot dien waerachtigen Coninck, wiens dienareſſe ſy hopten te worden, de Hertoôghs Croon van haere wapenen heêft doen af-nemen, ende in de plaetſe doen ſtellen de doôrne Croon van onſen Salighmaecker. Dat ghy ô Ziel tot ſoo hooge wereltſche weerdigheyt geraeckt waert, ſout gy wel tot ſoo diepe Chriſtelycke ootmoedigheyt u herte konnen laeten daelen? ſout gy ter eeren van uwen vernederden Salighmaecker van een Coninginne konnen maecken een ſlavinne? Het waer wel te wenſchen, maer hoe weynigh doen dit onder de menſchen!

O ydele Ziel gy woont ſoo geerne in't groen glorietteken van moeyigheydt, van ſchoonheyt, van ydel behagen, gy ſtaet ſoo wel in u eygen gratie, gy zyt ſoo geerne gepreſen, gy hebt ſoo goedt gevoelen van u eygen ſelven, wordt gy met het minſte woôrt bejegent dat tot u verkleeninghe ſchynt te ſtrecken, dat gevoelt ghy als ſcherpſtekende doôrens, maer ſoo u ymant in 't minſte komt te pryſen, te ſtreelen, te verheffen, dat blyft u een heel jaer in uwe ooren tuyten, en gelooft dat terſtont, en kittelt u hert met die gepeyſen. Maer Ziel dat gy wat dickwilder waert in 't glorietteken, in het prieeltjen van deſe groene ſtekende

:ende doôrens, dat gy u wat meer liet vinden in't
osken van dese Croone, ick versekere u gy soudt
aeft en ootmoediger gepeysen, en stilder manieren
ıebben, en een zeêghbaerder wesen aennemen.

En daerom en kost u ô Keyserinne Agnes den
loorluchtigen Cardinael Petrus Damianus noyt
;enoegh prysen, als hy sagh dat gy ter eeren van
ıwen Salighmaecker, gy seght ick soo verheven
'an staet soo vernedert gonckt in uwe kleederen;
Vos, seght hy, *aliquando jejunamus à cibis, sed tu*
ejunas à corona. Treffelyck gesproken, maer tref-
elycker gedaen. *Wy*, seght hy, *vasten somtyts van*
pysen, maer gy vast van de kroone. Van de kroon
egh ick daerder soo veel eenen onversaedelycken
ıonger naer hebben. Maer gy, gy wist wel dat het
ry een verhevender saecke is kroonen te konnen
lerven, als kroonen te konnen erven, en dat
ıet een bestaendige glorie is sy selven van de glorie
wat te konnen speenen. Hoort gy dit wel ô we-
eltsche Ziele? Siet gy wel in uwen gekroonden
Jesus eenen patroon, in dese doorluchtige Key-
serinne een copye om naer te wercken! sy magh
seggen: *Nigra sum, sed formosa, sicut pelle Salomonis.*
Ick ben bruyn, maer schoon gelyck de tenten van Salomon,
die van buyten gedeckt waeren met slechte vellen,
maer van binnen wasser den schoonen Coninck
in geseten. En gy ô ydele Ziel zyt misschien ge-
lyck aen de pavillioenen van Egypten, die buyten
van witten sattyn bloncken, en binnen wasser een
Moorinneken, jae schier een duyvelinneken in te
vinden: watter van u is ô Ziel dat weêt gy, en
dit weêt ick, dat de schoonste Hoofden dickwils
staen op de vuylste herten.

Maer mits ick hier voôr het doôrluchtigh Huys
van Loreynen aengeraeckt hebbe, soo ontmoet
ick den Victorieusen Godefridus Bouillionius die
het H. Landt heêft gewonnen, en de naerkome-
lingen heêft voôrgestelt een seltsaeme ootmoedig-
heyt, die alle eeuwen sullen prysen, ick sal 't
hier in een kort dicht besluyten.

STeêckt Fama de trompet. richt op u vreughde-vieren,
Pluckt palmen voôr denHelt,vlegt croonen van laurieren
Jerusalem is in, de stadt die is vermant,
En op de vesten staen de vlagh', en 't Cruys geplant.
De bergen daer ontrent, en al de groen valleyen
Die komen voor den Vorst den wegh met kruyt bestroeyen
De boomen buygen haer, de tacken sincken neer,
En wenschen aen Bouillion geluck, en prys, en eer,
Jae selfs de Cedron Beêck die over rouwe steenen
Voôr desen altyt liep vol suchten, en vol weenen,
Die schiet een silv're stroom ter eeren van den Helt,
Om dat hy doôr sijn Heyr het Cruys weér heêft herstelt.
Bouillon die naeckt de stadt, een triumphanten waegen
Met kostelijck gespan sal hem daer binnen draegen,
Die met sijn rijcken glans soo vlick'ren achter staet,
Terwyl men trommels hier, en daer trompetten slaet.
Maer siet, ô seldsaem saeck! als hem de Coronellen
De goude croon op 't hooft een paerigh wilde stellen,
Soo viel hy weygerigh aen gants het Oórloôghs-Hof,
En sloegh verr' van de handt soo grooten eer, en lof.
En sprack sijn Ridders aen met deês bestaende reden:
Sal ick hier doór de stadt met goude croonen treden?
Hier waer dat eertyts Godt een croon van doôren droegh
Wanneer men over straet hem noch met klippels sloegh?
Ah wilt deês hooverdy my geensints overstryden?
Hoe! sou den knecht de eer, den Heer gaen schande lyden
Sou ick hier over al gaen met een hoogh gemoet,
Daer JESUS eertyts heêft geheylight met sijn Bloet?
My dunckt ick hadt verdient, soo ick dit gonck gedoogen
Dat steenen van de straet my quamen op gevlogen
En morselden dit hooft, dat sich soo hadt verstout,
Daer Christus doôrens droeg daer proncken gaen in't gout
Doch soo ghy my een kroon wilt op het hooft gaen passen
Soo geêft een die van braem, of doórens is gewassen,
Op dat my elcken steêck daer van vermanen magh
Hoe swaer hem kroon, en kruys op hooft en schouders lag
O Helt, ó kloecken Helt! dit is een stuck ter eeren
Daer ghy aen 't Christendom sijn plichten mé sult leeren
O kloeck ó vroóm gemoet! ghy hebt hier meer gedaen,
Dan als ghy d'eerst van al hebt op de wal gestaen.

ɒen hebt ghy muer, en ſtat, en 's vyants macht verſlagen,
ɩaer dit roem weirdigh ſeyt ſal ick al hooger dragen:
Laet u Victory zijn ſoo groot als zy verdient,
Het is, die ſigh verwint, den ſterckſten die men vint.
ɔch dat hier mijne ſtem koſt als den donder klincken!
ɛk dé u naem en ſaem doór heel de werelt blincken;
Ick gonck met uwen lof ſoo verr' de Sonne gaet,
Soo verr' als Ooſt, en Weſt, en Zuyt en Noörden ſtaet.
ʐiel die den Cruys-wegh gaet wilt hier exempel nemen,
ɦoe dat ghy u van pracht alſdan moet gants vervremen,
Of ieder Paſſie beêlt, terwyl ghy beſigh zijt,
Dat is geloovet my, voór u een ſtil verwyt.
ɔ! dat ghy deſen wegh met Chriſto wiſt te treden!
ɦier vlytigh naer den kelck, daer vierigh in gebeden,
En weenen daer by weent, en ſuchten daer by ſucht,
En blyven hem getrouw als ieder van hem vlucht:
ʞoſt ghy aen ſijne kroon, en aen ſijn doórens hangen
ɦet ydel gloriken dat u ſoo weêt te vangen;
En daer by draeght ſijn Cruys volgt daer van achter aen
En wilt doch met het u, ey wilt verduldigh gaen!
ʔeyſt dat het lyden-zaet de ſchoonſte vrucht ſal winnen,
Ɔies wilt ſchimp, ſpot en ſchand' om haeren oogſt beminnen
Het graen miſt ſomtyts wel, maer hier gaet g'altyt vaſt
't Is wonderlijck hoe mals hier doór de glory waſt.

HISTORIE.

DEn doôrnen-boſch van Moyſes ô Ziel die was, t'is waer, vol van vier, en van wonderheden, maer deſe doôrne Croon heêft wel een ſtercker vlamme, en dat van en brandende liefde. Laet my toe dat ick tot bewys van dien in de boecken van de Rabbinen een aen-genaeme verklaeringhe magh op gaen ſpeuren. De Coninginne Saba (ſeggen ſy) aen-gelockt doôr den grooten roem van Salomons wysheyt, die ſich over alle nae-buerige Rycken verſpreyde, ende naer een lange reyſe, tot Jeruſalem aengelandt, is in het Hof gekomen om den Coninck met allen beleêfde woôrden dienſt te begroeten, ende met rycke ende Coninck-

lycke schenckagien te vereeren. Soo zy nu besi
was om zyn Majesteyt de handen te kussen, s
sach sy met een gauwe oog dat hy eenen wond
ren rinck aen zynen vinger had steken, ende
haer vermoeden en was sy niet bedroghen; wa
hy hadde door zynen meesten konstenaer in d
diamant doen sneyden twee kroonen, een goud
en een doorne met een aerdigh om loopken da
dese ses letteren instonden begrepen: A.C.F.RI.C
De Coninginne dan is in het kussen synder ha
den dit gewaer geworden wetende dat soo wyse
Koninck in alles had vernuften vonden, badt de
selfsten vriendelyck, dat sy de eere mocht hebben
dat haer den sin, ende uytlegginge daer van te ken
nen gegeven sou worden. Waer op zy van den Co
ninck dese dryvoudige bediedenisse heeft ontfange
Ten eersten: *Aureâ coronâ fortissimus regnat in Cœli*
Dat is: *Den Alderstercksten die een goude croon draegh*
regeert in de hemelen. Ten tweeden. *Asperâ coron*
filius redimitus inferiora calcabit. Het welcke bedie
Den Soôn die gekroont is met een rouwe kroon sal d
aerde betreden. Ende ten derden: *Amoris cognit*
fortitudo regalium insignium copulatio. Het welc
wilt seggen: *De sterckte der liefde is bekent door d*
vereeninge van de twee Conincklycke teeckenen, dat is
croonen.

Dit is het verhael van sommige Rabinen, dat
of den alderwysten Salomon oock met de weten-
schap der latynser taele begaeft is gheweest, ghe
lyck hier uyt schynt te volgen, dat stell' ick te
laste, en ter verdedinge van de Jotsche Leerae-
ren, die dit houden staen, en beschreven in hun-
ne boecken. Edoch genomen dit verhael versiert
waer, even wel by gelyckenisse gesproken kan het
ons licht geven van het gene dat soo heeft kon-
nen gheschieden. Onghetwyffelt dan ô Ziel sulck
eenen rinck, ende zyn leer-ryck bediedsel is tee-
nemael myn voorgaende seggen bekrachtende. 'T is
buyten alle twyffel, dat de gene die naer de goude
Croone van glorie willen steken, dat eerst de door-
ne

: Croone moeten af-tournoyen. Ende daerom
:bben de Vrienden Godts altyt hier op ten hoog-
:n acht genomen, en hebben ons hier van tref-
lycke voetstappen achtergelaeten, die tusschen,
ı lancks de doôrne hagen wandelende, in den
st-hof van de roosen zyn gekomen. Een zalige *In vita.*
ita de Cassia sal ons onder ander menighvuldige
ôôr 't gene haer ervaeren is, exempels genoegh
onnen geven. Sy had op sekeren tydt ghehoort
:n Sermoon waer in gesproken wierdt van het
tter lyden Christi Jesu. De woôrden daer van en
elen op geene steenen, maer gonghen haer soo
ep in 't gemoet dat sy t'huys komende (leert hier
Ziel hoe men de Sermoonen met profyt moet
:nhooren) haer datelyck in haer kaemer voôr de
eten van een Crucifix heeft neder-gheworpen,
ddende met alle oprechtigheyt, en vierigheydt
tse ten minsten de pyn van eenen doôren sou
ogen proeven om daer naer de grootheyt zyn-
:r tormenten af te nemen. En siet ô wondere saeck
:n blinckende strael met eenen doôren komen
yt de Croon haer in het voôr-hooft geschoten,
waer hy een wonde vol pynen is was maec-
:nde. Welcke wonde naderhandt nimmermeer
ı is toe-gegaen, jae layden ettêr, en wormkens,
e sy haere Engeltjens placht te noemen. Siet
o hebben de kloecke Zielen den gekroonden
ruydegom soecken eenighsints naer te volghen.
let syn de geluckighste die hem het dighste by
omen.

My dunckt ô wereltsche Siel dat u de begeerte
nde de wonde van dese Salige Rita maer ten hal-
en en scheynt te behaeghen, dan seght my eens
Zieltjens wanneer zyt gy soo delicaet, soo ge-
oelyck, soo teer geworden? want hebt gy niet
loor alle bey uwe ooren laeten steken om daer
wee pendanten aen te hangen? Siet voôr de we-
elt en de ydelheyt is men sterck genoech, maer
eer, en delicaet voôr Jesus, en de heyligheydt,
loch wy sullen 't noch wel eens worden, ick en

M ver-

versoeck op u niet dat gy u sult quetse, of de S
lige Rita naervolgen. Maer hebt gy noyt gehoo
van die Godtvreesende Jouffrouw die achter op de
rug van haeren spiegel had doen schilderen het g
benedydt aensicht van onsen Salighmaecker m
doôrens ghekroont, en spetende een spelleke
aen haer hooft, soo keerden sy den spiegel t'el
ken keer om, en stacker oock een tusschen
doôrne Croon van den Salighmaecker ende als
dit nu dickwils gedaen hadde, soo begost sy
spellen van 't Hooft Christi in haer hert te gevo
len, en oôrdeelden dat het niet en betaemde so
veêl ydelheyts aen syn hooft te hangen, daer d
van Christus was vol doôrens, wonden, end
fluymen. Komt hier nu eens Ziel, en biecht kla
uyt sonder het futsel boeckxken te soecken oft i
te ontveynsen. Hebt gy wel oyt iet sulckx gedae
op een heel rondt jaer 't zy in den heyligen ty
van den vasten, jae dat meer is in de goede wek
hebt ghy ter liefde Christi wel een stricken mi
gedragen? wel een faveurken min, wel een boord
ken min, wel een kantien min, wel een coleurke
min, genomen ô Ziel datter een van u naes
bloedt-vrienden waer gestorven, die u een treffelyc
erfdeel hadt achtergelaeten, sou u al de werel
niet met reden mogen lasteren, en laecken soo g
u blyde kleederen niet af en leyt, en den swerte
rouw gonckt aen-nemen? Godt die sterft voor u
en door syn doodt laet hy u het hemels ryck erve
En soudt gy dan niet ter opsicht van sulck eene
Vrient, jae Vader, u ydelheyt wat moeten betoo
men, dien lichtveerdigen pracht wat kort-vlercke
ende een Christelycke zeeghbaerheydt ter eere
van Christus vertoonen?

Dat het my ge-oôrloft sy ô alderdoôrluchtighst
Princesse Elisabeth Clara Eugenia u voôr eene
spiegel hier op te hangen, om dat ick sien da
Miræus. gy 's anderen daeghs smorgens naer het overlyd
van syne Keyserlycke Hoogheydt Albertus voô
goet, en voôr altyt aflegt uwe wereltsche klee
deren

-eren, treckt aen een grauw habydt der arme -larissen, gordt u met grove koorden, snyt af u -oninckluyck haeyr, ende met het haeyr oock -le ydele en wereldtse gedachte. O waerachtigh -loedt van Carolus Quintus! den Vyfden van -ien naem, maer den Eersten van victorie en van -eughden.

Dan my dunckt ô Ziel dat ick ü den schilt sien -p-nemen om ü te beschermen, en te verdedigen, -sy dunckt dat ick u hoor seggen dat het uwen -aet is, dat gy van treffelycke, en ryeken huyse -yt, dat het de Mode vereyscht. Wel in Godts -aem dat het soo sy, als gy immers meer naer den -ader die gy op der aerden hebt, als die gy in den -emel hebt, wilt aerden. Ten minsten moet gy -aen met een hooveerdigh hooft en gaet met geen -ooveerdigh gemoedt, zyt gy een pauwken van -uyten, zyt een duyfken van binnen. Doet gelyck -lie Coninginne Esther die nimmermeer het minste -ierken behagen en hadde, noch sich en verydelde -als sy naer haere grootdaedigheydt *Een reyne ge-* -palleert was. *Esth. 14.*

O Ziel wie gy zyt die dit leest, gy zyt verre -van haer çieraet, verder van haere gratien, en het -alderverste van haere schoonheydt, en ootmoe- -digheyt. Laet ons nu dit mysterie van de Croo- -ninge met een droeve aire besluyten.

1. *Komt hier ô Ziel, komt eens aenschouwen,*
En gaet JESUM in't gemoet,
Siet dit aensicht eens vol fluymen, en vol Bloet,
Siet JESUM staen vol bitterheyt,
Om uwe sonden, en om uwe ydelheyt.

2. *Is dit schoon root niet eenen appel,*
Eenen appel van granaet,
Daer de groene kroon van doorens boven staet?
Jae desen appel in twee gescheurt
Is JESUS aensicht die soo is gesleurt.

3. O Ziel als ghy u wilt palleren,
Laet dit uwen spiegel zyn,
Spiegelt u in dese croôn, en in dese pyn;
't Is tyt den pracht adieu geseyt,
Dus volght aen Jesum in ootmoedigheyt.

Hier komt my in den sin den klaeghende Herder by Teocritus den welcken in het veld bleef sitten overmits hy in sijnen voet met eene doôren was gesteken. *Quantula*, sey hy, *est punctur spinæ, & quantum hominem domat?* *Hoe kleyn i den steeck van een doôrentjen, en wat eenen groote man kan die nochtans dwingen?* O Ziel dat u her eens ontfonck soo salige wonde van de doôrn Croon Christi, hoe haest sout ghy u ghevange geven! hoe haest waeren uwe ongeoôrlofde drif ten inghetoomt! hoe haest verdween den rooc van de ydelheyt uyt uwe oogen! hoe haest sou ghy buyten u, en JESUS binnen u leven, ho haest sou al u soet bitter; en al u bitter soet wor den! Seght ons eens hier van u gevoelen ô H Augustine, en wat u dies aengaende is overkomen *Ick haeckte, en snaeckte*, seght hy, *naer staet, e eer, naer gelt, en goet; naer houwen en trouwen;*
Conf. l. 6. c. 6. *en ghy ô Heer loeght al met my, en midden in des begeerlyckheden wierde ick overvallen met de alder bitterste swaerigheden. Ghy waert my soo veel te gun stiger als ghy my alle dingen maeckten bitterder. Ho ellendigh was myne ziel die ghy staeckt, en doôrwonde om die te verwecken, en tot u te trecken.*

Hier sal ick in voegen de ongeluckige doodt van den Verraeder Judas die eenen boom gonck soecken, daer hy, soo vol van wanhope, als van boosheydt, zy selven aen soude verhangen.

Van-hope, ende ongeluckige doot van den Verraeder Judas.

Ende werpende de silvere Penningen in den Tempel, is wegh gegaen, en heeft sy selven met eenen strop verhangen.
Matth. 27.

SIN EN BEDIEDTSEL

Van het Beeldt.

VErmaledyt rampsaligh goet
Dat JESUS het onnoosel Bloet,
En dat hy Godts Soón dóór haet en vraeck,
Hier kocht van dien helschen draeck!
Die met vriendt geveynsde tael,
Met eenen kus vol van regael,
Moordaedigh in het Hofken quam,
En aen de Wolven toonden 't Lam.
O gelt-sucht! O begeerlyckheyt!
Men kent u eerst wanneer ghy scheyt
O valsheyt! ô verradery!
O duyvels dienst! ô raserny!
Hoe blindt doeckt ghy den blinden mensch,
En dryft hem tot soo snooden wensch,
Dat hy Godts Soôn soo slecht verkoopt,
En willens recht ter hellen loopt!
Ah wat de boosheyt niet en doet!
Maer haer volght oock op-staende voet,
Haer volght om 't goddeloos beleyt,
Godts handt, en Godts rechtveerdigheyt.
Die Judam strackx brocht soo ghy siet,
Hier, en hier naemaels in 't verdriet,
Die qualijck van de wissel banck
Was vier-en-twintigh uren lanck,
Wanneer dat desen helschen Fiel
De knaegingh stapten op den hiel;
Dies brocht hy oock de Sikels weer;
En smeetse voor de Priesters neer;
En nam wan-hopigh eene strop,
En hongh sijn eygen selven op,
Diet beulschap soo vol schrick en schant
Bediende met sijn eygen handt,
Terwijl hy zijn vervloeckte stroot
Met eenen bast hertneckigh sloot,
En eysselyck sijn tongh uyt-stack,
En dat den Buyck hem open brack,

En storten uyt zijn ingewant,
En schoot sijn dermen in het zant,
Waer wast dat doen sijn ziele gonck
Als 't lichaem aen dees galge honck?
Waer sou sy gaen naer sulck een spel
Als in het diepste van de hel?
In 't diepste van den helschen poel,
Daer Sathan gloeyend' in den stoel
Waer naer soo een verdoemde doodt
Verwachten in tormenten groot;
Daer brant sy eeuwigh in de pijn,
Soo lanck als hel sal helle zijn.
O Ziel ghy doet wel dat ghy wijckt,
En naer geen giften om en kijckt,
Maer met verblinde oogen gaet
Eer gelt sucht u om 't herte slaet:
Want het gemoet wort licht vervoert
Wanneer de oogh op 't silver loert.
Ah als den vyandt u voôrtaen
Met giften komt, met schencken aen,
Snelt dan, bidt ick, snelt op den loop,
Al wat hy geeft wort dieren koop:
Vervloeckt al wat hy schencken sal,
Want 't minsten u oock krencken sal;
Wilt ghy u hert dan houden kuys,
Soo hout voôr eerst u handen t' huys,
En spant u voeten lustigh in,
Hier is 't verlies een groot gewin.
Eylaes hoe menigh swaeren druck,
Hoe menigh droevigh ongeluck
En hebben giften niet gewrocht,
Jae zielen in de hel gebrocht?
Een weynigh gelt, een weynigh gout
Maeckt menigh valschaert en rabaut:
't Vergif dat in veel giften steeckt
Dat u dat brief, en zegel breeckt.
Ah daermen soo al neemt, en schenckt,
Daer wort en trouw, en eer gekrenckt!
Men toont een goude ketingh root
Aen ymandt die heeft qualijck broot,

'*t Hert wort gevangen, en verraſt,*
En duyvels ketingh heeſtſe vaſt.
Men ſchenckt een ſil'vre ſleutel riem
Vergulde meſſen, met een priem
O booſe miltheyt, noyt behoort!
Met dit mes wordt haer ziel vermoort.
Een ander kryght een perle-ſnoer,
En dat dry voudigh noch van toer,
Niet een van al en iſſer vals;
Maer 't is een ſtrop om haeren hals,
Want ſy verkoopt en Godt en Heer,
En ſeght wat dede Judas meer?
Wat ſal ick ſeggen van 't ſattijn
Waer onder rouwe zielen zijn!
Coleur du feu *dat ſchenckt men hier*
Aen die verwacht het eeuwigh vier.
O! Judas volck die om wat goet
Verkoopen hier 't onnooſel bloet!
En Godt, en ziel, eer, en al,
Wee haer wanneer men ſterven ſal!
Dan ſal de wanhoop, en Godts ſtraf
Haer doen vervloecken die 't haer gaf,
Dan ſullen ſy, miſſchien te laet,
Vermaledyden dit cieraet,
Vermaledyde ur', en dagh,
Die nemen haer, en geven ſagh.
Let Ziel dan met aendachtigheyt
Op 't beeldt van Godts Rechtveerdigheyt
Die voert het ſweirt, die voert de ſchael,
En dreyght dees Maggers al te mael;
Die ſal hun giſten kleyn, en groot
Gaen wegen op een aes, of loot,
En wie, waerom, en wat hy gaf,
En ſtellen vaſt een jeders ſtraf,
Och dat ſy nu tot hunder baet
Omhelſden noch geſonden raet!
O grooten Godt, ey! laet u licht
Altydt beſtraelen mijn geſicht,
Op dat ick my noyt en verloop
Met Judas aen ſoo dullen koop,

't Begeerigh hert wort haest verblindt,
Ten zy men zyne driften bindt,
En dickwils om, 'k en weêt niet wat,
Verkoopt men u, O! grooten Schat,
Verkoopt men ziel en saligheydt,
En dat tot inder eeuwigheydt.

X. CAPITTEL.

De droeve ende rampsalighe doodt van den verraeder Judas.

O Heere Jesu! ô soetigheydt der Engelen! ô lust der Salighen! ô diepte der schatten! ô fgrondt der hemelsche ryckdommen! op wat een lechte merckt sien ick u heden geveylt worden! eklaeght gy u daer over niet by uwen Propheet Amos: *Super tribus sceleribus Israël, & super quatuor on convertam eum: pro eo quod vendiderit pro argento ustum, & pauperem pro calceamentis. Op dry misdalen van Israël, en op vier en sal ick hem niet bekeeren, m dat hy den rechtveerdigen om gelt verkocht heeft, n den armen om schoenen.* *Cap. 2.*

Noyt en isser O Ziel blinderen slagh geschiedt onder de kappe des hemels, als doen den Heere Jesus, dat is, den ongrondeêrlycken thresoor van alle goede, voor dertigh Sickels is verraeden. Ongeluckigh die hem heeft willen koopen, ongeluckiger die hem geveylt heêft, aldergeluckigste voor wie dat hy is gelevert: Want eenen druppel van dat onnoosel dierbaer Bloedt overweeght in kostelyckheydt alle de goude Mynen van West, en Oost-Indien, en dies niet tegenstaende wort dat hier met sulcke eene goddeloose verachtinge voor een stuck gelts gelevert. O Verraeder Judas gy bevêstight met uwen duyvelschen handel het seggen van Seneca: *Nihil tam sanctum, quod non habeat sacrilegium.*

Siet O Ziel hoe schandigh dat den blinden mensch sich verloopt, als hy van het gout, ende geldt-sucht is ingenomen. Soo dat het niet sonder

gewisse

gewisse reden en geschiede, dat Moyses de thien Geboden by het gulde kalf heeft gebroken. Het was een waerschouwinge dat men om het gout, en Godt soude verkoopen, en valschen eet soude doen, ende de Sondaegen soude scheynden, ende den eenen syn eer, den anderen syn leven soude ontnemen. Maer laet ons den boosen handel, en de schelm-stucken van den beduyvelden Apostaet wat dieper gaen ontgraeven.

Exod. 2. 3.

Naer dat den Heere JESUS met alle liefde, en ootmoedigheydt de voeten van Judas met waeter, en traenen hadt af-gewasschen; naer dat hy die stinckende plancken gesuyvert hadde, en aen syn gebenedydt hert gedruckt, om te sien of hy die soude konnen verwermen, naer dat hy Judam met syn H. Lichaem gespyst hadde, doen is hem den duyvel in het hert gevaeren, ende heeft Judam uyt het H. Collegie gedreven om syn verraet, en boos voornemen soo uyt-te-wercken, ende te voltrecken. *Tunc abiit. Doen is hy deur gegaen.* Te weten van het aensicht des Heeren, als eenen anderen Caim, wat kander volgen als een uyterste wanhope? van den waerachtigen wegh, wat kander volgen als eene doolinge? van het eeuwigh leven, wat kander volgen als een eeuwige doodt? Van den goeden Vader, wat kander volgen als dat hy sal worden eenen Soon van verliesinghe en verdoemenisse? *Filius perditionis.* Van den Heere der Engelen, wat kander volgen als dat hy sal wesen een slaeve des duyvels! Leert hier O Ziel met Christus verdraegen de ondanckbaerheyt van uwe Kinderen; want Judas was een geestelyck Kindt van Christus. Leert hier met Christus verdraeghen de onghetrouwigheydt van uwe dienstboden, Judas was eenen dienaer Christi. Leert hier met Christus verdraegen de dobbelheyt uwer vrienden, Judas was eenen vriendt van Christus. Leert hier met Christus verdraeghen de ondanckbaerheyt uwer Discipelen Judas was eenen Discipel van Christus.

Tunc

Tunc abiit. Doen is hy wegh gegaen. Doen is hy in eenen dobbelen nacht van duysterheydt, en van boosheydt gegaen naer de Princen der Priesteren om de Sonne van rechtveerdigheyt uyt de wereldt te nemen. O dobbelheydt, O ondanckbaerheydt, O goddeloosheyt! Maer O Heere JESU! wat pyn was dat aen u ghebenedydt herte, wat droefheydt in uwe Ziele, als ghy Judam een van uwe twaelf schaepkens soo ondanckbaer u saeght verlaeten, soo hertneckighlyck saeght loopen verlooren? In den Alcoran O Ziele daer staet gheschreven dat Godt dagelyckx eenen traen schreyt, en dat zyn die sterren, die ons somtyts schynen dat by nachten uyt den hemel vallen, het zyn fabels, het is eene versieringe, het is uyt den spinrock gesogen. Maer dat is waerachtigh, dat Christus dickwils in syn leven bitterlyck heeft gheweent, maer noyt bitterder, dan als hy gesien heeft dat Judas, eene van die schoonste ende grootste sterren is in den afgrondt der helle nedergesoncken.

Den Goddeloosen Coopman dan veylt synen Meester, synen Heer, synen Vader, synen Godt, hy verkoopt hem, hy levert hem, en den prys van soo groote boosheydt van soo weerdighen Persoon, syn weynigh kleyn silvere penningen, de welcke als hy in synen sack heeft, soo dunckt hem dat hy daer een helsch vier in is dragende, want siende dat Christus bleef in handen, ende allenskens ter doodt gevoordert wierde, is hy door een felle knaeginge der conscientie dapper aengegrepen, in der voeghen dat hy op staende voet met de dertigh vermaeledyde penninghen is weder-ghekeert naer den Tempel, ende heeft die van het Geestelyck Hof in deser voegen aengheredent: Siet myn Heeren, hier brengh ick het geldt weder dat ick te vooren van u hadt ontfanghen, ick speel rouw-koop over onsen voorgaenden handel, ick vinder my teenemael in beswaert, en hebber my grootelyckx in besondight:

fondight: want ick heb u lieden verkocht, ende gelevert het rechtveerdighfte Bloedt van de gantfche wereldt. *Peccavi tradens sanguinem justum.* En heeft hun het gheldt met eenen voôr de voeten nedergefmeten. De Priefters gaeven voôr antwoôrt; *Tu videris.* Ghy meught doen wat u belieft, wy en trecken ons dat niet aen, koop is koop, den man is ons, en fal ons blyven, de reft laten wy tot uwen laft, gy meugt u eygen felven paeyen. Ende onder malkanderen raetflaende hebben de dertigh Penninghen in de offer-kifte niet willen ftorten, feggende: *Pretium sanguinis est.* 't Is prys, en loon van Bloet.

Hier op is Judas alfoo ydel van gelt, als vol van wanhope, den Tempel uyt gegaen, en heeft fy felven aen eenen vermaledyden baft verhangen; en den goddeloofen fchelm is in het midden geborften, dat hem fyn rampfaligh ingewant, met het verdoemt bloedt is uytgeloopen. O ongeluckigen Judas, ongeluckigen Apoftaet! ongeluckigen Verraeder, wat fal u boos opfet, wat fal uwen helfchen koop doch al baeten? Wat vrucht fult ghy van defe verraderye plucken? Want foo ick de faecke van alle kanten doôrfien, foo bevind' ick dat u gheldt is voôr de Priefters, u lichaem voôr de galge, uwe ooghen voor de raeven, u ingewant voôr de honden, u ziel voôr de duyvels, dat is den loon van u verraedt, dat is 't profyt van u fchelmerye, dat is de vrucht van uwe goddeloofe wercken.

Is dit alfoo ô Ziel, gelyck het inder waerheyt is, foo is van oudts wel gefeydt:

Het tijdelijck goet
Dat menighmael doet
Het herte bekoôren;
Wordt met moeyte vergaert,
Met knaeghingh' bewaert,
Met Verdoemenisse verloôren.

Och

Och jae, dat gelt, dat onrechtveirdigh goet, (*Pretium sanguinis*) dat sal synen Meester in't eynde noch om hals brengen! spiegelt u dan ô Ziel aen Judas, en aen syn onrechtveerdige penningen, aen syn blinde begeerlyckheyt, jae, mocht ick 't seggen aen synen strop, en aen syne galge, aen syn boos leven, en aen syn booser sterven. Doorsnuffelt uwen huysraet, ondersoeckt uwe middelen, overlegt u goet, uwe maeten, u gewicht, u koopmanschap of daer geen onnoosel bloet onder en wort gevonden, want de huer van maert, oft knecht te achter-houden *Pretium sanguinis*, dat is bloet-gelt van den onnooselen. De Weduwen, en Weesen te verdrucken; hun goedt te verduysteren *Pretium sanguinis*, dat is bloet-gelt van den onnooselen. Een en de selfste schult tweemael te maenen, en te doen betaelen. *Pretium sanguinis*. Dat is bloet-gelt van den onnooselen. Aerbeyts-loon achter te houden.*Pretium sanguinis*, dat is bloet-gelt van den onnooselen.

Hier van O Ziel soude u een voorder bewys konnen doen den H. Franciscus de Paula met het gene hem binnen Naepels gebeurde, want soo hem daer een goede partye gelts ver-eert wierde; en heeft hy sich geensints laten bewegen om eenen penninck daef af te aenveirden, seggende: dat gelt vervloeckt was, ende tot bekrachtinge van syn seggen, nam hy daer van eenen penninck brack den selven in twee stucken, daer het bloet quam uytgeloopen, betoonende alsoo dat onrechtveerdigh goedt, was rechtveerdigh bloet van den armen.

Al *Pretium sanguinis*. O Ziel welck gemengelt by rechtveerdigh goet, anders niet en maeckt als ongeluckige, ende vermaledyde middelen, die van Godts zegen teenemael berooft worden, ende hunnen besitter vervoeren *tot bekooringe: ende den strop des duyvels.* 1. *Ad. Tim.* 6.

Laet ons den goddeloosen Verraeder, dien vermaledyden hondt met een kort vloeck-dicht voor het leste noch eens gaen bejegenen, en van hier bannen.

Breekt

BReckt donder los met grof geluyt,
Schiet blixems uw' geswinde straelen;
Wilt stof van desen Hangh bast maelen
En branden soo te werelt uyt;
Want hy verdooft die Hemel wycken,
Daer hanght een vrees' op't Maen gesicht,
Eene Sonne-swijm in't schoonste Licht,
Hy doet den gulden bouw beswijcken.
Het Aerdt-ryck staet verrucht van schroom,
En pooght dit monster te versmachten
In duysterheydt, en helsche nachten,
De Cedron vlucht met haeren stroom;
De aengenaeme zuyde Winden
Die wijcken snel van ons gewest,
Want desen dief de locht bepest,
En sou het graen gewas verslinden.
Komt Hel vorst met u duyvels hier,
En wilt op uw' gepeckte Waegen
Den schelm met huyt, en haeyr gaen draegen
In swaevel, in een vierigh Meir;
En om volle vracht te laeden.
Soo raept sijn dermen uyt het zandt,
En sijn fenijnigh ingewant,
Om die in hem weerom te braeden.
Thoont, als ghy hem ter hellen stouwt,
Waer Caim midden in de vlammen,
Met haecken wordt verscheurt en kammen
En't kaeckx been noch in de handen houdt;
Thoont waer dat Pharo wort gesonden,
En sit ten hals toe in het loot,
Door die den Nil bloedt verwigh schoot;
Die 't kinder moorden hadt geboden.
En als hy zijn sal in sijn pijn,
Wilt dan vry voorder pijnen derven,
Maer laet hem sterven sonder sterven
Hy sal sijn eygen duyvel zijn:
Wilt maer den Godts-moort voor hem stellen;
En dat 't verkocht onnoosel Bloedt,
Hem pranght in sijn verdoemt gemoedt,
Dat is een hel als duysent hellen.

HISTORIE.

DIt quam ô Ziel my te voôren op de rampsalige doodt van den Verraeder, ende Apostaet Judas, die met alle sijne onrechtveerdighe gierigheydt anders niet en heeft bekomen, als eenen vervloeckten strop daer hy syn selven mede heeft verhangen. Een ongeluckige doodt voor hem, en een droeve doot voôr synen Meester den Heere Jesus, die hem alle mogelycke liefde van het beginsel af getoont hadde, ende met veele onverdiende weldaeden was voor-gekomen; behalven dat hy synen Vader van de laserye gesuyvert, ende syne Moeder van de gichte hadde genesen. Maer het herte van Judas was een bracke zee, waer in alle de soete riviere van gunst, ende vriendtschap verloren gongen, ende versout wierden. En dese syne hertneckigheyt, ende moetwillige verdoemenisse heêft haeren bitteren wortel oock al gemengelt onder die overgroote droefheyt, die den Heere Jesus in 't Hofken dede schudden, en beven.

Sy seggen dat den Leeuw den Koninck der gedierten, hoe sterck, en hoe kloeckmoedigh dat hy is, nochtans dat hy beeft, en vreest soo dickwils als hy den haen hoort kraeyen, gelyck oock als hy het vier gewaer wordt, ende als hy de boomen siet waggelen. O droeven Jesu! waerachtigen Leeuw van het geslachte van Juda! gy schudt, gy beêft gy wort in 't Hofken met vreese en anckxt bevangen. Is 't niet om dat gy den haen van Petrus hoort kraeyen? Is 't niet om dat gy den boom siet waggelen daer Judas wanhopigh sich aen heeft verhangen? Is't niet om dat gy het hels vier siet branden en daer in soo veel duysenden verdoemden, die doôr u dierbaer Bloet, hadden sy 't willen waernemen, de hemelsche glorie kosten bekomen? Och jae't Heere Jesu, och jae't; het syn de sonden, en 't zielen verlies die u in 't Hofken met sulcken droefheyt, en benouwtheyt hebben overvallen.

Maer

Maer Godt gaeve ô Ziel dat Judas den eerste en den lesten waer geweest, die sich de keele ende de strote hadt toeghebonden ! daer zynde eylaes ! daer zynder al veele die hunne eygen beule worden, ende in de biechte door een duyvelsch schaemte hunne keele toe-stroppen, en alsoo i der eeuwigheyt gaen verloren.

Ick heb hier te vooren O Ziel aengeraeckt ho dat dien helschen Wolf onder de Schaepen va onsen Salighmaecker was gevallen ; hier heeft hy'e een verscheurt, daer een versleurt, en staet noc geduerigh even bloet-dorstigh om d'een, of d'ande op-te-happen ; behelpende sich met de arch-listig heyt der wolven, die den aerdt voert van de wolven Den wolf O Ziel als hy uyt syn bosschen, of schuyl-plaetsen onder een kudde schaepen komt inge-schoten, ende daer van een gewisse proeye va tusschen syne tanden, soo en sal hy het erme schaepken niet grypen in den rugge, noch oock aen den steert, of by sijne voeten ; maer hy druckte syn tanden in hen hals, en vat het by de keele, en slingert het dan op synen rugge, en gaet soo vluchtigh met de proeye strycken. Wat sou het erm schaepken in dese gelegentheydt doen ? het bleten eylaes ! dat is hem verboden ! het wort vervoert, en verscheurt eer schaep-herder, ofte schaep-herders hondt van den vyandt iet vernemen. Vraeght gy nu wat dit te seggen is O Ziel ! 't is een af-beëldinge van iemandt die sonden heêft gedaen en die, of niet te biechten en gaet, of gaet hy te biechten, hy verswygt of verdonckert uyt schaemte eenige sonden, ende soo wordt tot syn eeuwigh ongeluck door schaemte hem de keele toe ghe-stropt, daer hy nochtans sy selven met dry woorden soude hebben konnen helpen. Wat is dit anders O Ziel, als dat hem den helschen wolf gevat heêft by den hals, en geruckt wort uyt het geselschap, en uyt de kudde van onsen Salighmaecker, dat hy al stil-swygende gevoert wordt naer syne eeu-wige verdoemenisse.

Maer

Maer om dieswille dat de exempelen, en gechiedenissen altydt groot licht geven in eenighe eeringe, ende eenen spoôr-slagh zyn voor Godtreesende zielen, soo gaen ick O Ziel hier een droef erhael voor oogen stellen. Ick sal het trecken yt de boecken van den Eerw. P. Joannes Nieenbergh van de Societeyt Jesu, die het heeft uyt en mont van P. Joannes Ramirez selver.

In een seker Stadt van Spaignien was woonchtigh een Edel jonge Dochter, ryck van gratien, n ryck van penningen, verstorven van Vader, nde van Moeder, levende in veel godtvruchtige Oeffeningen, stortende dagelyckx haere vierighe gebeden in den dienst der H. Missen, en niet veyniger traenen in de H. Biechte, jae haer bloet net disciplinen, met een woôrdt, sy was eenen Spieghel van alle Godt-vreesende Jouffrouwen. Het is gebeurt dat P. Joannes Ramirez gesonden s geweest in dese Stadt om te predicken, wiens Sermoonen waeren vol yvers en viers. Syn wôôrden drongen deur, en gongen diep in, en sneden doôr de herten der sondaeren, gelyck het aen dese dochter oock gebeurden.

In vita P. Ram. §. 3.

Want doôr verscheyde vierige Sermoonen beweeght zynde, heêft sy den voôrschreven Pater tot haeren huyse ontboden ende versocht dat hem gelieven soude haere biechte in haere sieckte te hooren. Den Pater is gekomen, ende naer de gewoonelyck groetenisse heêftse geseydt: Eerw. Pater myne sieckte, Godt lof, en is noch niet doodelyck, even wel, eerder jet ergers toe-slaet, heb ick geraetsaem gevonden met vol verstandt myne biechte te spreken. Sy begonst dan haere sonden te belyden met overvloedigheyt van traenen, en met een grondt-hertigh leet-wesen. Waer op van den Pater de absolutie, ende eene korte vertroostinge ontfangen hebbende, is hy wederom naer het Collegie ghekomen, groot vermaeck hebbende in een soo goede (want sulckx weês haere biechte uyt) conscientie.

N Synen

Syne mede-gesel koutende savondts met den Eerw. P. Rector verhaelt hem een wondere saeke die hy seyde gesien te hebben, terwyl dese Jouffrouw biechtende, en dat het was een ysere handt die binnen in't ledikant over, ende weer gonck, en verscheyde maele quam tot aen de kele van dese Dochter, al oft-se die hadt willen worgen. P. Rector sey: dat het fantasien waren, dat hy gedroomt hadde, en oversulckx dat hy aen dese ydele verbeeldinge geensints geloof en moest geven. Maer soo den mede-gesel daer vast by bleef ende getuyghden de saecke met aendachtigheyt gesien, en hersien te hebben, soo heeft P. Rector by hem doen roepen P. Joannem Ramirez die de biechte gehoort hadde, ende geseyt dat hy goet vont dat hy wederom soude keeren naer de siecke daer hy te vooren by was gesonden, en soo hy oordeelden datter peryckel waere, dat hy haer alle haere Kercken-Rechten soude doen geven.

Den Pater is gegaen, al hoe wel hy sich liet vôôrstaen, datter op soo korten tydt soo groote veranderinge niet en kost voôr-vallen. Dan komende aen de poorte wort hy van buyten gewaer 't gerucht van die van binnen die kreten; ende soo hy gebelt hadde, verstaet hy dat sy was gestorven. Dit was ontrent thien uren savonts, en hy keerden wederom naer het Collegie vol achterdencken, en swaer-moedige gepeysen; hy gaf de doodt te kennen aen P. Rector, die sy selven ten hooghsten daer in verloegh, die oock in tegendeel verhaelt hebbende aen P. Ramirez, het gene synen mede-gesel ten tyde van de biechte gewaer was geworden, heeft P. Ramirez naer de Kercke gesonden om voor de overledene te bidden.

O Ziel dat gy hier hadt hondert ooren waer lanckx u door dese beklagelycke geschiedenisse een oprechte vreese des Heere in het herte mochte daelen! gelyck my bekent is; dat het verhael hier van, al grondt-hertige biechten heeft veroorsaeckt. Den Pater dan begeeft sich naer de Kercke, en

naer

ier het gebedt: ende in't selfde ontrent een ure
rts voôr 't H. Sacrament overgebrocht hebbende,
oort hy tusschen elf, en twelfven een groot ge-
ruys, en gerucht van keteneh ghemengelt met
roeve, en wee-moedige suchten. Den Pater doet
yn oogen open, en siet daer staet voôr hem een
ersoon van den hoofde tot de voeten toe in vier,
n vlam, gelyck als in eenen gloeyenden oven.
Den Pater staet op, gaet den geest aen, gebiedt
em te seggen wie dat hy is, en waerom dat hy
s gekomen? doen antwoôrden sy met een jam-
erlycke stemme, ende met een eyselyck geluyt
at sy was de ziele van die ongeluckige Jouffrouwe,
ie 's morgens aen hem gebiecht hadde, en dat
y in der eeuwigheyt verdoemt was, en verloren.
Wel hoe verdoemt? sey den Pater, hebt gy u
niet gebiecht en dat noch met sulcken leetwesen,
ende rouwhertigheyt? met sulcke overvloedigheyt
van traenen dat gy daer in scheent te swemmen?
Ah! blinde Sondaresse als ick ben! 'T is waer ick
heb gebiecht, seyde sy, maer ick heb qualyck ge-
biecht, en daerom verthoon ick my aen u door
Godts gehengenisse om te verklaeren myne sonden,
en myne tormenten. Weet dan ô Pater dat als ick
noch by myne Moeder woonden, dat ick doen
doôr haere exempelen, en doôr haere vermae-
ningen, teenemael leefden in de vreese des Heeren.
Naer haere doodt (och wat verliesen de kinderen
die vroegh hunne Ouders verliesen) soo ick alleen
woonde, en schoon was, isser een Jonghman met
syn affectie teenemael op my vervallen. Desen
heeft my doôr vleyen, en streelen, en smeecken
soo verre gebrocht, dat hy my tot synen wil, en
duyvelsche begeerte heeft gekregen.

Hadde ick doen soo veel kloeck bloedts, en
moedts gehadt dat ick myne sonden in het H.
Sacrament der Biechte hadde af-gewasschen! maer
neen ick hebbe liever myne boosheyt op-gekropt,
als mynen goeden naem by mynen Biecht Vader
te verliesen. En in desen vervloeckten staet heb

ick dry jaeren lanck volherdt, gebruyckende tot myne meerdere verdoemenisse alle acht dagen de HH. Sacramenten. Naer het verloop van dese dry jaeren heeft Godt my tot hem willen trecken, mijn oogen verlichten, ende tot dien eynde zyt gy door syn Goddelycke schickinghe in dese Stadt voor Predikant af-gesonden, u Sermoonen heb ick al-te-mael aendachtelyck gehoort, uwe woorden waeren als scherpe nagelen die my door 't herte gongen, en treften my soo, al of u Eerw. als binnen in myne conscientie hadde gelesen.

Ick keerden eens weder uyt het Sermoon, en sloot my in myne kamer, en begonst daer bitterlyck over mynen ongeluckigen staet te weenen. Ick sey tegen myn eygen hert: *Is 't mogelyck dat gy u eygen selven moet-willigh gaet verdoemen? en smyten in die eeuwige tormenten! Wel hoe? ghy en hadt geen schaemte om te sondigen, en nu hebt ghy schaemte om te biechten? Wat hebt ghy te schroomen voor den Biecht-vader? sal hy quaet doen? sal hy u verraeden? neen hy; waerom dan noch gevreest? staet u den eenen niet aen gaet by den anderen; gaet by eenen onbekenden. Ah! en laet de salige vermaningen van uwe moeder niet vruchteloos wesen, laet het dierbaer Bloedt van uwen Salighmaecker niet gaen verloren. Couragie, couragie op eenen Miserere tyts kont ghy u verlossen van dese benouwtheden, en knaeginge, jae van de helle en van de eeuwige tormenten.*

Soo berispten, en straften ick myn eygen selven, en even wel en kost ick soo veel op myn gemoet niet winnen, dat ick den lesten slagh soude geven, en een vast opset maecken van my te biechten. Dan het is gebeurt op eenen sekeren dagh dat uwe woorden my sloegen als eenen blixem, en morselden myn hert als eenen donder-slagh, ende in dese beweginge, ende beroerte nam ick schielyck en vastelyck voor, aen u Eerw. myne sonden te belyden. Ende op dat het veranderen van Biecht-Vader geen achterdencken aen ymandt en soude veroorsaecken, soo heb ick my sieck geveynst, ben te bedde gaen liggen, en hebbe u Eerw. ontboden.

Gy

:y kont noch indachtigh zyn dat ick myne biechte
:gon met het verhaelen van lichte ſonden, laeten-
e de ſwaerſte om die daer naer te ſeggen. Wee
y dat ick de grootſte niet eerſt uyt geſeydt en
ebbe ! want een duyvels ingeven, en een helſche
:haemte reſen wederom op , en verweckten in
ıy de voôrgaende kleyn-hertigheyt en die weder-
iel my van alles klaer uyt te biechten.

Hier over gaf U Eerw. my de abſolutie , en
vaert qualyck ten huyſen uyt, of de ſpraeck begaf
ıy, daer naer gevoelen, en terſtont het leven,
n dat het bitterſte van al is, de hope van myne
euwige ſaligheyt : want ick wierdt daetelyck ver-
oôrdeelt tot de helſche pynen, om daer in der
euwigheyt te branden.

Den Pater verſchrickt doôr ſoo een droeven
erhael, willende van deſe verdoemde een ſalige
vaerſchouwinge leeren, heêft haer geſeydt : Aen-
geſien gy veroôrdeelt zyt tot de helſche pynen,
welck is tegenwoôrdigh het grootſte torment van
llen uwe tormenten ? waer op ſy voôr antwoôrt
gaf : Eylaes ! het ſwaerſte torment, dat my 't meeſte
ıu pynight, is dat ick overpeyſe, dat ick ſoo lich-
elyck, en met dry woôrden myne ſonden biech-
ende, koſt eeuwigh ſaligh worden ; en dat ick
my ſelven by gebreck van dien in der eeuwigheyt
nu ſien verloren. O blinden, ô duyvelſche ſchaemte,
die my de kele hebt als toe-geſtropt, en zyt oorſake
dat ick van heden, in der eeuwigheyt ben verdoemt
geworden ; te meer om dat U Eerw. doôr Godts
ſchickinge in deſe Stadt geſtiert was, om my tot
een volkomen biechte te verwecken. Ah, verma-
ledyde ure als ick geſondight hebbe, vermaledyde
ure als ick myne ſonden verſwegen hebbe, dit ge-
ſeyt hebbende, ende bitterlyck ſuchtende , ende
met haere ketenen groot geruchte maeckende, is
ſy met eene afgryſſelyckheyt verdwenen.

O Ziel een Schip dat verongeluckt is of geſtrant,
dat placht voôr andere matrooſen , en ſtier-mans
een baecke in zee te weſen. En ſoo wenſch ick van

gelycken, dat gy u; ende meer andere met u, aen Judas, en aen de onsalige Jouffrouwe gelieft te spiegelen. Wie sy geweest is, hoe sy genoemt was dat sal den jonckxsten dagh in 't licht brengen, ende voor de gantsche werelt ten thoon stellen, dat sy soo lichtelyck in de Biechte voor eeuwigh kost begraven. Op dat u ô Ziel sulcken jammerlycken slagh niet en treffe, soo beschuldight u by den Stadt-houder Godts ter Goeder trouwen, ende en verdonckert, noch en bewimpelt geene sonden Godt geve hoe grof die oock souden mogen wesen Is't niet beter eenen *Ave Maria* den arbeyt te onderstaen om bly moeder te worden, als altyt swanger te gaen van dien ongerusten worm, en knaeginge der Conscientie? wat ick bidden mach dat u dien helschen wolf niet en grype by de kele, in tegendeel ontwerckt u uyt die duyvelsche schaemte, en zyt open-hertigh in uwe biechte, spant u herte gants uyt, ô Ziel gelyck gy een stuck lyn-waerts doet op de blyckereyen, sonder dat gy een vouwken, oft ploeye daer in wilt gedoogen op dat gy alsoo een volkomen wittigheyt en nettigheydt in uwe ziele mooght verkrygen, ende deelachtigh wort het dierbaer Bloet Christi JESU, ende syn bitter pynen, die wy in den *Ecce Homo* wederom gaen stellen voor oogen.

Maer duysent-mael ongeluckighen Judas, die Apostel zynde op dien dagh daelt in de helle, als den Moordenaer het paradys gaet be-erven. Ongeluckigen Apostel! die syn oogen open dede aen het gelt, daer hyse hadde behoorden te sluyten, ende sloot die aen die bermhertigheyt Godts, daer hyse moest open-houden. O niet alsoo myne ziele niet alsoo, maer klopt aen de deure van de Goddelycke genaede ende u sal open gedaen worden; belyt uwe sonden met leet-wesen, ende sy sullen met het Bloet Christi overtrocken worden; hanght uwe misdaden aen de nagelen van syn Cruys, ende sy sullen verlicht worden. Oversulckx schept moet ô beswaerde Ziel, en seght met dien die van den

verckens-

erckens-back opstont. Al heb ick verlooren dat-
er moet zyn in eenen goeden Soôn, hy en heeft niet
verlooren datter moet zyn in eenen goeden Vader. *Luc. 15.*
En al het gene daer ick my in besondight hebbe
met myne wulpse voeten, dat sal hy altemael ver-
schoonen tusschen syne bermhertige ermen. Waerom
dan ô Ziel langer getreurt? waerom langer geme-
lanckoligeêrt? waerom langer zyn eygen selven,
en syn eygen hert op-gegeten! Toont maer alleen
uwe wonden uwe genesinge is gevonden.

Dit is den gesontsten raet ô Ziel die gy, en ick,
en ons gelyck konnen volgen, wee de gene die
hert-neckigh, en styf sinnigh soo bequaeme, en
lichte genees-middel nu versuymen! my dunckt
dat ick sien dat hun overkomt, het gene den H.
Petrus Damianus vertelt aen den Paus Alexander
den II. Twee werck-lieden, seght hy, gongen uyt
om hout te kappen, onderwegen ontmoeten sy
een vreeselyck Serpent met twee hoofden, het was
hun op 't lyf eer sy 't wisten, waer op den eenen
werck-man hem invoer met syn byl, en treften
hem in sulcker voegen, dat hy een hooft glat af-
kapte, maer het byl (tot syn groot ongeluck) vloog
hem met den slag uyt de handen. Doen geraeckten
het monster eerst in furie, en rasernye, en slin-
gerde sy selven rontsom den man die van benouwt-
heyt jammerlyck om hulpe, en om een byl gonck
bidden. Edoch, soo 't den anderen op een loopen
stelden, is desen ellendigen van 't Serpent gevoert
diep onder de aerde in syn speloncke.

Het gehuyl, het gekerm, het gejammer van
desen man, seght Damianus, en is met geen penne
te beschryven. Ick laet u ô Ziel nu bedencken hoe
het onder de aerde in dat duyster hol voorder is
afgeloopen. Dat sy hun hier aen spiegelen ô Ziel
die hunne sonden beschaemt zyn te biechten, want
hunne verswegen onkuysheyt, vraeckgierigheydt,
en boosheydt sal het vreeselyck serpent zyn dat
hun sal sleypen in den af-grondt, en in die eeu-
wige tormenten.

Den Heere JESUS wort van Pilatus ten thoon gestelt seggende: *Ecce Homo.*

Hy seght hun: *Siet den Mensch*, Sy roepen, kruyst hem, kruyst hem.
Joan. 19.

SIN EN BEDIETSEL

Van het Beëldt.

AH Ziel! ah wat een droef vertoogh
Sien ick daer staen eylaes om hoogh!
Zyt gy 't O JESU! ghy die vers
Komt bloedigh uyt die swaere pers?
Ah wie heëft u daer in geruckt?
En schier het lest' Bloet uyt-gedruckt?
Deë dit Pilatus? of zyn 't wy?
Doch wie het zy, oft niet en zy,
Godts Soôn die staet in sulcken rouw!
Dat 't steenen herten scheuren souw!
Nu heb ick JESU beter moet
Als ick u heel sien staen in Bloet;
Mits ghy komt uyt Pilatus zael'
Soo root gelyck een bloedt-korael.
Want naer soo vreede geesselingh'
Gewis hier volght veranderingh':
Den vrydom wordt u toe gestaen,
En niemandt kan daer tegen gaen,
Oock die op u gebeten zijn,
Die moeten buygen doôr deês pyn,
Jae u party staet noch beschaemt,
Om 't Recht soo tegen 't recht gepraemt.
En soo Pilatus tot een paer
U voôr houdt met den Moordenaer
Met Barrabas die met het Bloedt
Van borgery noch sit besproedt:
Dat jeder noch in 't hert gevoelt,
Soo is den moet terstont gekoelt;
Want al sijne moortdaedigheyt
Steeckt af doôr u onnooselheyt.
Ah wat dat ick my selven streel!
Sy roepen al met luyder keel',
Dat Barrabas is weder vriendt,
Dat JESUS heëft de doodt verdient,
Dat Barrabas is los en vry
(O goddeloose raserny)

Dat JESUS naer ſoo vreede pyn
Aen 't Cruys noch moet genaegelt zijn,
En dat hy hem noch heden al
Met d' ander Moorders Cruycen ſal:
En hoe 't Pilatus weyndt, oft keert,
't Gepuffelt heeft hem overheert,
En aen den Preſident van 't landt
Vringht het de roede uyt de handt.
O Ziel ghy leêft al anders heuſch,
Ghy zyt al wyſer in den keus
Den Tytel die u herte draeght,
Doet blyck wie dat u meeſt behaeght:
En hoe dat JESUS boven al
U hert alleen beſitten ſal.
Alleen. O dat is kloeck gedaen!
O dat is op de wereldt ſtaen!
Dat is verſaecken jeught, en vreught,
En wat ons kittelt en verheught,
En wat ons ſtreelt, en wat ons vleyt,
En wat ons in den doôl hof leyt.
Als dan bekooringh oórlogh voert,
En tegen u de trommel roert,
En u met kracht beſtormen ſal,
Om u te trecken doór den val,
Om u te ſcheuren met gewelt,
Van die ghy op het herte ſtelt,
Schept moedt bidt ick, in deſen ſtrydt,
Want JESUS is 't die u bevrydt;
Daer JESUS licht voór garniſoen,
Wie ſal, wie kan daer tegen doen?
Dies richt den ſtandaert van het riet
Waer op dat yder JESUM ſiet,
Waer op ghy hooghe naemen voert,
Waer doór ghy vaſt en onberoert,
Een hert zyt tegen ſtael, en loot,
Jae trotſen ſoudt de bleecke doot.
Die maeckt dat ghy in allen tyt
Getrouw aen uwen Coninck zyt,
En hem voór alle dingh verkieſt,
En liever al, als hem vertieſt.

Doch

Doch al is desen keus soo goet
Siet wat dat menigh mensch al doet,
Hoe veêl en laeten Godt niet staen,
En bidden gulde kalvers aen,
En 't hooghste goet daer 't al aen hanght,
Daer schynt dat 't minste aen belanght.
Ah die voór Godt verkiest een beest:
Dat is een beest in sijnen geest!
Den eenen valt met syn gemoet
Op gelt, en onrechtveerdigh goet,
En schoon dit altijt knaeging geeft,
't Is hem genoegh als hy 't maer heêft.
Seght eens die sijne lusten jaeght
Hoe weynigh die naer JESUM vraeght?
Doch Godt die siet het speeltjen aen,
Om synen slagh in tyts te slaen.
En ghy die noch met vraeck-sucht gaet;
En wordt gehist doór boosen raet;
Gaet, en vergiet u 's vyandts bloet,
U straf die volght op staende voet,
Gewis wie met de sweerden slaet,
Dat die oock met het sweirt vergaet.
De eer, een handt vol roock, en windt,
Heéft oock al menigh hert verblindt;
Hooveerdigh mensch, O Pauws gemoet!
Ick bidt siet eens op uwen voet
En wie ghy waert, en noch kont zyn,
O dobbel wat is uwen schyn?
Wat seep sop, en een haever stroey,
Die maecken u soo schoon en moey,
En met een windeken dat waeyt
Licht gy en al u eer bekaeyt,
Kiest liever Staet die dueren sal,
En daer geen vreés is voór den val.
Ey! seght my eens ó liefde soet
Waer vindtmen soo bestandigh goet?
Ey! seght my eens oft ick dit al
In eenen JESUM vinden sal?
Doch waerom twyffel ick daer van?
Want JESUS in alleen den man;

Oneyndelyck in alle goet,
Dat hy komt schencken met syn Bloet.
En synen wensch is dat voórtaen
Op't hert sou Vive JESUS *staen*
Wel aen ó Ziel in keus, en stryt
Seght Vive JESUS *t' allen tyt;*
Seght Vive JESUS *over al*
Als u de sond' bekoren sal,
Seght Vive JESUS *dagh en nacht*
Als u sal vleyen eer, en pracht;
Segh Vive JESUS *duysent keer,*
En dat gy dient maer eenen Heer,
En die u hert gewonnen heêft,
En dat ghy hem u liefde geêft.

XI. CAPITTEL.

ECCE HOMO

Siet den Mensch.

O Ziel dat hier alleen uwe leden veranderden in oogen, en alle uwe aderen in herten, noch en souw uwe droefheyt niet groot genoegh zyn in het aenschouwen, noch uwe liefde in het beminnen van den doôrwonden, ende gekroonden JESUS. Och hoe is hy mishandelt, Och hoe staet hy vol wonden, Och hoe weynigh gelyckt hy syn eygen selven, Och hoe wel mach men hem toe-
2.Mach. passen datter van Onias staet geschreven? *Al de*
2. *gene die saegen het aensicht van den opperſten Priester wierden gequetst in hun gemoet, want den man was overgoten met droefheyt, ende men sagh aen hem een deirlycke gestelteniſſe des lichaems.*

Als den Heere JESUS dan sulck een droevigh wesen, ende gedaente hadde soo om de doorne Croon als om de overvloedigheydt der wonden, doen docht het Pilatus recht tyt te zyn om synen slagh waer te nemen. Want hy en kost zy selven niet anders in beêlden; of de vreetheydt der Joden sou doôr dit droef, en deirlyck spectakel gebroken, en

ı verſoet worden. Overſulckx is Pilatus met Chriſ-
us op een verheven plaetſe verſchenen, ende hem
ıoonende aen het volck ſoo miſmaeckt, en vol
'onden, ſey hy: *Ecce Homo* oft hy wilde ſeggen:
iet den Menſch. Siet of deſen is te vreeſen ſiet of
eſen geſtelt is om de Romeynen in het lant te
rengen? om u het Ryck te ontweldigen? om u,
n uwe kinderen in eene uytheymſche ſlaverny te
erſeynden, om des vyandts vlote herwaerts over
e voeren, die gy ſelver ſoo deirlyck in ſyn eygen
loet ſiet ſwemmen? overſulckx hebt medelyden
ıet den patient ende en laet u tot geene voordere
reetheyt aendryven, wilt door dit bloet koelen
gemoet, laet het u genoegh weſen dat ick deſen
ıenſch ontnomen hebbe niet alleen de geſontheyt
nde eere van eenen menſch, maer oock de ge-
laente van eenen menſch. T'is heden eenen dagh
'an genaede, en wilt die met geen vreedtheyt of
nnooſel bloet beſmetten. Maer ſoo verre waſt van
laer dat ſy vermoruwt zyn geworden, dat ſy noch
n meerdere ſelheyt zyn uytgeborſten, en hebben
lle genaede af-geſlagen met eenen barbariſen:
Crucifigatur.

O Ziel zyt gy immers wat teerder van gemoet,
n ſiet, en beſiet eens wel deſen: *Ecce Homo.* Moy-
ſes ſeyt: *vadam & videbo, &c.* ick ſal eens gaen ſien
lit groot viſioen, hoe het mogelyck is dat den *Exod. 3.*
looren-boſch brandt ſonder te verbranden. Och
wat en iſſer onder deſen dooren boſch niet te ſien!
wat niet te verwonderen! wat niet met alle eerbie-
dinge te genaecken! O Ziel gaet, gaet met Moy-
ſes, en ſiet een vier van liefde dat onbegrypelyck
is, een pyne die onverdraegelyck is, een ſchan-
de die ongrondeerlyck is.

Ecce Homo. Siet den menſch die ſy gevanghen
hebben als een ſchelm, die ſy geſleypt hebben als
eenen miſdadigen, die ſy beſpogen hebben als een
ſlaeve, die ſy verbonden hebben als eenen melaetſen,
die ſy gekleet hebben als eenen ſot, die ſy ge-
geeſſelt hebben als eenen moordenaer, die ſy ge-
tracteert

tracteert hebben als een beeste. *Ecce Homo.* O mensch siet desen mensch die om den mensch verlooren heeft de gedaente van eenen Mensch.

Desen *Ecce Homo*, ongetwyffelt saeght gy staen voor uwe oogen ô H. Augustine, als gy seydt: *Grande spectaculum! sed si impietas spectet, grande ludibrium, si pietas spectet, grande mysterium!* Wee my sondigh, en ongeluckigh mensch dat ick oogen heb om soo droeve gedaente te mogen aensien! die myne sonden veroorsaeckt hebben, jae wee my, en drymael wee my sondigh, en ongeluckig mensch om dat ick alle myne litmaeten niet en verwissele met oogen, om dese droeve gestelteniſſe wel te doorgronden, want hier uyt is alle myne blyschap voorts-gekomen. Ah, waerom en verander ick niet in eenen hondert gehooghden Argus, ten minsten hadt ick het gesicht van u O Salige Angela van Fuligino om met u in 't aenschouwen van desen door gewonden *Ecce Homo* van my selven in een gesonde, in een salige flouwte te vallen, soo mocht ick hope scheppen van door het aenschouwen van desen *Mensch* eenen beteren mensch te worden.

Maer sullen de gemoederen van de verbitterde Joden dan noch niet beghinnen te verkoelen door dit Bloedt soo overvloedigh vergoten? wat segh ick verkoelen, sy worden ontsteken, sy vlammen onverzaedelyck tot dat sy hem aen het Cruys sien hangen. Jae in den keus tusschen JESUM, en Barrabam, stemmen sy voor den misdadighen, en veroordeelen den onnooselen. O Duyvelschen raet, ô vervloeckte verkiesinge, de vreedtsaemighen Salomon, den genaedighen Coninck, den sachtmoedighen Meester, den sorghvuldighen Herder, den goedertieren Vader wordt gestelt achter Barrabas, dat is, Godt achter den Moordenaer, het leven achter de doodt, het licht achter de duysterheydt; de heyligheydt achter de boosheydt; Godts Soon achter den soon des duyvels.

O

O Ziel, 't is eenen blinden, 't is eenen dullen eus, maer hoe veél en zynder niet die de Joen gelyck zyn in het goet te verstooten, ende n het quaet aen-te-nemen? Als ghy bittere dranc-en neêmt voôr de gesondtheydt des lichaems, n geen penitentie en wilt doen voôr uwe Ziel, an stelt gy Barrabam voôr, en JESUM achter. ls ghy besorght zyt om u lichaem te palleêren, n te verçieren, en geen neerstigheyt en doet om ziel schoon te maecken, dan stelt gy Barrabam oôr, en JESUM achter. Als gy hebt liever vraeck e nemen dan uwen vyandt te vergeven, dan stelt y. Barrabam voôr, en JESUM achter.

Maer ô Ziel gaet u dien *Ecce Homo* somtydts vat diep in u verstandt, wat diep in 't herte, wat iep in u gedachten, segt gy wel eens by wylen net Bernard. *Ecce Homo, non Homo; supra hominem, nfra hominem, intra hominem, extra hominem, pro omine, contra hominem. Siet den mensch, geenen nensch; boven den mensch, onder den mensch; binnen len mensch, buyten den mensch, voôr den mensch, tegen len mensch. Mensch*, om de menschelycke nature an hem aenghenomen. *Geenen mensch*, om de roeve gestelteniSSe. *Boven den mensch*, om sijne Godtheydt. *Onder den mensch*, om syne ootmoedigheydt. *Binnen den mensch*, om syne liefde. *Buyten den mensch*, om syne onnooselheydt. *Voor len mensch*, die hy komt verlossen. *Teghen den nensch*, die hy komt bekeeren.

O weerdige Hippolite Galantine hoe wist gy net de schilderye van eenen *Ecce Homo contra hominem* het hert van die Florentinsche Dochter te P. Rhi. reffen? sy wouw uwen spiegel sien, en gy gaeft naer soo veel te sien, dat sy haer eygen selven niet neer sien en kost. Och hoe sach sy op: als sy haer elven daer in soo leelyck sach, Gy mocht doen nen haer; en aen ons al-te-mael wel seggen:

Hic appone dolores,
Hic compone mores,
Hic depone tumores,

Geen vierige schichten en dringhen soo den gelyck de schilderye van Galantinus snée doô het hert van dese Dochter, soo het u belieft (Ziel hier volghen haere vlammende woôrden gewisse getuygen van haere bewegingen, en da het beste van al is, van haere bekeeringe.

Wie sal een traenen vloet aen myn gesicht verleenen
Om met myn oogen selfs myn oogen te beweenen
Wie sal uyt elcke vlecht doen springen een fonteyn
Want droefheyt die maer sucht, die droefheyt is te kleyn
Ick wil dit ydel hooft van haeyr, tot haeyrken wasschen
En dan eens wederom bestroeyen wit van asschen;
Ick wil van heden af gaen in een haeyren kleet,
Tot dat dit weldigh vlees swemt in den rooden sweet

'Ken kan my nimmermeer te herde wetten maecken;
Al koŝs ick van nu af een vier om in te blaecken,
Dit wulps, en werelts hert dat moet gemorselt zyn,
Godt geve doôr wat pers, Godt geve doôr wat pyn.
Ah sondaeress' als ick ben! die door myn ydelheden
Godts gratie, en Godts Bloet heb met de voet getreden,
Hout op myn sondigh hert; of soo ghy voórder gaet,
Soo siet wat hier voôr u van u palleêrsel staet.

Och

Och Ziel, och jae, dit is een werck van ons palleêren,
Ick ben ô Galant in syn naecktheyt in myn kleeren,
Ick sien syn doórne kroon gepluckt van myn çieraet,
't Is myn onkuysche handt die hem vol wonden slaet.
Hoe blindt was ick eylaes in myne boose wercken?
Want met dit duyvels kraem gonck ick staen in Godts kercken
Een ieder schouwt, en meyt het sweirt, de pest, regaal?
Ah in myn sondigh hert daer schuylt het altemael!
Wat raet dan myne Ziel om u ô Ziel te helpen;
Stort traenen dag en nacht; dat sal Godts Bloet gaen stelpen
Versoeyt u die gy waert wordt die gy niet en zyt,
En spiegelt eens bidt ick hier al u spiegels quyt.
Soo ick my hier in sien, en myn lichtveerdigh leven,
Moet ick meer tyt myn ziel, min aen myn lichaem geven
Ick leêf eylaes verkeert! myn ziel is bloot van al
En 't lichaem hanght vol goets dat haest verrotten sal.
Al lanck genoegh gedoólt, en tydt en ziel verloôren,
En dat om hier en daer een ooghe te bekoôren,
Die d'ander hebb' gequetst wordt beter hier gewondt,
U wonden goeden Godt die maecken my gesondt
Dat d'ander naer het Hof, en hoffsche Moden leven,
My wordt hier in dit Beêlt een ander weth geschreven:
Ey! dat sy gaen gestrickt, gehult, gekrult, gepopt,
Maer ick ontsluyt myn hert nu JESUS daer aen klopt.
En bidd' hem doór dit Bloet, dat ronsom hanght geronnen
Dat hy syn vyandinn' wilt synen vrede jonnen.
En ghy ô Galatin bidt voôr my nacht en dagh
Op dat een werelts slaef Godts kint soo worden mach.

Soo raeckten ô Ziel het hert van een wereldtsche dochter alleen de schilderye van eenen *Ecce Homo*. Hoe moet dan de alderheylighste Moeder door het deirlyck aenschouwen van JESUS selver met droefheyt geweest zyn overgoten. *Want de Alderheylighste Maghet Maria was daer tegben-woôrdigh als den President Christum aen het volck vertoont heêft, en geroepen :* Ecce Homo. *O wiens verstandt sal konnen begrypen met wat eene bitterlycke droefheyt u Moederlyck hert was overgoten, als gy uwen eenigen Soôn soo vreet saeght staen gebonden, en vreeder* *Tauler.*

O *noch*

noch gesonden? O wat een vriendelyck gesicht liet hy van boven op u dalen! en dat hy met syne tonghe niet doen en kost, dat dede hy met zyne oogen.

Dan my dunckt de Poësie sit al gereet om dit mysterie met haere beweghelycke stemme noch eens te hervatten.

O! Mensch hier staet den Mensch waer in om 's menschen sonden
Schier geen gedaente meer van menschen wordt ghevonden,
O Mensch siet desen Mensch heel in syn Bloet gebaeyt
Die als den boosen mensch van menschen wort versmaeyt!
Den Roomschen President die Jesum wou verschoonen,
Deé hem met roeden slaen, daer naer met doôrens kroonen
En als hy is mismaeckt, gekroont, verscheurt, doôrwont
Dan stelt hy hem ten toogh daer al de werelt stont.
En meênt dat doôr het sien het volck sal syn bewogen,
Maer hy is in syn hop', en voôrstel gansch bedrogen;
Het Grauw wordt opgehist doôr Priesterlycken haet
Dat schamperlyck den eysch, en 't recht ter syden staet
Jae roepen overluydt dat hy een eynd' sou maecken,
En rechten hem ter doodt, en Barrabam *sou staecken,*
En wat Pilatus *seyt 't gepusselt blyfter by,*
Soo groot is hunnen haet, soo fel de raserny!

O Joden, ó Godts volck uyt Israël gesproten!
Wat afgunst heêft u hert, wat bloet dorst overgoten
Eyscht ghy het leven dan soo schandigh tot de doodt?
Die u, en d'uwe was den troost in alle noodt?
't Is maer den vyfden dagh dat gy met blyde sangen,
Met stroeyen van de straet hem hebt in stadt ontfangen.
Doen songht gy altemael: Komt in gebenedyt
Nu roept gy altemael: Van hier Vermaledyt.
Waer zyn de blinde nu die hy 't gesicht quam geven?
Waer die hy van de doodt riep weder in het leven?
Waer die hy oyt genas, waer die hy heêft gespeyst,
En spreckter niemant dan terwyl men hem verwyst.

el hoe Jerusalem getuyght van zyn weldaeden,
aet ghy den Heylant selfs voôr moordenaers verraeden
Verwerpt ghy dan den geên' die storten komt syn Bloet
Voôr Barrabas *die 't u vergoôt met koelen moet,*
) wat vervloeckten keus, doch wacht maer veertigh jaeren
)an sal sich eerst de vrucht hier van gaen openbaeren:
My dunckt ick sien van nu u vesten al beleydt,
En dat men binnen u meer bloet als traenen schreyt.
En ghy Pilate *sult ten jonxsten dagh eens weten,*
Den Man waer over ghy als Rechter hebt geseten,
Het wasschen van u handt wat baet het altemael!
Het onnoosel verft sterck, jae meer als dobbel stael;
O! dat ghy saemen wout nu JESUM gaen verkiesen,
G'en sout noch prys, noch tust, noch Ryck, noch lant verliesen
Maer neen gy blyst versteent! dies naeckt u eenen slagh
Soo seer vermaledydt als iemandt treffen magh.
Gaet vry en achtet licht sijn Bloedt op u te haelen;
Hoe dier sal 't Joôdtsche lant het Bloet met bloet betalen,
Hadt ghy dit wel gebruyckt het waer den ryckften pant
Nu sal 't zyn tegen u een sweirt in Godes handt.

GY dochters van Sion, ey wilt u wat verlegen!
Siet eens wat Salomon heêft voôr een kroon gekregen
Daer hem de Synagog' sijn Moeder meë verçiert,
Den dagh als ieder een hem voór den Bruygom viert
Siet hoe hy staet gehult vol van groot-daedigheden,
Den Schepter die hy voert is uyt een riet gesneden,
Het purper is een vodd' daer uyt den hoeck gehaelt,
Hoe leegh komt voór den mensch Godts Majesteydt gedaelt!
Als hy op Thabor gaf een straeltjen van sijn wesen,
Sijn aensicht scheen een Son van straelen uytgelesen,
Sijn kleet was wit als sneeuw, nu is den glans verdooft
En Godt schijnt hier van Godt, jae mensch van mensch berooft.
Doch hy sal naederhandt eens daelen uyt de wolcken,
Als voór hem sullen staen, en beven alle volcken,
Dan sal dit vonnis eens, en deês rechtveerdigheyt,
Weer voór het vonnis staen, en zijn in schael geleyt.

Daerom ó Sions Jeught wilt doch vóórsichtigh kiesen,
En hebt het liever al als JESUM te verliesen,
Soo lanck als ghy by u den ermen JESUM houdt,
Soo hebt ghy meerder schat als al het werelts goudt,
Als de bekoringe dan u komt tot sonden vleyden,
Laet u dan niet doór lust, of gunst, of haet verleyden,
Stelt wyn, en seijd', en gout, en spel, en jock van kan
Hecht u aen JESUS vast met eenen staelen bant.
Seght dat ghy niemant kent als JESUM uyt verkoóren
Dat hy den Koninck is, den Koninck hoogh gheboóren
En dat ghy hem u woórt, u hert, u ziele geeft,
Voór al wat datter lieft, voór al wat datter leeft

EN gy die dit hier leest spreeckt ghy soo t' allen tyden
Is JESUS u soo weerd' dat gy om hem wilt myden
De sonde die u vleyt, my dunckt u hert seyt : Neen
Onsaligh als ghy zyt, Mint Godt en hem alleen.

HISTORIE.

OCh jae Ziel doet alsoo, ende *Mint Godt alleen* kiest hem boven al, en voôr al, geêst hem u hert, en schenckt hem uwe liefde. Maer weet gy wel wat den ouden Tertulianus seght. *Si Deus sit in fœminarum pectore, hoc cognoscitur in capite. Of de liefde Godts is in het herte van eene Vrouwe, dat moet ghy vraeghen aen het hooft van eene vrouwe.*

De Godtvruchtige Ziele die in het printie boven haer hert aen het riet heeft hangen den *Vive JESU*, die geêft licht aen dese woôrden: Onder andere saecken waer doôr de steden van de Teurcken verschillen van de steden der Christenen is dit. De thoôrens in de Christene steden hebben boven altydt haenen en Cruycen; in teghendeel staet op de thoôrens der Teurcken altydt halve maenen Komen de Christenen eenige Turcksche steden te veroveren soo stellen sy Cruycen in de plaetse van de Maene soo de Turcken eenige Christene plaetse vermeesteren, soo werpen sy de Cruycen af, en gaen hun Maenen daer boven op verheffen.

Op

p desen voet gaet het oock met het Casteeltjen an het menschen hert. Want het geestelyck hert raeght kruyskens van verstorventheydt, en het ereldts draeght maentjens van ydelheydt. Och oe veêl maentjens en vaentjens zynder aen soo en casteeltjen, wat al plumagiekens, pendanten, epoeyerde locken, brasseletten, witte schoent-ens, geborduert met galossen, spiegeltjens van vantagie.

Doch als het somtydts nu alsoo geheurt dat de ratie Godts sulck een wereldts casteeltjen met oete kracht in neemt, het eerst dat sy doet dat alle die ydele maentjens, en strickxkens, en veurkens, en de gantsche mode af-te-werpen, nde in plaetse van die, teeckenen van verstervinge planten, leerende in een stil modest kleet gaen, oerende die gepoeyerde ende gekrolde locken, ende daer te vooren het spiegheltjen honck, aer nu een roosen-hoeyken te leeren draeghen. En victorie niet alleen loonbaer by Godt, maer of-baer by de menschen; soo verre dat oock de Heydensche Roomsche Keysers af-traeden van hunne riumphante waegens, en leyden met eene eer-biedinghe hunne laurier-croonen voôr de voeten van diergelycke maeghden. Och hoe wonderlyck len wy dit overgeven van het ydel casteeltjen in zyn werck gegaen te hebben met die seer edele Sanchia Carillo; naer dat haer wereldts hert eens doôr Mag. Joannes de Avilla geraeckt was in den Bicht-stoel daer sy soo vol ydelheyt was ingekomen, als sy vol salige beroeringe, en overvloedige trae-nen daer is uytgetreden. Op welcken selfsten dagh sy het kasteeltjen, ô gewenschte victorie voôr de Engelen! van haer hert noch heeft overgelevert, de ydelheyt met haere wereldtsche kleederen uyt-schuddende, ende daer boven op den *Vive JESUS* geschreven, en altyt gedragen.

Maer met wat lof-rycke woôrden sal ick uwe standt-vastighe kloeckmoedigheydt beschryven ô edele, ende godtvruchtige Maghet van Napels!

O 3 wiens

wiens godtsaligen keus my bekender is als uwen naeme. Gy kont het gedencken in wat een persse van benouwtheyt u gemoedt was op dien tydt, en stont, als wanneer uwen Serviteur met uwe Ouders in het Salet saeten om tusschen hem, en u een houwelyckſche voôr-waerde te beraemen Gy van hun tot ſulck een gewichtige ſaeck oock in geroepen zynde; verſocht een weynighsken tyt om u in u camer te vertrecken. Ende met reden want het *jae woôrdt* is lichter om ſpreken, als om breken. Gy trockt den ſleutel af, en ſloot de deur achter u toe, en werpende u voôr een devoôt Beêldt van onſen Salighmaecker, gaeft den toon aen uwe overvloedige traenen, en ſuchten, en boeſemde uyt deſe naervolghende woôrden: O goeden Godt, en Salighmaecker! gy zyt myne getuygen dat ick nimmermeer deſe ydelheydt des wereldts, noch koſtelycke kleederen en heb aen gedaen om daer geſchaepen oogen mede te behaegen, verre zy van my dat ick daer ymandt liefde mede ſoude gheſocht hebben te locken Doch nu den tydt, ende den noodt my praemt en het verſoeck ſoo gy my met uwe gratie to hulpe komt, de reſolutie ſal haeſt genomen worden Den keus moet geſchieden tuſſchen de gene die zyn in de twee kamers, dat is tuſſchen u, ende den genen die my ten houwelyck is verſoeckende Hoe! ſal ick my tot eenen ſtaet konnen begeven die my ſoo verre afleydt van het gene dat ghy voôr my hebt geleden, ſal ick een ydele, ende prachtige Bruyt zyn daer men van u maeckt eenen bloedigen *Ecce Homo*, ſal ick myne genuchten gaen ſoecken terwyl gy van den hoofden tot de voeten ſtaet vol ongenadige pynen, ſal ick bedeckt met karkanten, bezaeyt met peerlen, den tour van à la mode ryden, daer ick u den laſtigen balck des Cruyce ſien ſleypen achter ſtraeten, wel hoe goeden Godt, en Salighmaecker van myne Ziele ſou ick ſoo onaerdigh weſen aen u leven!

Coronada Vulner.

So

Sou ick voeren peerle snoeren,
En juweelen om den toon!
Sou ick rocken mijne locken,
Als ghy draeght een doórne kroon,
Ick met ringen moeye dingen;
En met stricken van sattyn?
Daer u handen vast met banden
Op den ruggh' gebonden zijn!
Sou ick minnen met mijn sinnen
Iemandt die haest sterven moet!
En gaen haeten, en verlaeten
Die voór my vergiet sijn Bloet,
Liever sterven als te derven
Die voór my gaet in die doodt:
Laetse stryen, laetse vryen
Myne liefd', en heêft geen noot.

Geensints. Heere JESUS, geensints, dat en sal inder eeuwigheydt niet geschieden.

Dit hadt gy qualyck met een teer gemoedt, en met een beregent aensicht uyt-gesproken, als wanneer ghy genomen hebt het scheirken uyt u naey-kussen, en zyt daer mede-geloopen doôr alle beyde uwe schoone gekrolde locken, ende hebt van het af-gesneden haeyr eenen krans gevlochten en den selfsten gehanghen aen de voeten van u Crucifix, ende dat in uwe handt dragende, maer veel meer in u hert, zyt daer mede gekeert in de kamer daer u Vader, en Moeder, ende uwen toekomenden Bruydegom (soo sy meenden) aen de tafel noch waeren geseten, en op uwe wederkomste verwachten.

Seght my eens ô kloecke Ziele hoe saghen sy op, besonderlyck uwe Moeder, als sy u in dese ghestelteniffe eerst vernaemen, hoe moest dit (want Godt speelden mede) in hun ooghen, in hun verstandt, ende in hun herte wercken, ghy kloecker als eene Judith die eenen Holofernes, dat is de Werelt hadt verslaghen, spraeckt als

eenen Engel, met krachtige woôrden, en krachtiger met traenen, seggende: dat den keus gedaen was, dat het Lot op Jesus Christus was gevallen, datter een houwelyck ghesloten was dat in der eeuwigheydt niet en soude scheyden, dat gy den genen, die gy droeght in u handen, de trouw, en het hert onwederroepelyck hadt geschoncken, dat daer ten eeuwighen daghen niet anders als *Vive JESUS* souw opgeschreven worden. Waer het in myne macht ô edel Ziel ick sou dit kloeckmoedigh feyt met de straelen van de sonne gaen beschryven om alle herten uws gelyck daer mede doôr de gantsche wereldt te verlichten, ende te ontsteken.

O Ziel leert van dese kloecke Ziel, leert dien *Vive*, *Vive*, *Vive JESUS*, besonder als gy in u gewaer wordt eenighe bekoringhe, of aenghelockt wordt tot sonden. Alsser twee partyen Soldaeten malkanderen onbekent te ghemoedt komen, dan roepen zy *Qui vive !* die in des Coninckx dienst zyn, antwoôrden: *Vive Bourgonge*. O Ziel als u of sinnelyckheydt, of onverduldigheydt, of hooverdye aenvalt, en seydt: *Qui vive?* Antwoôrdt *Vive Bourgonge, vive het root Cruys, vive, vive, vive JESUS*. Soo dede de voôrghemelde Sanchia, de welcke voelende eenigen brandt van oneerlycke bekoringe riep *vive JESUS* en is in een tonne vol ys kouwt water gesprongen: sy was, en bleef ghetrouw in haeren Coninckx dienst, en daerom mocht dese *Vive JESUS* roepen. Standtvastigheydt in wercken baert roem in woôrden.

Ende dit tot noch toe, maer wilt ô myne penne uwen streeck een weynigh hooger nemen Laet ons eens gaen ontdecken, wat een verheven eere, wat eene ryck-blinckende glorie sulcke getrouwe Zielen met eenen helderen glans overluysteren. Laet my hier geoôrloft zyn ô Catharina, ô suyvere perle van *Stenen*, dat ick myn voôrnemen in uwen persoon mach gaen aen-wysen. Van wie hadt gy geleert dat de doôrne kroonen

in

u weirdigheydt overtreffen de goude kroonen; och! hoe wel hebt gy ghekosen, als de andere meenen dat ghy het slechtste hadt gekosen. Ick sien u gaen met een Crucifix in uwe ermen, met de doorens op u hooft, dat is, ick sien u gaen met het çieraet dat de ydele Wereldt niet en kan begrypen, en den Hemel niet genoeg en kan verwonderen.

Maer wat wilt doch bedieden dat ick u in u suyver en wit lichaem sien draegen de vyf rootbloedige Wonden, ende dat in handen, en voeten, en in uwe Zyde. Och hoe hoogh verheft u den Hemel als de aerde u het meeste gonck vernederen! Ick ken och jae, ick ken de lickteeckens, ick bespeure de groote jonste, die doorgronde ten naesten by het diep mysterie, och jae Bruyt Christi, ick sien watter is geslaeghen; de Rechts-geleerden geven my hier licht als sy seggen: *Decet mulieres Conjugis claritate frui, quoniam radiis meritorum coruscant.* Die met een doorluchtigh persoon getrouwt is, die voert de waepens van den genen daer sy mede getrouwt is.

O edele versaeminge! dat de andere in u prysen de strengigheydt des levens, de standtvastigheydt in bekoringen, de gedienstigheydt aen een onbeleefde vrouwe, de vierigheydt tot het H. Sacrament, als ick sal seggen: de H. Catharina draeght in haer lichaem de vyf Wonden Christi, dan sal ick geseydt hebben dat alle tongen konnen seggen, en alle verstanden konnen bepeysen.

Maer O Ziel ick sien dat sy den saligmaecker het lastigh Cruys op syn gewonde schouderen sonder eenige bermhertigheyt eylaes! gaen leggen, laet ons hem door medelyden, ende leet-wesen gaen vergeselschappen.

Den

Den Heere JESUS gelaeden met het Cruys gaet na den Bergh Calvarien.

Sy hebben JESUM genomen en uyt-geleydt, ende hy draegende ſyn Cruys is uyt-gegaen. *Joan.* 19.

SIN

SIN EN BEDIETSEL

Van het Beëldt.

O JESU wat een bitter ſmert
Doet my dit ſwaer Cruys in myn hert!
Als ick u machteloos ſien gaen,
En t' elcken voet-ſtap neder-ſlaen,
Wie heêft u met dit pack belaſt,
Dat beter op mijn ſchouders paſt?
O Iſaâc draeght gy ſelfs den brandt,
Draeght gy het houdt tot d' Offerhandt,
Maer wie heêſt u ſoo ſeer mis-maeckt,
Wie heêſt u aenſicht ſoo geraeckt!
Het hanght vol traenen, ſweet, en Bloedt,
De wonden ſtaen in overvloet!
Moet dit het groen houdt onderſtaen,
Hoe ſal 't dan met het dorr' hout gaen.
Vaeght af Veronica, ey vaeght
De wonden die het aenſicht draeght:
Ontfanckt doch in een ſuyver kleet
Syn overvloedigh Bloet, en ſweet.
Den Doeck en iſſer nauw ontrent
Oft 't aenſicht iſſer in geprent;
Wat wilt dit ſeggen droefſten Heer,
Want dit bediedt dunckt my wat meer.
Wenſcht gy miſchien dat nu voôrtaen
U aenſicht in ons hert ſou ſtaen,
Op dat wy ſoo u ſmert, en pijn
Met danckbaerheydt gedachtigh zijn.
O Ziel voôrwaer gy hebt verſtandt,
Dat gy terſtont u raeme ſpant;
En met de ſlos-ſyd' en de naelt,
Dit aenſicht in u herte maelt;
En hem borduert gelyck hy gaet;
Gelyck hy valt, gelijck hy ſtaet:
Gy werckt u herte deur, en deur,
En dat met menigh droef colleur,

Dan neemt gy eenen bleecken draet,
Dan weder eenen incarnaet,
Dan somtijts blauw, dan somtijts groen,
O Ziel hoe weêt gy dat te doen,
Soo dat u hert een aensicht wort
Dat sweet, en Bloet en traenen stort,
Seght my wat blijschap dat dit geeft,
Als JESUS binnen u soo leeft,
Is't niet een aengenaem vergiet,
Een bitter soet al wat gy siet,
Een lieve smerte voór 't gemoet
Beschildert met soo dierbaer bloedt.
Hoe moet u hert in vlammen staen,
En doór de vlam in vlam vergaen,
Gy smilt, en vloeydt in desen brant,
Doch strackx het water is ter handt.
U traentjens rollen even dicht,
En over wolcken u gesicht,
Maer hoe ghy 't vierken meer besproeyt,
Hoe dat het meer in vlammen groeyt.
O wat een hemels soete smert
Moet wesen in dit saligh hert!
Och dat den mensch eens wel verstont
Hoe 't hert doôrwondt is meest gesont!
Hy sloot daer uyt geloovet vry,
De werelt met haer pompery,
Nu siet men dat de Ydelheyt
By fout van dien 't hert verleyt.
Ick bidt u sieter daer een staen
Met soo veêl Moden om en t' aen,
Die soo vol is van ydelheydt,
Als s' ydel is van heyligheydt,
Die aen de Werelt klaer betoont
Hoe dat de Wereldt in haer woont,
En acht haer eygen selven meer
Als wel de liefde van den Heer;
Doch al wat gy uytwendigh siet
En heêft noch by 't inwendigh niet.
O dat gy eens haer herte saeght!
Wat slimme rancken dat het draeght,

En

En wat sy daer al in verbeêldt,
En wat dat daer al binnen speelt!
En wat sy jaeght met dit çieraet.
Oock selfs als sy te kercken gaet:
Want in Godts tegenwoôrdigheydt,
Daer menigh ziel soo bitter schreyt,
Daer lockt, en lockt men ander aen,
Is dat niet fraey te Kercken gaen?
Wat wonder dat Godt diergelijck
Verhaest met een ontijdigh lijck;
En van 't schandael een eynde maeckt
Waer mee den duyvel zielen haeckt?
Siet wat ick uyt 't palleeren sluyt,
(De vroôme neem ick altyt uyt)
O ydel Ziel, ô Wereldts kindt?
Gy zijt met bey u oogen blindt,
En blinder noch in u verstant;
Ey siet eens op den anderen kant,
En wat voór gasten dat daer staen,
Wat blyschap hun wort aengedaen;
Geloovet my, het doet hun deught,
Jae dansen altemael van vreught,
Als gy u laet doór nieuwigheyt
In-blaesen al deês ydelheyt
En peyst ghy niet dat ghy verslyt
Daer in soo veêl soo schoonen tijt,
Ach dat ghy maer een thiende paert
Voór uwen JESUS hadt gespaert?
En u rosetten met sijn Bloet
Gelijck als dese Ziele doet:
En 't haeyr soo ydel gepareert
Waer op zijn doôrens gefrigeert:
En waert met traenen geblancket,
En droeght wat gal voór u civet,
En somtyds wel aendachtigh saeght
Den spiegel die de liefde draeght!
Ghy wierdt al schoonder als ghy zijt,
Jae Koninginne metter tijdt
Dus Contrafait wel JESUM naer
In pijnen hier en vreughden daer.

En seght: O JESU weirt van my
Deês ydelheyd, en pompery
En in myn hert soo groen, soo licht,
Druckt daer u bloedigh aen gesicht,
Soo bangh, soo droef als ghy 't nu draeght,
Op dat aen u myn hert behaeght!
Borduert myn hert met uwe pyn,
Op dat 't aen u gelyck mach zyn!

XII. CAPITTEL.

De droeve, ende bittere Cruys-draeginge JESU Christi.

DE bloedige Processie ô Ziel die gaet al, de doodt-klock die luydt, de droeve trompetten die klincken, die uyt-roepers gaen voor aen om de oorsaeck synder doodt te verkondigen, sy segghen dat hy is gheweest *eenen verleyder des volckx, eenen muytmaecker*, als oock, dat hy sy selven beroemt heeft *Koninck te wesen.* Achter dese volgen de beulen met de leeren, haemers, naeghels, ende andere instrumenten, daer naer komen de Soldaeten, de welcke JESUM omringelen gaende tusschen de twee moordenaeren. Hoe wel sou ick van hem mogen segghen het gene Abulensis seydt van Sampson. *Miseranda calamitas Sampsonis! Sampsonis deploranda sors! ô virorum fortissime, ô virorum flos quò redactus es! O droeve ende ellendighe bedrucktheydt van JESUS! O beweenelycken staet van JESUS: O ghy dien aldersterckSten der mannen, ô ghy uyt-ghelesen bloeme der menscheu waer toe zyt ghy gekomen.*

Eylaes hoe gaet den Heere JESUS daer met den swaeren balck overlaeden, hoe worden syne teere, ende door-wonde schouders met een lastigh ghewicht gebroken, hoe sal hy noch tot voltreckinge van onse saligheydt den bergh opwaerts geraecken? men seght gemeenelyck, den langen wegh maeckt den moeyen knecht, maer den

langen

langen wegh maeckt hier den vermoeyden Heer O onnoosfelen Isaac ghy gaet ten bergh-waert op met het hout tot de offerhanden, ende uwen Hemelschen Vader draeght in d'een handt het sweirt van rechtveerdigheyt, en in d'ander handt het vier der liefde.

En al waer het saecken ô Ziele dat dit droef spectakel ghenoegh was om steenen herten te bewegen even-wel en lesen wy niet, datter ymant onder soo veel hondert duysende (want die waerender doen te Jerusalem) met hem mede lyden gehadt heeft, als eenighe goede bermhertighe vrouwen. De Vrouwen maecken den meesten hoop in de processien, den meesten hoop in devotien, den meesten hoop in de Kercken, is te vermoeden dat sy oock wel den meesten hoop in den Hemel mochten maecken.

O Ziel als ick dese teer-moedige vrouwen den Heere Jesus sien beweenen, dan peys ick op een schilderye van Margareta Coninginne van Navarra, die voerden in haeren schilt een gekroonde Lelie, ende van twee kanten schoone peerlen. Want wie is doch dese Lelie des veldts als den onnoosfelen Heere Jesus! die hier met doorens gekroont gaet, en die behangen wordt met die schoone peerlen van de traenen van de vrouwen die syne doodt soo hertelyck beklagen. Haer divise was: *Admirandum naturæ opus.* Maer ick salder onder schryven: *Admirandum amoris opus! Een wonder werck van liefde!* O Ziel wat een schoone Ziel sout ghy zyn! wist ghy al dickwils dese peerlen, niet aen uwe ooren, maer aen uwe ooghen te hangen, ende wist ghy daer mede dese Lelie, dat is, den Heere Jesus te beweenen.

Onder dese mede-lydende Vrouwen wasser een met naeme Veronica, *alias Berenice*, dese ontmoetende den Heere Jesum ende siende sijn bloedigh sweetende aensicht ende beweeght door syn alder-bedruckste wesen, heeft uyt medelyden eenen doeck genomen, om syn gebenedydt aen-

sicht

ficht daer mede af-te-drooghen, ende fiet, op ftaende voet is dit droevigh aenficht mirakeleufelyck in den doeck ghedruckt ghebleven het welck hedens-daeghs noch met groote eerbiedinge getoont wordt binnen Roomen.

O Ziel hoe droeven portrait ende contrefaitfel iffer in defen doeck te aenfchouwen, O wat een verfchil iffer tuffchen fyn aenficht op Thabor, en by Calvarien? Dat was vol ftraelen, dit vol doorens, dat vol gratien, dit vol abominatien, dat als een Son, dit gelyck eenen bloet doeck. Evenwel dit H. aenficht befiet Godt den Vader met behaegen, de Engelen met verwonderinge, de Maghet Maria met compaffie. De H. Kercke met eerbiedinge, Veronica met leetwefen, Magdalena met betrouwen, de Bruyt met eene diepe contemplatie, ende meditatie. Want wefende in haeren luft-hof, pluckten fy af eenen granaet-appel brack dien in ftucken, ende bleef daer op-ftaen mediteren. En als men haer fey: wel heminde Bruyt waerom en neemt ghy niet u vermaeck in alle die lieffelycke faecke daer uwen hof mede is als overgoten? ghy hebt die fchoon geborduerde pauwen, die aengenaeme groene papegaeyen, die filvere fonteynen, ende fpringende wateren, behalven alle die foetigheden die in uwen bloem-hof zyn te lefen. Wat is daer al te fien in een ftuck van eenen gebroken granaet-appel?

O Ziel fy fiet daer veel in, en daer is oock veêl in te fien. Want in der waerheyt gelyck eenen gefcheurden granaet-appel bloedigh is en gekroont; foo is den doeck van Veronica oock van gelycken, foo dat fy wel mach feggen van
Cant. 4. hem dat hy fey van haer: *Sicut fragmen mali punici ita genæ tuæ.* Oock wie fal my geven dat ick eens naer de weirdigheyt der faecken daer op magh blyven ftaen finnen, ende myne ydelheyt in defen fpiegel volkomentlyck mach doorgronden, en (dat het beft van al fou zyn) verbeteren, ondertuffchen foo fegh ick:

DRoeven JESUS al u lijden,
Naegels, Cruys, en bitter strijden;
En soo menigh vreeden slagh;
En dat aensicht vol tormenten,
Wilt dat in mijn herte prenten,
Op dat ick 't daer lesen magh.

Maer waer zyt ghy, waer blyft gy ô traege, ô slaeperachtighe Ziele? ô gy, groote van klachten, en kleyne van couragie, ô gy kloecke van woôrden, en slappe van wercken, het schynt dat ghy Simon Cyrenæus wel uyt syn plaetse soudt stooten, en als het op een lyden komt, dan en isser tot uwent niemandt t'huys om wat te verdraegen. Ghy zyt, voôr waer jae, ghy zyt van het Maeghschap van dien Novitius die in een visioen, ofte ontgeestinge den Heere JESUS ghelaeden met syn Cruys vierighlyck badt om hem te moghen helpen draeghen. Den Heere JESUS strafte hem met een ooge, en met dese woôrden: *Wat soudt ghy myn schandigh, en lastigh cruys helpen draegen, die niet eenen versleten Schapulier en kont draegen*, seght my eens ô Ziele ter goeder trouwen, passchen dese woôrden niet by wylen oock op uwe manieren, ghy wilt het Cruys Christi helpen dragen, ghy wilt lyden, gy wilt in tegenspoet verduldig zyn, gy wilt met eenen kloecken moedt alle swaerigheden sien onder de oogen, met een woôrdt, ghy wilt den Cruysdraegenden Salighmaecker naer volgen, en wonder dingen uytrechten, en daer-en-tusschen het minste dat u tegen de schenen springht, hoe kleyn het oock sy, daer licht alle uwe Christelycke stercke in d'asschen.

Eenen stoel die u in den wegh staet, een glas dat onnooselyck ghebroken wordt, een woôrdt alleen geseydt om te lacchen, een bloem die in den hof gheplucht is, een druyve die van den wyngaert geresen is, een plomp antwoôrdt van

P een

een maert die ongepollyfteert is, een boodtfchap die niet tydts genoegh volbrocht en is, een verftervinge daer gy mede beproeft wordt, een tantpyn daer gy mede gequelt wordt, een dit en dat daer gy mede geraeckt wort, foo kleyne faecken, jae foo kleyne faecken doen u fomtydts feggen, en dickwilder peyfen: *'t En is niet om te verdragen, en wie fou het konnen verdraegen?* O fchoone Cruysdragerffe als gy zyt: het fcheen in uwe Meditatie, dat gy u met eenen heelen boom fout hebben laeten overlaeden, en nu preutelt gy alffer alleen wat blaederen op uwe fchouderen ryfen. O dat gy hadt wat kloeckmoedigheyt in u hert, wat edel bloedts in uwe aders, wat couragie in u gemoedt, wat fterckte in u meditatie, hadt ghy fyn aenficht in u hert geborduert, ghy en foudt foo niet melanckoligeeren in uwe Cruyskens, maer gy foudt feggen met dien vroômen Ethei als hy David fagh lyden: *Vivit Deus, & vivit Dominus meus Rex, quoniam in quocumque loco fueris Domine mi Rex, five in morte, five in vita, ibi erit fervus tuus.* Ick en wil niet geftreelt zyn als ick mynen JESUM foo fien geflaegen. Ick en wil niet dat men my fal vieren, en als eenen heylighen dagh van my maecken, als ick mynen JESUM foo fien verworpen. Ick en wil in geen eer geftelt zyn, als ick mynen JESUM foo fien verfmaet worden. Ick en wil niet leven als ick mynen JESUM fien gaen fterven.

Soo hadt van den Cruys-draghenden JESUS de H. Therefia leeren fpreken: en daerom voerde zy in haeren fchilt: *Aut pati, aut mori, of lyden, of fterven,* of een doodt kift of een kruys, lyden was haer leven. Dat hert eens geraeckt met dien brandenden fchicht van dat goddelyck vier, dat en hadt geen ruft in de rufte. Men fagh aen haer het gene men fiet aen ymant die feer ontfteken, en verhit is, die leght fyn bovenfte kleederen af, die flaet fyn mouwen op, die fet deur en venfters open, om den wint te vatten, en fy felven te verkoelen,

foo

soo wenschte sy om van alle kanten met lyden als bewaeyt, en bestormt te worden. Maer gy ô Ziel ô gy kout-vorstige! gy klaeght, en kreunt van het minste windeken datter doôr een spleetjen van een venster op u komt gedreven, een teecken voôrwaer dat de hitte, en Godts Liefde in u herte seer kleyn zyn, daer soo groote onverduldigheyt in wort gevonden Couragie, Couragie Ziel siet hoe verduldig uwen Salighmaecker, hoe gewilligh hy dat lastig Cruys voôr u gaet draegen soo dat hy mag seggen:

Dry-en-dertigh jaer
Heb ick voôr u geleden
Soo menigh voet-stap swaer
Heb ick voôr u getreden!

Leert dan ô Ziel van dit Goddelyck voôrbeêlt; leert hoe gy u onder u Cruyskens moet draghen; leert verduldigheyt, leert lanckmoedigheyt, weet dat u hert is gelyck aen't soffraen, dat noyt beter en groeyt, noyt soeter en rieckt, dan als het wel dapper wort behaegelt. O Ziel dat gy dit nu in den tydt van u lyden wel verstont! gy sout al vlytigher hovenieren, om daer naer te mogen roemen: *Messui myrram meam cum aromatibus meis.* Cant. 5.

Ick heb gemaeyt den myrrher oost
Vol specerey, en soeten troost,
En 't Cruys dat my eerst bitter viel
Stort vreucht op vreucht in myne ziel.

Maer t'is tydt dat wy de Poësie noch eenmael op dat Mysterie hooren spelen.

Met stooten, en met slaen met sleypen, en met sleuren,
Met boomen over-last die u de leden scheuren,
Gelastert, en doôrwont, daer toe vermaledijdt,
Gaet gy voôr ons ter doodt daer gy onnoosel zijt,
Gy valt van stap tot stap, ick hoor u deirlijck hygen;
Gy blijft noch onder 't Cruys eer gy den berg sult krygen,
Gy wort te machteloos van pijnen, dorst, en smert,
Hoe bangh, eylaes hoe bangh moet gy zijn aen u hert!

Ghy zijt, waerachtigh jae, ghy zijt den Man der pynen,
De droefheyt soo s'u vont van droefheydt sou verdwijnen
Hoe sal u Moeder sien als sy u strackx ontmoet,
Sy volght de selfste straet die sy vindt heel bebloet?
Die in hun deuren staen al hebben s' u verwesen,
Die komt met u te sien den weë in't hert geresen,
Wie heden sonder sucht, en medelijden gaet
Is herder van gemoet als keyen van de straet.
En waerom wilt ghy dan ô Heere niet gedoogen
Dat dese Dochters gaen met traenen in haer oogen?
Al ghy siet dat deês' schaer in louter traenen smilt
Gy weêt, al swijgen sy, wat dat het seggen wilt.
EN ghy Veronica den roem der Jootscher vrouwen,
Die ons in uwen doek sijn aensigt geêft t' aenschouwen
Met recht loopt u gesicht gelijck een vol fonteyn,
Doch hoe ghy weent of niet, noch is den rouw te kleyn.
Soo lanck ghy desen doeck sult voör u oogen draegen,
Neemt vry den tweeden doeck om traenen af te vagen:
Wie sou doch konnen sien dat hier soo wort verbelt,
Die niet en vonckt in 't hert, en traen in d'oogen spelt.
O Aensicht, ô Godts Soôn geschildt naer het leven!
Ghy komt om een copye aen ons gemoet te geven.
Wel aen druckt u, bidt ick diep in mijns herten gront
Soo als ghy zijt gekroont, soo als ghy zijt doôrwont.
O Mensch, ó wie ghy zijt hier is voör u te vinden
Den doeck waer mee dat gy u wonden sult verbinden
Siet wat Veronica tot u verwecksel draeght
Als ghy onwilligh lijdt, en van u cruycen klaeght
Wat tegenspoet, of druck u ziele komt benouwen
Noch sult gy meerder smert in desen doeck aenschouwen
Leght in een trouwe schael sijn pijnen, en u pijn,
Die sullen eenen balck, en d'u een splinter zijn.
Hebt ghy of schimp, of spot en t' onrecht noch geleden,
U hooft en is noch niet met wonden gans doórsneden,
Heêft u een boose tongh' gelastert, of geschelt.
Ten zijn maer woórden noch daer JESUS doórens telt.
O kleyn kleynmoedigh hert altijt soo vroegh aen't klagen
Siet eens wat slagh of stoot dat ghy al hebt verdragen,
Hoe tiert ghy als ghy moet eens voór de Heere staen,
Men doet u achter straet noch met geen beulen gaen.

EN gy ô Ydel hert soo sot in u palleren,
Komt spiegelt u hier oock in 't Aensicht uwes Heeren
Siet dese Mode *wat, en schickt daer naer u hooft,*
Of gy wort van sijn rijck ten jonxsten dagh berooft.
Waer toe al u blancket, waer toe die poeyer doosen?
Die mouchens? al dat lint? die stricken? en die roosen?
Of wilt gy schoonder zijn als gy van aensicht bent,
Wee u soo Godt u seyt dat hy u niet en kent?
Gy wilt u schoonheyt gaen verr' boven haer verheffen,
En daerom sal u Godt noch in u schoonheyt treffen;
Die niet te vreden is met dat hem imandt geeft,
Die is niet weert dat hy sal houden dat hy heeft.
Dies snoeyt deês ydelheyt die u hert heêft bevangen,
En weêt dat aen u ziel is vry wat meer verlangen,
Och dat gy eens begost! 'k en segget nu niet al,
Maer weêt dat u de deught dan schoonder maken sal.
VOór u ô mijne Ziel is oock dit bitter lijden
Een spiegel in den druk en sweet doek in het strijden
Vaeght hier u traenen af en laet u klaegen staen,
Wat u te lijden komt, of u wort aengedaen.
Print diep in u verstant dit Aensicht root, en bloedigh,
Op als gy lijden moet, moght lijden heel langhmoedigh
En soo u pijn, of smert, of droefheyt praemt te seer,
Segt dan: waerom geklaegt den Heer lee noch al meer
Gebruyckt ó mijne Ziel, gebruyckt dit droevigh wesen
Als een van granaet met sijn Croon uytgelesen,
Dat heêft deês edel vrucht voór die in sieckten zyn,
Dat sy verversingh' geêft, en dient voór medecijn.
Och wiert my maer een kern' van dese vrucht geschoncken
Hoe sou mijn flouw gemoet daer weder doór ontvoncken
O Aensicht, ó Godts Soón, ó Goddelijcken Doeck!
Maeckt my in 't lijden sterck, en in't verdragen kloeck.

HISTORIE.

HIer wenschten ick in u ô Ziel den lof die aen de Sulamite wort gegeven, als van haer gheschreven staet datse niet alleen begaeft en is met schoone oogen, schoon haeyr, schoon wanghen, schoon tanden, maer datse oock heeft eenen neus gelyck aen den tooren van Libanus waer

op de Sentinel ſtaet, om af te ſpieden wie daer uyt, en in de Stadt Damaſcus zijn gaende. Een vremde manier van ſpreken, maer een gewiſſe manier van pryſen. Want is te bemercken dat hier door in haer den goeden reuck, ende het verſtandt wort verheven, ghelyck den goeden reuck in eenen brack, die op de jacht is af-gheleert, ten hooghſten wordt ghepreſen. Deſe honden ſiet men onvermoedelyck het veldt af-ſnuffelen, over al rieckken, en ſchier aen elck grasken eens vraghen of ſy den haes niet en hebben ſien loopen; en al is't ſaecke dat ſy dwers, en lanckx de doornen, haghen, en ſtoppelen, en drooge, en dorre blaederen zyn loopende, ſoo baffen, en blaffen ſy al of ſy wilden ſegghen: O haesken, haesken wy hebben den reuck ghevat, en al en ſien wy u niet, hier ontrent nochtans zyt gy gheweeſt, en hier kont ghy gevonden worden.

In deſer voeghen wort van de volmaecktheydt van den reuck van de Sulamite geſproken: Sy ſiet een dor Cruys, ſy ſiet een verſtervinge, ſy ſiet een ſieckte, ſy gevoelt pyn, en mits ſy verſtant heeft van de Saligheyt naer te ſpeuren, ſoo weet ſy dat in ſulck een onſienlyck leven, in het verdraghen van pynen en verſtervinghe, in het naervolghen van den Cruys-draegenden Chriſtus, het eeuwigh leven is te vangen. *Hadden wy*, placht te ſeggen P. Balthazar van de Societeyt JESU, *een klaer verſtandt van de weerdigheyt van den boom des Cruyce, wy en lietender niet een blaeyken af verloren gaen*, ſoo ſorghvuldigh ſouden wy die opraepen.

Ende hier toe worden van den Salighmaecker alle menſchen genoodt om datſe allegaeder, (een yghelyck het ſyn) hunne Cruycen op de ſchouderen nemen, ende dat ſy de voetſtappen van den Heere Jeſum ſoude volgen, ende door dien dat hem bekent zyn de groote ſchatten die in Cruycen zyn verborghen, ſoo wackert hy ons aen, om het koſtelyckſte datter in de wereldt is, met alle vlytigheyt des gemoets te omhelſen.

Jae

Jae om dies-wille dat Godt geen groote Zielen in wellusten van een on-ledigh, en ghemackelyck leven en wilt laeten verrotten, soo heeft hyse altydt of door syn krachtighe inspraecken, oft door onghewoonelycke teeckenen op den Cruys-wegh ghebrocht om den selven tot de saligheyt te voleynden, ende daer lanckx met hunne Cruycen hem naer te volgen, ende hem in pynen by te woonen.

En peyst dan niet ô Ziel dat desen Cruys wegh alleen bewandelt wordt van de ghene die soo ongeluckigh van geboorten zyn, dat of sy willen of niet, daghelyckx veel Cruycen, en swaerigheden ontmoeten. Neen seker, de Doorluchtighe, jae gekroonde hoofden hebben den hals geboogben: en zyn geladen met het Cruys, den Heere JESUS komen naer-volgen. En in wie konnen wy dit meer verwonderen, en meer verheffen als in u ô Carolomanne? die in uwen tydt gheweest zyt een schoon licht, maer noyt schoonder dan als ghy hebt gaen verbergen uwe straelen! wy weten altemael de Doorluchtigheydt van u geslachten en fortuyne: gy zyt Oom van Carolus Magnus Keyser van Roomen; gy zyt den outsten Broeder van Pipinus de manhaftige stucken in den oorlogh ende uwen victorieusen Sabel hebben in Saxenlant, Beyeren, Duytslandt en elders gebloncken, noyt afgunstigen mist, en sal den luyster van uwe vrome, ende glori-rycke daeden immermeer konnen benevelen, ende wesende nu den alder-grootsten Heer, hebt ghy gaen worden den alderminsten dienaer van JESUS Christus.

Ick en sal hier niet uyt gaen blasoenen met wat een kloeckhertigheyt gy die hooghe staeten beseten en onder de voeten hebt betreden. Daer laet ick de andere schryvers hunne Chronycken mede vervullen, die sullen uwe groot-dadigheden aen alle toekomende eeuwen overleveren. Maer dien bergh van Soracte die sie ick voor my staen, waer dat gy als op een tonnel vry wel een andere rol be-

gint te ſpelen. Den grooten Monarch Carolomannus ſie ick daer den ootmoedigſten Moninck weſen, niet en is u te ſlecht, niet te verworpen, niet te ſwaer, niet te laſtigh; gy leeft in die verſmaetheden meer als oyt van te vooren in uwen verheven ſtaeten. Maer deſe uwe vernederinghe, als een bruyne ſchaduwe in een Schildereye, doet u edel bloet hier door meer uytſteken. Soo dat gy genootſaeckt zyt een onbekender plaetſe te kieſen om onbekender te leven. En wieſt dat die JESUM wil volgen, dat die ſyn Cruys niet allen in pyn, maer oock in verſmaetheden moet dragen. Dies gonckt gy naer den bergh Caſſinum, alwaer ghy voor de voeten van den Abt u als eenen miſdadigen hebt geworpen, biddende om een kleyn hoecxken tot uwe wooninge, om daer in penitentie te doen over uwe (ſoo ſeyt gy) menigvuldige boosheden, daer by voegende: dat gy dit ſtrengh leven in een vremt landt quaemt aenveirden, om ſoo uwe ſaligheyt ende hemel te verſekeren.

Baron 1. c. 9. ann. Chriſt.

Den Abt u voor eenen grooten Sondaer aenſiende en ten deel door u bidden, ten deel door uwe traenen beweeght, heeft u onder ſyn Religieuſen wel ontfanghen, maer mits gy een vremdelinck waert, en u voor een boos menſch uytgaeft, heeft hy belaſt dat men u met alle verſtervingen ſoude proeven de welcke gy oock met alle verduldigheyt hebt ontfangen. Segt my eens ô groote Ziel met wat een blydtſchap des herten ghy dien kinnebackſlagh van dien onbeleefden Cock hebt verdragen; behalven al den overlaſt die hy u aen-dede in de keucken? Docht u doen niet dat gy op den rechte wegh waert om Chriſtum te volgen?

Doch wat ſpreeck ick van de onbeleeftheydt van de ghemeene Religieuſen met wat Cruycen gonck uwen eyghen Abt u niet overlaeden, als hy u geboden heeft als den minſten huerlinck den ſchaep-herder van de Abdye te weſen. O wondere veranderinghe des Heeren! den grooten Vorſt Carolomannus gaet daegelyckx achter een cudde ſchae-

schaepen, die eertijts was omringelt van de Princen van Europa, en die de machtighste Leghers door het Keyser-ryck placht aen te voeren! O wat een soet, en aenghenaem vertoogh was dat voôr de Enghelen, als sy u met die schaepen als eenen Onnooselen Abel aen den hey-kant saegen weyden!

Maer wat een Cruys wast voôr u als de struyckroovers, en de sluyp dieven u en uwe schaepen eens overvielen? ghy vocht voôr haer soo kloeckmoedigh als ghy eertyts voôr het Ryck hadt ghestreden: doch haere bewaeringhe was ten deel uwe bederffenisse, want de schaepen daer laetende hebben sy den herder selver aenghevallen en u berooft van uwe kleederen, in der voeghen dat ghy schier moeder-naeckt wederom zyt t'huys ghekomen; alwaer u den Abt, in plaetse van vertroostinge, noch met kyven, lasteren en schelden heeft bejegent. Maer ghy peysden altydt dat gy op den Cruys wegh gonckt, en dat ghy die met gedult moest betreden.

Doch uwe lanckmoedigheyt heeft ten lesten uwen oversten de oogen open ghedaen als gy eens op den donckeren avont naer huys keerende met een sieck schaep waert ghelaeden: het welck uwe kleederen met syn vuyligheydt overgoten hadde (waer in ghy doen meer vermaeck naemt als te voôren in civet, of muscus) want als den Abt, u, soo ghestelt zynde, sagh aen-komen: doen heeft hy eerst voôr goet uwe Konincklycke ootmoedigheydt en verduldigheydt op beginnen te weghen. Konincklycke segh ick, want hem niet onbekent en was dat hy Carolomannus had voôr handen. En als hy u in een eerlycker bedieninge wilde stellen, soo badt ghy altydt om daer af verschoont te worden, wetende dat de moeyelyckste Cruycen, zyn de kostelyckste en daer de meeste pyn, en schande voôrgaet; dat daer de meeste vreught, en glorie sal volghen. Ghy spieghelden u selven in uwen lydenden, ende daer naer verbleydenden Salighmaecker

ker van den welcken ons defe korte maer fappige woorden heeft achterghelaeten Tertulianus. *Gustavit mella, sed non nisi fella; sensit favos, sed non nisi post clavos.*

Men gaf aen JESUS eerst voór al
Dit bitter, en die scherpe gal,
En naer't vergieten van sijn Bloedt
Genoot hy eerst het honing-soet.

Defe ghepeyfen O Carolomanne, deden u loopen, en de deught naer jaegen. Siet eens wat dat doet eenen volmaeckten reuck te hebben van Cruyskens en van lyden.

Maer ô Ziel die den naem wilt voeren van een medelydende Ziele, als gy dit van Carolomannus, en diergelycke dagelyckx oock leeft in de Legende der Heyligen, of hoort in de Sermoonen, hoe hebt gy u dan in de Cruyskens die u Godt toeftiert om te draeghen? t'zy dat fy u komen van armoede, van pyn, van fieckte, van verfmaetheyt, van valfche befchuldinghe, en rugh-fpraeck, van quellinghen des gemoets, en fchrupulen, van datmen een ander meer acht als u, dat men die meer betrouwt, en toe-laet als u. t'Sy dat fy u komen van het affterven der Ouders, of verlies van vrienden, of dat gy met ymant woont die regel-recht tegen u humeur is of dat gy ontrouwe dienft-boden hebt, of dat gy ondanckbaerheyt bevint in de ghene die van u weldaeden ontfanghen hebben, Godt geef wat Cruysken dat het zy, ick vraegh u ô Ziel, draeght gy als defen Carolomannus? of preutelt gy daer over tegen Godt Almachtigh? Y neen! peyft, en ghelooft dat u Godt lanckx dat Cruys-weegsken naer den Hemel wilt leyden, en neemt het met kloecken moet op om den Salighmaecker te volgen, hy fal u gratie gheven, daer fal eenige verlichtinge komen, 't fal eens beteren, den tyt vermindert alle fwaerigheden! ick bid u ghelooft vry, want t'is waerachtigh morgen fult gy

minder

minder droef zyn als heden, en overmorghen minder als morghen, en naeſt overmorgen minder als overmorgen. Den dagh die eet, en verteirt oock de ooghſte coleuren, als coleur de feu, en incarnaet, en ſou hy over u bleeck, en verſtorven koleur geen meeſter weſen? T' is eenen domp, 't is eenen miſt, t'is een wolck die deur ſal breken, de Son ſal aen u verſchynen, een ſtrael van blymoedigheyt ſal op u hert komen te ſchieten hoe licht kan hy uwe droeve wangen, die ſuere, ende andere appeltjens, een aenghenaem bloosken geven? houdt hier een weynig ſtil ô myne Ziel, en heft u herte op tot Godt den Hemelſchen Vader, en bidt eens met den H. Auguſtinus: *O Bermhertigen Vader ſiet die onbevleckte voetſtappen van uwen eenigen Soon, die noyt geſtaen en hebben op den weg der ſondaeren; maer hebben altyt gewandelt lanckx uwe geboden, en nu eylaes met ſtraffe naegels ſullen doorboort worden! Ick bidde u door deſen mynen Verloſſer, verleent my dat ick noyt af en wycke van de baen die uwe geboden my aenwyſen en maeckt dat ick my aen hem mach vereenigen met den Geeſt, die ſich aen ons ver-eenicht heeft met het lichaem.* Medit. c. 6.

En dit ter oorſaecke van Cruys-draeginge, nu komen wy op den bergh van Calvarien. Och hoe ververſcheydelyck werckt Godt op verſcheyde bergen! op den bergh Oreb blixemenden hy; op den bergh Sinai donderden hy; op den berg van Oliveten weenden hy! op den berg Thabor transfigureerden hy; op den berg van Calvarien wordt hy gekruyſt. O Saligh Cruys ick groet u van verre, want gy zyt het beddeken van Salomon daer de Ziel in den Heer op moet ontſlaepen. O Cruys gy zyt den Herderſtock van David om tegen den helſchen Goliath te vechten. O Cruys gy zyt de roede van Moyſes om waeteren van leet-weſen te ſlaen uyt onſe verſteende herten. O Cruys gy zyt den rycken threſoor van Hemel en van aerde. O Cruys gy zyt den Autaer van die Goddelyckſte Offerhande tot verſoeninge van het menſchelyck geſlachte.

Den

Den Heere Jesus wordt op den Berg van Calvarien gekruyſt.

Naer dat ſy gekomen zyn ter plaetſe Calvarien genoemt, daer hebben ſy hem gekruyſt *Luc.* 23.

SIN EN BEDIETSEL
Van het Beêldt.

L*Oopt oogen, loopt in over-vloet,*
En ſtort hier traenen root als bloet;
En ghy myn hert berſt vry in twee,
Doór trooſteloosen rouw, en wee!
Ah! dit is noch het meeſt van al,
En wie is 't die 't begrypen ſal?
Wie ſal doórgronden ſchand, en pyn,
En wie van twee hier d' meeſte zyn?
Doch al wat ghy van buyten ſiet,
En heêſt by dat van binnen niet,
Sijn aenſicht hanght vol bitter ſmert,
Maer bitterder is 't in ſyn hert.
Hoe ſpant dit lichaem op het hout!
Noch wordt ſijn Ziel al meer benouwt!
Waer in een zee van droefheyt gaet,
Die baer op baer om 't herte ſlaet;
En boven cruys, en geeſſelingh'
Smert hem den ſpot, en Laſteringh'.
Hoe wordt eylaes dees druyf geperſt!
Die ſoo van allen kanten berſt.
Siet hoe dat vloeyt den purp'ren moſt
Waer doór de wereldt wordt verloſt.
O Heer die noch de Moorders hoort,
Ick bidt gedooght my oock een woort,
Ey! ſeght my eens hoe het geſchiet
Dat ghy noch ſoo veêl Bloets vergiet?
Het welck uyt al u Wonden ſpruyt,
En ſpringht met volle aders uyt.
Wat vraegh ick d'oorſaeck van dit Bloet,
Voôr u ſlaet die den doodt-ſlagh doet?
Ick hab, och jae, ick heb de ſchult
Dat ghy hier ſterſt met pyn vervult;
Doch eer ghy ſterſt val ick te voet,
En bidt genaede doôr u Bloet.
Ick weêt mijn boosheydt die is ſwaer,
Ick ken mijn ſonden alle gaer.

× heb

Ick was't die u soo schandigh bondt,
Ick was't die u naer Annas sondt,
Ick was't die u in d'aensicht sloegh,
En in een wit kleet met u loegh,
Ick scheurden u aen een pilaer,
Ick druckten doôrens doôr u haeyr,
Ick heb u met het Cruys belast,
Ick sloegh u met dry nagels vast;
Ick laesden u met bitter gal,
Ick heb alleen de schult van al,
Doch my geêst weder hert en moet
Gy bidt voôr die verdoen u Bloet.
Dus al is myne boosheydt groodt,
Ick hop' te leven doôr u doodt;
En ick betrouwe dat ghy sult
U Cruys gaen trecken doôr myn schult.
Maer Ziel seght eens waer siet ghy naer
Of soeckt ghy uwen JESUS daer?
Voôrwaer aen desen trouwen Vrient
Hadt een sacht bedt seer wel gedient!
Soo wast hy af doôr menigh wondt,
Die niet een lidt en had gesondt:
Doch om te rusten wat by nacht,
Zyn hem ons pluymen al te sacht,
Ey! siet eens waer dat JESUS leyt,
En wat een bedt hy heêft gespreyt,
Syn ledekant een hout vol pyn,
Syn rockxken moet sijn decksel zijn;
En 'tkusken daer 't hooft begeest,
Siet eens wat kanten dat het heêft,
Wat binne-wercken dat het draeght,
Daer rust hy tot dat weder daeght,
O Ziel als ghy hem daer besiet,
Gaet ghy dan in u selven niet,
En peyst dat u gemack, en lust,
Hem oorsaeck zijn van quade rust;
Dat ghy soo wermkens en soo sacht
Slaept als een roos den heelen nacht,
En luyert noch in uwen nest,
En zijt hy naer altijdt de lest,

Die op staen van het gantsche huys ;
En daer-en-tusschen rust op 't Cruys
Den teeren JESUS soo gestelt ,
Die snachts noch al de klocken telt.
En peyst op u en my by nacht ,
En hout noch over ons de wacht.
Maer Ziel wat middel en wat raet
Voor onse boosheydt en misdaet ?
Want onse sonden die zyn groot ,
Jae het zijn sonden tot de doodt.
Doch ick sien een fonteyne staen ,
En met vijf straelen water slaen ,
Dit is voór ons een saligh badt ;
Dit is voór ons een dienstigh nadt ,
Laet ons hier 't hert gaen wasschen net ,
En kuysschen van de minste smet ,
Den Vader van bermhertigheydt
Die niemandt heeft genaey ont-seydt ,
Siet hoe dat die naer ons verlanght ,
En met sijn open ermen hanght.
O goeden Godt , O klaer fonteyn ,
Ey ! maeckt weer onse herten reyn ,
Soo sal het Cruys daer ghy aen scheydt
Ons oorsaeck zijn van saligheydt.

XIII. CAPITTEL.

Den Heere JESUS hanght aen den galghen-boom des Cruyce.

WAer myne droefheydt soo groot in het overpeysen van de schandige , ende bittere Cruysinghe Christi JESU gelyck die was van de HH. Evangelisten , soo en souwer uyt myne penne niet meer moeten komen alsser in hunne Evangelien staet ghefchreven , en ick en souw anders niet moeten doen als met den vinger wysen op den bergh van Calvarien , en seggen : *Ibi crucifixerunt eum. Daer hebben sy hem gekruyst.* Maer aengesien onse droefheydt in verre naer soo groot

niet en is, ter oorsaecke dat onse kennisse daer van oock soo groot niet en is, gelyck de hunne was (want sy hebben het met hunne eygen oogen gesien en doorsien, het gene wy maer alleen en hebben gehoort met onse ooren, en dies volgens de beweginge daer door veel gaet verflauwen) soo †woeten wy in het hooft-stuck van onse verlossinghe ons helpen met het overdencken, ende mediteren om in ons gemoet te verwecken een droefheydt die eenighsints naer ons kranck vermogen den Heere JESUM tot troost, ons tot profyt mochte strecken.

Ick en sal hier niet verhaelen met wat een ongenaedige pynen hy op het cruys is gesmeten; hoe hy is als eene pese uytgereckt, en met wat plompe naegels hy is door slaegen, veel min van dien ledebrekende schock als sy het Cruys in den uyt ge-graven put lieten neder-sacken. Elck van die in 't besonder waeren aen den ghebenedyden Salighmaecker een ongelooffelycke oorsaeck van uytnemende tormenten. Dit segh ick, sal ick altemael in het stilswygen voor-by-gaen, en om de waerheydt te seggen, de gedachten zyn subtilder om dat altemael te doorgronden, als wel de penne bequaem is om dat levendigh voor de oogen te verbeelden.

Stelt dan liever ô Ziel een Crucefix voor u, en speelt daer eens op met alle de krachten van uwe ziele, en seght dan eens met eenen rouwhertigen sucht: Siet daer hanght hy aen dry nagels die het gewicht des aerts-bodems op-houdt met dry vingeren. Daer hanght hy vol pynen die de glorie is van den Hemelschen Vader. Daer hangt hy vol smerten die de vreught is van hemel, en van aerde. Daer hanght hy sonder troost die het vermaeck is van alle creatueren. Aen den eenen kant staet de gebenedyde Moeder, aen den anderen kant dien lieven Discipel die JESUS beminden, wenschende hem met eenigen troost te mogen verlichten: ende hunne droefheyt was voor

den

† moeten

den gekruyſten JESUS een nieuw torment van pynen, en lyden. Hoe dickwils ſloeghen ſy hunne oogen op om hem te aenſchouwen? maer overwonnen van droefheyt moeſten de ſelfſte elders keeren, hoe dickwils ſochten ſy aen het Cruys te naederen! maer ſy voelden de voeten onder hun beſwycken. Hoe dickwils meenden ſy met hunne neus-doecken het afrennende Bloedt te verſaemen? maer ſy gevoelden dat hun eygen bloedt begonſt te begeven.

O Ziel hoort eens zyne droeve, maer nochtans een waerachtige ſtemme: *O vos omnes: O gy alle die paſſeert: hier door deſe wegen, ſiet eens op, en overweêgt wel offer droefheyt is die met de mijn kan vergeleken worden.* Wie meent gy dat ick ben ô Ziele die gy hier ſoo ſiet hangen? Ick ben den ſeylſteen en den maghneet der Sondaeren, die over mynen hals gehaelt hebbe, ende getrocken allen de ſtraffen die zy rechtveerdighlyck verdient hebben. Ick ben den magneet-ſteen van alle de herten. Ick treck tot my het herte van mynen Vader met den welcken ick u verſoene. Ick treck tot my het herte van den H. Geeſt die u ſal heyligmaecken. Ick treck tot my het hert van myne Moeder die u voôrtaen de liefde, ende ſorge van een Moeder ſal draghen. Ick treck tot my het herte van mynen beminden Joannes, die ſal u leeren hoe de waerachtige ruſt op myn borſt, en aen myn Cruys is te vinden. Ick treck tot my het hert van Magdalena, op dat de ſondige menſchen ſouden weten waer dat de plaetſe is om genaede, en bermhertigheyt te ſoecken.

Maer Ziel wanneer ſal ick u hert trecken? gelijck ick dat van Magdalena heb ghetrocken, die aen myne voeten met myn Bloedt vermengt haere traenen. Wanneer ſal ick u hert trecken tot my gelyck ick dat van Paulus heb getrocken, die ſig voôr den meeſten Sondaer uyt riep, ende myne wonden droeg in ſyne leden? Wanneer ô Ziel ſal ick met deſe myne open ghespannen-ermen eens

op u mogen vallen, gelyck den Vader sijnen Verloren Soôn heêft ontfangen. Wanneer ô ydele Ziele wanneer sult gy eens met u locken gelyck eenen anderen Absolon aen de tacken van myn doôrne Croon blyven hangen, niet om u hert met een lancie des doots, maer met eenen vlammende schicht van liefde te doôrloopen?

O Ziel hoe zyt ghy soo weder - spannigh aen myne bitterheden die ick om uwe saligheydt uyt den droeven kelck heb gedroncken? is u gemoet dan van een rotse, en u hert van louter stael gegoten! of moet eenen Vader noch al meer onderstaen om het hert van synen beminden Soon te winnen Wel aen dan, zyn u vyf-duysent slagen niet genoegh die ick heb ontfangen, laeter vyftigh duysent komen. Duncken u vyf-en-seventigh doôrnen te weynigh doeter noch vyf-en seventigh duysent by-voegen. En soo u dry uren doodt-strydts in alle pynen te kort zyn, laet my soo ellendig hangen dry volle jaeren, midts ick u hert mag winnen, en u soo magh Salighmaecken. Want als ick dat bekomen kan, soo en sal my geen pyn te swaer zyn, geen bitterheyt te groot, geen doôrens te scherp, geen slaghen te fel, alles is t'uwer liefde geerne verdragen, alles sal noch geerne verdragen worden.

O Ziel soo ghy noch een vonckxken verstant, en een ginsterken danckbaerheyt hebt, verlaet al die ydelheydt, breckt af die sorghelycke conversatie, maeckt een eynde van uwe ongestadigheyt, begeeft u meer als ghy pleeght tot devotie, omhelst wat meer de verstervinghe, ghy zyt geworden van daeg een kindt Godts, gy zyt herboren doôr het Cruys, wat isser betaemelycker als dat den Soôn den Vader in gaen, en staen, in wesen, en aensicht, dat is in u lyden; en verdragen gelyck sal wesen.

Hier meynden ick dit te eyndigen, ô Ziel maer ben genoodtsaeckt om de penne noch in de hant te houden, om den wegh tot het naer-volghende dicht

dicht te baenen. Het begryp daer van is hoe dat door een grondt hertigh overdencken van den doodt-strydt Christi JESU, ende van de ongheme-tene droefheyt van de bedruckte Moeder Maria staende onder den galghenboom des Cruyce ons een stercke hope van saligheydt wordt ghegheven gelyck het ondergaen van de Son, en van de Maen in eenen hellen nacht veroorsaecken luyster aen de sterren.

Hier valt my in dat Augustus Cæsar eens sittende tusschen Virgilius, en Horatius (die syne daeden beschreven) van welcke den eenen loop achtige, en roode oogen hadde, en den anderen van nature wegen dickwils was suchtende, Augustus gevraegt wesende wat hy dede, gaf voôr antwoôrt: *Inter singultus, & lacrymas sedeo ut immortalis fiam* Dat is: *Ick sit tusschen de suchten, en tusschen de traenen op dat ick onsterffelyck magh worden.* Met uwen goeden oôrlof ô Keyser; wy hebben een beter gelegent-heydt om dat te seggen sittende tusschen den bloe-digen Jesus, ende de Wee-moedighe Maria. Och jae, hier zyn al verhevender traenen, al krachtiger suchten. Waer van ick voorder segge:

DIt is den droefsten dagh die oyt op de Aerde straelden
Dit is den blydtsten dag die uyt den Hemel daelden,
Den dag die uyt den dagh recht op den middagh gonck,
Als hy sagh dat Godts Soon aen't Cruys soo deirlyck honck,
En dit siet gy ô Maeght! wie sal u droefheyt gronden,
Die gy lijdt om sijn doodt, en hy om onse sonden?
Hoe is u Moeders hert vervult met bitterheyt
Als gy siet dat sijn Ziel, jae uwe Ziele scheyt?
Hoe vriendelijck gaet hy sijn hooft, en oogen buygen,
Om eerst een danckbaer hert sijn Moeder te betuygen,
En dat hy u bemint tot synen laetsten snick,
Waerom hy u oock jont den laetsten oogenblick.
Sijn Ziel spreckt tot u Ziel met duysent soete reden
Hoe geerne dat hy dit, en waerom heeft geleden?
Jae hoe hy van't begin, jae van dan eersten dagh
Dit Cruys daer hy aen hanght, al voôr sijn oogen sagh:

En dat dit altijt was den wensch van al sijn wenschen
Om eens te sterven mensch voôr 't leven van de menschen
Op dat die souden zijn erboren doôr sijn Bloet,
Gelyck den Pellicaen met sijne jonxkens doet.
Die siende nu volbrecht eer dat hy noch wilt scheyden
(Siet hoe een liefdens-werck de Liefde doet verbeyden)
U met u droevigh sweet, U die sijn Moeder zijt
Geêft hy Joannes nu voôr Moeder t'allen tijt:
En in Joannes zijn wy saemen oock ontfangen,
Soo dat wy aen u sorgh', en uwe liefde hangen,
O Goddelijcken vondt! sijn Soôn schap gaet hy af,
Die ons sijn Moeders hert, en s'Vaders erve gaf!
Weêst Moeder, weêst gegroet in uwe droevigheden
Die gy om uwen Soôn, jae Soônen hebt geleden:
Hoe sie ick u bedruckt hier voôr den Cruyce staen,
En wat een droef gesicht op sijnen Doodt stryt slaen!
Hoe is hy t'alle kant met myne pijnen overlaeden!
Hoe gaet de vreetheyt haer in sijne doodt versaeden!
U sweet is hem een Cruys, sijn Cruys in u een sweert
En dit, en noch al meer zijn u de zielen weert

O Cruys, ô saligh Cruys, ô Boom van't eeuwigh leven
Waer aen de saligheyt des werelts hanght verheven
Al heêft ons het Serpent vergiftight met fenyn,
Den beet met u te sien kan licht genesen zijn
Den droeven Moordenaer sloeg maer syn hert' en oogen,
Van sijn Cruys op u Cruys, gy gonckt sijn traenen droogen;
En schonckt hem 't Paradys noch op den selfsten stont
Eer hem noch qualyck was t' gebedt uyt sijnen mont
Daer liet gy aen 't Cruys soo stijf u ermen recken
Om ons die Sondaers zijn, daer onder te bedecken!
U Bloet in onsen troost, u Wonden ons rantsoen.
Aen 't Cruys ô Ziel aen 't Cruys, daer isset al te doen.

AH Ziel! Ah leert sijn Cruys en haer Sweert nu gedenken,
Op dat u in u doodt geen doodt en kom' te krencken:
Haer traenen hebben kracht, maer boven al sijn Bloet;
Hier doôr is't dat gy Ziel in 't sterven leven moet.
Siet JESUM troosteloos sijn bange Ziele geven,
Op dat gy scheyden soudt met blijschap uyt het leven;
Siet deês bedruckte Maeght hoe s'oock haer bitterheyt
Op-offert onder 't Cruys tot onse saligheyt.

Gelyck

Gelijck de sterren gaen dan leven, en de straelen
Als in den bruynen nacht Son, en Maen nederdaelen,
En hunnen onderganck de sterren blincken doet,
Soo ist dat uwe ziel door hun verschynen moet.
O Ziel siet uwe Son, siet uwe Maen beswijcken,
Op dat s'u alle bey met licht, en troost verrycken,
Siet op Calvarie bergh deês twee eens ondergaen;
Waer door ons leven is, en blyschap opgestaen,

OCh waren van nu af sijn Doodt, en bitterheden,
Daer toe Marias Sweert diep in mijn hert gesneden
Och wist ick eens de konst hoe dat men mengen moet
De traenen die sy stort met syn Godts saligh Bloet
Want dan wist ick met een waer ick sou hop' gaen vragen
Als my de felle Doodt sal tot het sterven dagen;
Dan wist ick waer dat troost voor my verborgen leyt
Wanneer een sondig mensch wanhopig van hier scheyt
O JESU laet u Cruys de doodt van my verjaegen,
Waer aen gy hebt de Doodt door uwe doodt verslagen!
MARIA droeve Maeght het Sweert dat gy nu lijdt
Laet my behulpsaem zijn als ick ligg' in den strijdt!
O JESU vol genaey wilt mijne Ziel ontfermen!
MARIA vol van troost beschudt my in u ermen!
En geéft tot laevenis in mijne laeste uer'
U traenen, en u Bloedt. O dierbaer confituer!

HISTORIE.

SIet hier ô Ziel op den gekruysten JESUS, siet op u Voôr-beêldt, en met wat couleuren van deughden dat het is geschildert. Ah! Verwondert u, en segt: Och hoe groot was syne lanckmoedigheyt in het verdraghen van die boos-willighe Joden? Hoe groot syne verduldigheyt in het leeren der onwetende? hoe groot syne goedertierentheyt in het aen-houden der ondanckbaere? hoe groot syne beleeêftheyt als hy antwoôrdt gaf aen syne lasteraers? de hooveerdige verdroegh hy met bermhertigheyt; aen de vervolgers weeck hy met ootmoedigheyt; onder zyn vyanden stont hy met een vriendelyckheydt, aen het bitter Cruys

 hanght

hanght hy vol van soetigheydt, en uyt alle syne Wonden loopt Bloet, en bermhertigheyt. O Ziel siet hem daer eens schier adem en levens-loos hangen! ah hoe is dat lichaem geschandt-vleckt, en doôr-haeckt! hoe bleeck is dien mont! hoe zyn de oogen verstorven, hoe spannen die uytgereckte zenuen! hoe druppen die doôr-gespyckerde handen daer hy het rondsom van onse bloetschult mede gaet betaelen!

T'is te verwonderen ô Ziel hoe menighvuldige leeringen uyt den Bergh van Calvarien, uyt het Cruys, uyt de spongie, uyt de nagels oock-worden getrocken, soo tot troost, als tot verbeteringe van onse manieren beneffens de verweckinghe van de liefde Godts. De korthe yt des tyts verbiet my van alle dese instrumenten te handelen, oversulckx sal ick my te vreden houden met noch een weynigh van de nagelen te spreken, waer van gy'er eenen ô H. Helena hebt doen stellen aen het gebit van den toom van uwen Soôn Constantinus den Keyser. 'T was een leer-rycke gifte, daer gy hem mede hebt beschoncken: want het was al stil-swygende te seggen, dat gelyckerwys hy met dat yser syn moedigh lyf peert wiste te dwingen, dat hy alsoo, doôr het overdencken van die bittere Passie Jesu Christi, behoorden syne weeldige driften te bethoomen.

S. Greg. Turon.

O Godt gave Ziel dat de nagels Christi werckten in ons gemoedt, dat gevrocht hebbende in zyn gebenedydt Lichaem! dat is, dat wy soo onberoerlyck, en nagel vast leerden wesen in ons deughdelyck voôrnemen, ende vierige proposten. Wy zyn, Godt betert, wat te veêl ongestadigh, ende daer wasschen soo veel ydele rieten op onse gronden, die met de minste windekens verwaeyen. Heden beloven wy het schaedelyck ghesel schap te laeten, morgen is het altemael vergeten; heden wisten wy kost dat kost een biechte spreken van eenige punten die ons de conscientie knaegen, morghen ist wederom als van te voôren; heden maecken wy een

een vast opset van seker onrechtveerdigh goet te restitueren, morgen is dat goet opset al vervlogen; heden doen wy beloften van Godt in suyverheyt te dienen, morgen souwen wy wel daer van een dispensatie versoecken met op-gesochte redenen. Siet eens hoe dat den ongestadighen mensch sich laet verweldigen van sijne blinde herts-tochten.

O Ziel leert met JESUS nagel-vast zyn in u Godtvruchtigh leven: want voôrwaer het mishaeght die Goddelycke Majesteyt ten hooghsten soo ongestadigh te wesen. Wat sal 't dan zyn als imandt die met solemnele beloften aen Godt in een Clooster verbonden is, dat die aen syn woôrt en aen sijnen roep, aen synen eedt komt te ontbreken? Ontfangt in danck, en tot waerschouwinge 't gene ick hier dit aengaende in uwe memorie voôr een eeuwige lesse soeck in te scherpen. Men moet uyt eens anders gebreken zyn voôr-deel raepen, ende in het fenyn driaeckel weten te vinden. Gelyck dede den Coninck Sanches, die dese selfste geschiedenisse zyn eygen Soôntjen dickwils voôr oogen stelden, om hem eerbaerheydt, ende vreese des Heeren in te drucken.

In Enghelandt was een treffelycke Vrouwen Clooster levende onder den reghel van den H. Benedictus ghenoemt Fuencobain, ryckelyck begiftight met jaerlyckx in-komen doôr de Koningen van groot Britanien. Seker Jouffrouw alsoo edel van Bloedt, als ryck van schoonheydt, ende tydelycke goederen, heeft de Werelt adieu gheseyt, ende in dit Klooster het Geestelyck Habyt aenghenomen. De beghinselen waeren naer wensch, sy won terstondt het wel behaeghen van haere mede ghesellinnen, en dat wel het principaelste is, de gratie van Godt Almachtigh. Dit heeft den boosen vyandt (ghelyck dien helschen wolf wel heeft derven de beest maecken onder de kudde van de twelf Apostelen) doôr alle listen, en aenslaeghen soecken te verhinderen: waer doôr ghechiedt is dat seker edel, en ydel Jonghman *Michaël de Ortegade veste nupt.*

haer eens by gevalle gesien heeft, en is datelyck door haere schoonheydt in de stricken gevallen. Wat doet hy? hy begint sich ongeoorloofde begeerten in syn hersen te smeden, overslaet alle dienstige middelen om haere aenspraecke te genieten. Ten lesten valt hem in dat nootsaeckelyck is dat hy sich voor haeren Neef aen sal geven, om soo den eersten voor te krygen, wel wetende dat hy dan lichtelyck de naer-volgende aenspraecken met den mantel van bloedt-verwanschap soude konnen bedecken. De saecke is teenemael naer syn begeerte uyt-gevallen, en daer zyn van beyde syden veel sinnelycke woorden, veel dertel oogen gevlogen, waer door het duyvels minne-vergif hun alle beyde is in den boesem geschoten. Al is het parloor noch soo dicht, al zyn de tralien noch soo sterck, is het hert niet ghewapent met de liefde, ten minsten met de vreese des Heeren, den duyvel salder syn pylen door dryven; gelyck het hier is gebleken, want sy is eylaes ten langen lesten in de bekoringe te swack geweest ende te gronde gedreven, soo verre datse onder hun tydt, en stondt beraemt hebben om by nachten uyt het Clooster te loopen, en over den muer te klimmen. Wat doet gy ô simpele duyve? siet ghy niet dat gy u gaet begeven tusschen de clauwen van den gryp vogel? peyst ghy niet eens op de edelheyt uws geslachts? vreest ghy niet die scherpe tanden van den knaegenden worm uwer conscientie? die komt u niet eens te vooren dat ghy u aen het Cruys van het Cloosterlyck leven met dry nagels van uwe beloften vrywilligh hebt laeten hechten? weet gy niet dat het lock-aes der wellusten altydt van buyten besuyckert is, en datter van binnen niet als bittere walginge in is besloten?

Och hoe geluckigh hadt sy geweest hadt sy de dertele invallen der sinnelyckheydt in het beginsel weten af te-schermen! Maer neen, sy hadt het hooft van quaede lusten vol, en dol; ende daer haere meeste peryckelen waeren, daer waeren haere

haere minste gedachten. Soo den nacht dan was ghekomen, ende de andere Religieusen in haeren vasten slaep waeren; is dit schoon juweel naer de Kerckdeur gegaen om lanckx dien kant over den muer by haeren vleyder, dat is, verleyder te komen. In de Kerck stont een out beelt van Christus, en syne gebenedyde Moeder Maria, tot het welcke alle de Religieusen een besondere devotie dagelyckx hadden. Hier lanckx voor by-loopende dunckt haer dat sy hoort dese woorden: *Waer henen ghy ongeluckigh, en verblint mensch, hoe zyt ghy soo onbeleeft dat ghy den Soon van een Maeght af-gaet om een slaeve van den Duyvel aen te hangen?* Sy oft sy van eenen donder-slagh hadde ghetreft geweest, wist qualyck of sy noch leefden, ofte niet.

Doen ô Ziel, al-hoe-wel het verre gekomen was, en was het nochtans niet te laet, dat sy haeren ganck, en boos voornemen hadt willen staecken. Maer neen, sy spoet naer de Kerck-deur om haer boos, en uytsinnigh voornemen te voltrecken, ende ten eynde te brengen. Ende siet, op-staenden voet; ô wondere wercken Godts! Christus maeckt syn selven los van het Cruys, schiedt haer met een snelligheydt van achter in, en met syne rechter handt werpt haer, en wont haer met synen naegel in een wange, waer door sy ten hooghsten verslagen voor half doodt is ter aerden neder-gevallen, en Christus heeft sich weer aen 't Cruys gehecht, gelyck van te vooren, uytgenomen dat den rechten erm, by gebreck van den naegel, daer sy mede gewondt was, is af blyven hangen tot een eeuwige gedachtenisse.

Middelertydt begost het dach te worden soo de andere Religieusen zyn naer de Kercke gekomen om de mettenen te singen; de welcke gehoort hebbende dese woorden: *Komt beminde Susters, komt en helpt een van uwe mede Religieusen, die het Crucifix soo gewont heeft om haere meyneedigheydt, die sy heeft willen bedryven.* Sy roodt van bloedt, dese bleeck van vreese, hebben den nagel

uyt-

uyt-getrocken, ende haer half levende gestelt voor den hoogen autaer, ende den boet-psalm van David: *Miserere mei Deus* gesongen. Soo is sy gevaeren, en heeft naerderhandt, geloof ick, de smert van haere wonde meer gevoelt in haer herte, als in haere wangen. Suyverheydt kortlinckx, en onbedacht te beloven, en is geene wysheydt; maer die rypelyck belooft te hebben is eene *doorluchtighe* weerdigheydt, en die beloften wel te handt-haven, en uyt te voeren, is een Enghelsche uytnementheydt, ick soude moeten seggen een goddelycke saligheydt. Och hadt dese voor-gemelde persoon dit wel bevroedt gehadt, sy soude haere ooren aen die toover-stem gestopt hebben, ende een edelder quetsuer van goddelycke liefde in haer hert hebben genoten. Gelyck, gy ô H. Theresia die JESUS hebt van dien nagel een saliger wondt ontfangen, als den Heere u dien in u hert stekenke daer mede ghetrouwt, ende in der eeuwigheydt heeft verbonden, schenckende voor een bruydtstuck den schoonen Hemel met allen syne rycke schatten. O Ziel dat de kracht en de verdiensten van dese nagelen in u, en my liepen niet alleen door onse handen, maer door onse voeten, door het gesicht, door reuck, door voelen, en smaecken! O wat een standtvastigheydt sou dat veroorsaecken aen ons, wat troost aen den genagelden JESUS. De H. Geertruyt trock eens ysere nageltjens uyt haer Crucifix, en stacker groffie-nagels in de plaetse. Hoe aengenaeme gifte en was dit niet aen JESUS haeren Beminden! waer op ick voorder segge:

Cyp.

In vita.

WAt treck van Liefde is 't dit yser uyt te trecken?
En 't Lichaem wederom op groffie-nagels recken?
Gertrudis edel Maeght hoe wel is dit gepast?
Gy maeckt met soetigheyt het Cruys aen JESUS vast.
O Zielen leert maer eens; leert den gekruysten minnen,
En strackx sal u verstandt soo soeten vondt versinnen.
Treckt eens de lancie uyt, steckt u hert in sijn Sy,
En dat sal voor hem syn noch soete specery.

En wilt voor u dit stael, dees nagels mede dragen,
Ach spyckert daer meë vast u ongebonde vlagen,
En zyt niet meer soo los in 't voor genomen goet
Of wel u streckt tot schae het goet dat gy soo doet.

Maer ô Ziel eer wy van den gekruysten JESUS hangende in synen bitteren doodt-strydt scheyden, soo moet ick u hier een wondere ende seldt-saeme devotie van den H. Carolus Borromæus aenteeckenen. Desen hadt uyt-druckelyck in sijn Testament gestelt, ende sijnen H. Engel bewaerder beloft, dat als hy sou liggen in syn uytersten, dat hy hem dan van Christo soude willen besorgen: *Unum lacrymosum suspirium*, dat is, *eenen weemoedigen sucht:* van al die droeve suchten die den Heere JESUS aen het Cruys hangende ghesucht hadde, om alsoo met een oprecht berouw uyt dit leven te scheyden. *P. Drex. Christ. mor. c. 10. §. 4.*

Hy haddet wel voor ô Ziel want daer en is in de wereldt niet saligher, noch trooſtigher in die laeste ure als den doodt-strydt Christi deelachtigh, jae ooch nu indachtigh te wesen. Hebt gy nimmer meer gehoort van dien Religieus of Convers daer Cæsarius af schryft, den welcken nu overleden sich aen eenen bekenden Prior heeft veropenbaert, seggende dat hy gonck van mondt ten hemel. Waer op den Prior sich ten hooghsten verwonderende, vraeghde hoe dat het mogelyck was, aengesien dat oock die volmacktelyck in dese wereldt geleeft hadden, het Vagevier moesten tot volkomen suyveringe passeeren! den Convers gaf voor antwoordt, dat hy in syn leven eene gewoonte hadde, en soo dickwils hy gonck voor by een Crucifix, dat hy dan sprack dit naervolgende Gebedeken: *O Heere JESU! ick bidt u door die groote bitterheydt die ghy voor my aen het Cruys hebt geleden, besonderlyck doen uwe Ziele gonck scheyden, wilt myne ziele genaedigh wesen als wanneer die uyt dit lichaem, en leven sal verschynen.* Ende den Heere JESUS heeft myn Gebedt verhoort en myne ziele genadigh geweest in die leste ure. *Cæsari.*

Volght dit naer ô Ziel, en gebruyckt dagelyckx de rycke schatten die ons in het Crucifix zyn verborgen; geniet sonder uwen aerbeydt, en pyn de onweirdeerlycke verdiensten, die sonder grooten aerbeydt en pyn niet en zyn gewonnen. My dunkt dat ick de weemoedige klachten van de Moeder Godts al begin te hooren, laet ons dan een blaeyken keeren, om ons in den jammerlycken *Noodt Godts* te spiegelen, seght ô Ziel:

P. *Eia Mater fons amoris*
Drex. *Me sentire vim doloris*
Christ. *Fac ut tecum lugeam.*
mor. c. Dat is:
10. §. 4 *O Fonteyn van suyver minnen,*
Maeckt dat ick oock eens van binnen
Mach gevoelen in myn hert
Uwen drack, en uwe smert.

O alder-bedruckste Moeder! geweerdight u dat ick, al hoe wel onweirdigh, oock magh naerderen tot aen den voet van het Cruys om aldaer uwe grondeloose droefheyt met verwonderinghe te aenschouwen. Sit gy dan met het doodt lichaem van uwen gebenedyden Soon op uwen schoot! wascht gy dat met uwe leste, dat is, met uwe alder-bitterste traenen! Och hoe spelen uwe oogen op syne Wonden! u hert op syne liefde! u moederlyck gevoelen op alle syn lyden! O wie sal my konnen seggen het getal van uwe suchten! Het ghewicht van uwe traenen! De Heydenen hadden eertydts eenen Autaer dien sy noemden: Labatæ *Ara Misericordiæ.* En daer en wierden geen andere offeranden opgedraegen als alleen traenen. Hier Ca. 3. was daghelyckx grooten toe-loop; want wie woonter doch in dese valleye van traenen, die geen oorsaeck en heeft van traenen? Eylaes! het lach daer altydt vol van natte, en door-droncken neus-doecken! Jae quamen veel bedruckte moeders met haere kleyne kinderkens diese daer over

hielen

hielen op dat de lauwe traentjens van die weenende schaepkens op den autaer souden nederrollen; een saecke soo droef om te aenschouwen, dat het genoegh was niet alleen om de Goden, maer selver oock om de steenen van den autaer te bewegen! dit was, segge ick, by de Heydenen den autaer, en sijne offerande: maer ô alder-bedruckste Moeder! als ick de traenen van uwe oogen sien vallen, en storten op het doodt Lichaem van uwen gebenedyden Soon, ô dan dunckt my dat ick eerst den oprechten autaer, met syn waerachtighe offerhande heb ghevonden? dat is, *Ara Misericordiæ*, Autaer van bermhertigheyt, van versoeninge, en van genaede.

Hæc Ara tuebitur omnes.

Och hoe dicht, hoe bitter, hoe kostelyck vallen daer de peerlen van uwe uyt-gekretene oogen? hoe wel mach ick seggen van uwe traenen dat jemandt schryft van de goedtheydt van den regen onder alle waeteren, dat sy zyn: *Prima bonitas*, en datter in edelheydt niet en kan by vergeleken worden. *Celsit.*

Maer waer blyft ghy ô Ziel met uwe medelydende traenen altydt hebt ghy de ooghen vol nats om tydelyck verlies, en om beuselaryen: wanneer sult ghy daer van eens een offerande komen doen op den Autaer van bermhertigheyt? wanneer sult ghy daer mede uwen Salighmaecker komen beweenen? de traenen zyn als roosewaeter daer men niet als fijn Kerck goedt mede behoorden te wasschen, en gy gaet dat verdoen met grove sacken, en slechte vodden te suyveren: komt, en maeckt een offerande van soo weirde panden.

Dan laet ons komen tot het naest-volghende mysterie.

Den Heere JESUS wordt af-gedaen van den galgen-boom des Cruys.

Joseph is gekomen, en heeft het Lichaem van JESUS genomen. *Joan.* 19. Af-gedaen zynde van het Cruys is hy op syns Moeders schoot geleydt, *Adrich. n.* 2.

SIN EN BEDIEDTSEL
Van het Beeldt.

ETlaes ! hoe is dit Moeders hert
Vervult met rouw, en druck en smert!
Met bangigheydt, en bitterheydt
Die schier en ziel en lichaem scheydt!
Doch is de Liefde droefheydts maet.
Is't wonder dat het hier soo gaet?
Haer liefde die noyt grondt en vondt,
Maeckt oock haer droefheydt sonder grondt.
Wie is't dan die 't begrypen sal?
Niet een van ons, niet een van al,
Gy weet alleen, gy droeve Maeght
Wat bergh van pynen dat gy draeght,
En hoe u Ziel van weedom sloot,
Als gy u Kindt kreeght op den schoot.
De vrienden die rondtsomme staen
Die sien het lyck met droefheydt aen,
En 't doet hun in hun herte leet
Te sien sijn Wonden diep en breet.
En staen door 't sien by naer verblindt,
Soo verr' heeft Godt den mensch bemindt.
O Enghel dat en gelter niet,
Dat ghy de lancie soo besiet,
En toont hoe diep sy binnen stack
Als die sijn Syde open brack.
Gy Maghdalena speurt aen 't Bloet
Hoe diep den nagel in den voet,
En in de handen heeft gestaen,
Hoe diep de doorens syn gegaen,
Gy meent, ghy treckt hier door besluyt
De grootte sijnder wonden uyt:
Waer in ghy oock bedrogen wort,
U rekeningh schiet veel te kort.
Doch wilt ghy weten vast bescheet
Van Christi Wonden, en sijn leet.
Siet op het hert van dese Maeght.
Want sy de selfste Wonden draeght.

Soo groot, soo diep, gelyck hy droegh,
Als hem aen 't Cruys ons boosheyt sloegh;
O Moeders hert, ô droevigh lyck!
O, bleeck ghesicht van traenen ryck!
O Ziel vol druck, ô druck vol pyn!
O pyn vol doodt, in levens schyn!
Waer zyn nu d' Engels allegaer
Die met hun stem en soete snaer,
En die met melody en vreught
U hebben in den stal verheught?
Doen songen sy voor u geluck,
Nu sit ghy rondtsom in den druck,
Druck wat ghy rieckt, druck wat ghy smaeckt:
Druck wat ghy siet, druck wat ghy raeckt,
't Is druck van druck, en pyn van pyn:
Daer liefde was moest droefheyt zyn.
Jae droefheyt die gedeelt alleen
Aen duysent menschen in 't gemeen;
Sou maecken door den grooten rouw
Dat jeder daer van sterven souw:
Wie dan voortaen dees Moeder siet,
Die siet met een haer Soons verdriet;
Sy voelt voor goet uyt al dees pyn
Wat quaet de seven sweirden zyn.
Doch waerom noem ick dese quaet
Waer in dat ons geluck bestaet?
Sy doet gelyck een Moeder doet,
Die aen haer kinders geeft het soet,
En 't bitter neemt sy selver in,
Voorwaer een moederlycke min!
En ghy ô Ziel ghy hebt verstant
Die 't hert voor dees vyf wonden plant;
En wenscht dat zy daer binnen gaen,
Gelyck sy in den spiegel staen.
Gelyck Franciscus eertydts gonck,
Die van den Seraphin ontfonck
Dees wonden vol van saligheyt:
Wat vier heeft hy daer uyt gespreyt?
Hoe smolt het ys van menigh ziel
Als hy daer met syn vlammen viel?

En die een ander soo ontstack,
Gewis dat die geen vier ontbrack.
O Ziel soo ghy begiftight wort
En met dees Wonden overstort!
Wie isser dan aen u gelyck?
U hert dat wordt een Coninck-ryck;
Als ghy dit Hert in 't herte draeght,
Waerom de hel niet uyt-gedaeght?
Gy sult doen beven door u kracht
Den Duyvel, Doodt, en Helsche macht.
Siet eens hoe dat sy stuyven gaen
Onmachtigh voor het Cruys te staen,
Waer aen dry uren, en niet meer,
Genaegelt was den goeden Heer.
Wort dan op korten tydt het Cruys
Soo vreeselijck aen 't hels gedruys?
Seght eens, wat schrick dat hun al
U hert vol Wonden geven sal?
U hert soo rijckelijck bestraelt,
Van waer het al syn krachten haelt!
Sy sullen 't vluchten door gevaer
Oft 't vol van vier, en donder waer.
Ach dat ick oock eens dit geluck,
En in mijn hert had desen druck!
En in mijn ziel soo weerden pant!
En in mijn leden desen brant!
Ick waer beschermt, en wel bewaert;
Dees Wonden zijn een sauve-gaert.
Wilt ondertusschen Maeght vol pyn
My in u pijn gedachtigh zijn,
En maeckt dat ick doch menigh reys,
Op JESUS, en Maria peys,
Ey stelt den spiegel oock in my,
En daer u Moeders sweirt noch by?
Ach mocht ick draegen in mijn hert
Sijn Wonden, en u diepe smert!
Sijn Wonden vol van saligheydt,
En u sweirt vol van bitterheydt.
Wat bitter is, is 't hert gesont;
En 't blijft gesont, soo 't wort gewont.

XIV. CAPITTEL.

De H. Maghet Maria beweent de doodt van haeren eenigen Soon JESUS Christus op haeren schoot rustende.

VLucht verre van my, ô blydtschap ende vreught, vlucht verre van my alle blymoedighe ghepeysen, en wilt in haer plaetse komen ô gy bleecke droefheydt, en gy wee-moedigheyt met uwe roodt bekreten oogen. Want of noyt en zynder traenen in de wereldt van doen geweest, of wel haere overvloedigheydt en mach hier niet ontbreken. Ontledight u hier ô Ziel van alle becommernissen, en wilt met duysent ooghen, en met een Engels verstant, is 't mogelyck u tot het aenschouwen van dit gekruyst lichaem gaen begeven. O Ziel hier wordt u geseydt gelyck aen Thomas: *Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuum, & mitte in latus meum. Brenght uwen vingher hier in, en siet myne handen en komt met uwe handt en steecktse in myne Syde.* O wat verstandt sal de diepte zynder Wonden, den af-grondt zynder Liefde gronden.

Laet dit van daghe ô Ziel eens wesen uwe meditatie, en seght: Eylaes! de Fonteyne van blydtschap, is verandert in een zee van droefheyt, den Koninck van de gandtsche wereldt, is verstooten van de gantsche wereldt, het onsterffelyck Leven heeft de schandelycke, ende alder-bitterste doodt moeten besueren, en wat en hadt hy niet geleden, eer hy desen doodt-strydt heeft geleden? hoe is hy versaedt geweest met blasphemien, bespottinge, verwytinge, ende met laster? hoe leelyck wierdt hy met die stinckende sluymen bespogen, die met syn speecksel het gesicht gaf aen de blinden? sy hebben hem gekroont met doorens die syne dienaeren kroont met roosen, sy hebben hem naeckt uyt-geschudt, die ons met den luyster

van onsterffelyckheydt sal bekleeden: Hy wierdt gespyst met galle die voor ons doet regenen het Manna; hy wierdt gelaeft met azyn, die voor ons doet vloeyen den necter. Dien onnooselen, dien rechtveerdigen, jae de onnooselheydt, en rechtveerdigheydt selver wierdt gerekent onder de boos-wichten; en Moordenaeren, de eeuwighe Waerheydt wierdt met valsche getuygenissen verdruckt. Den Rechter ge-oordeelt, jae Godts Soon wierdt als eenen schelm met dry nagelen gespyckert aen den galgen-boom des Cruyce.

En hangende nu in dese pynen, doen hy de oogen hadde vol bloedige traenen, het aensicht vol fluymen, de ooren vol vermaledydinghen; den mondt vol galle, de handen en voeten vol naegelen, het hooft vol doorens, het lichaem vol wonden; doen, doen segh ick hadt hy noch zyn herte vol van liefde, vol bermhertigheydt, vol genaede: ende en sochte, noch en wenschte anders niet dan om voor het leste met syne uytgereckte ermen noch eens te mogen omhelschen die boose, die valsche, die ondanckbaere, die vreede, die bloedige, die helsche Joden.

Desen Heere JESUS dan, ô Ziel af-gedaen van het Cruys door Joseph van Arimathie, die daer toe verlof van den President hadde, en door Nicodemus is geleydt op den schoot van Maria. O droef speccktakel! een teere, en een minsaeme Moeder met het doodt lichaem van haeren eenigen, en beminden Soon op haeren schoot, alsser een lief kindt komt te sterven, soo sal men dickwils de Moeder uyt het salet leyden, op dat de droefheydt haer niet en sou versmachten, en gy segh ick, siet, en doorsiet het doorwondt lichaem van uwen gebenedyden Soon, gy opent over hem uwe oogen, oogen die van liefde vlammen, oogen die van droefheydt vloeyen, oogen die van medelyden breken, oogen vol oogen. Maer seght my eens ô Maghet is dit uwen Godt? O Moeder is dit uwen Soon? O Maria is dit uwen JESUS?

eylaes, sy kan qualyck den Salighmaecker in den Salighmaecker, den Soon in haeren Soon, en JESUS in haeren JESUS bekennen.

O Soon seght sy, wie heeft u soo deirlyck getracteert? wie heeftter sulcken vreetheyt op u onnoosel en teer lichaem konnen uyt wercken? wie heeft dat Goddelyck aensicht soo konnen onteeren. Van het bovenste van u hooft tot de planten van uwe gebenedyde voeten en isser in u niet geheel gebleven? ô banden, en koorden, ô roeden, en geessels, ô doorens, ô nagels, ô cruys, doodt, ô mynen Soon, ô lief kindt, ô eertydts de klaerheydt van myn oogen, ô wat een veranderinge is dit, heb ick daerom seven jaeren soo sorghvuldighlyck met u gevlucht geweest in Egypten om Herodes sweirt te ontvluchten, en nu is 't al vreeder met u af-geloopen? O Soon over dertigh jaeren saet gy op mynen schoot als eenen Engel, nu light gy hier als eenen van de moordenaeren, doen bondt ick u in sachte doexkens, nu hebt gy naegelen door handen, en door voeten; doen gaf ick u met sulcke vreught sogh, en melck uyt mynen boesem, nu sien ick de fluymen, de bittere gal, den azyn noch op u lippen hangen doen gaeft gy my millioenen van blydtschappen, nu geeft ghy my millioenen van droefheden, doen docht my dat ick hadde meer als een lieffelyck paradys tusschen myne ermen; ach nu zyt gy my verandert in een bussel van myrrhe, en van bitterheden.

ACh! Soon wie heeft u soo gewondt!
Hoe blauw, hoe peers is uwen mondt!
U aensicht bleeck en leveloos,
Dat schoonder als den dagh-raet bloos.
U hooft klaer als den Sonne glans
Door-boort den vreeden dooren krans!
U Syde vol van lauwter min
Daer stack de ysere lancie in?
U leden spier-wit over al
Syn root van Bloet, en groen van gal!

Eylaes hoe swaer was uwe smert?
Mits door u smert oock berst myn hert:
Ick heb u doodt op mynen schoot,
En mynen schoot wordt myne doodt.

Soo klaeghden, en kermden de alderbedruckste Moeder Maria! Maer laet ons ô Ziel dese haer gemelde droefheydt een weynigh op-wegen tegen de Historie van Abraham die sijnen eenigen Soon tot slagh-offerande Godt almachtigh gonck opdragen. Daer wordt van Alcuinus gevraeght wat Godt daer in sach, dat hy aen desen Patriarch geboodt van een dry daeghs reyse te aenveirden, ende als dan synen Soon op den bergh te slachten. Hy beantwoordt syn eygen vraeghe, ende seydt dat geschiedt te syn op dat middeler tydt 't hert van den Vader door de verbeeldinge van de doodt van synen Soon allen oogen-blicken, dat is, hondert, en hondert mael soude sterven. Hoort sijne gulde woorden: *Quatenus longitudine temporis tentationis etiam augeretur incrementum, nam per triduum iter protenditur, & per totum triduum crescentibus curis paterna viscera cruciantur: ut omni hoc spatio tam prolixo intueretur filium pater, cibum cum eo sumeret, ut noctibus puer penderet in amplexibus patris, inhæret pectori, cubaret in gremio; quatenus per singula momenta in paterno affectu dolor occidendi filii accumularetur.* Dese woorden zyn heel sinryck, ick sal myn best doen om de selfste ten naesten by getrouwelyck te vertaelen. Dese reyse van Abraham wierdt dry dagen uyt-getrocken, *op dat alsoo* seght hy, *beneffens de lanckheydt van den tydt vermeerderen soude des Vaders strydt. Want de reyse wort uyt-gereckt dry volle dagen, op dat de dry dagen lanck zyn gemoedt door de opreysende liefde, en vreese meer en meer soude gesmert worden. Op dat den Vader desen geheelen tydt synen Soon met een droeve ooghe soude aenschouwen, met hem soude eten; op dat den Soon geduerigh ombelst soude worden van den Vader, en gedruckt worden aen syn hert, en slapen in synen schoot:*

Inder voegen dat alsoo allen oogenblicken van den tydt de droefheydt, ende schroom, van de aenslaende doodt des Soons meer ende meer soude aenwassen, en opgehoopt worden in het herte van den Vader.

Voorwaer Ziel die verstaedt watter is van een eenigh Soon, en van de liefde van eenen hertelycken Vader, die kan ten naesten by af meten hoe hoogh, en over-hoogh de droefheyt van Abraham is geresen! Och soo dickwils als hy sich verbeelde dien witten, en de onnoôsele hals onder zyn Vaderlyck sweirt gebogen, en dat hy met eenen slagh dat lief en weirdigh hooft, en samen alle de hope (menschelyck spreken, want Paulus getuygt dat hy leefde op hope teghen hope) van die sterregelycke, ende ontelbaere naerkomelingen af kappen, dat doch hem dat Abrahams ziel was in Isaäc lichaem, en dat hy selver meer ge-offert soude worden, als den genen die hy gonck offeren. Soo swaer valt aen een medelydende Ziel het ongeluck van den genen die wy beminnen.

Past nu eens ô Ziel dese dry dagen van Abraham; by de dry-en-dertigh jaeren van Maria, ende gy sult tastelyck bevinden dat alle die hooge coleuren van dat Sacrificie: maer water verwe en syn, by de Wee-en van dese bedruckte Moeder. Seght ons eens ô H. Brigitta, seght ons eens hoe, op wat maniere dat sy heeft geleden: *Als sy het kint JESUS*, seght Brigitta, *wonde in syne doeckxkens, en luyerkens, dan peysden sy op de koorden daer by in 't Hofken mede soude gebonden worden; als sy was het Kindt JESUS kussende, dan speelden haer in den sin den verraderlycken kus van Judas. Als sy het Kindt JESUS metter handt leyden, dan docht haer dat sy sagh hoe dat hy door de beke Cedron, en lanckx de straeten gesleurt en gesleypt soude worden. Als sy hem gaf haeren boesem, dan verbeelden sy haer den edick, en galle, daer hy mede gelaest soude worden. Als sy hem droeg op haere ermen, dan stonden voor haer de twee ermen van het Cruys, daer hy met nagels aengespyckert soude worden. Als sy hem sagh slaepen op haeren schoot, dan*

scheen sy voor haere oogen te sien hoe dat hy af-gedaen van 't Cruys voor het lest op haeren schoot soude rusten. Dit is ô H. Brigitta van u geseydt; maer seght ons nu eens hoe dit van Maria gevoelt is, als sy dit niet alleen al toe-komende en verbeelde, maer als tegenwoordigh was lydende; als sy in het Hof van Pilatus sagh die erbermelycke geesselinghe, als sy stondt onder het Cruys daer hy was op gehangen, als sy aen Calvarien met het doodt lichaem op haeren schoot was geseten. Wat traenen storten sy als doen op de aerde? Wat suchten stierden sy doen naer den Hemel? ô Ziel het was een medelyden boven alle lyden, een onuyt-sprekelycke, eene over-vloeyende droefheydt, soo groot datter de zee selver wateren by soude konnen gaen leenen, ende sich ten hooghsten soude verwonderen over soo onberoerlycke verduldigheydt onder sulck een geweldigh tempeest van droefheydt. Gaet nu eens ô gy teere, en delicaete Ziel, gaet nu eens knielen voor eenen *Noodt Godts*, treckt u huycxken toe, laet de koove over u aensicht rysen, van beschaemtheyt; weent eens over u ontydigh weenen en om dat gy derft kreunen, en klaegen in u lyden, dat vergeleken by dit bitter lyden, den naem niet magh voeren van lyden.

Maer segt my eens ô Ziel wie heeft dat al-te-mael gedaen? Wie heeft Christum door soo veel tormenten het leven benomen? Judas ontschuldight sich van dese doodt; want hy segt dat hy de dertigh penningen heeft wederom gegeven. De Joden seggen: wy en hebben het niet gedaen, want wy *en mogen niemandt tot de doodt verwysen.* De Priesters verdedigen sich mits sy het gelt niet en hebben willen ontfangen. Pilatus wast oock syn handen, en wilt paert, noch deel in dit onnoosel bloet hebben. O Ziel ick vrees waerachtig jae ick vrees, dat u dese doodt sal ten last geleyt worden. En daerom gaet eens in u conscientie, en siet of daer niet en is dat u daer van kan beschuldigen, en beswaeren. Siet eens of ghy die

dertigh penningen niet ghetelt en hebt, oft ghy die koorden niet gedraeyt en hebt; oft ghy de roeden niet gepluckt en hebt; of ghy die kroon niet gevlochten en hebt; of gy dat cruys niet gemaeckt en hebt; of gy de naegels niet gesmeedt en hebt, of gy hem met de lancie den steeck niet gegeven en hebt; want sommighe hebben JESUM gedoodt met hunne vreede handen, sommige met hunne boose herten; och Godt gave ô myne Ziele dat wy niet aen alle syne Wonden voor syn doodt en aen die hert-quetsuer naer syn doodt handtdadigh en waeren!

P. Fabr. de Pass. In de Minne-broeders kerck tot Inspruck staet een groote posture van een Crychs-man van bronse gegoten met een lancie in de handt. De overleveringe, en oude traditie getuygt dat het is het beelt van eenen Ridder die in den oorlogh onwetende met een lancie synen Vader heeft doorsteken, en dat desen Ridder dit hoorende en gewaer wordende syn ongeluck, op het lyck is gevallen, en van droefheyt is gestorven.

O sondige Ziele gy zyt hem gelyck in den dootslagh, vreetheyt, maeckt dat gy hem oock gelyck in leedtwesen mooght worden, ende leert uwe be-gaende ondanckbaerheyt met hem beweenen: maer boven al wilt voortaen den Heere JESUS, soo Paulus seydt, niet wederom cruycen, op dat u ten jonckxsten daghe den Heere JESUS niet en verwyte: *O Sondaer siet den mensch die ghy gekruyst hebt, siet de wonden die ghy gemaeckt hebt; siet de Syde die ghy doorsteken hebt; want door u en om u is die geopent, en hebt geweygert daer binnen te komen.* Woorden voorwaer als donder-slagen, wee den genen diese op het hooft vallen!

Maer laet ons desen *Noodt Godts*, dat is de grondeloose droefheydt van Maria, noch in dicht een weynigh hervatten: ick wenschte dat ick hier de traenen, en suchten soo gereet hadde, als ick heb de woorden.

EYlaes ! dit droef vertoogh sou herten oock van steenen
Doen berften door het sien, doen smilten door het weenen:
Den Hemel, en de Aerd' die staender af in rouw,
Maer die het meest gevoelt is t'hert van dese Vrouw.
O mensch siet desen Noot, aenschouwt dit bitter lyden,
Hoe diep moet haer het sweirt van Simeon door-snyden ?
O JOSEPH trouwen vrient wat hebt gy al gedaen?
Hangt JESUM aen het Cruys, y hanght hem weder aen!
En siet gy niet haer ziel van droefheyt heel versiouwen?
Hoe gaet sy aen haer hert dit bloedigh Lichaem douwen ?
T'en kan niet anders zyn sy sterft met hem de doodt,
Haer medelyden is, haer droefheyt al te groodt.
Wie sal een eenigh Soon gaen lycken, ende recken,
Of wel de Moeder moet te vooren haer vertrecken?
Want sagh sy hoe haer Kint daer soo verstorven lag,
Dat waer voor haer gemoet te swaeren donder-slag.
HOe moet ô teere Maeght, en Moeder oock te saemen,
Hoe moet dit lichaem dan uZiel met droefheyt pramen
O schoot, ô Moeders schoot, met traenen eerst besproeyt
En door de Wonden nu van JESUS heel bebloet!
Seght my ô droeve Vrouw hoe menig duysent suchten,
Uyt uwen bleecken mondt, uyt uwen boesem vluchten;
Noem is meesten druck heeft by u 't minste niet
Als gy in uwen Soon elck lidt voor lidt besiet.
Gy siet die scherpe gal noch op syn lippen hangen,
Gy siet die fluymen noch gebacken op syn wangen,
Gy siet hoe dat die Croon is in syn hooft geplant,
Gy past die nagels weer in elcken voet, en hant,
Gy voelt syn open Zy. gy telt vyf duysent Wonden,
Gy klaeght: O Soon, ô Soon wat leyt gy voor de sonden!
O Isaac, ô lief Kindt! dit is den herden slagh
Die eertijts Abraham in synen geest voorsagh.
Waer is dat hooft van gout daer ick op plagh te roemen,
Waer zijn u wangen soet als incarnate bloemen,
Waer is u schoon bruyn haeyr, soo aerdigh in gekrult,
Het is met doorens heel, en heel met bloet vervult:
U oogen van een duyf, en die soo suyver bloncken
Die liggen in den sweet, en traenen vloet verdroncken,
Nu mis ick u in u, 'k en kenn' u nergens aen
Als aen u lippen Soon die vol van myrrhe staen,

Met

Met recht zyn Soon, en Maen uyt haere baen geweken,
En hebben haer uyt schroom diep in den nacht versteken,
De Aerde heeft gebeeft, de rotsen syn gescheurt,
En hebben altemael u droeve doodt betreurt.
Maer myn, myn Moeders hert leyt meer als d' Elementen
Dat smaeckt met u de doodt, de pynen, en tormenten:
Hoe menigh fellen slagh op u teer lichaem viel,
Soo menigh weder-slagh ontfonck ick in myn Ziel;
Myn Ziel die is met u vast aen het Cruys geslaegen,
Die spongie die is my oock aen den mondt gedragen,
Ick stierf, en sterf met u die light op mijnen schoot
Eylaes waer wasser doodt soo fel als desen Noot,
O Vrouw, ô droeve Vrouw hoe is u hert gesloten,
Hoe is u bange Ziel met droefheyt overgoten?
U pynen, soo ick sie zijn diep gelijck een zee,
Gy zijt, voorwaer gy zijt een Vrouw van seven Wee.
T wilt u liefste Kindt, wilt hem voor ons bewaren
Op dat den Vader ons door sijnen Soon magh spaeren,
Het bloet van Abel, riep vraeck en rechtveerdigheyt
Maer JESUS Christi Bloet, roept peys en saligheyt.
Al zijn sijn oogen toe ick sien sijn Wonden open
Op dat een sondigh mensch daer binnen soude loopen,
Daer binnen soude sien hoe dat hy voor sijn doodt
Op offerden sijn Bloet voor die zijn Bloet vergoot.
Siet mensch eens desen mensch maer siet diep in sijn wonden
Want gy aen elck van die hant-daedigh wort gevonden,
Siet in sijn doorne Kroon daer steeckt u trotsicheyt,
De myrrhe, en de gal smaeckt naer u gulsigheyt:
De nagels dat zijn u gesteenten, en juweelen,
De roeyen zijn gepluckt van uwe lust prieelen.
U leven licht en wulps kost hem die swaere doodt,
En u onkuys gesicht was die hem d'oogen sloot?
Wilt dan geen Synagoog, of Joden meer vervloecken.
Want die't hem heeft gedaen die is by u te soecken,
Ten is noch Cayphas, noch oock Pilatus seyt:
Het is u sondigh hert ô Mensch in't kort geseyt.
Bidt hem dan om genaey, thoont met haer medelijden,
En wilt haer droeve Ziel in uwe ziel gaen snijden,
En seght, is't dat misschien hier door u herte vlamt,
O Godt het is my leet dat ick u heb vergramt!

HISTO-

HISTORIE.

IS 't dat de ziel meer is daer sy lieft, als daer sy leeft, soo was de Ziel van Maria meer in Christus, als in haer eygen selven; waer uyt volghen moest dat de baeren van droefheydt seer hoogh in het hert van de gebenedyde Moeder moesten zyn opgeresen: *O quàm tristi & afflicta*, &c.

Och wat droefheydt, en wat smert:
Hadt die Moeder in haer hert!
Als sy sach op haeren schoot
JESUM voor haer oogen doodt!

Doen en sach sy'er niet uyt als een beeldt of af-setsel van de droefheydt, maer was de droefheydt selver. Soo dat men hier sou moghen gebruycken dien aerdigen vondt van dien schilder die op eenen doeck af-getrocken hadde het Sacrificie daer Iphigenia levendigh moest op-geoffert worden, al de vrienden, die by den autaer stonden, hadt hy geschildert met verscheyde teeckenen van uytwendige droefheyt? den eenen weenden, den anderen vrongh zyn handen, den derden sloegh op zyne borst, eenen vierden trock zyn haeyr, eenen vyfden besweeck van rouw-hertigheyt, maer als hy de droefheyt in de Ouders soo uyt-beelden, schilderden hy een vloers over hun aensicht hangende, willende hier door beduyden dat geen pinceel, geen verwen, geen schilder-konst de droefheydt der ouderen machtigh was om te vertoonen. O droeve, droeve, droeve, alderbedroefste Moeder, niemandt en kan uwe smerten naer den eysch uyt-beelden, niemandt en kent uwen grondeloosen druck, als de gene die lydt en den genen daer hy om wordt geleden. *Plin. lib. 35.*

Den honderften man mach hem beklagen, de Godtvruchtige gemeente mach slaen op hunne borsten, Joannes mach suchten, Magdalena mach

weenen,

weenen, maer uwe droefheydt ô Moeder en kan noch met pinceel geschildert, noch met de penne beschreven, noch met woorden uyt-gesproken, noch met verstandt begrepen worden.

Doch om haeren grooten rouw in een beter licht te vertoonen, laet ons haere droefheyt uyt een ander onverwachtelyck gaen bekrachtighen. Ladislaus Coninck van Hongaryen ende Bemen hadt een overtreffelyck Ambassade toe-gerust naer Carolus Coninck van Vranckryck, ende dat om te haelen syn dochter die met den Prince zynen Soon onder trouw gedaen hadde. Het opper-hooft van dese Ambassade was Udabricus Bisschop van Passauw, aen den welcken, op dat dese Ambassade treffelycker, en aensienelycker sou wesen, voor geselschap toe-gevoeght wierden uyt het puyck van den Hongerschen Edeldom twee hondert mannen, van gelyck twee hondert van Bemen, en twee hondert uyt Oosteuryck, al-te-mael uyt-gelesen mannen; sy waeren soo ryckelyck gekleedt, en soo kostelyck toe-gerust, dat een jegelyck van hun eenen machtighen Coninck scheen te wesen. Tot dese ses hondert vervoeghden den Bischop noch hondert van syn onder-daene Edelmannen soo datter nu seven hondert koppen in ghetal waeren vol goedt, moedt, en edel bloedt. Jae op datter in dese Ambassade niet en soude vereyscht worden, zynder by gevoeght vier hondert van de schoonste, edelste, ende staetelyckste Jouffrouwen. Alle de koets-wagens bloncken door het gout daer sy rondts-om mede beset waeren, behalven datse van binnen door-zaeydt waeren met kostelycke gesteenten. En boven dit altemael voerden sy met hun overvloedigheydt soo van giften, als rycke kleederen, om die aen het Hof van Vranckryck te vereeren. Dese prachtige Ambassade was geluckelyck tot binnen Parys gekomen, en den dagh van de solemnele audientie was verschenen, en soo sy nu gereet stonden om in des Coninckx tegenwoordigheyt geleydt te worden, soo komter een

Alex. Faya. c. 2.

post

post ingereden met tydinge dat den Jongen Prins en Bruydegom deser wereldt gepasseert was. Welck onverwachte bootschap den Coninck met sulck een droefheydt is om het hert geslagen, dat hy de Gesanten niet een woordt en heeft konnen spreken, ende zyn alle gaeder met groote droefheyt uyt Parys vertrocken.

Des Coninckx droefheydt mocht groot wesen, des toekomende Bruyts noch grooter. Maer die van de eygen ouders d'alder-grootste. Want die sagen voor hun oogen liggen het droevigh lyck die sagen hoe die aengenaeme roose op korten tyt verslenst was, die sagen hunne eenige vreugt gelyck als eenen ydelen droom verdwenen. Doch alle dese droefheydt hoe groot sy was, vergeleken by die van de Moeder Godts Maria, is als een druppeltjen ter opsicht van overvloeyende rivieren. Seght my waer het getal van de sandekens der bergen, en van de druppelen der zee eynden, en ick sal u segghen waer haere smerten noch maer als en beginnen. By wie ô H. Maghet by wie sal ick u dan in desen *Noodt Godts* vergelycken? Ick weet wel dat als Carolus den VIII. overleden was en het lichaem gesoncken wierde, ende dat den Herault naer gewoonte dry mael riep: *Le Roy est mort, le Roy est mort, le Roy est mort. Den Koninck is doodt, den Koninck is doodt, den Koninck is doodt.* Ick weet wel segh ick dat dese droeve stemme de herten der omstaenders soo heeft doorsneden, datter op-staende voet twee van de Hovelinghen den Wynschencker, en eenen Hertsier by het graf zyn doodt gevallen. Voorwaer eenen grooten rouw, maer al even wel en kan hy die van u sweirt niet bereycken. U droefheydt is sonder getal, u droefheyt is sonder maet, u droefheyt is sonder grondt, u droefheyt is sonder troost, sonder verlichtinge, sonder verminderinge, u gemoedt wordt verduystert, het schudt en beeft, het wordt ghescheurt meer als Son, of Maen, meer als locht, en aerde, meer als eenige beroerde elementen.

Voor-

Voorwaer den H. Geest mocht van u wel schry-
Cant. 7. ven : *Comæ capitis tui sicut purpura Regis. Het haeyr van u hooft is gelyck het purper van den Coninck.* Niet dat gy de vlechten van u hooft soodaenig geverwt, of met diergelycke gecoleurde stricken hadt verciert, en opgebonden, veel min daer op droegt vlammende robynen, maer om dat uwe gepeysen (die door het haeyr verstaen worden) soo purper root waeren, door het aendachtigh overdencken van uws Soons vergoten dierbaer Bloet, ende sijne menighvuldighe Wonden. Nu verstaen ick uwe
Joël. 2. c. woorden ô Propheet Joël : *Sol convertetur in tenebras, & Luna in sanguinem.*

Als onder gonck in duysterheyt
De Sonne van rechtveerdigheyt,
Doen sagh men strackx de silv're Maen
Gelyck als bloet root verwigh staen.

Waer is nu den H. Gregorius Nyssenus die nimmermeer met een droog aensicht en kost gaen voor by de schilderye daer de offerhande van Abraham, en Isaac in verbeelt wierde? soo diep snede hem in het hert het opgeheven sweirt van den Vader, soo seer gevoelden hy in syn gemoet d'onnoosfelheydt van den Soon, die onder het sweirt synen hals hadde gebogen : over een geveynst-lyck stortede hy waerachtige traenen. Maer wat heeft dese schilderye ten opsichte van 't gene dat gy ô alderbedruckste Moeder hebt voor u liggen! Ten is hier geen gedreyght, noch geen geschildert werck; het gaet hier voor goet? Gy hebt op uwen schoot gy hout tusschen uwe ermen, gy druckt aen u hert, gy voelt met uwe handen, gy siet met uwe oogen, gy stelt onder uwe Moederlycke borsten het doodt lichaem van uwen eenigen, dat is, van uwen alderliefsten Sone. Gy menght onder een zyn dierbaer Bloet met uwe bittere traenen : gy sucht over de menigvuldigheyt zynder Wonden : gy verschrickt u over de bottigheyt der nagelen, gy versterft door het sien van de scherpe doornen. Gy verslaet u door het sien van die bloedige lancie. Gy sucht, gy weent,

gy klaeght, gy kermt, gy wenſcht: *Fili mi Abſalon, Abſalon fili mi, quis mihi tribuat ut ego moriar pro te, Abſalon fili mi fili mi Abſalon! O Abſalon* (Vader des vredes) *mynen Soon, mynen lieven Soon Abſalon, wie ſal my geven dat ick voor u mach ſterven!* ten minſten dat ick met u mocht ſterven: want wat doen ick hier langer in dit leven daer ick ſien dat gy, die zyt het leven, light ſonder leven, en ſonder u leven, wat is myn leven? *O quam triſtis.*

Och bedruckte Moeder! hadt ick ſoo veel veders als ick heb wenſchen, ick vloogh de heele werelt ront, ick gonck noodigen alle Schepſelen om aen den voet van den Calvarie-bergh uwen rouw te beklagen: ondertuſſchen ſal ick hier begroeten met de woorden van uwen H. Dienaer Bonaventura: *O alder-ſuyverſte Maget door het bitter lyden, ende overgroote droefheyt die uyt u hert als uyt een fonteyn quam geſpronge, als ghy met uwe Moederlycke ermen het doodt lichaem van uwen gebenedyden Soon waert omhelſende; als ghy ſijn goddelyck aenſicht ſaeght ſoo onteert door ſluymen ſoo bleeck van de doodt, ſoo blauw van de ſlagen: wilt ons gratie verwerven op dat wy oock met een rouw-hertigh leetweſen onſe ſonden, dat is de wonden van onſe ziele mogen beweenen, op dat wy ſcheydende uyt dit leven mogen genieten die vriendelycke; ende ſalige omhelſinge van uwen alderſoetſten Sone JESUS Chriſtus onſen Heere!* dit ſoo weſende.

Toont dan hier ô Ziel medelyden, ende beklaeght den rouwe van de gene die onſe algemeene Moeder onder den galgen-boom des Cruycen is geworden, en gelycker-wys dat haeren arbeydt doen groot was, ſoo en mach onſe danckbaerheydt niet minder weſen.

Syt ghy al gereet ô Ziel om dit Goddelyck, en Salighlyck te vergeſelſchappen: om den rouw te beklaeghen? ſiet eens hoe hemel ende aerde; hoe Son, en Maen; hoe alle de elementen deſe doodt gevoelen, de ſteenen worden vermorwt als menſchen, en de menſchen worden verhert als ſteenen.

Den Heere JESUS wordt in een steen-rotse begraven.

Hy heeft hem geleydt in een graf dat uyt-gekapt was in een steen-rotse, *Marc.* 15.

SIN EN BEDIETSEL

Van het Beëldt.

Wie sal my geven dat ick hier
Van traenen stort een heel rivier!
Op dat ick in een droevigh vocht
In dese uytvaert smilten mocht!
Och dat dees rotse sich ontsloot,
En om dit lijck fonteynen goot!
Want noyt en stirf daer grooter vrient,
En die meer traenen heeft verdient,
Ons leven onse säligheydt!
Die wordt hier in het graf geleydt!
Gy Moeder uyt een droef gemoedt
Stort traenen dunckt my root als bloet;
En uwe ziel is tot den grondt
Door dese doodt te seer gewondt
Ick sien (soo treckt ghy 't u aen)
Het een lyck achter d'ander gaen.
Joannes weent, en sucht, en klaeght,
Terwyl men hem ten graeve draeght,
En Magdalena geeft den toom
Aen eenen bracken traenen stroom:
Ey! siet eens hoe haer 't herte sluyt;
Sy kryt haer ziel ten oogen uyt.
O Joseph u getrouwigheydt
Is weirt de weirelt door verbreydt,
Gy hebt Pilatus aen-gesocht
Op dat men hem begraven mocht
En naer dat hy u oorlof gaf,
Soo deedt ghy hem ten Cruyce af;
Nu wordt van u in dit gesteent,
U eygen graf aen hem verleent.
Gy thoont daer u getrouwigheydt
Hoe vals dat altydt wordt geseydt:
Als datter vrienden naer de doodt
Gaen vien en-twintigh in een loot.

Ick sien ô Ziel oock aen u kleedt
U gaen vol droefheydt, rouw, en leedt;
En worden schier van weenen blindt
In 't sterf huys oock van uwen vriendt.
Wel hoe is dan de liefde doodt?
O Ziel 't verlies dat is te groodt!
Dies stort vry traenen vroegh en spaey
Behanght u huys met swerten baey,
En plant voor u gesloten deur
Den droeven boom Cypressus veur,
En volght het tortel-duyfken naer,
Want siet u gaeyken dat light daer!
Doch geeft de liefde in het graf,
Het hert dat u de Liefde gaf,
Soo blyft ghy saemen soo ghy waert,
En naer het sterven noch gepaert:
Want schoon de doodt met boogh en pyl
U scheyden wou in aller eyl;
Door dit bedrogh, en vondt alleen
Al scheydt sy u ghy blyft by een:
Schoon dat sy dan haer bogen spant,
En drijft haer pijlen t'alle kant,
En sleypt van hier soo erm als rijck,
De liefde blijft onsterffelijck
En wat ghy in haer handen stelt,
En vreest noch doodt noch doodts gewelt.
Geluckigh hert dat al versaeckt,
En sich vast aen de Liefde maeckt;
En by de Liefde wordt geleydt,
En noyt meer van de Liefde scheydt.
Want of men dees twee oogen sloot,
Nochtans hun doodt is sonder doodt,
Die in het graf vol leven zijn,
Al zijn sy sonder levens schijn:
Dies singht hier met een soete stem
Voor hun den bleyden Requiem
Waer blyft Egypten dat soo poft,
En op syn Pyramiden stoft?
Op 't Mausoleum trots van bouw,
Het werck van een bedruckte Vrouw?

Want dien marmer, en het lijck,
Vergaen noch saemen eens in slijck!
En moeten swichten voor den tijdt
Die door het stael, en yser bijdt;
En maelt den Coninck met sijn Hof,
Tot enckel aerd', en louter stof:
Want naer wat jaeren in het graf,
Soo vindt men qualijck beenders af.
Maer die in 't graf der Liefde leyt
En wist noyt van bederflijckheyt.
O goeden Godt dat ick eens sagh
Dat mijn hert by u herte lagh!
En dat den balsem van de deught
Mijn hert bewaerde in sijn jeught!
Tot dat ick het Trompet geschal
Ten jonxsten daege hooren sal;
Ick bidt als ghy de wereldt daeght
Dat ghy my dan u jonste draeght;
Hermaeckt my dan weer uyt mijn slijck,
En geeft my u schoon Hemel rijck;
Op dat van my genoten wordt
De vrucht van 't Bloet voor ons gestort.
Hoort Ziel op 't lest noch dese les,
Zijt van het Cruys een Dienaeres,
Laet Christi Cruys vol schand', en pijn
U beste Cameraede zijn.
Al schijnter u wat leelijck uyt,
't Is Christi alder-schoonste Bruyt,
En als hy weder daelen sal
Tot ons in Josaphatse dal,
Dan sal dit Cruys vol luyster staen,
Veel helder als de Son, of Maen,
Tot troost van die 't in weerden houwt;
Tot schrick van die 't af-keerigh schouwt;
Om dan te zijn in geen gevaer,
Volght Christum met u Cruysken naer,
En weet dat u den Cruys wegh leyt
Recht tot de kroon van Salighheyt.

XV. CAPITTEL.

De Begraeveniſſe van den Heere JESUS.

WIllen wy te werck gaen, ô Ziele, naer de weirdigheydt van dit doodt Lichaem, ſoo en konnen noch de hondert pont ſalven van Nicodemus, noch het nieuw graf van Joſeph de eere van deſe begraeveniſſe naer den eyſch niet uyt-voeren. De Egyptenaeren beſloten hunne dooden in kaſſen van kriſtael de roche; die van Babylonien begroeven de hunne in den Honich, Gout, en Diamanten vielen hier te ſlecht: koſten wy, wy moeſten het ſtellen in die blinckende Son, en begraeven dat onder de gulde ſtraelen, en om dat noch voorderen luyſter te geven, behoorden wy alle de ſterren te nooden om daer over een *Chapelle ardente* te maecken.

Arthemiſa pulveriſeerden de gebrande beenderen van den Koninck Mouſolus, en plachtſe met eenen roomer wyns in te drincken, ſy wou haeren man in haer eygen hert begraeven. Hy koſt nergens rycker, nerghens weirdiger liggen. O Ziel hoe geluckigh waer u hert ſoo het geluck mocht hebben van heden te veranderen in het graf van den Heere JESUS! met wat deugden en ſou het dan niet verçiert worden? met wat gratien begiftight? met wat ſchatten verryckt? met wat een goddelyck leven over-aeſemt? koſte de doode beenderen van Eliſeus den anderen op hem ge-
4. *Reg.* worpen, dooden op ſtaende voet doen verryſen?
13. *c.* wat en ſout gy u niet mogen beloven ſoo den Heere JESUS in u waer begraeven!

Voorwaer dan ſou ick met beſtandige reden op dit graf moghen ſchryven, het gene ſtondt ghesneden op dat van Theodoſius *Sanitas*, en daer noch by-voegen met goude letteren:

Rens-

Renascitur homo,
Ubi tumulatur Deus:
Inchoatur immortalis hominis,
Ubi desinit mortalitas Dei,
Sepulchrum Christi
Limen est cœli. *Bomplanus.*

Daer Godt begraeven wort, daer gaet den mensch herleven
En de onsterfelyckheyt wort door sijn doodt gegeven,
Siet JESU Christi graf waer in dat rust het lyck
Wort voor ons altemael de deur van 't Hemels ryck.

Dan laet ons een weynigh ô Ziel de Historie hervatten. Als dan het gebenedydt lichaem onses Heeren JESU Christi af-gedaen was van den Cruyce, ende van de alder-bedruckste Moeder op haeren schoot liggende beweent, ende met tranen was af-gewasschen, heeft Joseph eenen fijnen doeck voorts-ghebrocht, ende Nicodemus hondert pont salven, ende hem gebalsemt hebbende, ende in doecken ghewonden, is het lichaem geleydt in het graf dat Joseph voor syn eygen selven hadde in een rotse doen uyt-kappen.

Dit graf was by den bergh van Calvarien in de spelonche van eenen hof, op dat het lyden van onsen Salighmaecker, het welck in den hof begonst was, oock in den hof soude voleynden, ende dat men daer de diverye, die onsen eersten Vader in den hof des paradys hadde bedreven, soude betalen. Oock op dat dit lyden ons in het eynde soude leyden in den boomgaert, ende lust-hof des hemels daer de bloemen noeyt en verslensen, daer de vruchten noyt en verdroogen.

O Ziel het is by sommige voor een loffelycke maniere aengenomen dat sy op de sercken van de overledene vrienden, of Ouders dede snyden, en kappen een hert, waer mede sy wilden beteeckenen dat den ghenen die daer onder lagh, al was hy uyt de oogen, hy en was daerom noch niet uyt de herten. Op desen voet behoorden wy *Cartagena.*

dagelyckx met onsen Vrient, Vader, Godt, en Verlosser te leven naer den raet des Wysemans: *En wilt het weldaet uws borge niet vergeten, want hy heeft voor u syne ziele te pande gestelt.* Peyst dan dickwils op die acht Goddelycke fonteynen die uyt het gebenedydt Lichaem Christi tot uwe verlossinge sprongen; twee van Bloet uyt syne handen, twee van water uyt syn oogen, twee van Bloet uyt syne voeten; en een van water, en een van Bloet uyt syne Syde. O Ziel laet dese fonteynen dickwils vloeyen, en hervloeyen door uwe ghedachten, om daer mede u hert te bevochtigen, ten eynde daer vruchten van danckbaerheydt opgroeyen, en af gelesen konnen worden.

Waer was oyt in de wereldt eenen mensch die sulcken weldaeden dede aen den mensch, gelyck als Godt gedaen heeft aen den mensch, en nochtans vintmen den eenen mensch danckbaerder aen den anderen mensch, als dat aen Godt is den mensch. De Huys-vrouwe van Tigranes sal alle eeuwen, met alle pennen, met alle tongen gepresen worden, om dat sy gestaedigh in haer herte anders niet en droegh, en voeyde als danckbarige gepeysen tot haren man, die eens geseydt hadde dat hy syn ryck, en syn persoon wilde opofferen tot pant, en borge van haere verlossinge: en nochtans dese syne liefde en was geen water-verwe, jae qualyck een schaduwe van liefde die ons JESUS Christus in syn bittere doodt heeft bewesen, en isser jemandt die dese dan sou moeten, of konnen vergeten? O Ziel, de tyden van Franciscus zyn lanck voor by, maer de oorsaeck is ghebleven waerom dat Francisci oogen swinter-daeghs vloeyden als twee lauwe fonteynen, niet om dat Franciscus koude hadde, gelyck dien Coopman sich inbeelden, maer om dat Franciscus sagh dat de herten der menschen soo waren bevrosen, dat sy de Liefde, dat is, den gekruysten JESUS niet lief en hadden om syn bitter lyden. Leert dan ô Ziel met den H. Bernardus dickwils seggen: *Super omnia*

reddit

reddit amabilem te mihi, JESU bone, calix quam bibisti opus Redemptionis nostræ, hoc omninò amorem nostrum facile vindicat totum sibi, hoc inquam est quod nostram devotionem & blandiùs allicit, & justiùs exigit, & arctiùs stringit, & afficit vehementiùs.

KAn jemandt noch ondanckbaer zijn
Aen Christi lijden, doodt, en pijn
O JESU u vergoten Bloet
Heeft wonder kracht op ons gemoet!
En 't Cruys vol schand', en bitter smert,
Is den Magneet steen van ons hert;
Dus wie hier onbewogen blijft,
Is meer als eene rots verstyft.

Ten is geen kleyn saeck ô Ziel hier in versuymigh te wesen, en Godt een danckbaer hert te weygeren: den H. Apostel trompet hem uyt als eene *Vervloeckinge die den Heere JESUS niet en bemint.* Elcken slagh van onse hert-aeder, elcken blick van onse oogen, elcken aesem die wy trecken, behoorden al-te-mael getuyghen te wesen van onse danckbaerige liefde. Het pinceel van den konstigen Protogenes heeft achtergelaeten de schilderye van een Cidippe, de welcke om veel weldaden aen sekeren Acontius was verbonden. En is bemerckt van haer, dat soo dickwils als sy haere liefde tot Acontius liet verflouwen, en een ander begost te beminnen, soo dickwils wierdt sy schielyck met een dappere kortse bevangen. *P. S. Jure.*

De korts verweets' op staenden voet,
Als oock 't hert bloet in haer aeder,
Al stont haer aensicht vriendelijck soet,
't Hert niet te min was een verraeder.

O Ziel wat een Gast-huys sou de werelt zyn, wat al quartaenen, tertiaenen, wat al quotidianen, wat al vierden daeghse, derden daeghse, aldaeghse kortsen souden vernemen, by soo verre

sich

ſich uytwendigh verthoonde 't gheene inwendigh wort bedreven? Want is s' menſchen hert, dat den Heere Jeſus toekomt uyt kracht van liefde, en van weldaden, daer en ſoumen dickwils niet minder als den ghekruyſten JESUS in vinden. Och wy zyn altemael goede ontfangers, maer quaede betaelders, toefbaere gaſten: maer ſchraele weirden, dan is, wy ſoecken veel liefde, en dienſten te genieten, en weynigh liefde te vergelden. Maer ô myne Ziel! eer dit ſaligh Lichaem in het graf geleyt wort, ſoo beſiet noch eens zyne gebenedyde Wonden, ende bidt hem dat een van die aen u voor een ſchuyl-plaetſe magh gejont worden. Doch wat ſegh ick voor u? ach 't is al te onbeleefde vrage, het zyn vreede wenſchen! gy in een van ſyne Wonden? Och dat waer eenen nagel in ſyn Hant, eenen dooren in zyn Hooft, een yſere lancie in ſyn Zyde! weg, weg van hier ô myne Ziele, ô groote ſondaereſſe ende en ſteckt geen venynige vingeren in ſyne Goddelycke handen, moet ghy ſchuylen, ſeght aen de berghen datſe over u vallen, aen de heuvelen datſe u bedecken.

Nochtans ô myne Ziele houdt u by u eerſte vraege, verſoeckt een plaetsken in ſyne Heylige Wonden, op datſe u moghen dienen voor een Apotekerye in uwe ſieckten; voor een goude Myne in uwe armoede; voor een badt-ſtove om u te ſuyveren, voor een *Sancta Sanctorum* om uwe Godtvruchtigheydt te ontſteken. T' is waer myne Ziel, en niet dan al te waer, dat gy zyt eenen dooren, eenen nagel, een lancie; maer ſoo ras als gy in eene van die Wonden ontfanghen zult zyn, ſal uwe rouwigheyt en ſcherpheyt, en yſerachtigheyt opſtaende voet verſacht, en verſoet worden. Gaet dan ô myne Ziele kloppen aen die poorten van dit Goddelyck Lichaem, en laet de kleyne Wonden voor de kleyne Sondaeren, maer gy met uwe groote boosheden gaet in die groote Wonden van ſyne gebenedyde Zyde ſchuylen; en ruſten.

ſten. Och dat gy daer ſoo woonden dat noch de werelt meer op u, noch gy meer op de werelt en peyſde! en daer nergens niet beſich en waert, als om de breede, de lengde, de hoogde, de diepte van ſyne Liefde te leeren, en om in u een weder-liefde te verwecken.

Sout gy nu voortaen ô myne Ziele noch wel een van die ondanckbaere konnen zyn die hunnen Borge teenemael vergeten, hunne uytvluchte nemen, en ontſchuldighen door het groot ghetal hunder beletſelen, moeyelycke ampten, en bedieningen, en dat ſy ten ooren toe ſteken in ruſtelooſe ſorgen, dat hun het gewoel van tydelycke ſaecken de handen ſoo vol werckx geeft dat ſy geen ſtaeyen hebben om het hert veel naer den hemel en naer den Heer op te heffen, dat ſy ſoo veel Cruycen en ſwarigheden hebben dat ſy geenen tydt en vinden om veel op Chriſti lyden, en Cruys te peyſen. Och en wilt ſoo nimmer ſpreken! en deſe bejegenen ick met de ſelfſte woorden die den H. Paulinus ſchreef aen ſekeren Ontfangher met name Iovius die alle dag tydt genoech hadde om in de boecken en rekeningen te neuſelen, en noyt tydt en hadde om in de kercke te komen. *Vacat tibi* ſegt hy, *Philoſophus ut ſis, non vacat, ut ſis Chriſtianus, verte potius ſententiam, ſis Dei Philoſophus, ſis Peripateticus Deo.* Dat is te ſeggen: *Geen beletſelen en zyn ſoo groot datze u de boecken van de Philoſophie konnen doen uyt de handt nemen; maer om eenen goeden Chriſten menſch te zyn dat en gedoogen noch uwen ontfanck, noch u kantoor: keert liever het blaeyken om, en zyt eenen lief-hebber van de waerachtighe wysheydt, wort eenen Philoſoph van Jeſus Chriſtus.* Of hy wilde ſegghen; wat is van al dat cyferen, en calculeren, en rekenen om te weten hoe veel duyſenden gy voor uwen Coninck hebt ontfangen; cyfert en rekent liever hoe veel duyſent Wonden den Heere JESUS Coninck der Coningen voor u heeft ontfangen en verdragen, anderſints. *Epiſt. 6.*

Wat

WAt baetet heel een eeuw in menig boeck versleten?
En dat gy weet soo veel als duysent menschen weten
Hebt gy de deughden niet, en Christum oock geleert,
Soo zyt gy naer den eysch niet wel gemeestereert.
En of u voor-hooft staet gefronselt, en gespannen,
En stelt u daerom niet by veel geleerde mannen,
Die aen de Liefdes les noyt gaf een leersaem oor,
Die is en blijft Pedaen al waer hy lanck Doctoor,

Sulck een becommert hert en wensch ick u niet ô Ziel, maer ick wensch u een hert gelyck dat van Clara de Monte Falco, in het welck men naer haere doot gevonden heeft de instrumenten van de Passie Christi. O dat u hert geconfyt waer in zyn lyden, wat sterckte sou u dat geven in u Cruyskens te verdragen in dit leven, wat troost en hope sou u dit in uwe uyterste wesen, gelyck het gebeurde aen dien Novitius van de Minne-broeders Orden die op zyn sterven liggende sag syn wercken wegen, en vreesende voor een droeve, en ongeluckige uytcomste, sprack in deser voegen:

HOe scherp eylaes! hoe scherp wort alles hier gewogen
Hoe wort de schael van't goet, hoe wortse opgetogen!
Ick bid u leght daer in wat Bloets van mijnen Heer,
Soo baeltse d'ander op soo daeltse weder neer.
Doen sey hy't gaet nu wel. Een druppel uyt sijn Wonden
Is swaerder alst gewicht oock van de swaerste sonden;
Eert Ziel sijn dierbaer Bloet, versieter u wel van,
Wat sal een zee niet doen als dat een druppel kan?

Desen bangen Novitius die in syn uytersten sulcke schatten wist te vinden in die kostelycke Mynen van de dierbaer Wonden Christi JESU, die moest daer al ten tyde van syn leven door meditatie en danckbaerheyt dickwils ingegraeven hebben.

Hoe diep meent gy ô Ziele dat dese gedachtenisse van het bitter lyden Christi gedruckt is geweest in het danckbaer hert van den H. Rudesundis

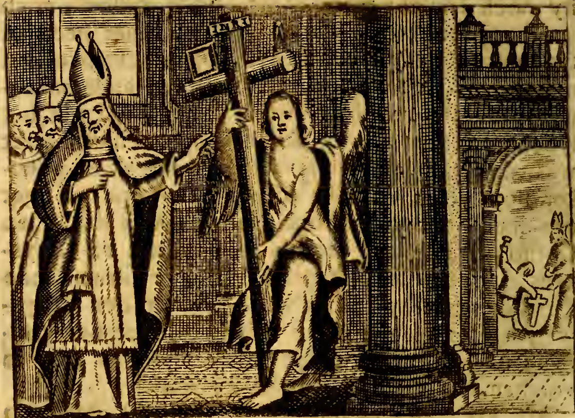
dis Bisschop van S. Jacob te Compostellen? want tot dese weirdigheyt verheven zynde, soo hy een wapen, en signet, moet doen maken om sijne brieven &c. daer mede te zegelen, soo en wou hy noch leeuw, noch arent, noch kasteel, noch iet diergelyck voor wapen voeren. Maer heeft in synen schilt gestelt een Cruys, op welckens eenen erm eenen spiegel stont, ende op den anderen eenen passer, waer door hy te kennen gaf dat het lyden, en leven Christi eenen spiegel, en een maet was van syn leven, ende waerschynelyck en gonckej noyt dach voor by of hy en overpeysde met een danckbaer gemoet hoe groot dat was het lyden Christi, en hoe veel dat syn medelyden, en Cruyskens daer aen te kort quamen: ende bemerkende dan hoe verre hy in het wandelen van den Cruysweg achter bleef gaf hy zyn traegh gemoet couragie om den ghekruysten JESUS vlytigher naer te volghen.

My komt ô Ziel hier noch een dicht-vlaechie over, ende diesvolgens gaen ick dit voor-verhaelt met een rym-schrift een weynig breeder uytwercken; ick laet den H. Bisschop selver spreken.

WEl aen ô myne Ziel nu Godt u heeft verheven,
Wilt niet soo nederigh meer langkx de aerde sweven
Maer geeft aen uwen staet een beter oogh', en scheyn
Nu moet gy naer den eysch hoogh in u wapens zijn.
Dat d'ander hunnen schilt met arents gaen beschreyen,
Die boven de blauw locht, en witte wolcken dryven,
Of d' ander Son, of Maen versien aen hunnen stam,
Of eenen vreeden Leeuw, of een sachtmoedig Lam:
Of datse een kasteel in hunne waepens drucken;
Maer gy ô myne Ziel moet iet doorluchtigs plucken,
Iet dat dit altemael in glans te boven gaet,
Wat minder is als dit is onder uwen Staet.
Doch wie kan iet soo eel van bloet, of glori dragen
Alst Cruys waer aen Godts Soon met spyckers is geslagen
Voert gy ô mijne Ziel dit teecken in u velt,
Soo is den schilt verdooft oock van den grootsten Helt.

Wy

Wy ſullen dan voort aen 't Cruys houden voor een wapen,
Waer uyt wy glans, en eer, en hooghmoet ſullen rapen;
En op dat dit tot trooſt, en voordeel ſy gedaen,
Soo moet den ſpiegel hier, en daer den paſſer ſtaen.

Ons waepen dan ô Ziel ons waepen is gevonden
Waer in wy ſaemen ſien ons ſonden, en ſyn wonden;
Och dat ick deſen boom gelaeden vol van ſmert
Snee diep in mijnen ſchilt, en dieper in mijn hert!
Ah! wiſt ick naer de konſt den paſſer aen te leggen,
Die ſou my voor gewis ſijn ſmert en doodt-ſtryt ſeggen.
Hoe groot dat elcke pijn, hoe ſwaer ſijn lijden viel!
Wat dat hy al verdroegh aen 't Cruys voor mijne ziel!
En met dees wetenſchap van dat hy heeft verdraegen,
Moet ick mijn ſelven dan gaen in den ſpiegel vraegen.
Wat is van mijn gemoedt, van mijn verduldigheydt,
Wanneer my eenigh Cruys van Godt wordt opgeleydt.
O Ziel hoe verr' zijn wy van ſijn verduldigh lijden?
Van 't voorbeelt op Calvaer in 't laeſt dry urigh ſtrijden?
Als hy vol ſmert en Bloedt, vol Wonden en vol ſmaet
Noch honinck gaf voor gal, en liefde voor den haet.
Want ick eylaes! ick ben van ſchrick heel ingenomen
Als ick ſien 't minſte Cruys tot mijnen huyſe komen,
Wordt ick een weynig ſieck ick kreun, ick ſucht, ick klaeg
't Schijnt dat ick eenen bergh van ſteenen op my draeg.

Sterſt

Sterft my mijn moeder af moet ick haer vrientschap derven
Ah! roep ick by het lijck, haer doodt sal ick besterven;
Verlies ick eenigh goet, ick wordt onstuymigh quaet,
Soo dat de schaede my aen 't hert en beurse slaet.
Maer lijd' in mijn eer dan ben ick om te binden,
Dan pas ick noch op raet, noch voorslagh van de vrinden
Dan is het eerst, en 't lest: ick sal, ick wil, ick moet,
Dees op-geworpen kladd' uyt-wasschen met het bloet.
O Ziel! ô niet alsoo! maer wilt dees tochten vieren,
En wiltse naer het Cruys, naer 't eenigh zee licht stieren
Ey! stelt den passer eens een weynigh op dit stuck,
En spiegelt uwe smert dan tegen sijnen druck,
En stelt Cruys tegen Cruys, en pynen tegen pijnen.
De sijn sal als een zee, en d'uw' een druppel schijnen.
Waer toe dan soo getiert heel straeten over eyndt,
En vrede van het huys, en uwe rust gescheyndt!
Neen, neen onvroede Ziel, ghy moet u cruysken draegen,
En meyden dit beklagh, en al u korsel vlaegen,
En sonder weder wil gaen lyden vol gedult;
Daer by onnoosel leë, daer lijdt ghy voor u schult.
Gy moet, dat is gestelt, een ander baen beryden,
Ja 't moet u zyn een cruys geen cruys te mogen lyden,
En als ghy u wat verstapt laet u een spoor-slagh zijn
Den passer in de vrees, den spiegel in de pijn.
Dus wilt dan dach voor dagh u onverstoorve leden
Eens naer den eysch van 't Cruys in zynder bloet herkneden
En wilt dees nieuwe past besprengen met sijn Bloet,
Dat werckt door 't heel beslagh, dat maket bitter soet.

Ende soo is voor u oock ô Ziele het Cruys Christi eenen patroon om naer te wercken, en daerom noyt dagh en macher voor by gaen of gy moet door desen spiegel staen, en met desen passer wercken, noyt dagh of gy moet den gekruysten JESUS in u hert gedachtigh wesen, gelyck desen H. Man gedaen heeft. Spiegelt u dan in hem en in syn lyden. Spiegelt u hooverdye in syne versmaedinge en verootmoedight u. Spiegelt uwe gierigheyt in syne naecktheyt, en berispt u. Spiegelt uwe ydele glorie in syn doorne croon, en versoeyt u.

Spiegelt

Spiegelt u blanckelſel in ſyn beſpogen wangen, en bewcent u. Spiegelt uwe peerle ſnoeren in ſyn banden, en bekeert u. Spiegelt al de ſonden van u ziel in de Wonden van ſyn lichaem, en betert u. Spiegelt uwe ſlauwigheydt in ſijn Cruys en pynelycke doodt en ontſteeckt u.

'T welck op dat het beter geſchiede, ſoo ſtel ick u hier voor oogen den bitteren doodt-ſtryt Chriſti Jeſu, en al wat hy de dry laetſte uren aen het Cruys geſproken, en geleden heeft; laet u dan voorſtaen ô Ziel, dat bid ick u, want het in der waerheyt oock ſoo is, dat hy doen op u, die dit leeſt, ſoo peyſden al of gy allen in de wereldt geweeſt hadt, gelyck Paulus ſegt: *Qui tradidit ſemetipſum pro me.* Och hoe ſoet bevielen diergelycke gepeyſen aen den Italiaenſchen Edelman Alexander Luſague! den welcken oock uyt een danckbaer hert, ende herkenteniſſe deſe loffelycke gewoonte had aengenomen, dat hy ſmorgens, en ſavonts ſich zegende met het teecken des H. Cruys op ſyn voor-hooft, op ſynen mont, op ſyn hert, plagt altyt te ſeggen *Den gekruyſten JESUS moet zyn in myn gepeyſen, in myn woorden, en in myn wercken.* Hy liet hem voorſtaen en met reden, dat weldaeden baeren danckbaerheyt; en gedenckeniſſe. En ſoo gy ô Ziele volght de voet-ſtappen van deſen Alexander, ſoo en ſult gy het minſte niet buyten uwen wegh treden. Nu verwacht u noch eens den pynelycken Berg van Calvarien. De Schryvers der geſontheyt, die raeden ons:

Mane montes
Veſperi fontes
Sy willen ſeggen:
'T is ſmorgens op de bergen goet
'T is ſavonts by fonteynen ſoet.
Maer ick ſeg in tegendeel:
Mane montes
Mane fontes.

Wie heeft de bergen oyt des ſmorgens wel beklommen,
Die in fonteynen niet heeft ſmorgens oock geſwommen.

Soo

kalleen

Soo dan: *mane montes, mane fontes* Dat is: Gaet ſmorgens op Calvarien wel mediteren, uw' oogen ſullen haeſt in fonteynen verkeeren, dit u gewaerſchouwt ſoo gaet de Ziel vergheſelſchappen, die aldus is ſprekende. *Vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris. Ick ſal gaen naer den bergh van myrrhe, en naer den heuvel des wieroocks.* En haere wangen ſullen worden gelyck een ſtuck granaetappels, dat is, ſy als fonteynen van bloedige traenen daer over laeten ſchieten. Luyſtert naer haere woorden. *Cant. 4.*

Ick gae een Myrrhen-bergh beplant met bitterheden,
Ick gaen den Heuvel op vol wieroock van gebeden.
Want hier Godts Soon voor ons den dootſtryt onderſtaet:
Den ſtrijt die alle pijn in pijn te boven gaet.
Siet wat een vreet gewoel is hier op alle kanten,
Den eenen graeſt den put om 't Cruys daer in te planten
Den anderen die boort de gaeten in het hout,
Een derden ſchenckt hem gal eer dat hy gants verflout
Hy op den kouden ſteen, ſiet hoeſe 't Cruys bereyden,
Hy ſiet de naegels daer waer aen dat hy ſal ſcheyden.
O Ziel, ô mijne Ziel, wat hebt gy al gedaen!
Dat Godt om uwen t'will' dees pijn moet onderſtaen!
Sy gaen het purp'ren kleet eerſt uyt ſijn Wonden rucken,
En dan hem met gewelt naeckt op't Cruys neder drucken,
De nagels plomp en grof ſlaens in met hamers ſwaer
Soo dat den heelen berg dreunt van den weerſlag naer
O! Abel 't is den nijdt van ü brandt-offeranden
Die dit moordadigh ſtuck bedryft met Jootſche handen,
Doch u onnooſel Bloet ſal blyck doen aen den dagh
Al waert dat noch ſoo diep, jae onder bergen lagh.
Het Cruys dat wort gericht, den Tytel hangt verheven,
O boom des ſaligheyt! O Boom van 't eeuwigh leven!
Voor wie Cypres, en Palm, Laurier, en Ceder buygt;
Een met de tacken neer ſijn weirdigheyt getuygt.
Dit is, dit is de uer' daer ſoo veel naer verlangen
Dees om dat ſy tot ſpot, die hem tot trooſt ſien hangen,
Want hy naer Simeons ſpreuck, en getuygenis,
Dees oorſaeck is van val, die van verryſenis.

Maer

Maer hoort eens sijn gebedt op't eynde van sijn leven;
O Vader, Vader lief y willet hun vergeven!
Hoe qualyck dat sy doen eylaes s'en wetent niet!
Dies houdt als ongedaen, al watter is geschiet.
Hoe klinckt vraeckgierig mensch hoe klinckt dit in u ooren
Die maer van wonden wilt; en bloote degens hooren?
G'en zijt noch niet gekruyst als JESUS die't vergeest
Vergeest u s'vyants doodt op dat gy eeuwigh leeft,
Hier kreeg den Moordenaer een woort oock van genaeden
Die vast was aen sijn Cruys, en vast aen sijn misdaeden;
En gonck in't Paradys noch op den selfsten dagh,
Die met den eenen voet al in de helle lagh.
En isser dan voor u Joannes *niet te vinden,*
Voor u die altijt waert en noch zyt den beminden?
O! Arent u geluck vlieght boven alle goet,
Hy schenckt sijn Moeder u en stelt s'in u behoet.
Maer wat een diepen sucht, wat traenen sien ick vlieten
Die uyt sijn Moeders oogh, en haeren boesem schieten?
Hy sey: Vrouw siet u kint, en met dit eenigh woort
Was op een oogenblick haer hert geheel doorboort.
Noyt gonck het sweirt soo diep dan nu, als met hun beyden
Als liefde tusschen Soon en Moeder scheynt te scheyden;
Wat smerte datse lee, hoe bitter en hoe swaer,
O mensch dat wist u hert soo't in haer herte waer!
Ter-wijl dat dit geschiet de Joden die daer stonden;
Die gieten lastering, en schimp met volle monden;
Jae zelfs die by hem hong den snooden Moordenaer;
En weeck in overlast aen d'ander niet een haeir.
Dit heeft den Hemel soo, en soo de Son verslagen,
Dat sy is wegh geruckt met haeren gulden waegen;
Doen viel den hellen nacht in locht, en op de aerdt;
Soo doncker dat den nacht was van den nagt vervaert
Hier door ontstont een kouw die al sijn open leden
Weer met een nieuwe pijn, en smerten heeft door-sneden
Sijn Lichaem aen het Cruys dat beefden t'alle kant,
En doen was in sijn hert den meesten Zielen brant.
Doen riep hy (want de pijn en had getal noch maeten)
O Godt, ô mijnen Godt hoe hebt gy my verlaeten!
My die hier hang vervult met smert, en droefheyt groot
Hoe kont gy uwen Soon sien in soo herde doodt?

LEert hier ô flauwe Ziel, of noyt en suldy 't leeren;
De Cruyskens soo niet meer van uwen hals te keeren.
Daer is maer eenen wegh die naer den hemel leyt,
Gy moet de crùys straet in met doornen overspreyt.
Siet hoe dat uwen Gödt de Wijn pers heeft getreden,
Hoe spruyt sijn dierbaer Bloet uyt aeders ende leden?
Siet eens of in hem is wel 't minste lidt gesont,
Eylaes 't heel lichaem deur en is maer eene wont!
En noch en is 't niet al. Syn tongh die is gereten,
Jae van de drooghte schier en sellen dorst gespleten.
O David, ô gy wenscht naer eenen verschen dronck
Niet die tot Bethleem, maer die uyt d'oogen spronck.
Wat gaen de Joden doen! men dedet aen geen slaeven,
Sy nemen scherpen eeck om sijnen dorst te laeven:
En ghy die dagh, en nacht verdrinckt u goet, en bloet,
En peyst ghy niet dat gy al met dees Joden doet?
Doen hief hy op sijn stem, en riep met gantsche krachten;
Een stem die wiert gehoort van al de twelf Geslachten;
O Ziel hoe diep light gy in uwen slaep versmoort,
Mits gy dees droeve stem noyt eens oprecht en hoort,
Döen 't nu al was volbracht dat van hem stont geschreven
Soo scheyde hy vol pijn, vol liefde uyt dit leven;
Want buygende sijn hooft, dat weynigh neder viel,
Gaf hy aen sijnen Godt sijn Goddelijcke Ziel,
Strackx is de heel Natuer met rouw-sucht overgoten,
De klippen sijn gescheurt, de graeven zijn ontsloten,
De aerde heeft geschut: die stonden op Calvaer,
Die sloegen op hun borst, en maeckten groot misbaer:
O Sondaer kan dees doodt noch in u hert niet dringen?
Als steenen gaen in twee door medelijden springen?
Daer gy hant daedig zijt aen 't Cruys, en aen sijn doodt?
Al weende ghy een zee den rouw waer niet te groot.
En gy Jerusalem siet vry dit Cruys verheven?
Wat sal daer over u noch vier, en blixem geven?
Ick sien u in u bloet verr' boven d'enckels gaen,
'k En sien niet waer u stadt heeft in u stadt gestaen.
Ick sien u Moeder selfs haer eygen kinders braeden,
En noch en konnen sy den honger niet versaeden:
Wacht maer eens veertigh jaer dan sal Vespasiaen
Om u hertneckigh Volck! zijn heyr, en gramschap slaen.

Maer gy ô Christen Mensch die Christum hier siet hangen!
Laet vlammen doch u hert, laet druppen uwe wangen,
Hebt sulck een liefde lief al waert oock met u doodt,
Want dees zijn bitter doodt is duysent dooden groot,
O Cruys, ô salig Cruys! ô triumphanten waegen!
Waer op de vreede Doodt, en Duyvel zijn verslaegen:
O Cruys, ô saligh Cruys! autaer van 't dierbaer Bloet
Daer JESUS offerand' voor heel de werelt doet!
O Cruys gy sluyt de Hel, gy doet den Hemel open!
O Doodt strijdt gy doet ons het eeuwigh leven hopen!
Op u ô Bergh Calvaer, Bergh van Bermhertigheyt
Ist gelt van ons rantsoen ghetelt tot saligheyt.

HISTORIE.

HIer wensch ick ô Ziel dat den wensch van den H. Bernardus in u mocht volbrocht worden. Hy seght een danckbaere spreucke daer ick dese woorden af korte: *Totus in corde, qui totus in Cruce.* Hy wilt seggen:

Die vast aen't Cruys genagelt honck.
En daer voor u die galle dronck,
Wilt dien met syn Cruys en pijn
Altijt in't hert gedachtigh zijn.

Voorwaer een eeuwighe schande vleck souwen wy over ons haelen, soo wy den Salighmaecker onser zielen, en den Verlosser des wereldts geen dagelyckſche danckbaerheyt en bewesen, ghelyck wy de daghelyckſche vruchten van syn bloedigh Cruys noch genieten.

Dat waer naer volgen den aert van de verckens, en swynen die met den muyl lanckx de aerde de eeckelen onder den boom snuffelen, en op eten sonder eens een ooge op te slaen naer den genen die op den boom sit, en besigh is door synen aerbeyt de vruchten af te klippen. Niet alsoo Ziel, niet alsoo als wy onder aen den voet van den saligen boom des H. Cruys genieten dat dierbaer Bloet, ons rantsoen, onse verlossinghe, onse saligheydt. Laet ons opsien met oogen, herten, en alle krachten onser zielen, om te beminnen den genen die

op den boom, en aen het Cruys hanght om den selfsten met danckbaerheydt ten minsten te beloonen.

En op dat ghy een patroontjen soudt hebben om naer te wercken; soo voegh ick hier aen een geschiedenisse, die u een tastelycke lesse sal geven. Daer was een Edel, en rycke, en gratieuse dochter de welcke naer het overlyden van Vader, en Moeder, een verlaete weese was gebleven: Het groot goet dat haer by erffenisse was achtergelaten wiert by sommige gesien met teenemael afgunstige oogen, de welcke door begeerlyckheyt verleyt hebben dese Dochter uyt haer goet gestelt ende berooft van alle haere middelen. Hier door verviel sy tot behoeftigheyt, armoede gebreek soo dat sy genootsaeckt was den kost met haere handen, soo sy best mocht, by de goe lieden te gaen winnen.

Sy had nu eenen geruymen tyt in sulcke droeve gelegentheden overgebrocht, als wanneer ter plaetse daer sy woonden eenen uyt-heimsen Prins is gekomen, die van synen Heer Vader, gelyck het geschiet, gesonden wiert om de vremde landen te gaen besichtigen. Desen vernachtende in een herberge heeft aldaer by geval hooren spreken over tafel van het groot ongelyck dat een edel Jouffrouw was ervaeren, hoe sy door onrecht, en gewelt van haer erf deel ontbloot was, en datter niemant tot dien dagh toe en was geweest die haer verdedight hadde, veel min de onrechtveirdige dieven onder d'oogen derfde sien, of aenboort leggen. Voorders dat het te beklagen was dat sulck een dochter, die den hemel soo ryckelyck aen goet, ziel, en lichaem ghezegent hadde, dat die van eenen hoop zielen hier in dese werelt soo verdruckt wierde.

Luciil. lent sermontes fol. 241

Het Edel bloet in desen Jonghen Prins begonst door dit verhael op te sieden, ende in een loffelycke gramschap op-vlammende dede eenen eet dat hy den principaelsten bel-haemer van al, teghen s'anderendaeghs, eer hy vertrecken sou beriep in duel, om de onnoofelheyt, en gerechtigheyt van-

de dochter te beschermen. Waer op hy de selfste Jouffrouw sich heeft ontboden, ende lesende terstont uyt haer wesen, en aensicht de waerheydt van de saecke die hem vertelt was, heeft hy haer te kennen gegeven syn voorstel en opset dat hy hadt genomen.

Hier over dese dochter verbaest zynde, viel hem te voet, en sprekende meer met traenen, als met woorden, meer met de oogen als met de tonge heeft den onbekenden Prins ten hooghsten bedanckt van de onverdiende jonste. *En wie ben ick* sey sy, *Myn Heer die sulck een weldaet ten eeuwigen dage sal konnen vergelden? Men heeft my niet gelaeten als een ryck herte, daer ick uwer mede wil gedachtigh wesen. Ick heb den tydt gesien, roemweirdigh Ridder dat ick eenen Vader en Moeder hadde, die u desen trouwen dienst souden hebben willen loonen; maer nu en kan ick u van dien kant niet beloven. Al hoe wel ick dickwils heb hooren seggen (dat ick nu metter daedt bevinde) dat alle edele, en kloeckmoedighe zielen meer voor oogen hebben de glorie van hunne daden, als wel den loon van hunne wercken. O Bloem der Ridderschap by wie niemant vergeleken en kan worden (terwyl my geen eer-giften ter handt zyn) soo moet dien grooten Godt, die u met dat edel bloet, en Princelyck Ziele soo ryckelyck begaeft heeft, die moet u desen onverdienden bystant duysentmael vergelden, die sulck een gloryryck voornemen noeyt en sal ongeloont laeten.*

Naer veel soete, en weemoedige redenen die over en weer vielen, sey den Prins: *Als my het rapier op de syde is gehangen, doen is my met eenen dese verbinteniffe opgeleydt dat ick het moest gebruycken tot verbreydinge van het H. Geloof, tot welvaeren van het Vaderlandt, ende tot beschermінge van de verdruckte onnooselheyt: ick geloof dat het niet door menschelycken raet, maer door een goddelycke schickinge gebeurt is, dat ick hier lanckx myne reyse soude nemen; den Heere die stiert ons daer hy sijn hulp, en troost wilt seynden. En dies volgens vaeght af uwe traenen, en schept moet, want ick den dagh van morgen bestemt hebbe om een eynde te maeken*

ken van u ellende alwaer 't oock met het eynde van myn leven; en dat ick'er den lesten druppel van mijn bloet sou moeten om by setten. Alleen heb ick op u een vriendelycke bede, of het gebeurde dat de Jaeck niet teenemael naer mijnen wensch uyt en viel, dat ghy alsdan tot mijnder gedachtenisse in uwe kamer wilt op hangen de bebloede kleederen, en dit sweirt daer ick den strydt voor u welvaeren mede sal uyt-gevoert hebben.

Soo zyn sy van den anderen gescheyden latende gedruckt in d' een en d'anders gemoet wondere verbeeldinge van verheven ghepeysen. Soo den dagh en ure verschenen waren, heeft het gevecht in de tegenwoordigheyt van duysende menschen synen aenvanck genomen. Den strydt liep heet af van weder zyden, naer veel vergoten bloet is party gesnevelt, en de victorie aen den kant van den Prins gevallen, edoch mits hy oock vier, ofte vyf wonden hadde ontfangen, die altemael met doots-gevaer vermenght waeren, is hy, de dochter in haer erf-goet herstelt hebbende, met leetwesen ende naer-rouw van een jeder, maer besonder van dees edel Jouffrouw, oock verschenen.

De welcke naer haere beloften de kleederen ende het sweirt van den edel-moedigen Ridder soo sy bebloedt waeren, in haer binnenste camer voor haer oogen, tot een eeuwighe gedachtenisse, en danckbaerheydt heeft op-gehangen. Waer door geschiet is, (als sy door het aenraeden van sommige bekenden, en vrienden een partuer tot den houwelycken staet sou moeten kiesen) dat sy altyt eerst op dese kleederen, en rappier gonck sien, en sloegh daer naer alle versoeck, en vryagien af, seggende altydt voor slot van haere reden. Dat het haer onmogelyck was haere liefde van soo eenen getrouwen Prins af-te-trecken, en die aen eenen vremdelinck te geven.

O Ziel vat gy wel dit lanck verhael? en siet gy wal dat gy die edel creature zyt die u erfdeel der hemelscher glorie hadt verloren, en dat den Sone Godts om u is nedergedaelt, en dat hy, die daer

geen verbintenisse toe en hadde (want gy hem niet alleen vremt, maer oock vyandt waert) u met syn dierbaer Bloet de saligheyt gekocht heeft, en met syn bittere doodt den hemel u erf-deel wederom heeft ontsloten?

Dit soo wesende ô Ziel hanght op, hangt op in het cabinet uwer memorie syn bloedigh cruys, syn doorne croon, syn grove naegelen. *Totus in corde, qui totus in cruce.* En zyt gedachtigh alle dagen, en uren die om u soo schandelycke, en soo pynelycke doodt soo geerne met sulck eene liefde is gestorven. Soo dan.

S. Bonaventura. *Portemus in memoria*
Dolores, & opprobria,
Christi Coronam spineam,
Crucem, clavos, & lanceam.

Ick besluyt dit met een Geestelyck Liedeken dat niet onbequamelyck naer het leste punt van de leste Meditatie in den vasten kan gesonghen worden. De wyze is: *Terwyl het heele landt, &c.*

1. *O Mensch blyft noch wat staen,*
En siet, siet JESUM noch eens aen,
Die hem op 't Cruys heeft laeten recken,
En quam, en quam ons van de doodt verwecken.
Gy siet het root, het blauw, het groen,
Dit sal den regen-boogh der Sondaers wesen,
Daer sullen den peys, den peys, den peys,
Met Godt den Vader lesen.
Siet eens de Hemelen, siet eens de Son, en Maen:
Son, en Maen berooft van schyn,
Jae de aerde die schudt, en heeft, die schudt,
En heeft over sijn doodt, en groote pijn.

2. *O mensch dat gy verstondt!*
Hoe heel sijn lichaem is doorwont,
Gy souwt zijn bloedige tormenten
Al diep, al diep in u gedachten prenten:
Gy souwt de naegels en de croon,
Gy souwt de geesselen al met u dragen,
En dan soo Petrus haen, den haen, den haen
Doen u conscientie knaegen.
Siet eens &c.

3. O

3. *O! mensch gaet nu vry t' huys*
Hebt gy besien het saligh Cruys,
En wilt voortaen met alle sinnen
Den Heer, den Heer, Verlosser minnen.
En in de ure van u doodt
Neemt dan een crucifix in bey u ermen,
En bidt hem dat hy wilt, hy wilt, hy wilt
U bange ziel ontfermen,
Siet eens &c.

Leert dan ô Ziele uyt al dat hier boven verhalt is, leert dagelyckx in u hert ontsteken het vier van liefde, en van weder minne tot uwen Salighmaecker Godt-en-mensch, die den peys tusschen Godt ende den mensch heeft gemaeckt, ende met syn dierbaer Bloet bezegelt, dese weldaeden moeten daghelyckx spelen in uwe gedachten. Maer hoe verwonder ick my ô Ziel, als ick sien dat selver de grootste Potentaten van de wereldt hun selven hier in geduerigh oeffenen. Hoe en was daer niet in geconfyt Ferdinandus den III. Keyser van Roomen, niet tegenstaende soo veel gewichtige Staets saecken, als een die op syn hooft hadde dry croonen en op syne schouderen den last van dry Rycken? Hoort eens wat al gepolysterde woorden hy uyt syn geleerde penne (ick soude moeten seggen uyt syn gemoet en uyt syn danckbaer hert) laet vloeyen.

Tristatur in horto lætitia Angelorum:
Affligitur in animâ refectio animarum sanctarum;
Solatur Angelus solatium afflictorum,
Traditur furori luporum mansuetissimus Agnus:
Capitur† quem cæli capere non possunt:
Ligatur qui nostra solvit vincula:
Judici præsentatur Judex vivorum, & mortuorum.
Negatur à Petro, petra ipsa Christus.
Facies illa velatur, in quam desiderant Angeli prospicere
Falso accusatur veritas æterna
Non respondet Verbum per quod Verbum facta sunt omnia.
Indecorè nudatur, qui vestit universa.
Tremit, coram quo tremunt potestates.

† tur

Dire flagellatur Dominus, in similitudinem servi factus.
Ignominiosè coronatur Rex Regum & Dominus Dominatiū
Stultitiæ in simulatur[x] Sapientia Patris.
Nocens dimittitur, innocentia damnatur.
Ponderi crucis succumbit, qui tribus digitis cælum appendit.
Crucifigitur tamquam latro.

IPSE DEI FILIUS.

Moritur, eheu! moritur vita æterna.
Ut te mortalem, æternum reddat.

MORITUR.

Deus homo factus,
Ut te hominem Deificaret;
Morere & tu
Concupiscentiis tuis, ut vivas Christo;
Mundo, ut vivas cælo;
Tibi ipsi, & omnibus affectibus pravis,
Ut vivas soli Deo, pro te mortuo, in æternum.

Voorwaer rycke ende doorluchtighe woorden welcker overfettinghe verre is buyten den reuck van myn vermoghen, en daerom sal ick my te vreden houden met die alleen te doodt verwen.

IN den hof wort bedroeft de blyschap der Engelen.
Hy lijt smert in sijn Ziel die de vernoeginge is der ziele.
Den Engel troost den genen die den troost is van de bedrukte
Het alder-sachtmoedighste Lam wort gelevert aen de rasernye der wolven.
Hy wort gevangen die de hemelen niet en konnen omvangē
Hy wort gebonden die onse banden heeft ontbonden.
Hy wort gestelt voor den Rechter, die Rechter is van de levende, en van de dooden.
Van Petrus die den grondt steen was, wort geloochent, Christus de steen-rotse.
Dat aensicht wort verbonden dat de Engelen soo begeerigh zijn te aenschouwen.
Met valsheyt wort beschuldight de eeuwige waerheydt.
Hy en antwoort niet een Woort, door welck Woort alles is geschapen.
Hy wort schandelijck naeckt ontkleet die de kleedinghe geeft aen alle saecken.
Hy schudt, en beeft voor wie dat schudden; en beven alle de Potentaten.

x insimulatur: de wijsheid word een dwaas genoemd

Aen-hebbende de gedaente van eenen knecht, wordt vreeselyck gegeesselt den Heer.
Met schimp en spot wort hy gekroont die Koninck is der Koningen, en Heer van alle Heerschappen.
De Wysheyt des Vaders wort als eenen sot versonden.
Den plichtigen gaet vry, d' Onnooselheyt wort gevonnist.
Hy beswijckt onder het gewicht van het Cruys, die den hemel hanght aen dry vingeren.

DEN WAERACHTIGEN SOON GODTS.

Wort gekruyst als eenen Moordenaer.
Daer sterft, eylaes! daer sterft het eeuwelijck leven,
Op dat gy, die sterffelijck zijt, eeuwelijck sout leven.
Godt mensch geworden.

D I E S T E R F T.

Om u ô mensch Goddelijck te maecken.

Dies moet gy oock sterven.

Aen uwe begeerlyckheden om voor Christus te leven;
Aen de Werelt om te leven voor den Hemel;
Aen u eygen selven, aen uwe quade genegentheden,
Om eeuwigh te leven voor uwen Godt die voor u is gestorven.

Soo schreeft Syne Keyserlycke Majesteydt met die handt daer hy mede ghewoon was de gulde schepters te voeren. O dat was een van die groote Zielen, die den H. Basilius pryst. *Inter arma sanctus, inter aureos baltheos humilis, magister orationis effectus.* Soo ster-ooghden desen Keyserlycken Arendt op die Sonne van rechtveerdigheyt, als die soo bloedig root is onder gegaen op den bergh van Calvarien. Door wiens aenschouwen hy tot het lyden en sterven soo verkloeckte, dat als hem van de Keyserinne de aenstaende doodt geboodtschapt wierde, hy sonder eenige onsteltenisse seyde: *Fiat voluntas tua Domine.* Verlaetende sterffelycke Rycken, om een onsterffelyck te be-erven.

Ende hier ô Medelydende Ziel gaen ick maecken een eynde van het lyden Christi, waer voor wy een danckbaerheyt schuldigh zyn sonder eynde, en noch salder al veel ontbreken al is sy sonder eynde. Dat alle de blaederen van de boomen veraende-

anderden in tonge, alle de druppelen der zee in tranen, alle de fandekens in herten, en dat wy die gebruyckten om fyn dierbaer lyden te beweenen, om fyn bermhertigheydt te loven, om fyne liefde tot ons te beminnen, wat fou het al wefen? een ginfterken by de Son, een fierken by alle de bergen, een fpellen-hooft by de gantfche werelt.

En al is het faecken dat het gene wy van onfen kant konnen by-brengen foo kleyn van gewicht is van fyn eygen felven, namentlyck aengaende het gene wy doen ter opficht van het bitter lyden Jefu Chrifti, foo wort het even wel van die Goddelycke Majefteyt voor foo gangbaer en weirdigh ontfangen, en aengenomen, dat Albertus Magnus feght, dat een gedachteniffe en Meditatie van de Paffie Chrifti Godt aengenaemer is dan of jemant alle vrydagen fou vaften te water en ten broode, daer-en-boven daghelyckx noch las den heelen Pfauter van David; jae dat meer is dat hy fich dagelyckx noch difciplineerden tot den bloede.

Dit foo wefende ô Ziel, al wat vruchten van verdienften, wat al kroonen van glorie kont ghy plucken wandelende met uwe gepeyfen van Gethfemani tot op den bergh van Calvarien? zyt gy te teer om te vaften, zyt gy te delicaet om u te difciplineren, zyt gy te gevoelyck om haeyre kleederen te dragen, zyt gy te gemackelyck om op een bert te flaepen. Kont gy hier door geen verdienften winnen, ten minften haeltfe uyt het lyden Chrifti daer fy voor u zyn gewonnen, dit is voor u een ryck Indien, gaet in die vyf gebenedyde Wonden als in vyf Mynen ontgraeven het gout van de liefde.

Ick hadt dit verhael van het lyden Chrifti begoft van het fweirt van droefheydt van de bedruckte Moeder Godts Maria, ick fal het felffte daer oock mede fluyten en bepercken. Waer toe my heel gunftigh vallen de woorden van Richardus à S. Laurentio, den welcken op defe paffagie van Ifaias, *Torcular calcavi folus, & de gentibus non eft vir mecum.*

De Laude B. Virg.

Ick

Ick heb de wyn-pers alleen getreden en van de volcken en isser niet eenen man die my heeft geholpen, waer op legh ick, hy soo is sprekende. *Verum est Domine, quod non est vir tecum, sed mulier una tecum est, quæ omnia vulnera, quæ tu suscepisti in corpore suscepit in corde.* Dat is. *'t Is waer ô Heer datter niet eenen man en is die u tot hulpe komt, maer daer was een vrouwe die met u komt lyden, want alleen de wonden die gy ontfonckt in u lichaem, die ontfonck sy in haere ziel, en in haer hert.* Laet ons haer weemoedige gepeysen en woorden met eenen droeven toon gaen singen, peyst dat ghy haer siet in een schilderye sittende aen den voet van het Cruys, met het sweirt in haer hert, en dat de Engels haer eenige instrumenten van de Passie voor oogen stellen en leert van haer met danckbaerheyt, en profyt het bitter lyden Christi altydt voor oogen hebben, en daer naer wercken.

O! Zielen die noch hebt een traentjen medelijden,
Siet eens het vreetste sweirt het teerste hert door-
snijden,
Siet eens de Moeder aen, vol smert, vol druck vol pyn
Die wel mach Coningin' der Martelaeren zijn.
Ey siet haer oogen eens hoe root hoe dick geswollen!
Van traenen die sy stort, en lanckx haer wangen rollen
Hoe bleeck eylaes! hoe bleeck is sy in haer gelaet
Het schijnt dat door de pijn haer hert uyt 't herte gaet
Het Cruys staet achter haer den Boom van bitterheden,
Van vooren siet sy 't al wat JESUS heeft geleden,
En in den boesem steckt het sweirt dat haer soo raeckt
Dat met een punt alleen een heele Passie maeckt.
Want sy voelt in dit sweirt het Cribbeken vol suchten,
Sy voelt Herodes toorn, sy voelt haer spoedigh vluchten,
Sy voelt noch in dit sweirt den Kelck en bloedigh sweet,
Sy voelt die ys're handt die hem in 't aensicht smeet;
Sy voelt noch in dit sweirt de geessels, en de slagen,
Sy voelt het spottigh riet, de Croon die doorne haegen.
Sy voelt noch in dit sweirt de gal het Cruys, de doodt,
Sy voelt het lichaem noch verstyft op haeren schoot.

Seght

Seght my ô Engels soet, gy lieve Hovelingen,
Komt gy tot haer vermaeck een vreugt musieck te singen
Ey jae! want door dit sweirt sit sy vol pijn en smert;
Daer stroomt een heele zee van droefheyt om haer hert.
Nu dient den blijden toon van Bethleem eens hernomen,
Op dat in haer de vreught en blyschap weder komen.
Singht glorie ende peys, sy is van goeden wil,
Wel Engels houdt gy noch u stem, en snaeren stil,
Eylaes! 't is verr' van daer dat gy haer sout verblijden
U instrumenten gaen vermeerderen haer leyden,
Al of de aerde haer niet pijn genoegh en gaf,
Soo komt den Hemel oock met nieuwe smerten af.
O Engels vlieght van hier met al dit droef vertoogen,
Gy maeckt haer aensicht nat, en doet haer hert verdroogen
Weirt nagels, geessels, doeck, de oorsaeck van verdriet,
Weet dat eens Moeders oogh veel meer siet als sy siet:
Want eenen oogenblick die gaet haer ziele setten
In Cayphas Palleys, in 's Presidents saletten,
En in Herodes Hof, sy voelt niet eenen slagh
Al dat haeren Soon leë tusschen nacht en dagh.
O wat een swaer torment lijdt sy in haer vyf sinnen!
En swaerder noch in 't hert sy is gekruyst van binnen:
Peyst eens hoe dat het dan in dese ziele gaet,
Daer den Calvarie-bergh vol Cruycen binnen staet.
Jae gaet dit 't Busselken van Myrrhe noch maer noemen
Dat s' op den boesem draeght gelijck een tuyltien bloemen
Op dat een slauwe ziel die kreunt van pijn en rouw,
Aen diergelijcken reuck haer wat versterckhen souw.

Dus hout eens op ô Ziel van u ontydigh klaegen,
Leert met Maria wat, leert wat met Jesus dragen
Gy zijt, soo gy dit vat gy zijt noch verr' van huys,
G'endraegt met Simeon maer een deeltjen van een cruys
Wat lyt gy pijn in 't hooft? veroorsaeckt van de Winden,
En zijt om een katerr' in Kerck noch Kluys te vinden?
Daer is geen doorne Croon noch in u hooft gedruckt
U hair en wort noch niet met klissen uyt geruckt.
Heeft jemandt u geraeckt met straf en harde reden,
G' en hebt geen ys're handt in 't aensicht noch geleden:
En als gy lasteringh' van jemandt hooren moet,
't En zyn geen nagels noch die gaen door handt en voet.

Light gy in korts en brant, ey wilt dan eens gedencken
Den edick ende gal, die sy aen JESUS schencken:
En van u ledikant en klaeght doch nimmermeer,
Het Cruys, dat houten bedd' was beter voor den Heer.
En gy, ô wie gy zijt! wilt eens u traenen staecken,
S'en konnen uwen Soon doch noyt meer levend' maecken
U pijn was groot als ghy uytdraegen saeght de baer,
Maer gy en saet noch niet op 't hooghste van Calvaer.
Siet wat Maria sit, siet haer het sweirt doorwonden,
Daer sy onnoosel is, en gy misschien vol sonden:
O! Ziel die dit bepeyst, en kreunt niet meer voortaen,
Want wat gy lijt, of niet, Godt raeckt u saghtjens aen.
Ten druppelt maer by u, en dat doet u soo klaegen
Al of op u alleen daer storten gantsche vlaegen;
Siet, siet Maria aen, besiet die kloecke Ziel
Als haer een heel tempeest van droefheydt overviel.
O Vrouw van seven Wee, en wel van duysent smerten
Laet doch u voorbeelt zyn een steunsel onser herten,
Op dat wy met gedult den wegh des Cruyce gaen,
Aen wiens eynde sal de croon van glorie staen.

XVI. CAPITTEL.

De Medelydende Ziele pluckt vruchten van de droefheydt van MARIA.

HIer hebt gy ô Ziel in de H. Maget een volmaeckt voorbeelt van een *Medelydende Ziele.* Ick verseker u dat sy het sweirt van Simeon wel dapper heeft moeten besuaeren; het schynt dat, dat sweirt van droefheyt was in syn middel-punt, en in synen eygen center als het stack in dit hert van droefheydt. Seker Philosoop sey: *Civitates sunt ~~domicilla~~ ×ærummorum.* Dat is te seggen *De steden zyn de woon-plaetse van de ellenden.* En dat de droefheyt in dese wereldt was gekomen, om een huys voor haer te gaen maken. Sy quam eerst tot de vyvers, maer siende dat daer de viskens soo gerust swommen, en opsprongen, soo en kost haer dese plaetse niet vernoegen. Sy wou dan op den oever van de rivieren gaen timmeren, maer siende dat de speel-jachtjens laveren, soo docht haer dat sy een droe- *Labata.*

ver,

× domicilia

ver, en swaer-moedigher plaetse moest op-gaen speuren. Sy is dan gegaen in de bosschen, maer hoorende daer de vogheltjens, en besonder het nachtegaeltjen soo diminueren met syn silvere stemmeken, soo en dersde sy daer haere wooninge niet beginnen te timmeren. Soo heeft haer de Droefheyt dan aen den heykant begeven; en soo sy gereetschap maeckten om daer neer te slaen, soo hoorden sy de herderkens op hunne fluyten spelen, en sagh de lammerkens springen, en soo dit oock al te bly voor haer was, soo is sy van daer op-gebroken, en heeft haer ten langen lesten gheweynt naer de huysen, en daer vondt sy de Kinders in de wiege kryten, in de saletten vont sy lycken, in de keuckens hoorden sy kyvagie, en daer is sy ingegaen, en gheblevern, en woont daer noch op den dagh van heden.

Beminde Ziel, Godtvruchtigh Duyfken hier roey ick aen landt, ende verlaete die grondeloose zee van het bitter lyden Christi JESU. Ick sou op het eynde van myn Boeckxken mogen seggen het gene den vierigen Joannes Baptista Vitilius sey op het eynde van syn leven. Desen was altyt geweest als eenen paradys vogel geduerigh met syn hert hemel-waerts op-steygerende, vlammende ende brandende door die soete Goddelycke straelen. Liggende nu op syn sterven, ende besiende de vrienden die rontsom het bedde stonden, soo sey hy:

CUI AMOREM LEGO?

AEN WIE SAL ICK DE LIEFDE VOOR TESTAMENT GEVEN?

Voorwaer het grootste goet, en erf-deel dat iemant kan besitten! Soo segh ick oock ô Ziel! *Cui Amorem lego?* aen wie? aen u ô Duyfken, och jae, aen u maeck ick de gekruyste Liefde met alle de instrumenten en verdiensten van de Passie Christi. Gebruyckt dan de dertigh penningen tot af-

afcortinghe van uwe ſchulden, by de fackels en lanternen ſult ghy den wegh des ſaligheydt opſoecken. Bint, en hecht u voor eeuwigh aen den beminden met ſyne koorden. Den kraeyenden Haen ſal u al dickwils vermaenen om vlytigh te waecken, wordt gy gewaer het wanckelbaer riet van uwe onſtantvaſtigheydt ſoo laet de colomme uwe verſekeringe weſen met het Cruys, en met de Leere moet gy den Hemel ſcaladeren. Het dierbaer Bloet ſal u dienen voor rantſoen, en verloſſinge.

AD MAJOREM DEI GLORIAM.

APPROBATIE EN PERMISSIE

Van den Nederlantſchen

PROVINCIAEL DER SOCIETEYT JESU.

ICk onderſchreven Provinciel der Societeyt JESU binnen Nederlant, vergunne aen *ALEXANDER EVERAERTS*, den Oorlof om voor eene reys te erdrucken het Boeckxken genaemt *Het Duyfken in de Steenrotſe, door R. P. Adrianus Poirters Prieſter der Societeyt JESU.*

Actum binnen Antwerpen den 7. Mey 1753.

JOANNES FRAEYS.

APPROBATIE.

HEt Bitter Lyden des Salighmakers doorwont ende stervende aen het H. Cruys, is dien Boeck des Levens, daer een jeder, geleert en ongeleert, sonder kennisse van letteren of taelen kan soecken en vinden het waerachtigh leven van syne ziele. Onse hope wort daer versterckt door het dierbaer bloet, het gene men als den prys van onse Salighheyt vergoten siet. Onse liefde wordt daer ontsteken door de liefde met de welcke den Autheur van onse saligheyt soo veel voor ons heeft geleden. Ons deughden worden opgeweckt door de verduldigheydt, leydtsaemheydt ende andere exempels van deughden, die in menighvuldigheydt in den Lydenden en stervenden Salighmaecker hebben uytgebloncken. De wonden, die hy daer heeft ontfangen, zyn de gaeten der waere Steenrotse, in de welcke een godtvruchtige ziele, in wat noot het oock zy, door een levende Meditatie met hert en sinnen als een Duyfken gevlucht zijnde, versekert en bevryt wordt tegen alle helsche roof vogels en andere duyvelsche instrumenten. Het H. Cruys daer hy aen gehangen heeft is het teecken van Victorie, en samen de oorsaecke van verwinningh. Het is dat geluckigh wapen getuygh, met het welck den H. Antonius bekleet en versterckt zynde sterker als Hercules, niet alleen alle monsters van de helle heeft overwonnen; maer wy noch tegenwoordigh hunnen aenval met alle hun macht konnen verydelen, en sekerlyck sullen verydelen, is't dat wy het meer aensien met de oogen van 't Geloof als met de oogen van het hooft, meer omhelsen met de affectien van't hert, als met de ermen van het lichaem. En vermits dat wy in dit Boexken door verscheyde Sinne-beelden, Poësien, Zede-lessen, waere oft verçierde Historien aen een iders verscheyde bevat, aerd, of genegentheyt konstiglyck toegepast, krachtighlijck daer toe worden op-geweckt, sal het selve, naer soo menighvuldige keeren gedruckt te zijn, alhier noch mogen herdruckt worden. Men magh oock met reden betrouwen, dat desen druck geen minder vrucht sal voortsbrengen, als de voorgaende ongetwyffelt gedaen hebben. Actum t' Antwerpen den 10. Mey 1753.

P. VERHEYEN, S. T. L. Canoninck ende Plebaen der Cathedrale Kerck van Antwerpen, Keurder der Boecken.

compl.

Landwehr 548

with front and

19 cup. of which is coloured